

KOMUNIKACE

V

ČESKÉM JAZYCE

PRO

STŘEDNÍ

ŠKOLY

Pracovní sešit

didaktis

KOMUNIKACE V ČESKÉM JAZYCE PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

Pracovní sešit

Předmluva

Milé studentky, milí studenti, vážené učitelky, vážení učitelé,

rádi bychom vám představili pracovní sešit k výuce českého jazyka, určený zejména pro studenty středních odborných škol, který je součástí učebnicové sady Komunikace v českém jazyce pro střední školy. Možná znáte i jiné učební materiály pro výuku češtiny z produkce nakladatelství Didaktis, totiž čtyřdílnou učebnicovou řadu Český jazyk a komunikace pro střední školy. Ta je vám stále k dispozici pro případ, že máte vyšší hodinovou dotaci, hlubší zájem o komunikaci nebo je vaše škola humanitně zaměřená.

V pracovním sešitě, který právě držíte v rukou, jsme reagovali především na požadavky pedagogů středních odborných škol. Jsme si vědomi toho, že na výuku jazyka a komunikace mají obvykle méně času a jejich žáci nepotřebují studovat jazyk do takové hloubky jako gymnazisté; pro jejich potřeby jsme tedy připravili zejména úkoly zaměřené na základní poznatky a jejich praktickou využitelnost. Z původní čtyřdílné sady jsme zde ponechali praktické a zážitkové úkoly z části Komunikace, v ostatních částech (Jazyk, Sloh, Práce s informacemi) jsme většinou vytvořili úkoly nové. Věříme, že oceníte hlavně dvoustrany věnované slohovým útvarům. Ty díky přehledné tabulce a ukázkám umožní proniknout do tajů stylistiky i nehumanitně orientovaným studentům a poskytnou jim řadu podnětů k tvorbě textu, takže jim usnadní přípravu na písemnou práci, která je součástí maturitní zkoušky.

Věříme však, že vás zaujmou i kapitoly věnované jazyku. Ty mohou studenty motivovat zejména svou přehledností a rozmanitostí úkolů postupujících důsledně od teorie, kdy studenti pracují s pojmy, k praxi – práci s konkrétním jazykovým materiálem. Počet úkolů v jednotlivých kapitolách kolísá podle potřeb daného tématu – zatímco je tedy okrajovým kapitolám věnováno minimum úloh, pravopisem, skladbou a dalšími žádanými tématy se jich zabývá velké množství, které vystačí na práci v hodině i pro domácí procvičování. V závěru každého jazykového celku navíc najdete úkoly souhrnné a úkoly určené k práci s textem a informacemi. Je tedy možné systematicky rozvíjet čtenářskou a informační gramotnost studentů v průběhu celého studia.

Novinkou je rozdělení stran na hlavní část a doplňkový boční sloupec, v němž studenti najdou nápovědu k úkolům, tipy, doplňkové úkoly, informace navíc apod. Barevně odlišená upozornění a doporučení jsou pak určena vyučujícím.

Každá ze tří klíčových částí (Jazyk, Sloh, Komunikace) je navíc zakončena opakováním ve formě didaktického testu, s nímž se studenti setkají u společné části maturitní zkoušky.

Pracovní sešit je vytvořen s ohledem na požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro odborné vzdělávání (splňuje však i požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia) a významně přispívá k rozvoji klíčových kompetencí studentů, zejména pak jejich kompetencí komunikačních a kompetencí k řešení problémů. Věříme proto, že vás aktivity na stránkách pracovního sešitu nejen zaujmou, ale hlavně dobře vyzbrojí pro každodenní komunikaci v osobním i profesním životě.

Hodně radosti ze zdařilé komunikace vám přeje
redakce nakladatelství Didaktis

Komunikace v českém jazyce pro střední školy – Pracovní sešit

Nakladatelství DIDAKTIS spol. s r. o., Mlýnská 44, 602 00 Brno, www.didaktis.cz

© DIDAKTIS 2014. Vydání první – dotisk. (H20140923)

Žádná část této publikace nesmí být žádným způsobem a v žádné podobě publikována ani šířena bez výslovného svolení vydavatele.

Kolektiv autorů:	Mgr. Olga Čelišová (<i>Jazyk, Práce s informacemi</i>), Mgr. Jitka Čupová a doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D. (<i>Mezilidská komunikace</i>), Mgr. Jaroslav Čuřík (<i>Masová komunikace</i>), Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D. (<i>Sloh</i>), Mgr. Michaela Širůčková, Ph.D., a PhDr. Miroslava Štěpánková, Ph.D. (<i>Komunikace na trhu práce</i>)
Koncepce:	Mgr. Petra Adámková, Mgr. Mária Tarábková
Manažerka projektu:	Mgr. Mária Tarábková
Odpovědná redaktorka:	Mgr. Petra Adámková
Odborná korektura:	Mgr. Irena Bortlíková, PhDr. Jasňa Pacovská, CSc.
Jazyková korektura:	Mgr. et Mgr. Jana Sobotková, Mgr. Jana Vašinová
Ilustrace:	Tom Bleier
Fotografie:	Profimedia
Grafický layout a úprava:	Ing. Petr Přenosil
Obálka:	Ing. Petr Přenosil

ISBN 978-80-7358-229-6

Struktura pracovního sešitu	6
JAZYK	
Obecné poučení o jazyce	8
Jazyk	8
Postavení češtiny mezi ostatními jazyky	8
Charakteristika současné češtiny	8
Útvary národního jazyka	9
Jazyková kultura	11
Souhrnné úkoly	11
Práce s textem a třídění informací	12
Hláskosloví	13
Hláskosloví	13
Hlásky a jejich změny v proudu řeči	13
Zvukové prostředky souvislé řeči	14
Spisovná výslovnost	14
Souhrnné úkoly	15
Práce s textem a třídění informací	15
Pravopis	16
Pravopis	16
Psaní <i>i/y</i>	16
Psaní <i>ě/je/ně, ú/ů, s/z</i> a souhláskových skupin	18
Psaní velkých písmen	20
Zkratky a značky a hranice slov v písmu	22
Psaní slov přejatých	23
Souhrnné úkoly	24
Práce s textem a třídění informací	25
Nauka o slovní zásobě	26
Slovo, jeho forma a význam	26
Významové vztahy mezi slovy	27
Slovní zásoba	27
Změny slovní zásoby	29
Frazeologie	29
Slovníky	30
Souhrnné úkoly	30
Práce s textem a třídění informací	31
Slovotvorba	32
Původ a příbuznost slov	32
Odvozování slov	33
Skládání a zkracování slov	34
Souhrnné úkoly	34
Práce s textem a třídění informací	35
Tvarosloví	36
Tvar slova	36
Slovní druhy	36
Mluvnické kategorie jmen	37
Podstatná jména	38
Přídavná jména	39
Zájmena	40
Číslovky	41
Mluvnické kategorie sloves	42
Slovesa	43
Neohebné slovní druhy	45
Skloňování jmen cizího původu	45
Souhrnné úkoly	46
Práce s textem a třídění informací	47

Skladba	48
Věta a výpověď	48
Skladební vztahy	48
Větné členy základní	49
Větné členy rozvíjející	50
Souvětí	50
Členicí znaménka	53
Odchytky od pravidelné větné stavby	54
Komunikační funkce výpovědi	55
Pořádek slov	56
Souhrnné úkoly	57
Práce s textem a třídění informací	58
Nauka o textu	59
Soudržnost textu	59
Členění textu	60
Vzájemné vztahy textů	61
Souhrnné úkoly	62
Práce s textem a třídění informací	62
Vývoj jazyka	63
Historický vývoj češtiny	63
Vývoj českého pravopisu	63
Vývojové tendence v současné češtině	64
Souhrnný úkol	64
Práce s textem a třídění informací	64
Opakování	65

SLOH

Nauka o slohu	68
Úvod do nauky o slohu	68
Slohové postupy	70
Funkční styl prostěsdělovací	71
Charakteristika funkčního stylu prostěsdělovacího	71
Vybrané útvary funkčního stylu prostěsdělovacího	72
Formy komunikace (dialog a monolog)	74
Dopis a telefonát	74
Funkční styl řečnický	75
Charakteristika funkčního stylu řečnického	75
Vybrané útvary funkčního stylu řečnického	76
Diskuse a polemika	78
Funkční styl umělecký	79
Charakteristika funkčního stylu uměleckého	79
Vybrané útvary a žánry funkčního stylu uměleckého	80
Prostředky uměleckých textů	82
Funkční styl publicistický	83
Charakteristika funkčního stylu publicistického	83
Vybrané útvary funkčního stylu publicistického	84
Reklama a inzerce	86
Funkční styl odborný	87
Charakteristika funkčního stylu odborného	87
Vybrané útvary funkčního stylu odborného	88
Literatura faktu	90
Funkční styl administrativní	91
Charakteristika funkčního stylu administrativního	91
Vybrané útvary funkčního stylu administrativního	92
Útvary komunikace na trhu práce	94
Zásobník textů	95
Opakování	97

KOMUNIKACE

Mezilidská komunikace	100
Komunikace, jazyk a sloh	100
Základy mezilidské komunikace	100
Komunikační motivy	101
Neverbální komunikace	102
Transakční prostředí	103
Zpětná vazba	103
Pokládání otázek	104
Empatická reakce	104
Sdělování kritiky	105
Ocenění	105
Motivace ke spolupráci	106
Předpoklady pro zvládnání konfliktů	106
Komunikační fauly	107
Prosazování názorů	107
Prezentační dovednosti	108
Obrana vůči manipulaci	108
Asertivita	109
Komunikace na trhu práce	110
Komunikace při přijímacím řízení	110
Vztahy a komunikace v zaměstnání	110
Komunikace v pracovním týmu	111
(Re)prezentace firemní kultury	112
Masová komunikace	113
Masová komunikace	113
Funkce masových médií	113
Síťová média	114
Aktivní publikum	115
Opakování	116

PRÁCE S INFORMACEMI	
Informační zdroje	118
Informační instituce	118
Studium textu	119
Souhrnné úkoly	120

Vysvětlivky

Tvarosloví

č. j.	číslo jednotné
č. mn.	číslo množné
čas bud.	čas budoucí
čas min.	čas minulý
čas přít.	čas přítomný
os.	osoba
p.	pád
r. čin.	(slovesný) rod činný
r. m.	(jmenný) rod mužský
neživ.	neživotný
živ.	životný
r. stř.	(jmenný) rod střední

r. trp.	(slovesný) rod trpný
r. ž.	(jmenný) rod ženský
vid dok.	vid dokonavý
vid nedok.	vid nedokonavý
zp. ozn.	způsob oznamovací
zp. podm.	způsob podmiňovací
zp. rozk.	způsob rozkazovací

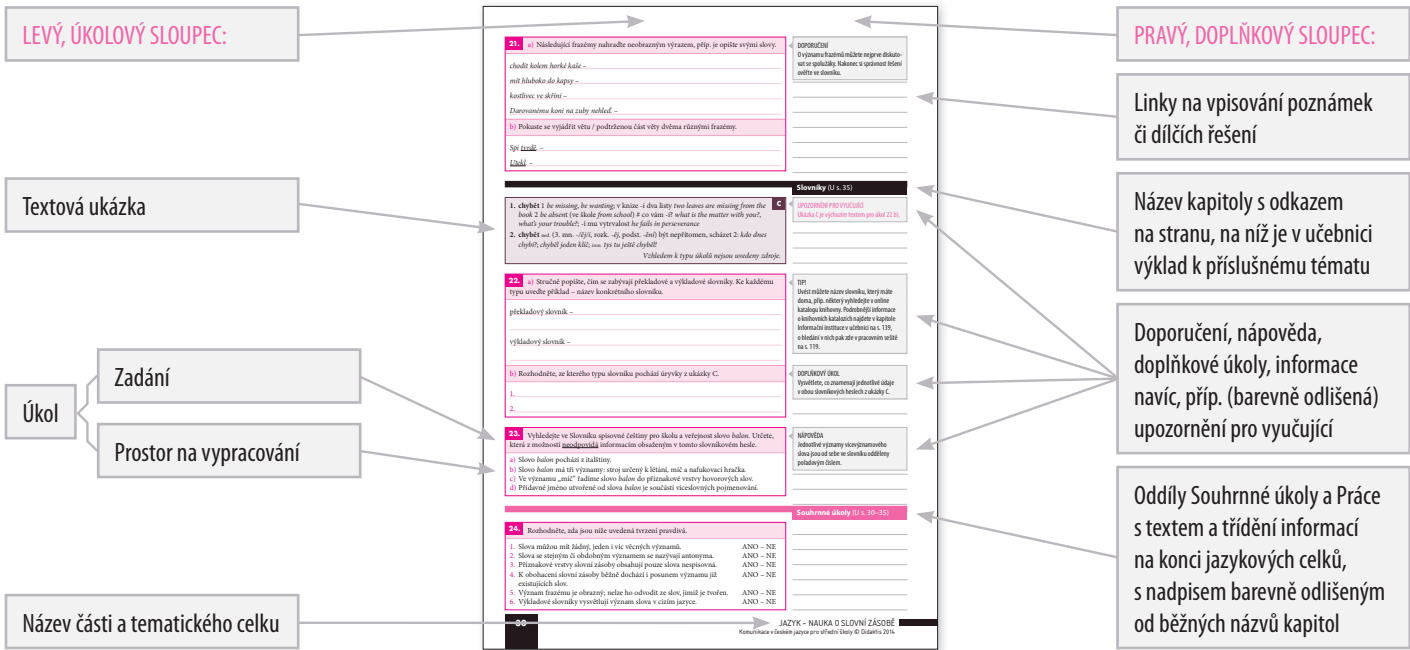
Vývoj jazyka

>	hláskoslovná změna
---	--------------------

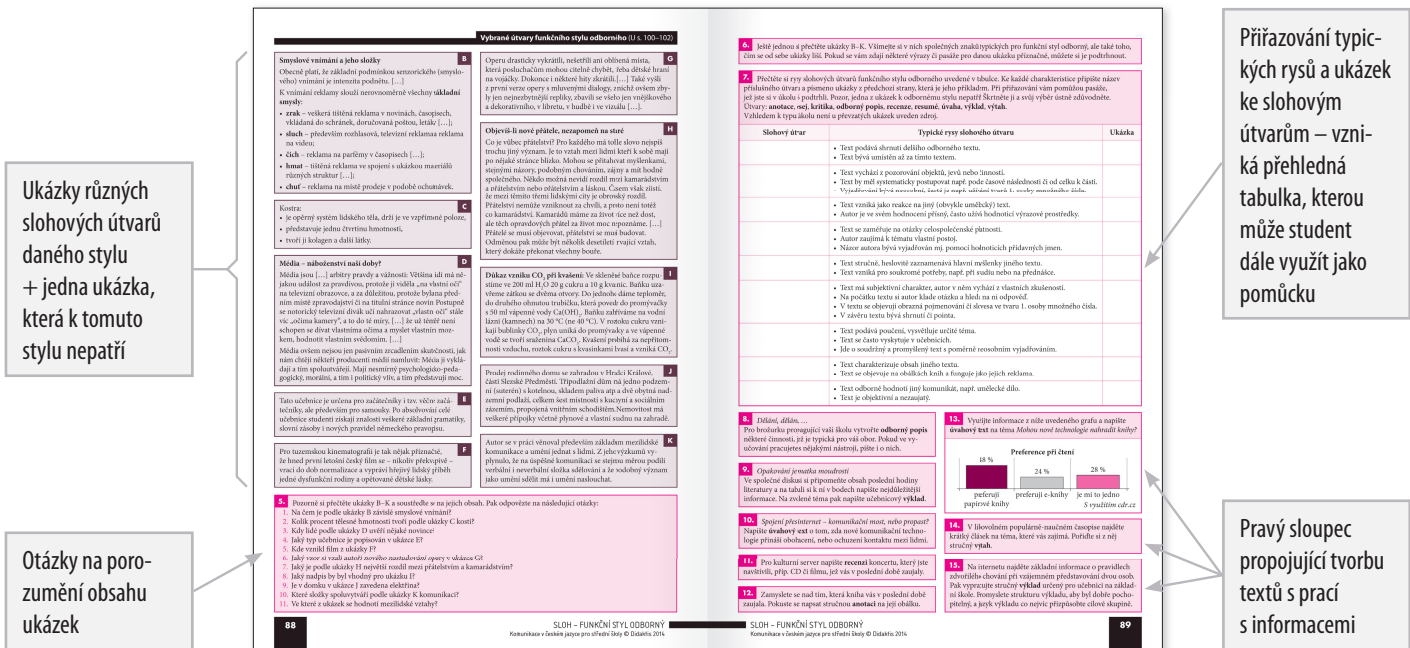
Skladba

D	doplňek
Pk	přívlastek
Pkn	neshodný
Pks	shodný
Pt	předmět
Pu	příslůvečné určení
Puč	času
Pum	místa
Pup	příčiny
Puz	způsobu
VH	věta hlavní
VV	věta vedlejší

Naprostá většina kapitol má úkoly umístěny v levé části strany. Úkoly mají podobu rámečku složeného z podbarveného zadání a bílého prostoru na vypracování. Je-li úkol složen z několika dílčích úloh, zadání a prostory na vypracování se v rámečku střídají. Pokud je úkol určen k diskusi, příp. mají-li studenti psát delší text na papír, je uvedeno jen zadání. V bočním sloupci se nachází názvy kapitol, tipy, nápověda, dodatečné informace, další úkoly i doporučení pro vyučující. Zbytek sloupce tvoří linky pro poznámky.

Jinou strukturu mají kapitoly věnované slohovým útvarům jednotlivých funkčních stylů. Levá strana obsahuje ukázky autentických textů a úkoly zaměřené na porozumění jejich obsahu. Na pravé straně si studenti vytvoří přehledovou tabulku tím, že k uvedeným znakům slohových útvarů přiřadí jejich názvy a ukázky z levé strany. Následují úkoly na tvorbu komunikátu, jejichž zadáním je téma či komunikační záměr a právě slohový útvar. Tabulka přitom studentům pomůže uplatnit klíčové znaky daného útvaru. V části úkolů navíc musí studenti prokázat porozumění textu, grafu či schématu, příp. si vyčíst informace sami vyhledat.

V závěru částí Jazyk, Sloh a Komunikace se nachází opakování. Obsahuje teoretické úkoly i úkoly pracující s ukázkami. Úkoly mají formu testu – otázky a čtyř nabídnutých odpovědí, z nichž je vždy správná právě jedna. Studenti tuto odpověď zakroužkují.

JAZYK

Obecné poučení o jazyce 8

Hláskosloví 13

Pravopis 16

Nauka o slovní zásobě 26

Slovotvorba 32

Tvarosloví 36

Skladba 48

Nauka o textu 59

Vývoj jazyka 63

Opakování 65

Jazyk (U s. 12)

1. a) Spojte čarou jazykovou rovinu s příkladem prvku, který k ní patří.

____ rovina mluvnického významu	<i>zpěvák</i>
____ rovina věty	<i>Mluvil jsi s tím zpěvákem?</i>
____ zvuková rovina	<i>Jiří je zpěvák. Je hodně známý. Zpívá v opeře.</i>
____ rovina textu	<i>zpěvák-em</i>
____ rovina slova	[s], [p], [j], [e], [v], [á], [k]

b) Pomocí číslic 1–5 seřadte výše uvedené jazykové roviny od nejnižší po nejvyšší (1 = nejnižší rovina, 5 = nejvyšší rovina). Číslice napište na linky před názvy rovin.

TIP!

Pokud se vám spojování čarami v tomto typu úkolů zdá nepřehledné, použijte písmena: Označte si možnosti v prvním sloupci písmeny A, B, C atd. a v dalších sloupcích připište dané písmeno vždy k té možnosti, jež patří ke stejné označenému textu v prvním sloupci.

PŘÍKLAD

A čert	C Šebestová
B Křemílek	A Káča
C Mach	B Vochoňmúrka

2. Určete, které pojmenování neoznačuje jazykovou skupinu.

a) baltské jazyky	c) románské jazyky
b) slovanské jazyky	d) skandinávské jazyky

3. a) Do tabulky jazykových skupin náležících k indoevropské jazykové rodině doplňte následující jazyky: chorvatština, litevština, lotyšтина, polština, rumunština, španělština. Poslední sloupec v tabulce nadepište názvem správné jazykové skupiny.

Jazykové skupiny indoevropské jazykové rodiny

slovanské jazyky	románské jazyky	baltské jazyky	
			švédština
			angličtina

b) Z každé jazykové skupiny uvedené v tabulce si vyberte jeden jazyk a zakroužkujte jeho název. Do políčka níže pod něj napište, jak v tomto jazyce zní překlad slova *voda*.

--	--	--	--

Postavení češtiny mezi ostatními jazyky (U s. 13)

DOPORUČENÍ

Pracujte s online vyhledávači nebo překladací (např. <https://translate.google.cz>), příp. tištěnými slovníky.

4. a) Roztřídte do podskupin následující jazyky: bulharština, chorvatština, polština, romština, ruština, slovenština, ukrajinština. Pozor, jeden z jazyků není slovanský!

Západoslovanské jazyky	Východoslovanské jazyky	Jihoslovanské jazyky

b) Uvedte, který z jazyků z nabídky není slovanský a do které jazykové skupiny patří.

NÁPOVĚDA

Nevíte-li, do které jazykové skupiny daný jazyk patří, nahlédněte do učebnice na s. 13.

Charakteristika současné češtiny (U s. 14)

5. Spojte čarou typický rys češtiny s odpovídajícím příkladem.

Vztahy mezi slovy ve větě jsou vyjadřovány ohýbáním.	<i>salát × sálat</i>
Přízvuk je na první slabice slova.	<i>mísa salát-u</i>
Nová slova se tvoří nejčastěji odvozováním.	[salát]
Délka samohlásek může měnit význam slov.	<i>salát-ový</i>

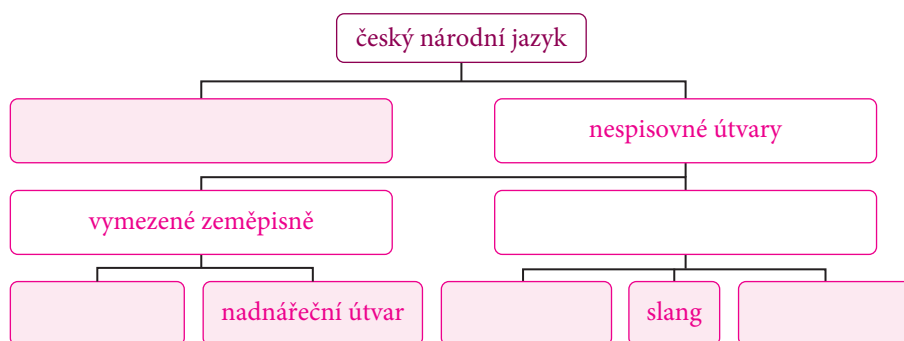
6. Každý z níže uvedených rysů češtiny doložte příkladem z věty *Šimon si dal ruce do kapes a dál se rozhlížel po přeplněném sále.*

- Vztahy mezi slovy jsou vyjadřovány mj. skloňováním jmen, viz např. _____.
- Délka samohlásky může změnit význam slova, viz např. _____.
- Nová slova se často tvoří odvozováním pomocí předpon, viz např. _____.
- Užívá se latinka obohacená o diakritická znaménka, viz např. _____.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zkuste vymyslet co nejvíc dalších příkladů slov nebo slovních tvarů, jejichž význam může změnit délka samohlásky.

7. Doplňte schéma znázorňující členění českého národního jazyka na jednotlivé útvary.

Útvary národního jazyka
(U s. 15–17)

DOPORUČENÍ

Vyplňte nejprve všechna políčka, do kterých dokážete dopsat název útvaru bez nápovědy. Pokud vám některá políčka zůstala prázdná, použijte jako nápovědu schéma v učebnici na s. 15. Tam si také zkontrolujte správnost svého řešení.

8. a) Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Oficiální podobou našeho národního jazyka je _____ čeština, které rozumí všichni lidé z českého jazykového prostředí. Používá se např. při komunikaci na úřadech nebo _____. Základní spisovné jazykové prostředky, které jsou vhodné pro jakoukoli situaci, se označují jako _____. _____ jazykové prostředky činí projev velmi spisovným, naopak v běžné mluvené komunikaci se uplatňují hlavně prostředky _____.

b) Výrazy *jelikož, koukat, lítat, lžička, motorka, pláči, pláču, rychle, sličný, také, taky, žalář* roztrďte do tabulky na knižní, neutrální a hovorové.

Knižní prostředky	Neutrální prostředky	Hovorové prostředky

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 15–16.

TIP!

Ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost vyhledejte slova či tvary, u kterých si nejste jistí řešením. Pokud ve slovníku není u daného slova žádná poznámka, je neutrální. Knižní nebo hovorový příznak u slova udává příslušná zkratka.

9. Spojte čarou pojem s jeho definicí. K definici, která je tu navíc, pojem doplňte.

SPISOVNÁ ČEŠTINA	jazyk společenské spodiny
SLANG	jazyk lidí se stejným koníčkem či zájmem
ARGOT	útvary užívané jen na určitém jazykovém území
NÁŘEČÍ	jazyk lidí se stejným povoláním
PROFESNÍ MLUVA	celonárodně užívaný nadnářeční útvar
_____	oficiální, obecně uznávaná podoba jazyka

10. Přiřadte sdělení uvedená v tabulce k útvarům českého národního jazyka. Do pravého sloupce k nim запиšte písmena N (= nářečí), A (= argot), S (= slang) a P (= profesní mluva).

Sdělení	Útvar
<i>Pacoš na áru se zhoupnul.</i> (Stav pacienta na anesteziologicko-resuscitačním oddělení se prudce zhoršil.)	
<i>Dal si lajnu pika a letěl...</i> (Šňupnul si pervitin a prožil drogové opojení.)	
<i>Nech ťa haňba obšústne!</i> (Styď se!)	
<i>Píchej, nebo se uděláme!</i> (Pádluj, nebo se loď převrátí!)	

11. a) S využitím co největšího počtu výrazů ze studentského slangu se omluvte kamarádovi, že se s ním o víkend nemůžete sejít, protože se musíte učit matematiku, abyste z písemného testu nedostali další pětku a v pololetí nepropadli.

b) Uvedte, který útvar národního jazyka je vhodné použít k omluvě za pozdní příchod určené zaměstnavateli, k němuž chodíte na brigádu. Stručnou omluvu запиšte.

Zprávy z regionu: Loupežné přepadení v Dukovanech

A

Čerpačku v Dukovanech přepadli lupiči. Ozbrojeni pistolí požadovali od obsluhy škváru. Žena však po nich hodila myš od kompu, vystrčila útočníky z místnosti a zamkla. Po lupičích, kteří poté ujeli, nyní benga intenzivně pátrají.

12. a) Podtrhněte v ukázce A nespisovná slova, která jsou vzhledem k typu sdělení nepatřičná. Určete, zda pochází z útvarů vymezených zeměpisně, nebo sociálně.

b) Slova, která jste v ukázce A podtrhli, nahraďte slovy či slovními spojeními spisovnými.

První jarní den je tu a na chodnících furt zmrzly snich, na střechách kusy ledu, kere zakeřně čekaju, až mě _____, rano zyma okolo nuly, nebe furt podezřele šede, pomaly z teho luďam začina šibať. A ni enem tym v parlamentě.

B

<http://denik.ostravaka.cz>

13. Rozhodněte, které slovní spojení se nejlépe hodí na vynechané místo v ukázce B.

a) udeří do šišky b) uhodí do hlavy c) dřystnu po pale d) praštěj po kebuli

TIP!

Pokud vás zaujaly zejména nespisovné výrazy sociálně vymezené, doporučujeme vám několik slovníků:

- HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1988.
- HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. 2., rozšíř. vyd. Praha: Maxdorf, 2006. ISBN 80-7345-098-4.
- OUŘEDNÍK, Patrik. *Šmírbuch jazyka českého*. 3., dopl. a rozšíř. vyd. Praha: Paseka, 2005. ISBN 80-7185-638-X.

DOPORUČENÍ

Nejprve si do bočního sloupce poznamenejte slangová slova, která užíváte pro výrazy *učit se, matematika, písemný test, pětku, propadnout*, příp. další. Poté je zapojte do sdělení.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 12.

TIP!

Pokud nevíte přesně, co některý nespisovný výraz znamená, zkuste jeho význam odhadnout z kontextu.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, ke kterému funkčnímu stylu ukázka A (po náhradě nevhodných slov) patří.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka B je výchozím textem pro úkol 13.

14. Doplňte ke každé definici odpovídající pojem.

1. ustálené jazykové prostředky považované jako náležité –
2. jazyková pravidla zachycená v oficiálních příručkách –
3. všestranná péče o spisovnou češtinu a vyjadřování –

15. Spojte předmět zájmu jazykovědné disciplíny s jejím českým a latinským názvem.

věta	nauka o slovní zásobě	morfologie
text	hláskosloví	syntax
slovo	skladba	stylistika
hláska	tvarosloví	fonetika
mluvnický význam	nauka o slohu	lexikologie

16. Ke každému jazykovému problému uvedenému v tabulce přiřadte příručku, ve které lze nalézt jeho správné řešení. Do pravého sloupce ji запиšte pomocí písmen P (= Pravidla českého pravopisu), M (= Příruční mluvnice češtiny), F (= Slovník české frazeologie a idiomatiky) a S (= Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost).

Jazykový problém	Jazyková příručka
Jak správně napsat velká písmena?	
Co dané slovo znamená?	
Co znamená dané ustálené slovní spojení?	
Jak se správně skloňuje dané podstatné jméno?	
Je dané slovo spisovné?	
Píše se v daném slově <i>i</i> , nebo <i>y</i> ?	

POZOR!
Někdy je možné jednu informaci nalézt ve dvou různých zdrojích.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Po vypracování úkolu můžete navázat konkrétními úkoly na práci s příručkami, např.:

- Jak správně napsat velká písmena v názvu města *NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ*?
- Co znamená slovo *pleticha*?
- Co znamená spojení *Hlad má velké oči*?
- Jak se správně skloňuje jméno *génius*?
- Je slovo *holka* spisovné?
- Píše se ve slově *kompl_kace i*, nebo *y*?

17. a) V níže uvedeném inzerátu podtrhněte prohřešky proti spisovné češtině. Pracujte s tištěnými kodifikačními příručkami.

Prodám fungl nové liže značky elán, modré s proučkama, délka 160 cm. Cenna 6 000 Kč.

b) Inzerát opravte tak, aby byl v souladu se spisovnou češtinou.

NÁPOVĚDA
V inzerátu se vyskytuje celkem šest prohřešků proti spisovné češtině.

Souhrnné úkoly (U s. 12–19)

18. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivý text o češtině.

Každý jazyk se váže k určitému společenství, nejčastěji k **rodině – národu**. Čeština patří do jazykové rodiny **indoíránské – indoevropské**, konkrétně pak do jazykové podskupiny **západoslovanských – středoslovanských** jazyků. K hlavním rysům češtiny patří ohýbání slov, tedy časování sloves a **odvozování – skloňování** jmen. Oficiální a obecně uznávaná podoba našeho jazyka se označuje jako **obecná – spisovná** čeština. Studium všech aspektů českého jazyka se zabývá **bohemistika – nauka o textu**.

Hana se potěšeně zasmála a polohlasem zanotovala kopanickou písničku:

- A vy chlapi nevíte,
prečo za mnú chodíte,
a já nosím netátu
za fjertúškem zapjatú...
- Ba ba, pokývala Surmena.

Světlo z petrolejové **lampy** zavěšené nad studánkou ozařovalo právě tak prostor té podivné scény a dvě **osamělé** aktérky. Dora na ně civěla jako u vytržení.

Kateřina Tučková: *Žitkovské bohyně, upraveno*

C

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka C je výchozím textem pro úkoly 19, 20, 21, 22 a 23.

INFORMACE NAVÍC

Román spisovatelky Kateřiny Tučkové (* 1980) Žitkovské bohyně pojednává o osudech žen z oblasti Bílých Karpat, obdařených léčitelstvími a údajně i věšteckými schopnostmi, jimž se říkalo bohyně. Příběh, v němž Dora, jedna z posledních z rodu bohyní, pátrá po osudech svých předchůdkyň, je přitom prokládán záznamy z archivů StB, lékařskými záznamy apod. Román získal v roce 2012 Cenu Josefa Škvoreckého.

DOPORUČENÍ

Pracujte se Slovníkem spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

19. Podtržená slova z ukázky C přiřaďte k příslušným útvarům národního jazyka.

Spisovné výrazy dále roztrďte na knižní, neutrální a hovorové. U nespisovných výrazů rozhodněte, ve které jazykové rovině se liší od spisovné češtiny.

mnú –

fjertúškem –

podivné –

civěla –

20. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení o ukázce C pravdivá.

1. Ukázka je dokladem toho, že jazyk má estetickou funkci.	ANO – NE
2. V ukázce je užít sociálně vymezený útvar národního jazyka.	ANO – NE
3. Jelikož jde o román, užila autorka zcela libovolný pořádek slov.	ANO – NE
4. Celá ukázka je zapsána latinkou.	ANO – NE
5. Úryvek z knihy užívá především knižní jazykové prostředky.	ANO – NE

21. Doložte, že jsou tučně vtištěná slova z ukázky C zapsána správně. V Pravidlech českého pravopisu vyhledejte pasáže, které se týkají příslušného jevu. Poznamenejte si, čím je pravopis těchto slov zdůvodněn.

z (petrolejové) –

lampy –

osamělé –

DOPORUČENÍ

Tam, kde je to možné, ověřte správnost zápisu i ve slovníkové části Pravidel českého pravopisu.

Práce s textem a třídění informací

22. Pomocí online vyhledávačů (např. www.google.com) se pokuste zjistit význam slov *netáta* a *fjertúšek* z ukázky C. Významy obou slov si запиšte formou stručného hesla. Do bočního sloupce si poznamenejte svůj zdroj informací.

netáta –

fjertúšek –

NÁPOVĚDA

- Hledejte název rostliny a části oděvu.
- Nebudete-li úspěšní se slovem *fjertúšek*, zkuste do vyhledávače zadat jeho častější podobu *fěrtoch*.

23. Rozhodněte, která z uvedených pasáží zřejmě v knize předchází úryvku z ukázky C.

- a) *Sotva zhasla, uslyšela Dora vrznutí branky plotu a tiché kroky na cestě před domem.*
- b) *- A doma ti dám ještě milostník a netátu, taky laskavec, a to budeš nosit u sebe, uvidíš, jak budeš voňavá. A zrovinka jemu.*
- c) *Po provedeném šetření zde existuje důvodné podezření, že vyšetřovaná Surmenová neoprávněnou lékařskou praxí, ač ji popírá, provádí.*
- d) *- Tohle je to, co jim pomůže nejvíc, smála se po jejich odchodu dobrosrdečně Surmena, když se jí Dora později ptala, jestli ty lidi nepodvádějí.*

6. Slova *hroch, lesklý, muž, nikde, pojd', rukáv, sbírat, vražda, vtip* rozdělte podle toho, zda při jejich výslovnosti dochází ke spodobě znělosti, k neutralizaci znělosti, nebo se souhlásky při vyslovení nemění. Jako zdůvodnění můžete uvést i fonetický přepis.

Spodoba znělosti	Neutralizace znělosti	Beze změny

PŘÍKLAD

- Rozdělení slov *hádká, chodba, tvaroh*:
- spodoba znělosti: *hádká* [hátká],
 - neutralizace znělosti: *tvaroh* [tvaroch],
 - beze změny: *chodba* [chodba].

7. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Ke zvukovým prostředkům strukturujícím řeč patří hlavně _____, tedy zvýraznění určité slabiky slova oproti ostatním slabikám. Čeština ho klade zpravidla na _____ slabiku slova. Existují však také slova nepřízvučná. Mezi ně řadíme _____, přiřčené k předchozímu slovu, nebo _____, přiřčené ke slovu následujícímu. Na úrovni věty zdůrazňuje významové jádro výpovědi. Významnou roli hraje i změna výšky a síly hlasu během promluvy, tedy tzv. _____.

Zvukové prostředky souvislé řeči (U s. 22)

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 22.

Teď je padesát vteřin do konce třetí třetiny a Vítkovice stále jednu branku potřebují k tomu, aby zápas dotáhly alespoň do prodloužení. Prohrávají ve Zlíně dva tři. **A**

www.rozhlas.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 8.

8. a) V prvním větném celku ukázky A podtrhněte slabiky s hlavním slovním přízvukem.

Teď je padesát vteřin do konce třetí třetiny a Vítkovice stále jednu branku potřebují k tomu, aby zápas dotáhly alespoň do prodloužení.

- b) Přečtěte druhou větu ukázky A nejprve s klesavou a pak se stoupavou intonací.
- c) Představte si, že ukázka A pochází z poslední minuty přímého přenosu hokejového zápasu. Diskutujte o tom, jaké tempo řeči je pro takový projev typické a proč.
- d) Ukázku A potom tempem řeči komentátora během přímého přenosu sami přečtěte.

DOPORUČENÍ

Souvěti nahlas přečtěte a všimněte si, na které slabiky přirozeně kladete přízvuk. Pozor dávejte hlavně na jednoslabičná slova a spojky.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Všimněte si, jak se s intonací změnil význam výpovědi.
- Které členící znaménko byste napsali za větu vyslovenou se stoupavou intonací?

9. a) Spojte čarou vybraná pravidla spisovné výslovnosti s odpovídajícím příkladem výslovnosti slov *akvárium, lžíce, nevinný, rozzlobit, titul, velkoobchod*.

Stejně hlásky na švu slovtvorného základu a přípony splývají v jednu.	[akvárijum]
Setkají-li se ve slově dvě samohlásky, vysloví se obě.	[lžíce]
Mezi [i] a samohláskou se u cizích slov vyslovuje [j].	[neviní]
Hlásku na začátku slova vyslovíme, i pokud je to obtížné.	[rozzlobit]
Skupiny <i>di, ti, ni</i> se u cizích slov vyslovují tvrdě.	[titul]
Stejně hlásky na švu předpony a slovtvorného základu se vyslovují obě.	[velkoobchot]

- b) Vyslovte v souladu se spisovnou výslovností výrazy domácího původu: *doopravdy, jablko, jsem, hřbitov, nejjednodušší, oddálit, pod dekou, pražští, srdce, vztyčit*.
- c) Vyslovte v souladu se spisovnou výslovností výrazy cizího původu: *cappuccino, diplom, exhumace, faux pas, génius, laser, studie, text*.

Spisovná výslovnost (U s. 23)

TIP!

Výslovnost výrazů cizího původu *faux pas* či *laser* si můžete ověřit např. v Internetové jazykové příručce.

Rychlostní komunikaci R 48 u Frýdku-Místku zablokovala havárie kamionu a osobního auta značky Renault. Jeho řidič byl těžce zraněn, dva spolujezdcí utrpěli lehčí zranění. Vzpříčený kamion vyprošťovaly záchranné složky několik hodin.

B

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkol 10.

10. Přečtěte text ukázky B tak, jak by měl zaznít např. z rozhlasového zpravodajství. Spolužák vás bude poslouchat a váš projev níže písemně zhodnotí. Pak si role vyměňte.

Zvolený výslovnostní styl: **základní – hovorový – pečlivý**

Srozumitelnost řeči: **dostatečná – nedostatečná**

Chyby ve výslovnosti: **žádné – občasné – časté**, např.

Tempo řeči: **příliš rychlé – vhodné – příliš pomalé**

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Před vlastním čtením by si všichni (ti, kteří budou číst, i jejich hodnotitelé) měli nejprve pečlivě přečíst, co všechno má být u projevu hodnoceno. Studentům to pomůže jak při četbě, tak při poslechu.

11. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Správný fonetický přepis slova <i>medvěd</i> je [medvjed].	ANO – NE
2. Nejmenší existující jednotka lidské řeči se nazývá foném.	ANO – NE
3. Párové souhlásky, např. [v] a [f], se liší pouze znělostí.	ANO – NE
4. Ke zvukovým prostředkům řeči patří jak slovní, tak větný přízvuk.	ANO – NE

Souhrnné úkoly (U s. 20–23)

Staň se vládcem svahu! Juniorův přehled toho nejhustšího vybavení na sjezdovky! Zima je v plném proudu a **tohle období se nejlíp tráví na horách**. Takže jestli jezdíš na snowboardu nebo lyžích, určitě se ti bude hodit přehled těch nejnovějších vychytávek na svah.

21. století Junior, www.junior.rf-hobby.cz, upraveno

C

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka C je výchozím textem pro úkoly 12, 13 a 14.

12. a) Z podtržených slov v ukázce C vypište všechny hlásky a uveďte počet jejich slabik.

vybavení –

takže –

nejnovějších –

b) Vypište z ukázky C jedno slovo obsahující dvojhlásku.

c) Vypište z ukázky C všechny výrazy, v nichž dochází k neutralizaci znělosti.

d) V tučně vtištěné větě v ukázce C podtrhněte slabiky se slovním přízvukem.

tohle období se nejlíp tráví na horách

e) Ukázku C nahlas přečtěte se zřetelem ke spisovné výslovnosti.

POZOR!
Pracujte přesně s tím tvarem slova, který se objevuje v ukázce C.

POZOR!
Berte v úvahu pouze ty tvary slov, které jsou použity přímo v ukázce C. Jiné tvary daných slov, včetně tvaru základního, mají jiné vlastnosti!

13. Rozhodněte, co je zřejmě tématem článku, jehož úvod je uveden v ukázce C.

- tipy, jak v zimě co nejlépe využít volný čas
- výběr novinek na trhu se sportovním zbožím
- přehled nejmodernějších lyžařských středisek
- radý, jak zvládnout techniku jízdy na lyžích nebo snowboardu

14. S pomocí internetu vypracujte anotaci časopisu, z něhož pochází ukázka C.

Práce s textem a třídění informací

NÁPOVĚDA
Anotace je stručná charakteristika dokumentu (více viz učebnice s. 102). Uveďte proto:

- název časopisu,
- jak často časopis vychází,
- pro jaké čtenáře je časopis určen,
- co časopis obsahuje.

Pravopis (U s. 24)

1. a) Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Základní pravopisnou příručkou jsou _____, skládající se ze dvou částí: Zatímco _____ část přináší přehled pravopisných zásad, např. o psaní *i/y* či _____, ve _____ si můžeme ověřit psaní mnoha konkrétních pravopisně obtížných výrazů.

b) U níže uvedených otázek rozhodněte, ve které části dané pravopisné příručky na ně naleznete odpověď. Do druhého sloupce tabulky napište písmena V (= výkladová část) či S (= slovník). Pak odpovědi najděte a запиšte do posledního sloupce.

Otázka	Část příručky	Odpověď
Jak se správně píšou velká písmena v názvu ulice ZA HRADBAMI?		
Píše se <i>sírovátka</i> , nebo <i>syrovátka</i> ?		
Píše se složený výraz <i>česko(-)anglický</i> dohromady, nebo se spojovníkem?		
Má se psát <i>rozlobit</i> , nebo <i>rozzlobit</i> ?		
Jak se píšou přídavná jména utvořená z názvů měst <i>Curych</i> a <i>Kroměříž</i> ?		

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 24.

POZOR!

Odpověď na některé z otázek lze najít v obou částech dané příručky. Diskutujte o tom, v jaké situaci je vhodnější použít první a v jaké druhou část.

2. Spojte první a druhou část jednotlivých tvrzení tak, aby odpovídala skutečnosti.

V koncovkách přídavných jmen se píše <i>y</i>	je-li podmět všeobecný. po tvrdých souhláskách.
V přičestí činném u sloves se píše <i>y</i>	je-li podmět rodu mužského neživotného. u jmen patřících k tvrdému vzoru.
V přičestí činném u sloves se píše <i>i</i>	je-li podmět rodu ženského.
V kořenech domácích slov se píše <i>y</i>	ve vyjmenovaných slovech. ve slovech patřících k měkkým vzorům.
V koncovkách podstatných jmen se píše <i>i</i>	je-li podmět rodu mužského životného.

Psaní *i/y* (U s. 24–25)

POZOR!

- Podmětem je zde vždy myšleno podstatné jméno v množném čísle.
- Většina tvrzení má víc možných konců!

3. a) Doplňte *i/i* a *y/y* v kořenech slov.

v _šňový s _rup, rozb _té sklo, nezv _klá nab _dka, nap _navé v _právění, m _t
č _sté úm _sly, l _šej na obl _čeji, jaz _kové v _bavení, b _dlení na s _dlišti,
sb _rat sl _máky a hlem _ždě, p _tel hl _ny, pl _tvat s _lami, s _chravá z _ma,
v _borně l _žovat, b _linný l _kér, b _t p _šný na s _na, f _kový l _st, upl _nulý
t _den, um _t se m _dlem, prům _slový v _robek, rohl _k se s _rem, v _z _vavý
kost _m, ch _tat r _by na třp _tky, s _korky v krm _tku, v _pl _vnout žv _kačku

b) Doplňte *i/y* do slov cizího původu. Slova správně přečtěte a řekněte, co označují.

c _klon, d _alog, exh _bice, k _mono, kor _da, m _kolog, st _pendium, van _lka

DOPORUČENÍ

Pokud si nejste u některého slova jistí, vyhledejte ho ve slovníkové části Pravidel českého pravopisu.

TIP!

Význam slov můžete dohledat v libovolném slovníku cizích slov, ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost nebo na internetu.

4. Na každém řádku škrtněte jedno slovo, které je napsáno s pravopisnou chybou.

míchat – mlít – naříkat – pít – podívat se – posípat – sbírat – svinout – vidět – zívát
dobývat – nakynout – nazývat se – nýtovat – polykat – uslyšet – vyprávět – zapýskat
bílek – bylina – netopýr – pliš – plyn – sirky – syrečky – upír – víra – výraz
neomylný – obyčejný – pravidelný – přepychový – silonový – špynavý – tyranský

TIP!

Na pomoc si můžete vzít seznam vyjmenovaných slov v příloze učebnice na s. 144.

5. a) Zařaďte ke vzoru slova *batole, jetel, koupě, losos, nebe, step, učitel, uzel, váza, zrcadlo*.

pán	muž	hrad	stroj	žena	růže	kost	město	moře	kuře

NÁPOVĚDA

Slovo ke vzoru zařadíte podle koncovky 1. a 2. pádu jednotného čísla.

b) Na základě předchozího úkolu doplňte ke slovům správné koncovky.

obě batol __, pást se v jetel __, zvažují koup __ auta, chová losos __, hvězdy na neb __,
kůň běží step __, žáci s učitel __, váže uzel __, nové váz __, sál se zrcadl __

6. a) Doplňte *i/i* a *y/y* v koncovkách jmen.

Vítězstv __ ho stálo všechny síl __, v cíl __ upadl. Rád se baví ciz __ m __ trapas __.
Do škol __ půjdu v košil __ s dlouh __ m __ rukáv __. Jakub chová plaz __, Milanov __
se líbí bojov __ ps __. Pošli ředitel __ výkaz __ s aktuálním __ čísl __. Za tm __ sviťte
dálkov __ m __ světl __. Bednářov __ s nám __ jít nemůžou, co pozvat třeba Kotulánov __?
Kolik cukru je v lahv __ kol __? Dám si hověz __ s bramboram __. Pusť televiz __, dávají
Donutilov __ povídky! Na pol __ ch zlátko obil __. Svěřila se přítel __ se všem __ problém __
a úzkostm __. Lev se rodí hol __ a slep __, malé lvíče závisí na své matce a lv __ smečce.

b) Poslední souvětí převedte do množného čísla.

7. Vymyslete úvod vět tak, aby byly pravopisně správné a dávaly smysl.

Petrovy nové lyže. Petrovi nové lyže.
Petrovi rodiče. Petrovy rodiče.

8. Doplňte do vět slovesné koncovky. Do poslední věty dopište několikanásobný podmět tak, aby byla smysluplná a pravopisně správná.

Sousedé si stěžoval __ na hluk. Těstoviny se rozvařil __. Uběhl __ dva týdny, než nám
zavedl __ internet. Knihy si oba půjčil __ v knihovně. Poupata růží uvadl __, lilie ale
vydržel __ ještě několik dní. Pozv __ ho na kávu, ať už se nezlob __. Stovky odborářů
protestoval __ proti propouštění. Zatímco si děti hrál __, rodiče si povídal __. Babička
a děda mi daroval __ ty náušnice, které se mi tak líbil __. Učitelka i žáci odcházeli __
ze třídy společně. Nova a TV Barrandov večer soupeřil __ o diváky. V zahradě stály
_____ a _____.

NÁPOVĚDA

U každého slovesného tvaru nejprve rozhodněte, ke kterému jménu se vztahuje – podmět věty můžete podtrhnout (je-li vyjádřený). Poté se řiďte pravidly o psaní *i/y* ve shodě přísudku s podmětem.

9. Určete, ve které možnosti jsou všechna [i] tvrdá.

- a) Mrak __ kob __ lek se vznášel __ v __ soko nad pol __ a les __.
b) R __ b __ trh __ prodával __ s __ rové losos __, krab __ a krevet __.
c) Zb __ ňkov __ zb __ tečné v __ m __ sl __ nás začal __ brz __ obtěžovat.
d) Ač to od s __ na a dcer __ v __ žadovala, zam __ kat b __ t si nezv __ kl __.

DOPORUČENÍ

Nejprve doplňte *i/y* do všech vět a teprve pak zakroužkujte jednu z možností.

10. a) Doplňte do textu *i/í* a *y/ý*.

Prem __ ér __ t __ dne nab __ dl __ dalš __ nov __ nku v __ m __ kaj __ c __ se průměru –
f __ lm Po šp __ čkách. Mlad __ tvůrc __, o n __ chž urč __ tě brz __ usl __ š __ me v __ c,
se bl __ skl __ nap __ nav __ m a prom __ šlen __ m př __ během mladého manželstv __
v kr __ z __. Rež __ sérov __ se podař __ lo nezv __ kl __ m __ stř __ h __ a s __ rovou kamerou
s __ lně zapůsob __ t na d __ vákov __ sm __ sl __, v __ borné b __ l __ i herecké v __ kon __.

b) Představte si, že jste zmíněným režisérem, a napište, jak jste pro film *Po špičkách* vybrali herce. Použijte výrazy *divákovi, mi, neznámí, objevili, rolích, zajímavý, ztvárnily*.

DOPORUČENÍ

Pravopisnou správnost si průběžně kontrolujte v Pravidlech českého pravopisu.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, který slohový útvar tento text představuje.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Svůj text ukažte spolužákovi a požádejte ho o kontrolu. Vy zase zkontrolujte jeho text.

11. a) Rozhodněte, zda jsou následující tvrzení pravdivá.

1. Skupina hlásek vyslovovaná [-vje-] se píše výhradně *-vje-*. ANO – NE
2. Skupina hlásek vyslovovaná [-pje-] se píše výhradně *-pě-*. ANO – NE
3. Skupina hlásek vyslovovaná [-bje-] se píše obvykle *-bě-*, kromě slov, v nichž se pojí předpona *ob-* a kořen začínající na *je-*. ANO – NE
4. Skupina hlásek vyslovovaná [-mňe-] se píše *-mě-*, pokud se v jiném tvaru slova nebo ve slově příbuzném nevyskytuje hláska [n/ň]. ANO – NE

b) Zapište slova přepsaná foneticky. Vysvětlete, proč jste v nich užili *-ě-*, *-je-*, nebo *-ně-*.

[objevit] – _____ [pjestovat] – _____
[zapomněl] – _____ [ubjehnout] – _____
[vjedomně] – _____ [vjest] – _____

Psaní *ě/je/ně, ú/ů, s/z* a souhláskových skupin (U s. 26)

+ OPAKOVÁNÍ

POZOR!

Při zápisu slova [vjest] zohledněte i spodobu a ztrátu znělosti u posledních dvou hlásek.

12. Spojte čarou pravopisné pravidlo s příkladem jeho užití. Do příkladů doplňte *ě/ně*.

2. pád zájmena *já* se píše *mě*. Nesnáší m ____.
3. pád zájmena *já* se píše *mně*. Mluvil o m ____.
4. pád zájmena *já* se píše *mě*. M ____ nechutná špenát.
6. pád zájmena *já* se píše *mně*. Odešel beze m ____.

13. Doplňte do slov *ě/je*.

Okruh můžeš obejít p __ šky, ob __ hnout nebo ob __ t na kole. Nemůžu uv __ řit, že sis na kv __ ten op __ t neob __ dnal ob __ dy! Sv __ tově proslulý příb __ h zp __ vačky Susan Boyle, ob __ vu britské p __ vecké soutěže, chtějí převypráv __ t filmaři. Petr v __ l tiše do dvora a vzáp __ tí se z __ vil u dveří. Se svou záv __ rečnou zprávou usp __ la. Ob __ vte naše sv __ ží kv __ tinové vůně! Film *Gravitace* představí dv __ herecké hv __ zdy na ob __ žné dráze.

14. Zakroužkujte správnou variantu písmen.

Chová se velmi nesm(ě/ně)le a skrom(ě/ně). Ani si na m(ě/ně) nevzpom(ě/ně)! M(ě/ně) zlepšilo spánek až pořádně zate(m(ě/ně))ní ložnice. Naše dom(ě/ně)nka o tam(ě/ně)jší situaci byla mylná. Připom(ě/ně)li mi neuhrazení m(ě/ně)síční splátky. Mrzí m(ě/ně), že o m(ě/ně) zám(ě/ně)rně lže. M(ě/ně) jsi také nerozum(ě/ně)l? Soukrom(ě/ně) jsme si promluvili o očekávaných zm(ě/ně)nách. Zřejm(ě/ně) se mnou nejednal upřím(ě/ně).

TIP!

Nejprve si najděte ve výkladové části Pravidel českého pravopisu pasáž o písmenu ě. Zadaná slova můžete vyhledat i v jejich slovníkové části.

15. a) U jednotlivých pozic hlásky [ú] ve slově rozhodněte, zda se v nich tato hláska píše jako ú, či ů. Příslušný znak vepište do druhého sloupce tabulky.

Pozice [ú] ve slově	Psaní ú/ů	Příklad
uvnitř domácích slov, v jejich kořeni		
na začátku druhé části složeniny		
ve slovech přejatých		
v domácích slovech na začátku slova		
v domácích slovech po předponě		
v příponách a koncokách domácích slov		

b) K jednotlivým pozicím připište do posledního sloupce tabulky příklady z následující řady slov a doplňte do nich správně ú/ů: čtyř_helník, děd_v, p_lka, t_ra, _navný, vy_stit.

16. Doplňte do textu inzerátu ú/ů.

__spěšný salon P__vab už p__l roku v __jezdě –
jen 10 metr__ od dolno__jezdeckého náměstí!
V __noru k prodloužení vlas__manik__ra zdarma,
__hrada možná i bez__ročním __věrem.

POZOR!

Nezapomeňte, že některá [ú] na začátku slova mohou být velká!

17. Rozhodněte, zda jsou uvedená pravidla pro psaní předložek a předpon s/z pravdivá.

1. Se jménem ve 2. pádě se pojí předložka z(e).	ANO – NE
2. V příslovečných spřežkách závisí psaní s-/z- na jejich výslovnosti.	ANO – NE
3. Slovesa s významem „učinit, stát se nějakým/něčím“ odvozená z podstatných a přídavných jmen mají předponu z(e)-.	ANO – NE
4. Slovesa s významem směřování dohromady mají předponu s(e)-.	ANO – NE
5. Slovesa s významem směřování z povrchu pryč mají předponu z(e)-.	ANO – NE
6. Předložka s(e) se užívá ve spojeních jak v 2., tak v 7. pádě.	ANO – NE

18. Doplňte na vynechaná místa předponu s-/z-/vz- a předložku s/z.

Dan __bledl, __foukni svíčku, kůň se __píná, __trávila den __přáteli, __pestříme si život, __motal provaz, __háním lyže, zákon se __přísnil, __táhni rolety!, __práva __budila pozornost, __počítej peníze, táta __tloustl, __kus to říct __paměti, __kočil __můstku, __klamala mě, __nesla dotaz, máslo __levnilo, __lízne smetanu, __cedíš nudle?, __křísili __komírající festival, __leví __vysokých nároků, __působila nehodu, __hlédli výstavu, __končil __kouřením, tady __pomal!

TIP!

- Obsáhlý výčet sloves s předponami s-/z- podle jednotlivých významových skupin najdete ve výkladové části Pravidel českého pravopisu.
- Sloveso můžete zkusit zadat do vyhledávací Internetové jazykové příručky. Pokud zadaný tvar není nalezen, asi jste použili chybnou předponu – zkuste ji obměnit.

19. a) Podtržením jedné z možností vytvořte platná pravopisná pravidla.

Ve slovech se obvykle zapisují **všechny – pouze zřetelně vyslovené** souhlásky. O zápisu slova často rozhoduje jeho **původ – výslovnost**: Např. spojení [telefoňní číslo] zapíšeme jako **telefoní – telefonní číslo**, protože přídavné jméno bylo odvozeno příponou **-ní** od slova *telefon*. Změnu v souhláskové skupině může způsobit přípona **-ský/-ství/-stvo**, a to v závislosti na hlásce, kterou končí **základ slova – vzniklá souhlásková skupina**: Např. přídavné jméno utvořené od vlastního jména *Olomouc* zní **olomoucký – olomoucký**.

b) Na každém řádku škrtněte jedno slovo s pravopisnou chybou. Ústně vysvětlete, proč je chybné, a na daný řádek je napište správně.

bohatství – češství – děctví – kamarádství – vítězství

lehčí – lepší – měkčí – sladčí – tišší – tužší – užší

bezzubý – jelenní – lecco – měkký – püllitrový

černošský – francouzský – kroměřížský – liberecký

20. Zakroužkujte správná písmena a na prázdné linky doplňte přídavná jména odvozená od vlastních jmen v závorkách.

V poslední dob(ě/je) se ro(s/z)trhl pytel (s/z) pořady o (s/z)dravém životním stylu.

Včera jsem na Prim(ě/ně) (s/z)hlédla příběh _____ (Aš) d(ú/ů)chodce Oty,

který hledal (s/z)působ, jak (s/z)končit (s/z) ne(ú/ů)měrným přejídáním. V(ě/je)hlasný

_____ (Praha) dietolog (s/z)estavil hubnoucí k(ú/ů)ru (s/z) ohledem

na jeho v(ě/je)k a připom(ě/ně)l mu, že nestačí jen stříd(ě/ně) se (s/z)travovat,

ale že do de(n/nn)ího režimu patří i pohyb. Šlo to (s/z)tuha, nakonec ale pan Ota

(s/z)hubl o osm kilogram(ú/ů). Napadlo m(ě/ně), že by to mohl (s/z)kusit i náš děda.

POZOR!

Při tvoření přídavných jmen od názvů měst v závorkách nezapomeňte na psaní počátečního písmene. Ověřte si, jaké má být, v kapitole Psaní velkých písmen v učebnici na s. 27.

21. Každá z následujících vět obsahuje jednu pravopisnou chybu. Najděte ji a opravte.

Od půlnoci vyproštují rusští záchranáři z trosk oběti zemětřesení.

Neúspěšní kandidáti si zřejmě budou ztěžovat pražským úřadům.

Hned zkraje dovolené jsme objeli na skůtru takřka celý ostrov.

Pražští hokejisté se zapoměli v útoku a opět ztratili těsné vedení.

22. a) Rozhodněte, zda se v uvedených pozicích píše velké počáteční písmeno.

1. jako výraz úcty v zájmenech označujících adresáta (_____) ANO – NE

2. v jednoslovných vlastních jménech (_____) ANO – NE

3. v přídavných jménech odvozených od místních jmen (_____) ANO – NE

4. na začátku větných celků (_____) ANO – NE

b) Doložte psaní velkého či malého počátečního písmene ve výše uvedených pozicích konkrétním příkladem slova z věty *Vážený pane Černý, ráda bych Vás upozornila na havarijní stav ostravských komunikací*. Dané slovo napište na linku vedle popisu pozice.

Psaní velkých písmen (U s. 27)

28. a) Doplňte k definicím odpovídající pojmy.

1. _____ – výraz tvořený prvními písmeny či slabikami
víceslovného názvu, píše se bez tečky a skloňuje se (např. _____)
2. _____ – výraz tvořený velkými počátečními písmeny
členů víceslovného názvu, píše se bez tečky a při čtení se hláskuje (např. _____)
3. _____ – ustrnulé spojení dvou slov v původním tvaru,
které se píše dohromady (např. _____)
4. _____ – ustálené, často mezinárodní označení pojmu
využívající písmena i nepísmenné znaky, píše se bez tečky (např. _____)
5. _____ – výraz tvořený počátečním písmenem/písmeny
často užívaného slova, píše se s tečkou a čte se nezkráceně (např. _____)

b) K výše uvedeným definicím přiřadte výrazy *apod.*, *ČSAD*, *%*, *Setuza*, *zprudka* – přiřipšte je do závorek za příslušnou definici. Pak tyto výrazy správně přečtěte.

29. Utvořte zkratky následujících výrazů, запиšte je podle pravopisných pravidel.

a tak dále –

Organizace spojených národů –

České vysoké učení technické –

před naším letopočtem –

například –

DOPORUČENÍ

Své řešení si průběžně kontrolujte v seznamu zkratk a značek, který je součástí Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

30. Podtrhněte správnou variantu zápisu.

MUDr. – *Mudr.* *Jíchová bude zpět v ordinaci za 20 min* – *m.* *Přidej 100 g* – *G* *strouhaného sýra (eidam, gouda aj.* – *a. j.)*. *Zboží zn.* – *z.* *Nike lze vrátit v 30denní* – *30-denní lhůtě*.
ČSSD – *Čs. SD* *zatím v průzkumech ztrácí 3 %* – *3%*. *Potraviny zdražily, např.* – *npř.* *máslo až o 6 Kč* – *K.* *Vláda USA* – *U. S. A.* *plánuje v r.* – *r* *2011 uspořit až 38 mld. \$* – *mild. D.*

DOPORUČENÍ

Své řešení si průběžně kontrolujte v seznamu zkratk a značek, který je součástí Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

31. a) Následující předložková spojení rozřídte podle toho, jestli se píšou pouze zvlášť, nebo pouze dohromady: *čas na/rozmyšlenou, jít do/vnitř, najít se za/darmo, ozvat se v/čas, říct na/shledanou, začít od/začátku*.

Psaní zvlášť	Psaní dohromady

b) Vymyslete a napište věty, v nichž by se předložkové spojení *na/horu* psalo jednou zvlášť (*na horu*) a jednou dohromady jako spřežka (*nahoru*).

TIP!

Předložková spojení můžete zadat do vyhledávací Internetové jazykové příručky psaná dohromady (např. *zvysoka*). Pokud je výraz skutečně nalezen, znamená to, že v této podobě existuje. Pokud ovšem nalezen není, pravděpodobně je správné psaní zvlášť.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Podobně můžete pracovat např. s výrazy:

- *do konce* – *dokonce*,
- *na večer* – *navečer*,
- *po tom* – *potom*,
- *v celku* – *vcelku*.

32. Doplňte do vět složená přídavná jména opsaná pomocí výrazů v závorkách.

I brigáda je typem _____ vztahu (z oblasti pracovního práva).

Je to můj nejoblíbenější _____ učitel (na střední škole).

Chystám se na _____ víkend (se sportem a relaxací).

Použij k překladu _____ slovník (obsahující ruštinu a češtinu).

33. Určete, ve které z následujících možností chybí nebo přebývá spojovník.

- a) *Nechceš-li riskovat, můžeš klidně zůstat doma.*
- b) *Zeptal se mě, zda-li s jeho názorem souhlasím.*
- c) *Mladoboleslavští hokejisté postoupili do play-off.*
- d) *Pracuje v kosmetickém salonu jako manikérka-pedikérka.*

Ekologické cíle v ČR sleduje ministerstvo životního prostředí (dále jen Mižipro). To mj. připravuje zákony na ochranu životního prostředí ke schválení parlamentem. K závažným ekologickým otázkám současnosti patří takzv. globální oteplování. Podle odborníků z ČHMÚ se ve 20. stol. průměrná teplota v Česku zvýšila až o 1 °C. I proto se vláda zavázala k 8procentnímu snížení emisí skleníkových plynů během 10-ti let. Poškození životního prostředí však může mít podle českých zákonů i trestněprávní následky: Posuzuje se totiž jako přeštek, či do konce trestný čin.

A

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka A je výchozím textem pro úkoly 34 a 35.

34. V ukázce A vyhledejte chyby v zápisu zkratk, značek, spřežek a složených přídavných jmen (včetně těch s číslicí). Chybný zápis škrtněte a daný výraz zapište správně.

NÁPOVĚDA
V ukázce A je celkem pět těchto chyb.

35. V Internetové jazykové příručce ověřte, zda jsou v ukázce A správně rozdělena slova na konci řádků. V případě chyby naznačte náležité dělení.

TIP!
Ve slovníkové části Internetové jazykové příručky je u každého výrazu pomocí spojovníků vyznačeno i náležité dělení.

36. Ke každé skupině přejatých slov uveďte jeden konkrétní příklad.

Některá obecná jména si ponechávají svou původní podobu, např. _____.

Často užívaná obecná jména se obvykle pravopisně počešťují, např. _____.

Vlastní jména se zpravidla píšou původním pravopisem, např. _____.

Některá vžitá jména osob či míst mají i počeštěnou podobu, např. _____.

37. Doplňte do věty správnou, v češtině užívanou podobu slova přejatého z cizího jazyka.

Dal by sis k snídani pomerančový _____ (juice) a _____ (croissant)?

Slávisťe vstřelili _____ (goal) a ujali se vedení. Při dietě omezte energetický

příjem na šest tisíc _____ (kilojoule). Četla jsi to _____ (interview)

se Simonou Krainovou? Strávili jsme romantický víkend v _____ (Paris).

NÁPOVĚDA
Podoba užívaná v češtině může být i stejná jako ta původní.

Psaní slov přejatých (U s. 29)

38. a) V následujícím textu jsou tučně vyznačena vybraná přejatá slova, ale v každém řádku je jedno z nich zapsáno chybně. Najděte ho, zakroužkujte a vedle řádku opravte.

Sázkové **kurzy** na hokejovou **reprezentaci** jsou nejvyšší v **historii**.

Po **sérii** porážek, které přinesly **desilusi** a **diskuse** o amatérizmu

současného **teamu**, by výhra znamenala **senzaci**. **Nervózní** trenéři

se spoléhají na **precizní analýzu** soupeřovy hry a **aktivní** útok.

b) Ve slovníku cizích slov zjistěte význam podtržených slov a nahradte je českými výrazy.

desiluse –

precizní –

analýza –

DOPORUČENÍ

K řešení využijte Internetovou jazykovou příručku, a to výkladovou část (oddíl Pravopis a výslovnost přejatých slov) i slovník.

TIP!

Namísto slovníku cizích slov můžete zkusit použít také slovník synonym.

Souhrnné úkoly (U s. 24–29)

39. Podtržením jedné z možností vytvořte platná pravopisná pravidla.

1. Písmeno *y/ý* se píše **vždy po tzv. obojetných souhláskách – ve většině tvarů podstatných jmen skloňovaných podle tvrdých vzorů.**

2. Pokud je podmět nevyjádřený, v příčestí činném **závisí psaní *i/y* na kontextu – se píše vždy *i*.**

3. Písmeno *ú* se píše mj. **v koncovkách domácích slov – ve slovech přejatých.**

4. V názvech ulic obsahujících předložku se píšou **předložka *i* následující slovo s velkým písmenem – předložka s malým a následující slovo s velkým písmenem.**

5. Iniciálové zkratky tvoří velká počáteční písmena slov **s tečkou – bez tečky na konci.**

6. Slova přejímaná z cizích jazyků **se často píšou podle zásad českého pravopisu – vždy ponecháváme v původní pravopisné podobě.**

40. Každá z následujících vět obsahuje jednu pravopisnou chybu. Najděte ji a opravte.

Volno na prvního máje strávily davy Čechů nákupy.

Mezi účinkujícími se oběvily i sestry Havelkovy.

JUDr. Čáp mně vysvětlil zákonnou úpravu dědictvých.

Babí léto nakonci září obvykle slibuje teploty nad 20 °C.

Tyto zahraničněpolitické problémy se zatím nevyřešili.

Markovy se líbily její pomněnkové oči a plachý úsměv.

Také kraj Moravskoslezský zužuje 12% nezaměstnanost.

Dva zábrěští úředníci zpronevěřili dohromady 1 mil. Kč.

Danovy přátele rozlobily jeho věčné výmluvy a výmysly.

V neděli dopoledne mně navštívili holky a kluci ze školy.

Shlédlí jsme Croodsovy, rodinnou komedii o pravěké rodince.

Vlčkovci bydlí od nepaměti v ulici Na výsluní č. p. 45.

41. Určete, které slovo ve větě *V egyptské Káhiře i dnes tisíce lidí neúnavně protestovaly proti tamnější vládě* obsahuje pravopisnou chybu.

- a) *tamnější* – správně má být *tamější*
- b) *egyptské* – správně má být *Egyptské*
- c) *neúnavně* – správně má být *neúnavně*
- d) *protestovaly* – správně má být *protestovali*

česk(i/y) krumlov

B

- A. Další pam(ě/ně)tihodnosti jsou k v(i/y)dění v části vnitřní město kolem náměstí svornosti, (m. j. / mj.) kostel svatého víta a samozřejm(ě/ně) (s/z)plet uliček (s/z) kame(n/nn)ými m(ě/ně)šťanskými dom(i/y).
- B. Český krumlov leží v jihočeském kraji v bl(i/y)zkosti rakou(s/ss)kých hranic. Toto (14tisícové/14-tisícové) město má přední místo mezi turistickým(i/y) cíl(i/y) české republiky.
- C. Toto zachovalé renesanční jádro a celkov(i/y) kolorit městu pomohl(i/y) na seznam světového dědictv(i/y) (UNESCO/Unesco).
- D. U jeho zrodu stál ve 13. (stol./st.) rod vítkovců. Když vymřel(i/y), vymohl(i/y) si rožmberkové na král(i/y) zrušení od(ú/ů)mrti a českokrumlovské panstv(i/y) převzal(i/y). Brz(i/y) dosáhl krumlov neob(i/y)čejného ro(s/z)květu a pov(i/y)šení na královské město.
- E. Práv(ě/je) za vlády rožmberků se zdejší hrad prom(ě/ně)nil v opravdu honosnou re(s/z)idenci. Dnes se krumlov p(i/y)šní druhým nejro(s/z)sáhlejším zámeckým areálem v (ČR / Č. R.). (S/Z) v(ě/je)že lze (s/z)hlížet na působiv(i/y) meandr vltav(i/y), k ob(ě/je)ktu přiléhá uprave(n/nn)ý park.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkoly 42, 43, 44 a 45.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Po vypracování úkolů 42 a 43 přepište upravený text na list papíru.

- 42.** a) V ukázce B podtrhněte tu variantu zápisu ze závorek, která je pravopisně správná.
- b) V ukázce B zakroužkujte všechna počáteční písmena slov, jež mají být velká.

43. Seřadte odstavce ukázky B tak, aby tvořily smysluplný text.

44. Určete, která z následujících informací není obsažena v ukázce B.

- a) Český Krumlov má přibližně 14 tisíc obyvatel.
- b) Řada památek v Českém Krumlově pochází z období renesance.
- c) První písemná zmínka o Českém Krumlově je doložena ve 13. století.
- d) Rozvoj Českého Krumlova je v historii spojen zejména s rodem Rožmberků.

45. a) Zjistěte pomocí internetu, zda mají v Českém Krumlově, zmíněném v ukázce B, turisté k dispozici městské informační centrum, a pokud ano, jaká je jeho adresa a otevírací doba (dnes, tj. v den plnění tohoto úkolu). Zjištěné informace si запиšte.

b) Zapište si zdroj, z něhož jste informace čerpali.

c) Porovnejte si navzájem své zdroje informací a diskutujte o tom, které z nich považujete za důvěryhodné, které ne a proč.

Práce s textem a třídění informací

TIP!
Všímejte si výrazů, které zajišťují soudržnost a návaznost textu – především zájmen, místních a časových příslovčí, částic, spojek. Podrobnější informace o prostředcích soudržnosti najdete v kapitole Soudržnost textu v učebnici na s. 62.

NÁPOVĚDA
Zaznamenejte si tyto informace o zdroji (jsou-li uvedeny):

- jméno autora článku,
- název článku,
- internetovou adresu (link) – stačí zkrácenou podobu končící doménou,
- datum zveřejnění.

TIP!
Podrobnější informace o důvěryhodnosti textu najdete v kapitole Studium textu v učebnici na s. 140.

Slovo, jeho forma a význam (U s. 30)

1. a) Spojte čarou pojem s jeho definicí.

SLOVO	• ustálené spojení s obrazným významem
SOUSLOVÍ	• ustálené spojení hlásek a určitého významu, které slouží k pojmenování nějaké skutečnosti
FRAZÉM	• ustálené spojení fungující obvykle jako termín

b) Výrazy *barevný, hrát druhé housle, kalhoty, nemá tvář, právnická osoba, zobcová flétna* roztrďte do tabulky podle toho, o který typ pojmenování jde.

Slovo	
Sousloví	
Frazém	

2. a) Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Slova i víceslovná pojmenování mají význam dvojího typu:
vystihuje, jakou skutečnost slovo označuje, a
vyjadřuje vztahy slova k jiným slovům v dané větě. Např. sloveso *myješ* má věcný význam
a mluvnický význam

b) Stručně popište věcný význam níže uvedených slov.

čepice –
krájet –

3. Určete, která slova jsou popsána definicí *slova mající dva a více významů, které spolu souvisí, např. na základě podobnosti pojmenovávaných skutečností.*

a) homonyma	c) slova jednovýznamová
b) slova vícevýznamová	d) slova neplnovýznamová

4. Stručně popište, jaký věcný význam mají v daných větách podtržená pojmenování.

Pavel měl u zkoušení kliku. –
Martina je celá naměkko. –
Tatínku, nos na stůl! –

5. Rozhodněte, zda jsou podtržená slova vícevýznamová (V), nebo homonyma (H).

Slovo v kontextu		V/H
<i>V lesích se prý potuluje <u>rys</u>.</i>	<i>Tento povahový <u>rys</u> není hezký.</i>	
<i>Navštívili jsme <u>vinný</u> sklípek.</i>	<i>Obžalovaný je <u>vinný</u> z vraždy.</i>	
<i>Můžeš nabírat písek <u>lopatkou</u>.</i>	<i>Poškrábej mě pod pravou <u>lopatkou</u>.</i>	
<i>Katka <u>pila</u> jednu kávu za druhou.</i>	<i>Otcova <u>pila</u> se ztupila.</i>	

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 30.

DOPORUČENÍ

Věcný význam slova vám pomůže zformulovat např. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Rozhodněte, zda mohou mít podtržená slova i jiný význam, a užit je v tomto významu ve větě.

NÁPOVĚDA

- Mezi homonymy nelze najít žádnou souvislost, zatímco u vícevýznamových slov mají pojmenované skutečnosti něco společného, např. tvar nebo vlastnosti.
- Ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost má každé úplné homonymum své heslo, zatímco u vícevýznamového slova jsou všechny významy uvedeny v rámci hesla jediného.

6. a) Spojte čarou pojem s jeho definicí. K definici, která je tu navíc, pojem doplňte.

SLOVO NADŘAZENÉ	slovo na stejné významové úrovni jako jiné slovo
SLOVO PODŘAZENÉ	pojmenování se stejným či podobným významem
SYNONYMUM	slovo na vyšší významové úrovni než jiné slovo
ANTONYMUM	pojmenování s opačným významem
_____	slovo na nižší významové úrovni než jiné slovo

b) Ze skupiny slov *bosý, boty, holínky, obutý, obuv, ponožky, sandály* vyberte příklad synonym, antonym, slova nadřazeného a podřazeného a slov souřadných.

synonyma – _____

antonyma – _____

slovo nadřazené a slovo podřazené – _____

slova souřadná – _____

7. K tučně výtiskem výrazům uveďte slovo podle pokynu v závorkách.

V obchodě jsem viděla **strašně krásný kabát!** (synonymum) – _____

Adéla **shodila sedm kilogramů.** (antonymum) – _____

Už je pozdě, je čas **zvednout kotvy.** (synonymum) – _____

Do polévky se hodí **fazole, čočka i cizrna.** (slovo nadřazené) – _____

Lustig napsal řadu **próz s tématem holokaustu.** (slovo podřazené) – _____

Letošní zima byla velmi **mírná.** (antonymum) – _____

NÁPOVĚDA

- Existuje-li víc řešení, stačí uvést libovolný jeden příklad.
- Jedno ze slov při řešení vůbec nevyužijete.

DOPORUČENÍ

Výrazy uvádějte v takovém tvaru, aby věty dávaly smysl.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Uveďte názvy próz Arnošta Lustiga s tématem holokaustu, které znáte.
- Najděte názvy dalších jeho podobně zaměřených próz ve slovníku spisovatelů nebo v důvěryhodném zdroji na internetu.

Počet Čechů, kterým banky věnovaly dlouhodobou půjčku na bydlení, prudce vzrostl. Vloni si hypotézu nebo úvěr ze stavebního spoření vzalo o bezmála 70 tisíc lidí víc než v předešlém roce. Nejčastěji si prachy na bydlení půjčují lidé mezi 35 a 45 lety. **A**

8. Vyhledejte v ukázce A tři slova, která jsou vzhledem k významu a kontextu užitá nepatříčně (v každé větě je jedno takové slovo). Podtrhněte je a nahraďte vhodnějšími.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 8.

NÁPOVĚDA

Slova mohou působit nepatříčně svým významem (např. chybně užitá cizí slova), nevhodnou vazbou s jinými slovy, příslušností k neodpovídající vrstvě slovní zásoby (např. knižní slovo v hovorovém projevu) aj.

Slovní zásoba (U s. 32)

9. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Soubor všech slov určitého jazyka se nazývá _____ . Nejdůležitější

slova, jež jsou známá všem mluvčím, představují _____ .

Slova, která používá konkrétní člověk, tvoří jeho _____ slovní zásobu.

Slovům z _____ slovní zásoby sice rozumí, ale sám je neužívá.

V centru slovní zásoby stojí _____ slova, jež jsou obecně

použitelná. Jen na některé situace se omezuje užití slov _____ .

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 32.

10. V následující řadě slov podtrhněte ta, která nejspíš patří k jádru slovní zásoby.

auto, bílý, být, císař, filmový, mléko, nad, pudl, sestra, tady, taktně, ty, voda, vodovod, zip

NÁPOVĚDA

Nezapomeňte, že do jádra slovní zásoby nemůžou patřit pojmenování skutečností, které v dřívější době neexistovaly.

11. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení o vrstvách slovní zásoby.

1. Slova sloužící jako odborná pojmenování se nazývají **publicismy – termíny**.
2. Slova, která jsou v jazyce teprve krátce, se označují jako **neologismy – slova hovorová**.
3. Slova užívaná především v psaných textech jsou **poetismy – knižní slova**.
4. Slova označující jevy, které dnes už neexistují, se nazývají **archaismy – historismy**.
5. Slova užívaná lidmi se stejným koníčkem jsou **slangismy – slova nářeční**.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Ústně charakterizujte pojmy, které jste nepodtrhli.

12. Spojte čarou vrstvu slovní zásoby s větou, v níž je podtrženo slovo z této vrstvy.

NEUTRÁLNÍ SLOVO	<i>Izokosta je v ekonomii křivka popisující stejné náklady.</i>
NEOLOGISMUS	<i>Do prodeje se chystá nová řada <u>smartphonů</u>.</i>
TERMÍN	<i>K snídani si dám míchaná <u>vajíčka</u>.</i>
HOVOROVÉ SLOVO	<i>Nový produkt budeme <u>lónčovat</u> v květnu.</i>
ARCHAISMUS	<i>Je zraněný, zavolejte <u>záchranku</u>!</i>
KNIŽNÍ SLOVO	<i>Nechci nikoho soudit, <u>anzto</u> nejsem soudce.</i>
NÁŘEČNÍ SLOVO	<i>Zveme vás na ochutnávkovou akci <u>Okoštuj víno z Mutěnic!</u></i>
PROFESIONALISMUS	<i>Tento tvůrčí <u>počin</u> je velmi podnětný.</i>

13. Uveďte dva termíny z oboru, který studujete nebo chcete studovat, a jejich význam.

Workoholismus je silné slovo. Mám to štěstí, že jsem si **tuhle** práci sám _____, **B** že si sám velím a nemám žádného **šéfa**. Nemusím nic **vyloženě** stíhat. **Pakliže** zrovna nejsou nějaké termíny, tak je to vlastně docela **zábava**. Já pravím, že od třiceti do padesáti by do toho měl **chlápek** trošku šlapat.

InStyle, 2014, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

- Ukázka B je výchozím textem pro úkoly 14 a 15.
- Jedná se o část rozhovoru s hudebníkem Danem Bártou.

14. a) Tučně vtištěná slova z ukázky B vyhledejte ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost a zjistěte, zda jsou neutrální, nebo příznaková. Příznaková vypište a uveďte, ke které vrstvě slovní zásoby se řadí.

b) Mezi nezvýrazněnými slovy v ukázce B najděte slovo, které je v jejím kontextu nepatříčné, a nahraďte ho vhodnějším.

c) Vypište z prvního řádku ukázky B neologismus a objasněte jeho věcný význam.

NÁPOVĚDA

- Slova je třeba hledat v základním tvaru.
- Pokud slovo ve slovníku chybí, nepatří mezi spisovná.

POZOR!

Nepatříčné vzhledem ke kontextu může být i slovo spisovné. Vaším cílem je najít slovo, které se do textu svým charakterem nehodí.

DOPORUČENÍ

Význam slova si můžete ověřit např. ve slovníku cizích slov nebo na internetu.

15. Rozhodněte, které slovo se nejlépe hodí na vynechané místo v ukázce B.

- a) vybral b) objevil c) vyvolil d) vyhledal

16. Najděte v textu chyby, škrtněte je a chybné informace stručně opravte.

Slovní zásoba češtiny se o nová slova rozšiřuje čtyřmi základními způsoby:

- tvořením nových slov z již existujících slov,
- překládáním slov do cizích jazyků,
- seskupováním slov do nahodilých větných kombinací,
- rozšiřováním významu již existujících slov, např. formou:
 - metafory, založené na podobném znění slov,
 - metonymie, založené na věcné souvislosti jevů,
 - symbiózy, založené na záměně celku a části.

DOPORUČENÍ
Můžete pracovat s výkladem v učebnici na s. 33.

17. Spojte čarou způsob obohacování slovní zásoby s jeho konkrétním příkladem.

vytvoření víceslovného pojmenování	(pít) Plzeň
rozšíření významu metaforou	kolečkové brusle
rozšíření významu metonymií	jezdit na kole
rozšíření významu synekdochou	internet
tvoření slov	hřebeny hor
přejímání slov z cizích jazyků	horolezec

18. a) Zjistěte, ze kterých jazyků pochází slova *činka*, *diskotéka* a *kompot*.

TIP!
Původ slova lze zjistit např. ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

b) Uveďte dvě přejatá slova, která běžně používáte, a zjistěte, ze kterého jazyka pochází.

19. Rozhodněte, která z možností nejlépe popisuje, co je to frazém.

- a) ustálené obrazné pojmenování, které vyjadřuje lidovou moudrost
- b) obrazné víceslovné pojmenování, které nenesé žádný věcný význam
- c) ustálené spojení slov v pevném pořadí, které má přenesený význam jako celek
- d) citově zabarvené spojení dvou či více slov, které nelze přeložit do cizího jazyka

20. Ke každé charakteristice uvedené v tabulce níže přiřaďte typ frazému (pomocí číslic 1–5) a příklad (pomocí písmen A–E) z této nabídky:

1. okřídlená slova,	A. <i>A přece se točí...</i>
2. pořekadlo,	B. <i>Až naprší a uschne!</i>
3. pranostika,	C. <i>bát se něčeho jako čert kříže</i>
4. přirovnání,	D. <i>Kdo seje vítr, sklízí bouři.</i>
5. přísloví.	E. <i>Medardova kápě – čtyřicet dnů kape.</i>

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Studenti mohou pracovat ve dvojicích.

Charakteristika frazému	Typ	Příklad
nevětný frazém, který připodobňuje jednu skutečnost k jiné		
větný frazém užívaný jako prűpovídka v určité situaci		
větný výrok vyjadřující lidové moudro a mravní ponaučení		
výpověď o vztahu počasí, příp. lidské činnosti, a určitého ročního období		
známý a často citovaný výrok z historie nebo literatury		

21. a) Následující frazémy nahradte neobrazným výrazem, příp. je opište svými slovy.

chodit kolem horké kaše –

mít hluboko do kapsy –

kostlivec ve skříni –

Darovanému koni na zuby nehleď. –

b) Pokuste se vyjádřit větu / podtrženou část věty dvěma různými frazémy.

Spí tvrdě. –

Utekl. –

DOPORUČENÍ

O významu frazémů můžete nejprve diskutovat se spolužáky. Nakonec si správnost řešení ověřte ve slovníku.

1. chybět 1 *be missing, be wanting*; v knize -í dva listy *two leaves are missing from the book* 2 *be absent* (ve škole *from school*) # co vám -í? *what is the matter with you?*, *what's your trouble?*; -í mu vytrvalost *he fails in perseverance*

2. chybět ned. (3. mn. -ějí, rozk. -ěj, podst. -ění) být nepřítomen, scházet 2: *kdo dnes chybí?*; *chyběl jeden klíč*; iron. *tys tu ještě chyběl!*

Vzhledem k typu úkolů nejsou uvedeny zdroje.

Slovníky (U s. 35)

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka C je výchozím textem pro úkol 22 b).

22. a) Stručně popište, čím se zabývají překladové a výkladové slovníky. Ke každému typu uveďte příklad – název konkrétního slovníku.

překladový slovník –

výkladový slovník –

TIP!

Uvést můžete název slovníku, který máte doma, příp. některý vyhledejte v online katalogu knihovny. Podrobnější informace o knihovních katalozích najdete v kapitole Informační instituce v učebnici na s. 139, o hledání v nich pak zde v pracovním sešitě na s. 119.

b) Rozhodněte, ze kterého typu slovníku pochází úryvky z ukázky C.

1.

2.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Vysvětlete, co znamenají jednotlivé údaje v obou slovníkových heslech z ukázky C.

23. Vyhledejte ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost slovo *balon*. Určete, která z možností neodpovídá informacím obsaženým v tomto slovníkovém hesle.

a) Slovo *balon* pochází z italského.

b) Slovo *balon* má tři významy: stroj určený k létání, míč a nafukovací hračka.

c) Ve významu „míč“ řadíme slovo *balon* do příznakové vrstvy hovorových slov.

d) Přídavné jméno utvořené od slova *balon* je součástí víceslovných pojmenování.

NÁPOVĚDA

Jednotlivé významy vícevýznamového slova jsou od sebe ve slovníku odděleny pořadovým číslem.

Souhrnné úkoly (U s. 30–35)

24. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Slova mohou mít žádný, jeden i víc věcných významů.	ANO – NE
2. Slova se stejným či obdobným významem se nazývají antonyma.	ANO – NE
3. Příznakové vrstvy slovní zásoby obsahují pouze slova nespisovná.	ANO – NE
4. K obohacení slovní zásoby běžně dochází i posunem významu již existujících slov.	ANO – NE
5. Význam frazému je obrazný; nelze ho odvodit ze slov, jimiž je tvořen.	ANO – NE
6. Výkladové slovníky vysvětlují význam slova v cizím jazyce.	ANO – NE

25. a) Vytvořte heslo výkladového slovníku – na prázdná místa doplňte tyto údaje:

1. tvar 2. p. č. j. a mluvnický rod slova,
2. základní věcný význam slova,
3. příklad užití slova v tomto významu,
4. přenesený význam slova,
5. příklad užití slova v tomto významu,
6. význam uvedeného frazému,
7. doplnění ustáleného větného frazému,
8. význam doplněného frazému.

ucho, _____ (1)

1. _____ (2): _____ (3)

2. _____ (4): _____ (5)

♦ *zapsat si něco za uši* expr. _____ (6);

tak dlouho se chodí se džbánem _____ (7)

_____ (8)

b) Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení o slovu *ucho*.

Slovo *ucho* je **jednovýznamové** – **vícevýznamové** – **homonymum**. Jeho druhý význam vznikl **metaforou** – **metonymií**. Frazém v závěru je **přirovnání** – **přísluví** – **pranostika**.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Úkol bude pro studenty snazší, pokud budou pracovat ve dvojicích.

POZOR!

V samotném slovníkovém hesle jsou čísla údajů uvedena vždy v závorkách až za linkou, na niž je třeba tyto údaje vepsat.

NÁPOVĚDA

Možné příklady užití slova *ucho* v různých významech:

- *hrnec má ulomené ucho,*
- *záněť středního ucha.*

Lelkovití (*Caprimulgidae*)

D

Čeleď z řádu lelků; žijí v lesích, stepích a polopouštích mírného pásma a tropů, mají asi 60 _____. Jsou to soumravní a noční hmyzožraví ptáci. **Dříve** se věřilo, že vysávají kozám mléko (lid. název kozodoj). Mají měkké peří podobné zbarvením sovím, štíhlá a špičatá křídla, **tichý** let, velká kukadla, krátký zobák, široce rozštěpený s dlouhými vibrisami, a krátké **opeřené** nohy. U nás **žije** nenápadně místy v suchých lesích a na pastvinách lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*), ve dne sedí skryt podél větví nebo zemi, v noci loví létající hmyz a ozývá se typickým vrčivým hlasem, samička snáší vajíčka na holé zemi.

Encyklopedie Universum, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka D je výchozím textem pro úkoly 26, 27, 28 a 29.

26. Rozhodněte, které slovo se nejlépe hodí na vynechané místo v ukázce D.

- a) *lelků* b) *členů* c) *ptáků* d) *zástupců*

27. a) Ke sloům z ukázky D uveďte slova, která jsou s nimi v níže uvedených vztazích.

antonyma k tučně vytištěným sloům –

synonyma k podtrženým sloům –

b) Uveďte, ke které vrstvě slovní zásoby patří slova *lelkovití*, *vibrisy*, použitá v ukázce D.

c) Najděte v ukázce D slovo, jež je v jejím kontextu nepatřičné, a nahraďte je vhodnějším.

Práce s textem a třídění informací

28. Rozhodněte, která z následujících informací o lelkovitých nevyplývá z ukázky D.

- a) Lelek lesní si nestaví hnízda, ale klade vejce přímo na zem.
- b) Jediným zástupcem lelkovitých v České republice je lelek lesní.
- c) Lelci se velikostí, zbarvením i způsobem lovu kořisti podobají sovám.
- d) Lelek lesní ve dne spí přitisknutý k zemi nebo větví a v noci shání potravu.

TIP!

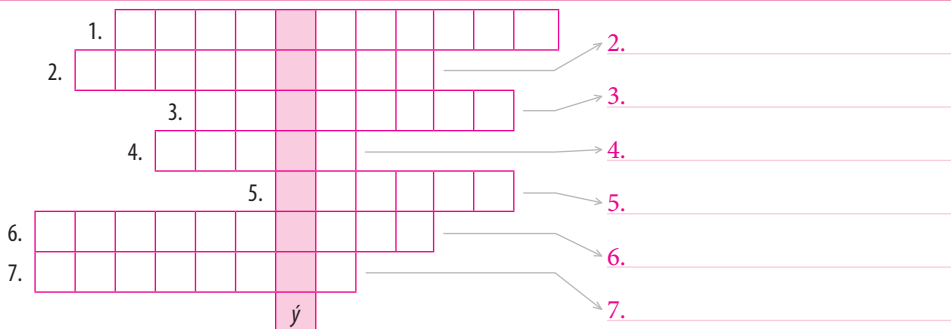
Využijte heslo *lelek* ze Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost a informace z internetu. Doporučujeme zejména článek Miroslava Kazdy Proč kachny za to nemohou, zveřejněný na serveru www.e-kniha.com.

29. Vysvětlete význam frazému *chytat lelky / lelkovat* a zjistěte, jak asi vznikl.

Původ a příbuznost slov (U s. 36)

1. a) Doplňte do křížovky následující jazykovědné pojmy:

1. jazykovědná disciplína zabývající se tvorbou nových slov,
2. existující slovo, které slouží jako základ pro slovo nové (slovo _____),
3. nově vzniklé slovo (slovo _____),
4. část slova, která nese věcný význam,
5. část slova společná základovému i utvořenému slovu (slovotvorný _____),
6. části slova, jimiž se liší základové a utvořené slovo (slovotvorný _____),
7. slova s blízkým významem mající shodný kořen (slova _____).

b) Pracujte se slovem z tajenky. K 2.–7. řádce křížovky přiřaďte slovo nebo jeho část z nabídky tak, aby vedle pojmu stál jeho příklad: *-ený, odvez-, odvezený, odvézt, rozvézt, -vez-*.

2. a) U následujících slov určete, ze kterého základového slova (příp. ze kterých základových slov) byla utvořena. U základových slov podtrhněte slovotvorný základ.

umýt – _____ *kolemjdoucí* – _____
silný – _____ *povětrí* – _____

b) Ke každému slovu uvedenému v tabulce nejprve uveďte základové slovo, z něhož bylo utvořeno. Poté slovo utvořené rozčleňte na slovotvorný základ a prostředek.

Slovo utvořené	Slovo základové	Slovotvorný základ	Slovotvorný prostředek		
			předpona	přípona/koncovka	hláskový rozdíl
<i>pražský</i>					
<i>dochvilný</i>					
<i>podbřišek</i>					

3. a) V následující řadě slov podtrhněte slova příbuzná.

dopis, opisovat, písanka, písečný, pískat, piškot, psací, psi, spící, spisovatel, tiskací

b) V každém z následujících řádků škrtněte jedno slovo, které není s ostatními příbuzné. Vedle řádku pak запиšte společný kořen příbuzných slov, příp. jeho různé podoby.

doopravdy – nepravý – oprava – pravěk – pravítko – právo – pravopis – správce _____

nohavice – nohejbal – nožička – nožír – nožní – ponožka – snožmo – zanožit _____

povodí – rozvod – voda – vodárna – vodnatý – vodník – vodopád – zavodnit _____

c) Vymyslete aspoň šest příbuzných slov ke slovu *létat* a u každého z nich vyznačte kořen.

POZOR!
Podoba slovotvorného základu v základovém a utvořeném slově se může lišit vlivem střídání hlásek.

NÁPOVĚDA
Pokud se u některého slova některý slovotvorný prostředek neuplatnil, příslušné políčko proškrtněte.

PŘÍKLAD
Rozbor slova *hlupák*:
 • slovo základové: *hloupý*,
 • slovotvorný základ: *-hloup-*,
 • předpona: *-*,
 • přípona/koncovka: *-ák*,
 • hláskový rozdíl: *ou → u*.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Ke slovíčkům, která jste škrtnli, uveďte několik slov příbuzných.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Podobně můžete pracovat např. se slovy *dělat, slabý, tvar, vidět, volit, znát*.

4. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Nejčastějším způsobem tvoření slov v češtině je _____, kdy z jednoho základového slova vznikne připojením předpony, přípony, příp. koncovky slovo _____. Slova utvořená stejným způsobem se shodným obecným věcným významem vytvářejí _____ (např. jména prostředků s příponou *-ík* – *budík*, *špendlík*). Několik skupin se stejným obecným věcným významem pak tvoří _____ (např. jména prostředků utvořená různými příponami – *budík*, *razítko*, *lepidlo*, *nosič*).

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 37.

5. a) Z následující řady slov podtrhněte ta, která vznikla odvozováním.

brzký, bydlíště, dochvilnost, horolezec, kdovíjaký, králíkárna, listopad, okamžik, okvěti, plynojem, rozvoz, rukopis, struhadlo, vzducholod, zalesnit, zeměkoule

b) Podtržená slova vypište. Ke každému z nich uveďte základové slovo, od něhož bylo odvozeno, a podtrhněte v něm tu část, která při odvozování sloužila jako slovtvorný základ.

6. a) Spojte příbuzná slova z jednotlivých sloupců.

<i>nabírat</i>	<i>dojít</i>	<i>dopisovatel</i>
<i>běžecský</i>	<i>zavedený</i>	<i>výběr</i>
<i>jídlna</i>	<i>berní</i>	<i>dobíhat</i>
<i>vypsaný</i>	<i>písanka</i>	<i>snědený</i>
<i>přivést</i>	<i>náběh</i>	<i>návod</i>

b) Diskutujte o tom, podle čeho jste příbuzná slova poznali – podle formy, nebo významu?

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Charakterizujte kořen všech pěti skupin slov.

7. Pomocí různých kombinací slovtvorných prostředků (předpon, přípon, příp. koncovek a hláskových rozdílů) utvořte aspoň pět slov od základového slova *stavět*.

POZOR!

Slova můžete tvořit jen od zadaného slova, ne od jeho odvozenin. Např. u slova *psát* by zadání splnilo slovo *nadepsat*, ale slovo *nadpis* už ne, protože jeho základovým slovem není zadané *psát*, ale právě *nadepsat*.

8. a) Pokuste se odhadnout, co nebo koho označují slova *hladítka* a *dojírna*.

hladítka – _____

dojírna – _____

b) Svůj odhad ověřte pomocí internetu.

c) K oběma slovům uveďte jiné existující slovo, které patří k těmto slovtvornému typu.

NÁPOVĚDA

Věcný význam vám může napovědět přípona slova. Např. příponou *-ec* se tvoří názvy nositelů vlastností (např. *stařec*).

NÁPOVĚDA

Takové slovo by mělo mít se zadaným slovem společný:

- slovtvorný prostředek,
- obecný význam (např. *místo*),
- slovní druh základového slova.

Skládání a zkracování slov (U s. 38)

9. a) Spojte čarou pojem s jeho definicí.

INICIÁLOVÁ ZKRATKA	• složenina, kterou je možné rozdělit na základová slova beze změny jejich tvaru
SKLÁDÁNÍ	• složenina, jejíž členy pojí spojovací samohláska a kterou nelze rozdělit na základová slova beze změny jejich tvaru
SPŘEŽKA	• tvoření nových slov z několika základových slov
ZKRACOVÁNÍ	• tvoření slov mj. z počátečních písmen, slabik nebo částí slov a víceslovných názvů
VLASTNÍ SLOŽENINA	

b) K pojmu, který vám zbyl, uveďte namísto definice jeden konkrétní příklad.

POZOR!

Je tu víc pojmů než definic. Jeden pojem by vám tedy měl zbyť.

10. a) V každém z následujících řádků podtrhněte jedno slovo složené.

dopoledne, hlavolam, loupežník, náušnice, padesátník, prababička, sněhulák, trampolína automatický, mimoúrovňový, nejpříjemnější, pravdomluvný, přeshraniční, vztahovačný OSN dočasně zastavilo japonský lov velryb u Antarktidy a nařídilo jeho přezkoumání.

b) Slova čarodějnický, novomanželský, obdivuhodný, pětistrunný, teplomilný, velkoměstský roztrďte na slova složená a slova odvozená od slov složených.

Slova složená	Slova odvozená

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Ke slovům, která jste označili jako odvozená, uveďte jejich slovo základové.

11. Odhadněte, jaké vlastnosti (vyjádřené podtrženou složeninou) mají dané skutečnosti.

nárazuvzdorný fotoaparát –

paropropustný materiál –

vodoléčebné lázně –

12. a) Z následujících slov vyberte ta, která vznikla zkracováním, a roztrďte je do tabulky podle typu zkracování: *atom, Besip, bezva, Billa, DAMU, diplom, ementál, Franta, Hanka, hokej, Labe, menu, skypovat, SMS, super, umprum, zip.*

Iniciálové zkratky	Zkratková slova	Zkrácená slova

b) Zjistěte si význam iniciálových zkratk a zkratkových slov z tabulky.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Podobně můžete pracovat i s dalšími výrazy, např. *Adam, atd., auto, Čedok, FF UK, hustý, KDU-ČSL, mj., např., telka, věda.*

TIP!

Seznam zkratk a značek je součástí Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost, řada novějších zkratk v něm však chybí. Můžete proto použít online slovník www.zkratky.cz.

Souhrnné úkoly (U s. 36–38)

13. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Základové slovo i slovo z něj utvořené mají tentýž kořen.	ANO – NE
2. Odvozená slova vznikají připojením slovotvorného prostředku k jednomu slovotvornému základu.	ANO – NE
3. Vlastní složeniny lze beze změny rozdělit na základová slova.	ANO – NE
4. Zkracováním vznikají slova jen z prvních písmen víceslovných názvů.	ANO – NE

1. Žraloci útočí častěji než jindy v neděli za novoluní a v mělkých vodách. [...] Vědci z USA to zveřejnili v nové studii, shrnující 50 let pozorování a statistik z okresu Volusia na **pobřeží** Floridy. Oblast je známá jako hlavní místo útoků žraloků na světě. [...] Vědci varují, že paruby přitahuje cákání vody nebo hodění kamenů. Rovněž uvádějí, že většina obětí má černobílé nebo žlutočerné plavky. Žraloci totiž dobře vidí kontrasty těchto barev.

2. Australští vědci zjistili, že žraloci jsou zřejmě zcela barvoslepi. Protože loví v zšeřelých vodách oceánů, chybí v jejich sítnici světločivé buňky reagující na barvu. Vědci si slibují, že se díky objevu sníží počet **napadených** surfařů a plavců, ale i žraloků náhodou zachycených v rybářských sítích. [...]

Pro plavce a milovače vodních hrátek mají jednoduchou radu. „Žraloky například přitahuje svítivě žlutá, protože proti vodě působí pro žraloky vysoce kontrastně. Proto si příště, až půjdete surfovat, radši neberte své oblíbené fosforově žluté plavky,“ radí.

www.idnes.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka A je výchozím textem pro úkoly 14 a 15.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Určete, ke kterému funkčnímu stylu oba úryvky z ukázky A patří.

14. a) V každém úryvku ukázky A najděte aspoň dvě dvojice příbuzných slov. Tato slova vypište v základním tvaru a ke každé dvojici uveďte další tři příbuzná slova.

1. _____

2. _____

b) U podtržených slov z ukázky A určete, jak a z kterých základových slov byla utvořena.

odvozování – _____

skládání – _____

zkracování – _____

c) Tučně vyištěná slova z ukázky A rozčleňte na předponu, kořen a příponu/koncovku.

d) Najděte v ukázce A tři slova utvořená nepatřičně. Vypište je a nahraďte vhodnějšími.

DOPORUČENÍ
Slova, která tvoří dvojici, si můžete pro přehlednost přímo v ukázce A podtrhnout stejnou barvou (a další dvojici jinou barvou).

NÁPOVĚDA
Pracujte takto:
• Způsob vzniku uvedete tak, že dané slovo zapíšete k jedné ze tří uvedených možností.
• Základová slova napište vždy do závorek za dané slovo.

PŘÍKLAD
přirozený → při-roz-ený
podzemí → pod-zem-í

NÁPOVĚDA
Může jít o slova utvořená užitím nevhodného slovotvorného základu nebo prostředku.

Práce s textem a třídění informací

15. Porovnejte obsah úryvků v ukázce A a rozhodněte, zda mají američtí a australští vědci na reakci žraloků na barvy stejný názor, nebo si odporují. Svůj závěr zdůvodněte.

16. a) Na internetu zjistěte, který živočich je pro člověka nejnebezpečnější na světě, tj. má ročně na svědomí nejvíc lidských životů.

b) Porovnejte své řešení s ostatními. Našli jste všichni stejné informace? Pokud ne, diskutujte o tom, jak je možné, že se liší, a které zdroje informací považujete za důvěryhodné.

TIP!
O důvěryhodnosti zdrojů se dozvíte víc v kapitole Studium textu v učebnici na s. 140.

Tvar slova (U s. 39)

1. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Některá slova v češtině obměňují v proudu řeči svou podobu, jejich věcný význam však při tom zůstává stejný – jde o jev zvaný Část slova, která nese věcný význam a nemění se, se nazývá , obměňující se části slova se říká Tvar obsahující jedno slovo se označuje jako tvar , víc slov pak tvoří tvar Ve slovníku najdeme slova v tvaru.

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 39.

2. Z věty *Naším čtyřem spolužákům se na vysoké škole daří* vypište všechna plnovýznamová slova a rozčleňte je v tabulce na tvarotvorný základ a koncovku.

Tvar slova	Tvarotvorný základ	Koncovka

+ OPAKOVÁNÍ

PŘÍKLAD

Členění slova *jezdíš*:

- tvarotvorný základ: *jezd-*,
- koncovka: *-íš*.

Členění slova *vlakem*:

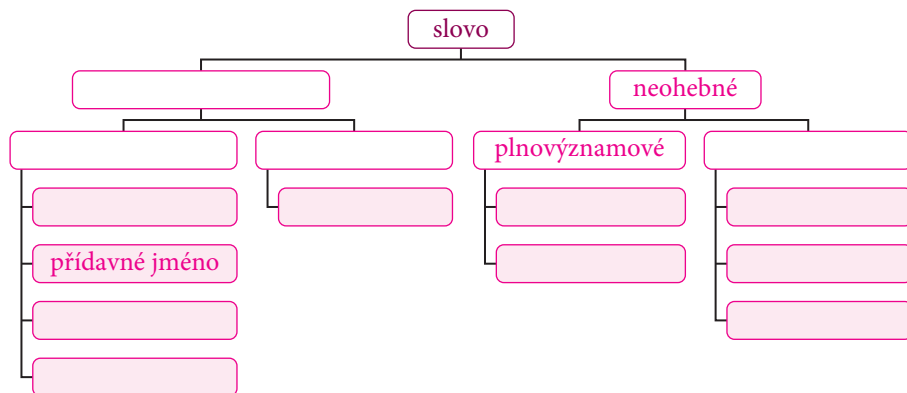
- tvarotvorný základ: *vlak-*,
- koncovka: *-em*.

Slovní druhy (U s. 40)

3. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení.

Jen **ohebná** – **neohebná** slova vyjadřují různými tvary svůj mluvnický význam. Změně tvaru slov k vyjádření pádu, čísla, příp. rodu a životnosti se říká **časování** – **skloňování**. Osobu, číslo, způsob, čas, rod a vid svým tvarem vyjadřují **jména** – **slovesa**. Neohebná slova **svůj tvar nemění** – **vyjadřují tvarem pouze číslo**. Každé slovo lze podle jeho vlastností přiřadit k jednomu z deseti slovních **druhů** – **tvarů**.

4. a) Doplňte schéma znázorňující postup při určování slovních druhů.

b) Pomocí schématu společně zařadte ke slovnímu druhu slova *čtyři* a *krásně*.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Ke všem plnovýznamovým slovním druhům uveďte, jak se od ostatních liší svým věcným významem.

9. a) U tučně vyištěných jmen určete pád, číslo, rod, příp. životnost.

Slovo	Pád	Číslo	Rod	Životnost
<i>kůže z jehněte</i>				
<i>v obchodě</i>				
<i>oslavil narozeniny</i>				
<i>jedovatí hadi</i>				
<i>dar mé ženě</i>				
<i>s druhým dítětem</i>				

b) V textu najdete a podtrhnete všechna jména a ústně určete jejich mluvnické kategorie.

Na začátku dubna obrátí hvězdy vaši pozornost k rodině. S partnerem a dětmi zažijete chvíle souznění i pořádnou legraci. Kolem dvacátého dubna dávejte pozor na nového zaměstnance, bude dýchat všem kolegům na záda, aby získal přízeň nadřízeného.

NÁPOVĚDA

- Nemá-li smysl určovat u některého jména životnost, příslušné políčko proškrtněte.
- Nejste-li si jistí rodem jména *narozeniny*, nahlédněte např. do Internetové jazykové příručky.

POZOR!

Slovo *děti* je v množném čísle jiného rodu než v čísle jednotném. Pomoc najdete např. ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

Podstatná jména (U s. 42)

10. a) Stručně charakterizujte podstatná jména, pokud možno pomocí tří hledisek.

tvoroslovné hledisko –

významové hledisko –

skladební hledisko –

b) Společně ústně popište a na příkladech ukažte rozdíl mezi podstatnými jmény:

1. abstraktními a konkrétními,
2. obecnými a vlastními.

+ OPAKOVÁNÍ

NÁPOVĚDA

Použijte tato klíčová slova:

- hmotná/nehmotná skutečnost,
- jakýkoliv/jedinečný.

11. Určete, které tvrzení není pravdivé.

- a) Podstatná jména vyjadřují své mluvnické kategorie skloňováním.
- b) Některá podstatná jména se skloňují podle vzorů přídavných jmen.
- c) Vzor je vzorové slovo s úplným souborem tvarů, obvyklých pro danou skupinu jmen.
- d) Podstatné jméno se řadí ke vzoru podle zakončení 1. pádu jednotného i množného čísla.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Nepravdivé tvrzení opravte.

12. a) Přiřaďte ke vzorům podstatných jmen slova *hluk, kuchař, lžíce, nůž, postel, právo, rajče, starosta, sysel, trámovi, trpělivost, vejce, vidlička, zrádce*.

pán	hrad	muž	stroj	předseda	soudce	žena
růže	píseň	kost	město	moře	kuře	stavení

b) V každé větě podtrhnete podstatná jména a určete jejich mluvnické kategorie i vzor.

Sestřenici se narodila dvojčata.

Postavíme sněhuláka, máš mrkev?

Na lačno vypil dvě sklenice mléka.

K obědu bude hovězí svíčková.

Ráno mám jednání s kolegy.

Módní trendy udávají Francouzi.

NÁPOVĚDA

To, zda se jedná o podstatné jméno, posuzujte vždy s ohledem na kontext dané věty.

13. a) Utvořte zadaný tvar podstatného jména a uplatněte ho v krátké větě.

batole (2. p. č. j.) –

bota (6. p. č. mn.) –

filé (4. p. č. j.) –

občan (1. p. č. mn.) –

poradce (3. p. č. j.) –

ruka (6. p. č. mn.) –

vrátný (2. p. č. j.) –

b) Doplňte do vět správný tvar podstatných jmen v závorkách.

Sparta chce zlomit sérii _____ (prohra). Připravte těsto ze dvou _____ (vejce). Pochutnali si na pečených _____ (pstruh). Jízdenku ukaž panu _____ (průvodčí). Seznámil kolegy s hlavními _____ (cíl) kampaně. Na statku mají ohradu s dospělými _____ (kůň) a pěti _____ (hřibě). Finále se odehraje mezi _____ (Olomouc) a _____ (Pardubice).

14. Napište do sešitu stručný text o tom, co jste dělali minulý víkend. Použijte při tom podstatná jména ve všech sedmi pádech (každý pád aspoň jednou).

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Podobně můžete pracovat např. se slovy:

- *motýl* (7. p. č. mn.),
- *práce* (6. p. č. mn.),
- *veš* (7. p. č. mn.).

DOPORUČENÍ

Řešení úkolů si vzájemně zkontrolujte se spolužákem. Ke kontrole využijte slovníkovou část Internetové jazykové příručky – ke každému ohebnému slovu tam najdete přehlednou tabulku se všemi jeho tvary.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Na tento úkol nepřímo navazuje úkol 41 zde v pracovním sešitě na s. 44.

Přídavná jména (U s. 43)

15. Škrtněte a opravte chybnou část definice přídavných jmen a doplňte do ní příklady.

Přídavná jména blíže určují skutečnost označenou slovesem, tzn. popisují její vlastnost (např. _____, _____) nebo vztah k jiné skutečnosti (např. _____ – vyrobený z bavlny, _____ – patřící sestře).

16. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení o přídavných jménech pravdivá.

1. Vyjadřují mluvnické kategorie pádu, čísla, rodu, příp. životnosti.	ANO – NE
2. Nejčastěji mají složené skloňování podle vzorů otcův či matčin.	ANO – NE
3. Tzv. krátké tvary mají koncovky podstatných jmen.	ANO – NE
4. Všechna přídavná jména mohou vyjádřit tři stupně vlastnosti.	ANO – NE

17. Roztřídte následující přídavná jména do tabulky podle typu jejich skloňování:

1. *bos, Čapkův, dnešní, dřevěný, hloupý, nemocen, ryzí, tetin,*
2. *Prezidentovým mluvčím se stal Jiří Ováček. Koupali jsme se nazí v řece. Vyzkoušeli si jízdu psím spřežením. To jsem zvědav, jak to dopadne. Sešli se zde skvělí přátelé. Vypadá jako chodící troska. Jsem ráda, že tě mám. Bulvár rozebírá zpěvaččinu krizi.*

Složené, vzor mladý	Složené, vzor jamí	Jmenné	Smíšené

DOPORUČENÍ

V druhé části nejprve přídavná jména ve větách vyhledejte a podtrhněte. Do tabulky je zapisujte v základním tvaru. (Základním tvarem je myšlen tvar 1. pádu čísla jednotného rodu mužského.)

18. Ve větách podtrhněte přídavná jména a určete jejich mluvnické kategorie i vzor.

Baví mě vyprávění o babiččině mládí.

Dáváme přednost českým potravinám.

Jsi schopen to stihnout?

Vážený pane řediteli, děkuji Vám za zprávu.

Potulují se tam divní lidé.

Pověsil si na zeď jelení paroží.

Ještěže jste živi a v pořádku!

Za stávajících podmínek smlouvu nepodepíšu.

Potkali jsme Annu s Jiřím, manželovy přátele.

Zuby si dočistěte zubní nití.

19. a) Utvořte zadané tvary přídavných a podstatných jmen.

dlouhá cesta (3. p. č. j.) –

Menzelův film (4. p. č. mn.) –

slabý soupeř (1. p. č. mn.) –

vosí žihadlo (7. p. č. mn.) –

půlroční předplatné (2. p. č. j.) –

spolužaččino chování (7. p. č. j.) –

tichý člověk (6. p. č. mn.) –

b) Od výše uvedených přídavných jmen, u nichž je to možné, utvořte 2. a 3. stupeň.

Zveme vás do restaurace Vivo. V prostředí mohou hosté ochutnat speciality jako jazyk s pyré nebo panenku na rizotu, v menu nechybí ani pokrmy. Vše připravujeme ze surovin převážně od dodavatelů. Jídlo skvěle doplní vína nebo pivo. Vchod z ulice. Informace na www.vivo.cz.

B

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkol 20.

20. Ukázku B přepište do sešitu s užitím přídavných jmen *blízky, bohatý, čerstvý, dobrý, grilovaný, hladový, hovězí, hráškový, hříbkový, chutný, Masarykův, místní, moravský, nový, rybí, stylový, šéfkuchařův, vepřový, vlastní*. Jedno z nich použijte ve 2. a jedno ve 3. stupni.

TIP!

- Slova lze doplnit v jakémkoliv tvaru.
- Dbejte na to, aby vznikl smysluplný text.
- Nejprve vytvořte dvojice přídavné–podstatné jméno tam, kde je to jednoznačné.

21. Doplněte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Zájmena sama o sobě nemají žádný věcný význam, avšak označují skutečnost namísto _____
_____ či _____ nebo na ně poukazují.

Mluvnické kategorie vyjadřují zpravidla v závislosti na _____.

V kategorii rodu vykazují zvláštnosti: Zájmena _____ mají vlastní tvar
pro každý rod (např. _____, _____), zatímco zájmena

_____ rod nevyjadřují (např. _____, _____).

Zájmena (U s. 44)

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 44.

22. a) Spojte čarou druh zájmen s jeho příklady (s jedním z každého sloupce).

zájmena osobní	<i>sám</i>	<i>čí</i>	<i>můj</i>
zájmena tázací	<i>cokoliv</i>	<i>takový</i>	<i>jaký</i>
zájmena ukazovací	<i>jenž</i>	<i>lecko</i>	<i>tento</i>
zájmena neurčitá	<i>ono</i>	<i>nic</i>	<i>vy</i>
	<i>co</i>	<i>se</i>	<i>nějaký</i>

b) Zakroužkujte zájmena, která vám zbyla, a určete jejich druh.

POZOR!

Je tu víc zájmen než jejich druhů. V každém sloupci by vám tedy mělo zůstat jedno zájmeno.

Vytvořte si originální tričko, se kterým vás nikdo nepřehlédne! Stačí k tomu jakékoliv jednobarevné tričko a fixy na textil.

Vymyslete nápis, _____ (jenž) obsah se _____ (vy) líbí nebo odráží _____ (váš) osobnost, a napište _____ (on) na tričko. _____ (svůj) dílo už jen přezehlejte a šup s _____ (ono) na _____ (osobní zvrtné)!

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka C je výchozím textem pro úkol 23.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, který slohový postup byl užít v druhém odstavci ukázky C.

23. a) V prvním odstavci ukázky C vyhledejte všechna zájmena, vypište je do tabulky a určete jejich mluvnické kategorie.

Zájmeno	Pád	Číslo	Rod	Zájmeno	Pád	Číslo	Rod

b) Do druhého odstavce ukázky C doplňte správné tvary zájmen uvedených v závorkách.

NÁPOVĚDA

Nemá-li smysl určovat u některého jména rod, příslušné políčko proškrtněte.

TIP!

Úkol můžete řešit s pomocí přehledných tabulek v příloze učebnice na s. 155–157.

24. Každá z následujících vět obsahuje jeden chybný tvar zájmena. Najděte ho a opravte.

Táž událost, jež zničila jejich život, ovlivnila i naši rodinu.

Požádal jsem svého asistenta, aby jakýmkoliv vašim přáním vyhověl.

Tvými rukama by měly projít veškeré produkty, jenž naše dílna vyrábí.

Vyprávěli mi o všelijakých exotických místech, které sami navštívili.

Z týchž důvodů, o nichž jsem s tebou mluvil, už k jim nemám důvěru.

Číslovky (U s. 45)

25. Uveďte, na základě čeho se vymezují číslovky jako samostatný slovní druh.

- na základě číselného významu
- na základě zvláštního skloňování
- na základě větněčlenské platnosti
- na základě toho, že se jako jediné zapisují číslicemi

26. Číslovky *čtvery, málo, několikery, osmý, poněkolikáté, sto, trojnásobný, víckrát* roztrďte do tabulky na určité a neurčité a na jednotlivé druhy.

Číslovky	Určité	Neurčité
Základní		
Řadové		
Druhové		
Násobné		

27. Ve slovních spojeních podtrhněte číslovky a určete jejich mluvnické kategorie.

snědla dvě jablka

město s miliony obyvatel

stal se vícenásobným šampionem

snil o prvním místě

dezert s trojí čokoládou

jedni z mála

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Určete druh číslovek.

28. a) Následující slovní spojení převedte do tvaru uvedeného v závorkách.

čtyři dny (2. p.) –

oba žadatelé (7. p.) –

několik variant (6. p.) –

b) Vymyslete větu, v níž by se uplatnila všechna tři slovní spojení v zadaném tvaru.

29. a) Z následujících vět vypište slovně číslovky, které jsou vyjádřeny číslicí.

Eva oslavila 42. narozeniny.

Říkám ti to mezi 4 očima.

Zakázku musíte dokončit do 25 dnů.

Jeho dluh dosáhl 6 834 korun.

Sbal si aspoň 2 kraťasy a 5 triček.

b) Z následujících vět vypište slovně vyjádřené číslovky číslicí (či kombinací číslice a slova).

Budu na tebe čekat do osmi hodin.

Marek se spokojil s pátým místem.

Můj notebook má třináctipalcový monitor.

DOPORUČENÍ

V některých větách se objevují kombinované číslovkové výrazy. Zopakujte si zásady jejich skloňování a zápisu v učebnici na s. 45.

30. Určete, ve které větě jsou všechna jména uvedena ve správném tvaru.

a) *Obrázková knížka je určena nejmenším dětem do třech let, které se učí barvy.*

b) *Kterémukoliv domácímu zvířatu je třeba věnovat každý den aspoň pár minut času.*

c) *Ráda bych vaši rodinu pozvala na nedělní oslavu svých třicátých pátých narozenin.*

d) *Na hory jedu s týmiž dvěma kamarádkami, s nimiž jsem strávila loňskou dovolenou.*

NÁPOVĚDA

Správným tvarem je myšlen tvar spisovný, tj. i hovorový.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Nesprávné tvary škrtněte a opravte.

31. Podtržením jedné z možností utvořte pravdivá tvrzení.

Slovesa pojmenovávají činnost (např. **běhat** – **ležet**), stav (např. **narodit se** – **žít**) či změnu stavu (např. **oloupat** – **omládnout**). Svě mluvnické kategorie vyjadřují **skloňováním** – **časováním**. Slovesné tvary vyjadřující i osobu a způsob se nazývají **určité** – **neurčité**.

Mluvnické kategorie sloves
(U s. 46)

32. Spojte čarou mluvnickou kategorií s popisem toho, co vyjadřuje, a s příkladem.

OSOBA	je-li podmětem autor, příjemce či někdo jiný	dokonavý
ČÍSLO	schopnost vyjádřit přítomnost	budoucí
ZPŮSOB	vztah děje ke skutečnosti	činný
ČAS	množství původců/objektů děje	třetí
ROD	časové zařazení děje	podmiňovací
VID	vztah mezi původcem děje a podmětem	množné

DOPORUČENÍ

- Pracujte ve dvojicích.
- Můžete využít charakteristiku jednotlivých mluvnických kategorií z učebnice na s. 46.

33. Podtrhněte ve větách slovesný tvar a do tabulky uveďte jeho mluvnické kategorie.

Sloveso	Osoba	Číslo	Způsob	Čas	Rod	Vid
<i>Nebudeš mít zítra čas?</i>						
<i>Jeho slova mě dojala.</i>						
<i>Bábovka už se peče.</i>						
<i>Do kina bych šla ráda.</i>						
<i>Děti, otevřete okna!</i>						
<i>Byli jsme vyzváni k účasti.</i>						

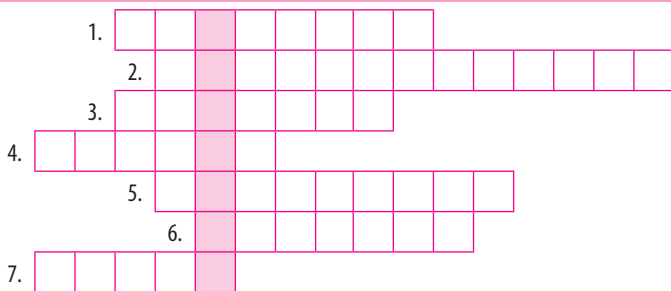
NÁPOVĚDA

- Nezapomeňte podtrhnout celý slovesný tvar, tj. včetně pomocných sloves apod.
- Nemá-li smysl určovat u některého slovesa čas, příslušné políčko proškrtněte.

Slovesa (U s. 47)

34. Doplňte do křížovky následující jazykovědné pojmy:

- ohýbání sloves,
- slovesa se samostatným věcným významem,
- neplnovýznamová slovesa, která jsou součástí jmenného přísudku se sponou,
- neplnovýznamová slovesa typu *začít, přestat*, která jsou součástí složeného přísudku,
- slovesný tvar vyjádřený jedním slovem,
- slovesný tvar obsahující víc než jedno slovo,
- skupina sloves se stejným kmenem přítomným.

NÁPOVĚDA

Písmeno *ch* je v češtině jeden znak, proto ho zapisujete do jednoho políčka.

35. Uveďte, jak získáme kmen přítomný (např. slovesa *začít*), podle něhož lze určit třídu.

- opíšeme kořen slovesa (např. *zač-*)
- odtrhneme *-t* z infinitivu slovesa (např. *začí-*)
- opíšeme tvar 3. osoby jednotného čísla (např. *začne*)
- odtrhneme *-l* z tvaru 3. osoby jednotného čísla minulého času (např. *zača-*)

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Zkontrolujte, zda všichni studenti vyřešili úkol správně. Jeho správné řešení jim pomůže při plnění úkolu 36, naopak chybné řešení by je mohlo při další práci mást.

36. Roztřídte slovesa *běhat, hrát, hubnout, krájet, lyžovat, načít, prát, pršet, svítat, trvat, třít, vařit, vázat, zapomenout, zvyšovat* do tříd podle zakončení kmene přítomného.

1. třída (-e)	2. třída (-ne)	3. třída (-je)	4. třída (-i)	5. třída (-á)

37. a) Utvořte požadované slovesné tvary.

sledovat (2. os., č. mn., zp. rozk., r. čin.) –

domnívat se (3. os., č. mn., zp. ozn., čas min., r. čin.) –

zavázat (1. os., č. mn., zp. ozn., čas přít., r. trp.) –

chodit (3. os., č. j., zp. ozn., čas bud., r. čin.) –

ohlédnout se (2. os., č. j., zp. podm. přít., r. čin.) –

b) Určete u těchto sloves vid a zařaďte je do slovesné třídy a ke konkrétnímu vzoru.

sledovat –

domnívat se –

zavázat –

chodit –

ohlédnout se –

NÁPOVĚDA

Slovesné tvary obsahující příčestí činné a trpné mohou mít různé koncovky podle toho, kterého rodu je jméno v pozici podmětu. Uvádějte proto vždy všechny varianty.

38. Doplňte do vět správný tvar nepravidelných sloves *být, chtít, jíst, jít a vědět*.

Lidé se dnes _____ hlavně bavít. _____, pánové, že žádný učení z nebe nespádl. Ty _____ tu nová? Obložené mísy byly _____ dřív, než jsme se rozkoukali. Doufám, že Anna _____ na vysokou školu.

DOPORUČENÍ

Správnost slovesných tvarů ověřte ve slovníkové části Internetové jazykové příručky.

39. Do níže uvedeného textu doplňte slovesa *narazit, obejít se, obnovit, ochromit, provádět, převézt, vyšetřovat* ve správném tvaru.

Kuriózní nehoda dnes odpoledne _____ tramvajový provoz v Ostravě – Nové Vsi. Tramvaj číslo 8 zde _____ do bagru, který tu až do konce příštího týdne _____ údržbu kolejíště. Nehoda _____ bez vážných zranění, pouze jedna osoba _____ do nemocnice k lékařskému ošetření. Příčiny nehody nyní _____ policie. Tramvajový provoz v místě nehody _____ zítra.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Po doplnění sloves si celý text pozorně přečtete a určete u něj:

- funkční styl,
- slohový postup,
- slohový útvar.

40. Rozhodněte, která z následujících výpovědí obsahuje chybu.

- Nechtěla byste se k nám připojit?*
- Rádi bychom se festivalu také zúčastnili.*
- Ne abys zapomněl na babiččiny narozeniny!*
- Kdy bych tě znal dřív, mohlo být všechno jinak...*

41. a) Najděte si v sešitě text o svých víkendových aktivitách, který jste napsali v rámci úkolu 14 na s. 39. Nyní ho ústně převyprávějte třemi různými způsoby:

- jako děj, který se neuskutečnil (s tím, že vymyslíte důvody, proč se jednotlivé činnosti a stavy neudály),
- jako děj, který právě probíhá,
- jako děj, který se teprve uskuteční (např. jako plán na příští víkend).

b) Jednu z výše uvedených variant si vyberte a vypracujte ji do sešitu písemně.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ

Pokud studenti úkol 14 na s. 39 vynechali, mohou nyní téma zpracovat bez předchozího mezikroku. Úkol však bude náročnější.

DOPORUČENÍ

Původní text nemusíte použít doslovně. Soustřeďte se hlavně na rozdíly slovesných tvarů při různém časovém zařazení děje.

42. Spojte čarou název neohebného slovního druhu s jeho charakteristikou a příkladem.

PŘÍSLOVCE	• ve spojení s tvarem jména vyjadřuje okolnost	<i>protože</i>
PŘEDLOŽKA	• vyjadřuje zvuky, pocity, má kontakto­vou funkci	<i>čau</i>
SPOJKA	• vyjadřuje okolnosti toho, co je vyjádřeno slove­sem, přídatným jménem či příslovcem	<i>málem</i>
ČÁSTICE	• vyjadřuje skladební vztahy mezi slovy či větami	<i>mezi</i>
CITOSLOVCE	• vyjadřuje postoj mluvčího, hodnotí či člení text	<i>kéž</i>

43. Do následujících vět doplňte podle kontextu 2. nebo 3. stupeň příslovčí v závor­kách. Pokud stupňování není možné, doplňte do věty příslovce beze změny.

Přijď dnes prosím z práce _____ (**brzo**) než obvykle. Roman hraje _____ (**dobře**) z celého týmu. Petr je z nás tři _____ (**vysoce**) postaveným mužem ve firmě. Zastavím se tam _____ (**zítra**), než půjdu do školy. K rozhledně to bylo _____ (**daleko**), než jsme čekali. Osada leží v _____ (**řídce**) osídlené oblasti celé země.

DOPORUČENÍ

Správnost tvarů 2. a 3. stupně příslovčí si zkontrolujte ve slovníkové části Internetové jazykové příručky.

44. Do textu doplňte po jednom vhodném příslovci, předložce, spojce, částici a citoslovci.

_____! Prudká střela od modré rozhodla, kdo si dnes z ledové plochy odnese vítězství a s ním i postup do finále hokejové extraligy. Pro Kometu Brno utkání nezačalo _____ a už ve druhé minutě prohrávala 0:2, _____ dokázala rozhodující zápas otočit. _____ by nám forma vydržela, přejí si brněnští hokejisté _____ začátkem finálové série.

NÁPOVĚDA

Vhodným slovem je myšleno takové slovo, které se svým významem hodí do textu, tj. spoluvytváří ucelený smysluplný text.

45. S pomocí tabulek v příloze učebnice na s. 152 ústně vyskloňujte slova *Korea* a *yetti*. Do níže uvedených vět pak vepište všechny správné tvary těchto jmen.

Vztahy mezi Severní a Jižní _____ jsou napjaté.
Mnoho lidí stále věří na existenci himálajských _____.

46. Doplňte do vět správný tvar přejatých podstatných jmen v závorkách.

Proces probíhá ve třech _____ (**stadium**). Zadejte klíčová slova do _____ (**Google**). Fotbalistu _____ (**Messi**) trápí svalové zranění. S těmito _____ (**téma**) se budeme setkávat častěji. Hřebejkův film se bohužel nevyhnul _____ (**schematismus**). Nejradyji snídám jogurt s _____ (**müsli**). Vrátil jsi už _____ (**Andrea**) tu knížku? Babička onemocněla _____ (**diabetes**). Loni jsem hodně cestoval – navštívil jsem _____ (**New York**) i _____ (**Ottawa**).

Sklonování jmen cizího původu (U s. 49)

NÁPOVĚDA

Sklonování většiny z uvedených přejatých jmen najdete ve slovníkové části Internetové jazykové příručky.

Americký sci-fi thriller *Gravitace* se Sandrou Bullock v hlavní roli sklízí pochvalné recenze. Snímek je dramatem o lidském pudu sebezáchovy, především však objevuje pro filmové plátno úchvatný kosmos a vykresluje panorámy, která byla dosud k vidění jen v dokumentech BBC. Zápětka nepřináší žádné novum: Trosky družic zničí raketoplán a rutinní výprava do kosmosu se změně v boj o přežití. Na vesmírnou odyseji se Bullock vydává spolu se šarmantním George Clooneym. Herečka se na roli dlouho připravovala...

D

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka D je výchozím textem pro úkol 47.

TIP!
Co je to recenze, se dozvíte v kapitole Vybrané útvary funkčního stylu odborného v učebnici na s. 102.

47. a) S pomocí Internetové jazykové příručky zkontrolujte správnost tvarů přejatých jmen v ukázce D. Případné chybné tvary v ukázce škrtněte a na volný řádek opravte.

b) S využitím následujících heslovitých poznámek dokončete text ukázky D do sešitu (tučně vtištěná slova musíte ve svém textu použít, ale jejich tvar můžete měnit):

Sandra Bullock:

- **studium** pohybu v beztížném stavu, **konzultace** (skuteční **astronauti**),
- **monology** – zbytečný **patos**, z role výtěženo **maximum**,

režisér Alfonso Cuarón:

- **idea** natočit film na toto **téma** – už před mnoha lety,
- „filmařský **génius**“, *Gravitace* – **Oscar** za **režii** (2014).

DOPORUČENÍ

- Správnost skloňování si průběžně ověřujte v Internetové jazykové příručce.
- Při psaní se snažte dodržet styl ukázky D.

Souhrnné úkoly (U s. 39–49)

48. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Ze slovních druhů se jich pět skloňuje či časuje a pět je neohebných.	ANO – NE
2. Pád, číslo a jmenný rod vyjadřují jen podstatná a přídavná jména.	ANO – NE
3. Rozlišujeme základní, řadová, druhová a násobná zájmena.	ANO – NE
4. Mluvnické kategorie sloves jsou osoba, číslo, způsob, čas, rod, vid.	ANO – NE
5. Příslovcím jako neplnovýznamovým slovům chybí věcný význam.	ANO – NE

49. Rozhodněte, ve které z uvedených možností jsou správně určeny slovní druhy i mluvnické kategorie a vzory všech ohebných slov z částí věty *Všem deseti děvčatům ve finále doporučili, ať při nácviku taneční choreografie pozorně poslouchají režisérovy pokyny.*

- a) *všem* – zájmeno (3. p., č. mn., r. stř.; vzor ten), *deseti* – číslovka (3. p.), *děvčatům* – podstatné jméno (3. p., č. mn., r. ž.; vzor růže)
- b) *ve* – předložka, *finále* – podstatné jméno (6. p., č. j., r. stř.; vzor moře), *doporučili* – sloveso (3. os., č. mn., zp. ozn., čas min., r. čin., vid dok.; vzor prosí)
- c) *ať* – spojka, *při* – předložka, *nácviku* – podstatné jméno (6. p., č. j., r. m. neživ.; vzor hrad), *taneční* – přídavné jméno (2. p., č. j., r. ž.; vzor jamí), *choreografie* – podstatné jméno (2. p., č. j., r. ž.; vzor růže)
- d) *pozorně* – příslovce, *poslouchají* – sloveso (3. os., č. mn., zp. ozn., čas přít., r. čin., vid nedok.; vzor dělá), *režisérovy* – podstatné jméno (3. p., č. j., r. m. živ.; vzor pán), *pokyny* – podstatné jméno (4. p., č. mn., r. m. neživ.; vzor hrad)

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Vzhledem k množství údajů, které je třeba zkontrolovat, je vhodné, aby studenti pracovali ve dvojicích.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Chybné údaje škrtněte a opravte.

50. Z každé řady slov sestavte smysluplnou a gramaticky správnou větu:

- 1. *americký – další – Dan Brown – poutavý – před – román – spisovatel – Vánoce – vyjít,*
- 2. *na – navzdory – nečekaný – noha – oba – stále – stát – svůj – úspěch – země,*
- 3. *hráč – jednotlivý – mistrovství – na – nejpozději – nominovat – středa – svět – v.*

1. _____
2. _____
3. _____

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Úkol má několik řešení – v některých případech lze užít různý pořádek slov, a věta bude stále gramaticky správná. Můžete proto se studenty diskutovat o významových rozdílech daných různým pořádkem slov. Lze při tom využít informace z kapitoly Pořádek slov v učebnici na s. 61.

51. Každá z následujících vět obsahuje jednu tvaroslovnou chybu. Škrtněte ji a opravte.

Pane správče, mohl byste mi pomoci se zablokovanými vraty?

Nebýt mojich pracovních povinností, zůstali bychom až do pátku.

Je jedním z málo lidí, již ještě mohou vyprávět o babiččině dětství.

Studenti budou vidět dokument o prvním člověku na Měsíci.

Mí rodiče nejraději spějí se všemi okny otevřenými dokořán.

O provedených pracech mne informujte pravidelnými protokoly.

Daniel Chabr byl ještě vloni studentem _____ (dva) vysokých škol. Když si spočítal, kolik peněz zaplatí za skripta a učebnice, rozhodl se vymyslet nějaký zlepšovák. A naprogramoval speciální internetovou knihovnu. Nazval _____ (ona) Bibliofair a nyní spolu s kamarádem vývojářem Tadeášem Petákem spouští její ostrý provoz. „Je to rozhraní, přes které si _____ (člověk) mohou půjčovat, prodávat i darovat knihy, které _____ (mít) doma, nebo tak získat ty, které potřebují,“ vysvětluje nyní už zaměstnanec úspěšné počítačové firmy.

System je jednoduchý – do databáze na stránkách je možné zadat názvy knih, _____ (jenž) má člověk doma a chce se jich zbavit, popřípadě je chce půjčit. [...]

Zakladatelé služby plánují, že se díky jejich novince propojí stovky domácích knihoven, bude tak možné s _____ (trocha) nadsázky procházet čtení, jež mají doma vaši sousedé.

www.idnes.cz, upraveno

E

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka E je výchozím textem pro úkoly 52, 53 a 54.

52. a) Na linky v ukázce E doplňte správný tvar slov v závorkách.

b) V podtržených pasážích ukázky E určete slovní druhy.

c) Označte v ukázce E neurčité zájmeno, podstatné jméno pomnožné a způsobové sloveso.

d) Pokuste se původem cizí jméno *Bibliofair* z ukázky E zařadit do českého tvaroslovného systému – utvořte 2. pád čísla jednotného podle vzoru, podle něž by se mohlo skloňovat.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
U zájmen a číslovek určete také jejich druh.

NÁPOVĚDA
Stačí zakroužkovat vždy jeden příklad daného jevu.

53. Shrňte ústně svými slovy, v čem spočívá služba Bibliofair, zmíněná v ukázce E.

54. a) Vyberte ve své domácí knihovně jednu knihu, kterou byste mohli v rámci sítě Bibliofair z ukázky E nabídnout k prodeji či zapůjčení. Zapište její bibliografické údaje.

b) Vyhledejte na internetu online katalog knihovny ze svého okolí. Zjistěte, zda knihu, kterou jste zvolili, tato knihovna nabízí k zapůjčení.

Práce s textem a třídění informací

NÁPOVĚDA
Opište si z knihy tyto údaje: jméno autora, název díla, označení vydání, místo vydání, nakladatelství, rok vydání, a je-li uvedeno, tak i mezinárodní standardní číslo (ISBN). Bibliografické údaje sestavte podle vzoru z kapitoly Studium textu v učebnici na s. 140.

NÁPOVĚDA
Návod, jak v online katalogu vyhledávat, najdete zde v pracovním sešitě na s. 119.

Věta a výpověď (U s. 50)

1. Přečtěte si věty *Lenka zhubla* a *Lenka ztratila*. Vysvětlete, proč jedna z nich není srozumitelná, zatímco druhá se shodnou strukturou ano. Chybnou větu vhodně upravte.

2. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení.

1. Vztah mezi podřazeným a nadřazeným výrazem ve větě je **podřadnost – souřadnost**.
2. Dvě slova ve vztahu podřadnosti tvoří skladební **dvojici – skupinu**.
3. Mezi členy základní skladební dvojice existuje vztah **určování – přisuzování**.
4. Sdělení, v němž chybí přísudek, se označuje jako **věta jednočlenná – větný ekvivalent**.
5. Mezi různými pojmenováními jedné skutečnosti je vztah **přiřadování – přistavování**.
6. Při **řízenosti – přimykání** určuje řídicí člen mluvnický tvar požadovaného doplnění.

3. a) Z věty *Německá kancléřka v dubnu navštíví Slovensko a Maďarsko* vypište všechny skladební dvojice a skupiny a pojmenujte významové i formální vztahy mezi jejich členy.

Skladební dvojice/skupina	Významový vztah	Formální vztah

b) Významové a formální vztahy v dané větě znázorněte graficky.

Německá kancléřka v dubnu navštíví Slovensko a Maďarsko.

4. a) Za každou větu do závorek dopište, zda je jednočlenná (J), nebo dvoučlenná (D).

Anetě se vůbec nelíbilo jeho chování. () Už víc než týden silně mrzne. () Od rána ji škrábe v krku. () Někdo by měl ty dveře opravit! () Je na nich vidět vyčerpání. () Požádala o výpis z rejstříku trestů. () Z Pavlova posledního telefonátu je mi vážně smutno. () Dnes v noci foukal příšerný vítr. () Zdálo se mi o tobě. ()

b) Pracujte s posledními dvěma větami: Z jednočlenné věty utvořte dvojčlennou a naopak.

NÁPOVĚDA

- Ve větě se vyskytuje několikanásobný větný člen, tvořený několika větnými členy na stejné úrovni, které společně rozvíjejí jediný řídicí větný člen. Určuje se proto:
 - vztah mezi několikanásobným větným členem (jako celkem) a řídicím členem,
 - vzájemný vztah mezi částmi několikanásobného větného členu.
- U významových vztahů vybírejte z možností: přiřadování, přistavování, přisuzování, určování; k formálních vztahům patří: přimykání, řízenost, shoda.
- Nemá-li u některých spojení smysl určovat formální vztah, dané políčko proškrtněte.

TIP!

Využijte příklad grafického znázornění v učebnici na s. 52.

5. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Jádrem dvoučlenné věty je _____ dvojice. Tvoří ji jednak _____, který označuje původce děje nebo nositele vlastnosti či stavu a bývá tvořen _____ v _____ pádě, a jednak _____, jenž označuje činnost, stav či vlastnost a formálně je tvořen _____ v _____ tvaru. Slovesa v neurčitém tvaru sama o sobě přísudkem nejsou, můžou však doplnit sloveso způsobové či _____ a vytvořit s ním přísudek _____ (např. _____, _____).

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 53.

NÁPOVĚDA

Doplňte dva různé příklady – ke každému zmíněnému typu slovesa jeden.

6. V níže uvedených sděleních podtrhněte rovnou čarou podmět a vlnovkou přísudek. Poté každé sdělení spojte čarou s příslušným typem přísudku a podmětu.

<i>Lidí bez práce přibýlo.</i>	podmět vyjádřený jménem v 1. pádě
	podmět vyjádřený jménem v jiném než 1. pádě
<i>Uspěť nebylo snadné.</i>	podmět nevyjádřený
	podmět vyjádřený infinitivem
<i>Vstup zdarma.</i>	jednoduchý slovesný přísudek
	složený slovesný přísudek
<i>Musel odtamtud odejít.</i>	přísudek jmenný se sponou
	přísudek jmenný beze spony

NÁPOVĚDA

Od každého sdělení musí vycházet dvě čáry – jedna směřuje k typu podmětu, druhá k typu přísudku.

7. V každém sdělení v tabulce podtrhněte rovně podmět a vlnovkou přísudek (jsou-li přítomny). Pokud najdete přísudek, do pravého sloupce запиšte, o který typ přísudku jde.

Věta	Typ přísudku
<i>Všichni začali houfně odcházet ze sálu.</i>	
<i>Dvakrát smažený sýr s hranolky a kofolu!</i>	
<i>Podej mi prosím sůl.</i>	
<i>Obyvatel by v dalších letech už nemělo ubývat.</i>	
<i>Kočí prásk do koní!</i>	
<i>Stanu se herečkou anebo zpěvačkou.</i>	
<i>Sliby – chyby!</i>	
<i>Zasmát se sám sobě neumí každý.</i>	

PŘÍKLAD

- *Ten váš kamarád byl moc milý.*
přísudek: jmenný se sponou
- *Kam běžíš, Petře?*
přísudek: slovesný jednoduchý

POZOR!

- Ne všechny přísudky z tabulky lze přiřadit k typům uvedeným v učebnici na s. 53. V tom případě buňku tabulky proškrtněte (příp. můžete napsat, čím jiným je přísudek vyjádřen nebo proč vyjádřen není).
- Sloveso *umět* nepatří mezi způsobová slovesa!

8. V následujících větách nahraďte jmenný přísudek přísudkem slovesným a naopak.

- Všichni jsme zase o rok starší!*
- Náš Míša se hrozně stydí.*
- Umí tvůj táta dobře řídit?*
- Listí na stromech už brzy zežloutne.*
- Věra se stala studentkou medicíny.*
- Můj dědeček byl lékař.*
- Oko – do duše okno.*

9. a) Spojte čarou název větného členu rozvíjejícího s jeho charakteristikou.

PŘEDMĚT	• skutečnost zasažená dějem nebo vznikající v jeho důsledku; doplňuje sloveso či přídavné jméno
DOPLŇEK	• okolnosti děje; doplňuje sloveso, přídavné jméno či příslovce
PŘÍVLASTEK	• vlastnost osob, věcí; rozvíjí podstatné jméno či zájmeno
PŘÍSLOVEČNÉ URČENÍ	• okolnosti děje související s jeho účastníkem; doplňuje sloveso a vyjadřuje shodu se jménem v podmětu či předmětu

b) Přiřaďte k těmto větným členům příklad z věty *Očitý svědek viděl lupiče utíkat z banky.*

předmět – _____ přívlastek – _____
doplňek – _____ příslovečné určení – _____

10. V následujících větách určete podtržené větné členy.

Magda se na víkend v Paříži moc těšila.

Formulář vyplňte obyčejnou tužkou.

Kapr sebou v kádi nešťastně házel.

Umíš uvařit knedlíčkovou polévku?

Naše labradorka ležela schoulená u kamen.

11. Do následujícího textu doplňte podle kontextu větné členy uvedené v závorkách.

Hovězí _____ (Pt) vcelku prošpikujte kousky slaniny, osolte a opepřete.

Na _____ (Pks) oleji ho na pánvi krátce orestujte ze všech stran.

_____ (Puz) pokrájený špek opečte v hrnci, přidejte zeleninu, rajský

protlak a koření. Vše zalijte vývarem _____ (Pkn) a spolu s masem

duste _____ (Pum) asi hodinu a půl. Když se vám zdá maso už dost

_____ (D), vyjměte ho a nakrájejte. Propasírovanou omáčku

nezapomeňte _____ (Pt) solí, cukrem a citronovou šťávou.

12. Určete, který větný člen z věty *Naše učitelka matematiky je mezi studenty známá svými přehnanými nároky není* určen správně.

a) známá – doplňek	c) matematiky – přívlastek neshodný
b) nároky – předmět	d) studenty – příslovečné určení místa

TIP!

Namísto plných názvů větných členů rozvíjejících můžete uvést jen jejich značky:

- předmět – Pt,
- příslovečné určení – Pu:
 - místa – Pum,
 - času – Puč,
 - způsobu – Puz,
 - příčiny – Pup,
- doplňek – D,
- přívlastek – Pk:
 - shodný – Pks,
 - neshodný – Pkn.

NÁPOVĚDA

Na hovězí s rajskou omáčkou budete potřebovat (abecedně řazeno): citronovou šťávu, cukr, divoké koření, hovězí maso (nejlépe plec), kořenovou zeleninu, olej (např. slunečnicový), pepř, rajský protlak, slaninu, sůl, vývar z kostí nebo z kostky.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, kterým slohovým postupem byl tento text vytvořen.

Souvětí (U s. 56–57)

13. Ke každé z následujících charakteristik doplňte odpovídající pojem.

- spojení několika vět do jednoho celku – _____
- obsahující jednu větu hlavní a nejméně jednu vedlejší – _____
- obsahující nejméně dvě věty hlavní – _____
- věta v souvětí, která není skladebně závislá na jiné větě – _____
- věta v souvětí, která je skladebně závislá na jiné větě – _____

14. U následujících souvětí určete, zda jsou souřadná, nebo podřadná.

Buď přesvědčím tátu, aby mě tam zavezl, nebo pojedu vlakem.

Vláda jednala s odboráři celý den, přesto se řešení najít nepodařilo.

Nepojedu ani na lyže, ani na hokej, protože se musím učit.

Nikdy nevím, jak se mám chovat, když někdo vážně onemocní.

Jestli budeš říkat věci, které nejsou pravda, odejdu a už mě neuvidíš.

15. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Větu řídicí a větu závislou lze najít pouze v souvětí podřadném.	ANO – NE
2. Vedlejší věta je větovým vyjádřením větového členu řídicí věty.	ANO – NE
3. Významový poměr hlavních vět obvykle vyjadřují souřadící spojky.	ANO – NE
4. Věty vedlejší v souvětí podřadném můžou být souřadně spojeny.	ANO – NE
5. Nepravá věta vedlejší je taková, v níž chybí spojovací výraz.	ANO – NE

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Nepravdivá tvrzení ústně opravte.

Rekordním počtem zúčastněných týmů se mohou pochlubit organizátoři závodu handicapovaných plavců. Do Hodonína jich přijelo hned patnáct, takže zastupovali prakticky celou Moravu. Přestože v těchto závodech platilo více než kde jinde, že hlavní je zúčastnit se, borci bojovali s úsilím profesionálů. [...]

Celkem se do 17 vypsaných závodů zapojilo 75 plavců, a kdyby nebylo náhlých viróz, mohlo být podle pořadatelů na celkové soupisce klidně i o deset účastníků více. [...]

Borci z Kyjova všechny příjemně překvapili a bylo cítit, že do bazénu v Ratíškovcích nedojíždí jen tak za nějakým čvachtáním, ale za tvrdým tréninkem. Nejvíce se to odrazilo ve štafetě 3 × 25 m, kde celou polovinu finálového závodu senzačně sahal po bronzové medaili, aby nakonec na posledních pěti metrech o pouhé dvě vteřiny podlehl sokům z Břeclavi.

<http://jihomoravsky-kraj.5plus2.cz>, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 16.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Diskutujte o tom, jaký význam podle vás má pro handicapované osoby sport a soutěžení.
- Vyhledejte na internetu informace o některých úspěšných českých handicapovaných sportovcích (např. o Jiřím Ježkovi, Petře Kurkové) a připravte si o nich krátký referát. Uveďte, v jaké disciplíně soutěží, jaké je jejich postižení, jakých úspěchů dosáhli, jak trénují apod.
- Zjistěte, kdo u nás byl v minulém roce vyhlášen handicapovaným sportovcem roku.

16. a) V ukázce A najdete a podtrhněte všechny vedlejší věty.

b) K uvedeným druhům vět přiřpte začátek aspoň jedné takové věty z ukázky A.

podmětná –

přívlastková –

přísllovečná podmínková –

nepravá –

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Nalezenou nepravou větu vedlejší vhodně přeformulujte.

17. U uvedených souvětí určete typ vět. Zapište ho do závorek za každou větu pomocí zkratk *VH* (= věta hlavní) a *VV* (= věta vedlejší) spolu s označením jejich pořadí. Pak určete významový poměr mezi větami hlavními a druh vedlejších vět.

1. Ačkoliv je Berlusconi stále ženatý (), v pondělí oznámil (), že se zasnoubil s moderátorkou Franceskou Pascale (), která je téměř o padesát let mladší ().

2. Dům (), v němž jsem se před mnoha lety narodil (), byl stále takový (), jaký si ho z dětství pamatuju (), ale město už jsem vůbec nepoznával ().

PŘÍKLAD

Milan o mém odjezdu nevěděl (1VH), dokonce ani netušil (2VH), že jsem nechala školy (3VV), ale i kdybych mu to řekla (4VV), stejně by mě nepochopil (5VH).

Větný rozbor:

- 1VH–2VH – poměr stupňovací,
- 3VV – věta předmětná,
- 4VV – věta přísllovečná přípustková,
- 2VH–5VH – poměr odporovací.

TIP!

Pokud vám dělá určení druhu vedlejší věty a významového poměru potíže, můžete si strukturu vět v souvětí zakreslit graficky s pomocí nákrešů v učebnici na s. 56–57 a tabulky v příloze v učebnici na s. 170.

18. Spojte věty *Špatně spím* a *Jsem nervózní* do smysluplného souvětí:

1. souřadného se dvěma různými významovými poměry mezi větami hlavními,
2. podřadného, v němž je první věta závislá na větě druhé,
3. podřadného, v němž je druhá věta závislá na větě první.

1. _____

2. _____

3. _____

POZOR!

Neměňte pořadí vět.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

U vytvořených souvětí určete významový poměr mezi hlavními větami a druh vedlejších vět.

19. Uveďte, proč jsou následující souvětí nevhodně utvořena, a přeformulujte je:

1. Petr vylezl na žebřík, z něhož spadl dolů.
2. Jana se týdny učila, aby nakonec zkoušku neudělala.
3. Otec oslovil kolemjdoucího, který nám ukázal cestu.

1. _____

2. _____

3. _____

20. a) Určete, který větný člen je podtržen v následujících větách, a utvořte z něj (a z větných členů na něm závislých) vedlejší větu příslušného druhu:

1. Kvůli prohrané sázce si nechal oholit hlavu.
2. Slyšel dědu oddychovat v obýváku.
3. Za úplňku nemůžu spát.

1. _____

2. _____

3. _____

b) V uvedených souvětích určete druh vedlejší věty a vyjádřete ji nevětně, jako větný člen:

1. *Věci, které už nepotřebujete, můžete věnovat charitě.*
2. *Když se nasnídali, vyrazili na nádraží.*
3. *Dívka byla, jako by ji omámil.*

1. _____

2. _____

3. _____

TIP!

Namísto plných názvů větných členů můžete uvést jen jejich značky:

- podmět – Po,
- přísudek – Přs,
- předmět – Pt,
- příslovecné určení – Pu:
 - místa – Pum,
 - času – Puč,
 - způsobu – Puz,
 - příčiny – Pup,
- doplněk – D,
- přívlastek – Pk:
 - shodný – Pks,
 - neshodný – Pkn.

21. a) Dvojice vět spojte vhodnou spojkou, aby vzniklo smysluplné souvětí.

1. *Romana nemá hlad.* _____ *Před chvílí obědvala.*
2. *Matyáš fandí Spartě.* _____ *Igor je odjakživa slávista.*
3. *Koupil jsem si nové číslo časopisu Score.* _____ *Vyšlo tento týden.*

b) U vytvořených souvětí určete druh souvětí, významový poměr a druh vedlejších vět.

1. _____

2. _____

3. _____

TIP!

Navrhnete-li větu se spojkou na jiném než prvním místě, napište spojkou na linku a změnu pořadí slov vyjádřete značkou \curvearrowright .

POZOR!

Nezapomeňte upravit i psaní velkých písmen na počátku druhé věty a členicí znaménka – buď tečku přepište na čárku, nebo ji škrtněte.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Úkol má víc řešení. Po individuální práci můžete od studentů shromáždit různá řešení a upozornit je na jejich významové rozdíly.

22. Určete, které z následujících souvětí má tuto strukturu:

1. věta vedlejší podmínková, 2. věta vedlejší předmětná, 3. věta hlavní (poměr slučovací), 4. věta hlavní, 5. věta vedlejší přívlasková.

- a) *Pokud jsi Danu viděl, jak nasedá na tramvaj, nebudeme na ni čekat ani jí zbytečně volat, protože už bude nejspíš doma.*
- b) *Jestli nevíte, jak se telefon ovládá, prostudujte si návod k použití anebo navštivte webovou stránku, kde jsou všechny informace přehledně uspořádány.*
- c) *Když bude nadále trvat na tom, že nehodu nezavinil, buď se obrátím na policii, nebo oslovím nezávislého znalce, který může situaci odborně posoudit.*
- d) *Je-li maso už tak propečené, že z něj při stlačení vytéká jen čistá šťáva, vyjměte ho z trouby a nechte chvíli odpočinout, aby se chutě správně prolnuly.*

Členicí znaménka (U s. 58)

23. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení o čárkách ve větě jednoduché.

1. Mezi složkami několikanásobného větného členu, které jsou spojeny spojkou *a, i, ani, nebo, či* ve slučovacím poměru, čárku **píšeme – nepíšeme**.
2. Přívlasek **těsný – volný** oddělujeme od zbytku věty čárkami z obou stran.
3. Přístavek **se** ve větě **odděluje čárkami z obou stran – zpravidla čárkami neodděluje**.
4. Před spojkou *a* se v několikanásobném větném členu čárka **nepíše nikdy – píše mezi slovy v jiném než slučovacím poměru**.

24. Doplněte čárky do vět jednoduchých.

Motor začal škytat hrčēt a nakonec hořēt. Mladá francouzská herečka představitelka Colette přijede do Prahy. Jsi ještě pořád nemocný nebo už ne? Ty jsi ale vyrostla! Zelenina je nízkokalorická a proto vhodná i při dietě. O víkendu můžeme jít na výstavu či do kina. Písničkář Tomáš Klus pocházející z Třince vystoupí v Brně. Je to takový zvláštní výstřední ale jinak celkem milý člověk. Rodiny mající více než dvě děti na poplatcích za odvoz odpadu ušetří.

DOPORUČENÍ

Správnost užití členicích znamének si průběžně kontrolujte v Pravidlech českého pravopisu.

25. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Mezi souřadně spojenými větami s jednoduchou spojkou ve slučovacím poměru se čárka nepíše. ANO – NE
2. Souřadně spojené věty s dvojitou spojkou se čárkou neoddělují. ANO – NE
3. Věty závislé oddělujeme vždy od vět řídicích čárkou. ANO – NE
4. Věta vedlejší vložená do věty hlavní se odděluje čárkou z obou stran. ANO – NE
5. Před spojkami *než, jako a jak* se vždy píše čárka. ANO – NE

26. Doplněte čárky do vět.

K snídani si vezmi koláč nebo si namaž chleba. Nevěděla kam se podívat dřív. Ukazuje se že s diskrétností mají úředníci problém i když se ministerstvo dušuje že je školí. Seznámili jsme se jako děti ve školce. Dokud se nezačneš chovat zodpovědně zapomeň na kapesné. Buď si vyberete z katalogové nabídky nebo vám kuchyň navrhne na míru. Nasbírali jsme plný koš hub a když jsme přišli z lesa usmažili jsme řízky. Ženy které se setkaly s domácím násilím se málokdy obrátí na policii protože mají strach a chybí jim důkazy. Na světě je mnoho zemí kam bych se chtěla podívat než se usadím a kde si dovedu představit žít.

DOPORUČENÍ

Správnost užití členicích znamének si průběžně kontrolujte v Pravidlech českého pravopisu.

Bára se zeptala Michala, jestli má odpoledne trénink. Michal jí odpověděl, že ano, ale že už v pět bude doma, a kdyby chtěla, mohli by pak jít ven. Bára s radostí souhlasila.

B

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkol 27 b).

27. a) V Pravidlech českého pravopisu si prostudujte zásady psaní uvozovek.

b) Přepište rozhovor z ukázky B do přímé řeči. Použijte přitom všechny možné pozice uvozovací věty.

TIP!
Nemáte-li Pravidla českého pravopisu, můžete využít Internetovou jazykovou příručku.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Určete, ke kterému funkčnímu stylu vámi vytvořený rozhovor patří.
- Pokuste se jménem Báry zformulovat ocenění Michala za to, že s ní tráví hodně času. S vhodnou formulací vám pomůže kapitola Ocenění v učebnici na s. 120.

28. V úryvku z knihy Jiřího Hájíčka Rybí krev opravte psaní čárek.

Nařídila jsem si budík na pátou ranní a dlouho nemohla usnout. Celá noc byla, jako vratká pramice na řece, jako šňůra ze svázaných prostěradel která se trhala, a já jsem padala do hloubky pod sebou a nemohla jsem křičet. Probouzela jsem se, a znovu usínala a když budík začal rachotit, vstala jsem a jako náměšičná na sebe navlékala připravené oblečení. Potmě abych nevzbudila rodiče, jsem prošla chodbou do koupelny.

NÁPOVĚDA
Na každém řádku je právě jedna chyba.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Pojmenujte prostředek uměleckých textů, který se v úryvku několikrát objevuje.

29. Spojte čarou pojem s jeho definicí.

OSAMOSTATNĚNÝ VĚTNÝ ČLEN	• vedlejší informace vložená do věty
ELIPSA	• vypuštění slov zřejmých z kontextu
VSUVKA	• neúplné sdělení vzniklé přerušením mluvčího
NEUKONČENÁ VÝPOVĚĎ	• výraz připojený dodatečně za větu, v níž není nijak zastoupen
SAMOSTATNÝ VĚTNÝ ČLEN	• výraz stojící před větou nebo za ní, ve větě zastoupený zájmenem

Odchytky od pravidelné větné stavby (U s. 59)

30. Určete, která skladební chyba se vyskytuje ve větě *Marek se zajímá vším možným.*

- křížení vazeb – záměna vazby sloves s blízkým významem
- výšnutí z větné stavby – chybné připojení zbytku textu k začátku výpovědi
- skladební spodoba – přizpůsobení tvaru jednoho slova tvaru slova sousedního
- zanedbání dvojí vazby – rozvití dvou slov s různými vazbami jen jedním větným členem

DOPORUČENÍ
Pomůžou vám příklady uvedené v učebnici na s. 59 (jednak ve výkladovém boxu Chyby ve větné stavbě, jednak ve stejné nadepsaných příkladech v pravém sloupci).

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Větu ústně opravte.

31. a) V uvedeném textu zakroužkujte co nejvíc zvláštností větné stavby a ústně je pojmenujte. Pokud se v textu nachází i skladební chyba, škrtněte ji a pod textem opravte.

Takže, rodino, už za týden! Letíme ve středu brzy ráno. Každý si sám sbalí jeden... Necháš mě laskavě domluvit? Každý si zabalí jeden kufr. Malý! Norsko, to nejsou Kanáry, takže si nezapomeňte svetr, větrovku a hlavně – to platí speciálně pro Jakuba – pořádné boty! O kočku, až budeme pryč, postará se o ni babička. Už jsem s ní mluvil.

b) Napište na papír vtipnou reakci šestnáctiletého Jakuba na výše uvedené otcovy organizační pokyny před dovolenou. Také využijte co nejvíc zvláštností větné stavby (elipsu, samostatný větný člen, oslovení či vsuvku) a dbejte na správný zápis členicích znamének.

TIP!

- Můžete dle vlastního uvážení vytvořit:
 - monolog, který bude reagovat na otcovo sdělení jako celek,
 - repliky dialogu, jimiž vstoupíte mezi jednotlivé otcovy výpovědi.
- Použijte útvar národního jazyka, který odpovídá komunikační situaci.

32. Každá z následujících vět obsahuje jednu skladební chybu. Škrtněte ji a opravte.

Škola se bude opravovat během i po prázdninách.

Osočil se na mě, že prý jsem mu zničil tričko.

Mamka, když si vzala prášek, hned se jí udělalo líp.

Ve většině bodech jsme se shodli.

Na výlet jeli všichni mimo našeho oddílu.

33. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Věta užitá v konkrétní situaci se označuje jako Každou z nich tvoří mluvčí s určitým záměrem; má tedy funkci.

Základní funkce se vyjadřují ustálenou formou. Rozlišujeme čtyři základní typy vět: slouží ke sdělení informací,

..... ke zjištění informací, k podnícení příjemce k činnosti a k vyjádření zájmu.

Komunikační funkce výpovědi
(U s. 60)

DOPORUČENÍ
Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 60.

34. a) Uveďte, jakou komunikační funkci a výpovědní formu mají uvedené výpovědi.

Výpověď	Komunikační funkce	Výpovědní forma	Intonace
<i>Ať už přestane pršet!</i>			
<i>Dala by sis kávu?</i>			
<i>Zítرا pojedu na lyže.</i>			
<i>Kam pojeděš na dovolenou?</i>			
<i>Vypni už ten počítač!</i>			

b) Uvedené výpovědi vyslovte a ke každé do posledního sloupce uveďte, jakou měla intonaci. Zapište to pomocí písmen K (= klesavá), S (= stoupavá) a SK (= stoupavě klesavá).

c) Poslední výpověď vyjádřete jako větu oznamovací a tázací, aniž byste změnili její funkci.

DOPORUČENÍ
Využijte seznam vybraných komunikačních funkcí z přílohy učebnice na s. 173.

PŘÍKLAD
Rozbor výpovědi *Opovaž se odejít!*:
• komunikační funkce: varování,
• výpovědní forma: věta rozkazovací,
• intonace: stoupavě klesavá.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Diskutujte o tom, zda se změnou výpovědní formy mění celkové vyznění výpovědi.

35. Doplňte dialog, který by se mohl odehrát v této situaci: Milan pozval Adélu na rande. Měli se sejít v sedm před kinem, už je však 19.20 a Milan pořád nikde. Adéla stojí sama na chodníku a cítí se hloupě. Vtom se zpoza rohu vyřítí Milan a s provinilým výrazem míří k Adéle. (U jednotlivých replik dodržte uvedenou komunikační funkci výpovědi.)

Milan (pozdrav):

Adéla (výtko):

Milan (omluva):

Adéla (varování):

Milan (slib):

Adéla (souhlas):

DOPORUČENÍ
Zkuste zformulovat Adélinu výtku v souladu se zásadami uvedenými v kapitole Sdělování kritiky v učebnici na s. 119.

36. a) Výpovědi v každém ze sloupců seřadte pomocí číslic 1–3 podle míry jistoty (1 = nejnižší, 3 = nejvyšší).

Vypadá to na déšť... (___) Musí být unavená. (___) Možná je z Brna... (___)
 Určitě bude pršet. (___) Že by se unavila? (___) Prý je z Brna. (___)
 Nemyslím, že bude pršet. (___) Nejspíš se unavila. (___) Ví, že je z Brna. (___)

b) Výpověď *V neděli půjdu na ryby* zformulujte třemi způsoby s rozdílnou mírou jistoty.

37. a) V uvedených větách označte slova či jejich části, jež vyjadřují zápor. Pak určete, o který typ záporu jde. Zapište to do tabulky pomocí písmen V (= větný) a Č (= členský).

Výpověď	Typ záporu
<i>Žádný učený z nebe nespádl.</i>	
<i>Najíme se doma, ne v restauraci.</i>	
<i>Nikomu nebudu nic vysvětlovat!</i>	

b) Níže uvedené záporné výpovědi převedte na kladné a naopak.

V žádném případě není hloupý ani zlý. –

Petrovi se při nehodě nic nestalo. –

Před odjezdem mi ještě napiš! –

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Vnímání míry jistoty může být subjektivní. Je proto vhodné, aby studenti svá řešení porovnali, zjistili, u kterých výpovědí se na hodnocení shodli a u kterých ne, a aby diskutovali o tom, jak uvedené výpovědi chápou a cítí.

DOPORUČENÍ

Nepracujte mechanicky:

- Nezapomínejte, že se mohou změnit i příslovce či zájmena.
- Zamyslete se, jak se zachová předpona slovesa při připojení zápornky *ne-*.

Pořádek slov (U s. 61)

38. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení.

1. Sled jednotlivých slov ve větě se nazývá **pořádek slov – aktuální členění výpovědi**.
2. Úvod výpovědi, který předesílá, čeho se výpověď týká, je její **téma – réma**.
3. Část výpovědi, která je z hlediska kontextu nová, se označuje jako **východisko – jádro**.
4. Při **objektivním – subjektivním** pořádku slov stojí jádro výpovědi před východiskem.

Můj sen z dnešní noci byl fakt strašidelný. V tom snu jsem byl v lese. Nejdřív jsem se tam jen tak bezstarostně procházel...

C

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

- Ukázka C je výchozím materiálem pro úkol 39.
- Součástí úkazy je jak text, tak komiks. Dále se bude pracovat s oběma částmi.

39. a) V první větě ukázky C podtrhněte téma a zakroužkujte réma.

b) V druhé a třetí větě ukázky C podtrhněte východisko a zakroužkujte jádro výpovědi.

c) Ústně převyprávějte komiks z ukázky C, který je pokračováním snu. Každému obrázku odpovídá jedna věta. Při vyprávění dbejte na aktuální členění výpovědi od východiska k jádru. Obrázek, z něhož je patrné nejsilnější citové rozrušení mluvčího, převyprávějte se subjektivním pořádkem slov.

40. Určete, ve které výpovědi není subjektivní pořádek slov vhodně užit vzhledem k situaci, v níž byla pronesena.

- a) „Parkovat tedy moc neumíš,“ řekl muž své ženě, když se napodruhé netrefila na volné parkovací místo.
- b) „Z loupežného přepadení jste obžalován!“ řekl soudce v soudní síni na úvod soudního řízení s obviněným.
- c) „Červená, ta ti strašně sluší,“ řekla Katka své kamarádce Lindě, když spolu nakupovaly a Linda si vyzkoušela šaty v červené barvě.
- d) „Jen dvacet vteřin trvalo, než hosté skóre vyrovnali!“ řekl sportovní komentátor během přímého přenosu hokejového utkání těsně poté, co hosté vstřelili gól.

NÁPOVĚDA

Popis situace naznačuje, jaký je kontext výpovědi. Pomůže vám rozpoznat, která informace je v daném kontextu nová a kterou částí výpovědi je výpověď vsazena do kontextu.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, ke kterým funkčním stylům jednotlivé výpovědi patří. I zde vám napoví popis situace.

41. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Slova ve větě, z nichž jedno je druhému podřazené, tvoří skladební dvojici.	ANO – NE
2. Věta jednočlenná je taková, v níž chybí podmět nebo přísudek.	ANO – NE
3. Přívlástek neshodný mění svůj tvar v závislosti na řídicím jméně.	ANO – NE
4. Souvětí souřadné obsahuje aspoň dvě věty hlavní.	ANO – NE
5. Mezi souřadně spojenými větami v souvětí se čárka nikdy nepíše.	ANO – NE
6. Elipsa, tj. vypuštění slov zřejmých z kontextu, je chyba větné stavby.	ANO – NE
7. Základními výpovědními formami jsou věty oznamovací, rozkazovací a podmiňovací.	ANO – NE
8. Pořádek slov ovlivňují významové, zvukové i mluvnické činitele.	ANO – NE

Souhrnné úkoly (U s. 50–61)

Nikdo nechce řešení slovní úlohy odevzdat před termínem.

D

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ

Ukázka D je výchozím textem pro úkol 42.

42. a) Vypište z věty z ukázky D základní skladební dvojici a určete druh přísudku.

b) Vypište z věty z ukázky D větné členy, mezi nimiž je formální vztah přimykání.

c) Určete všechny větné členy ve větě z ukázky D.

d) Větu z ukázky D převedte do kladné podoby.

e) Vytvořte z věty v ukázce D otázku. Určete, zda je to otázka zjišťovací, či doplňovací.

TIP!

Větné členy můžete určit pomocí značek:

- podmět – Po,
- přísudek – Přs,
- předmět – Pt,
- příslovečné určení – Pu:
 - místa – Pum,
 - času – Puč,
 - způsobu – Puz,
 - příčiny – Pup,
- doplněk – D,
- přívlástek – Pk:
 - shodný – Pks,
 - neshodný – Pkn.

Z více než tří stovek mezinárodních vědeckých studií za poslední tři roky nevyplývá, že používání mobilních telefonů škodí lidskému zdraví. Uvedla to francouzská státní agentura pro zdravotní bezpečnost. Přesto však vyzvala k obezřetnosti, neboť elektromagnetické vlny z mobilních sítí mají na člověka určité biologické dopady, které by v budoucnu zdravotní rizika představovat mohly.

E

Agentura nicméně vyzvala aby se možné vlivy na lidské zdraví moderních telekomunikací dál sledovaly. Poukazuje přitom na to že mobilní telefony má stále více dětí a že rozvoj smartphonů tabletů a dalších podobných zařízení výrazně rozšiřuje bezdrátovou komunikaci. To například znamená že veřejnost bude ještě více vystavena a ovlivněna elektromagnetickým zářením.

www.tyden.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka E je výchozím textem pro úkoly 43, 44 a 45 b).

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, ke kterému funkčnímu stylu ukázka E patří.

43. a) Určete, jaké větné celky obsahuje první odstavec ukázky E. U souvětí dále určete významový poměr mezi hlavními větami a druhy vět vedlejších.

b) Společně přeformulujte podtrženou větu v ukázce E, aby vyjadřovala vyšší míru jistoty.

c) V tučně vtištěné větě v ukázce E najděte a opravte chybu v pořádku slov.

d) V druhém odstavci ukázky E doplňte čárky a škrtněte a opravte skladební chyby.

NÁPOVĚDA

Rozlišujeme tyto typy větných celků:

- věta jednoduchá,
- souvětí podřadné,
- souvětí souřadné.

44. K článku v ukázce E vymyslete výstižný a atraktivní titulek ve dvou variantách:

1. titulek, který zdůrazní výsledky studií a veřejnost uklidní,
2. titulek, který zdůrazní možné zdravotní dopady a vyvolá obavy z používání mobilů.

1. _____

2. _____

Práce s textem a třídění informací

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uvedte, zda byste své návrhy titulků našli spíš v seriózním, nebo v bulvárním médiu. Bližší informace o typech masových médií najdete v kapitole Funkce masových médií v učebnici na s. 133.

VĚTOSLED

F

V souvětí souřadném je sled vět odrazem sledu myšlenek spjatých ve vyšší celek a nelze jej většinou beze změny smyslu měnit. V některých typech je změna snazší, např. v souvětí slučovací, v němž se vyjadřují různé složky téhož obrazu (*Medvěd včelařil v dutých kmenech, rys skákal v korunách stromů, vydra a bobr bydleli u řek*), naopak jinde je nemožná, např. obrácením důsledkového souvětí vzniká souvětí příčinné a naopak: *Řemesla jsem žádného neznal, a tak jsem tu stál s holýma rukama* × *Stál jsem tu s holýma rukama, neboť jsem neznal žádného řemesla* [...].

Encyklopedický slovník češtiny, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka F je výchozím textem pro úkol 45.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, ke kterému funkčnímu stylu ukázka F patří.

45. a) Na základě informací uvedených v ukázce F svými slovy řekněte, co je to větosled.

b) Doložte podtržené tvrzení z ukázky F na příkladu souvětí z ukázky E.

NÁPOVĚDA

V ukázce E najděte souřadné souvětí a obraťte v něm pořadí vět. Upravte spojovací výrazy tak, aby vzniklo smysluplné souvětí.

DOPORUČENÍ

- Přepište jen věty hlavní; větu vedlejší z daného souvětí můžete vynechat.
- Určete poměr mezi větami hlavními v původním i v nově utvořeném souvětí.

Soudržnost textu (U s. 62)

1. K prostředkům zajišťujícím soudržnost textu, které jsou uvedeny v tabulce, přiřadte příklad z následující nabídky (číslo příkladu запиšte do pravého sloupce tabulky):

1. Ráda čtu. Líbila se mi třeba **kniha** švédského spisovatele Jonase Jonassona.
2. V našem městě máme **Nové a Staré náměstí**. **Nové** leží u sídliště, **Staré** vedle radnice.
3. Běž spát, **vždyť** už se ti zavírají oči!
4. Aleš si přeje nový **notebook**. Jeho starý **počítač** přestal fungovat.
5. Rodičům se Franta nelíbí. **Říkají**, že je nezodpovědný.

Jazykový prostředek	Příklad
užití synonym nebo zájmen označujících tutéž skutečnost	
volba slov ze stejného významového okruhu	
spojky spojující výpovědi v souvětí souřadném	
mluvnické kategorie ohebných slov	
tematická posloupnost	

NÁPOVĚDA

V příkladech se prostředky soudržnosti samozřejmě kombinují, soustředte se proto vždy jen na zvýrazněná slova.

Tato země leží v Indickém oceánu na ostrově Cejlon. **Ten je proslulý pěstováním čaje a právě za ním, na čajové plantáže, jsme se proto vypravili nejdříve. Posílnění šálkem zlatavého nápoje jsme pak od čajovníků zamířili za dalším symbolem Šrí Lanky – za slony.** V národním parku Uda Walawe pozorovat slony. V národním parku Uda Walawe žije divoké zvíře v přirozeném prostředí.

A

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 2.

2. a) Ze zvýrazněné pasáže ukázky A vypište prostředky soudržnosti, jichž jste si všimli.

Slova z téhož významového okruhu	
Slova označující stejnou skutečnost	
Výrazy vyjadřující časové okolnosti	
Mluvnické kategorie	

b) Vymyslete stručnou větu, která by byla vhodným úvodem ukázky A.

c) V ukázce A podtrhněte pasáž, kde je soudržnost textu narušena, a přeformulujte ji.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Úkol je vhodný pro společnou práci či práci ve dvojicích.

NÁPOVĚDA

Po přeformulování by měla daná pasáž navazovat na předchozí text formou i obsahem.

A. Mladík městské policii nedokázal vysvětlit, proč autobus pomaloval, ale přiznal, že během večera popíjel alkohol.

B. Z konečné nakonec mladý muž odešel s tisícikorunovou pokutou.

C. Strážníci ho snadno našli na konečné v Labské ulici, protože v poničeném voze usnul.

D. Svou únavu v noci na sobotu podcenil devatenáctiletý mladík z Brna, který podle oznámení řidiče dopravního podniku pomaloval v autobusu dvě okna bílým fixem.

E. Tomu ostatně nasvědčovala skutečnost, že se strážníkům místo občanského průkazu nejdříve prokazoval svou platební kartou.

www.novinky.cz, upraveno

B

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka B je výchozím textem pro úkol 3.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Po seřazení odstavců u ukázky B určete:

- funkční styl,
- slohový postup,
- slohový útvar.

3. Seřaďte odstavce ukázky B tak, aby tvořily smysluplný a soudržný text.

DOPORUČENÍ

Nejprve v ukázce A podtrhněte slova a jejich části, které podle vás slouží jako prostředky soudržnosti textu. Pomůže vám to při určování správného pořadí odstavců.

4. Na list papíru stručně popište, co jste dělali včera celý den (od rána do večera). Při psaní využívejte různé prostředky soudržnosti textu. Pak si papír vyměňte se spolužákem a vzájemně si soudržnost textu zhodnoťte. Objevíte-li nedostatky či špatně srozumitelné pasáže, navrhněte spolužákovi vhodnější formulaci.

NÁPOVĚDA

Pokud ve spolužákově textu musíte číst některé pasáže víckrát, abyste jim porozuměli, je pravděpodobné, že text není soudržný.

5. a) Stručně charakterizujte, v čem spočívá horizontální a vertikální členění textu.

horizontální členění –

vertikální členění –

b) Následující prostředky přiřaďte k horizontálnímu a vertikálnímu členění textu: fotografie, kapitola, mezititulek, mimika, odstavec, pauza v řeči, předmluva, tabulka, tempo řeči, velikost písma.

Horizontální členění textu	Vertikální členění textu

c) Ke každému typu členění doplňte pod rozříděné prostředky ještě jeden příklad.

Členění textu (U s. 63)

C Vážení zákazníci, právě držíte v rukou produktový katalog společnosti Ekobal. Nečekejte zde historická data ani výčet nesporných úspěchů, které jsme za ta léta zaznamenali. Nejsme pyšní ani sebestřední. Posloucháme Vás a Vaše potřeby a pomáháme hledat optimální řešení, které vede k prokazatelným úsporám při Vašich balicích procesech. Katalog jsme koncipovali tak, abyste se v něm orientovali rychle a s přehledem a našli zde vše, co k balení potřebujete. K tomu účelu slouží obsah katalogu v úvodu. Stále tápete a nevíte si rady? Kontaktujte nás, rádi Vám pomůžeme. Tým Ekobal, s. r. o.

www.ekobal.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka C je výchozím textem pro úkol 6.

6. a) Ukázku C rozčleňte na odstavce. Vyznačte je lomnou čarou přímo v ukázce.

b) Uvedte, ve které části katalogu společnosti Ekobal je zřejmě otištěn text z ukázky C.

c) Ukázku C nahlas přečtete. Soustředte se na správné horizontální, příp. vertikální členění textu pomocí zvukových či jiných neverbálních prostředků.

NÁPOVĚDA

Členění na odstavce může být subjektivní záležitostí autora. Ukázku C je vhodné rozčlenit na 6–7 částí (tj. pomocí 5–6 čar).

TIP!

Texty si ohodnoťte pomocí této tabulky:

Obsahová výstižnost	1	2	3	4	5
Horizontální členění textu	1	2	3	4	5
Vertikální členění textu	1	2	3	4	5
Pravopisná správnost	1	2	3	4	5
Hodnotila/a:					

Známky udělujte jako ve škole (1 = výborně, 5 = nedostatečně) a příslušné hodnocení zakroužkujte. U každého typu členění pak ústně popište přednosti a nedostatky.

7. a) Vyberte si libovolný film, který vás v poslední době zaujal, a na papír o něm napište stručný text. Zahrňte do něj téma, příp. popis děje filmu, informaci o jeho tvůrcích a své hodnocení. Nezapomeňte text rozčlenit do odstavců a připojit k němu úvod a závěr.

b) Svůj text přepište v textovém editoru. Při psaní využijte vhodné vertikální členění, aby byl text vizuálně atraktivní a co nejpřehlednější.

c) Dokument pošlete e-mailem spolužákovi. Vzájemně si texty ohodnoťte z hlediska obsahové výstižnosti, horizontálního a vertikálního členění, příp. pravopisné správnosti.

8. a) Spojte čarou pojem s jeho popisem.

POLOPŘÍMÁ ŘEČ	• výpověď je převedena do 3. osoby a není v uvozovkách
PŘÍMÁ ŘEČ	• výpověď má formu vedlejší věty bez uvozovek
NEPŘÍMÁ ŘEČ	• výpověď je užita beze změny tak, jak ji užil původní mluvčí, ale není vložena do uvozovek
NEVLASTNÍ PŘÍMÁ ŘEČ	• výpověď je v uvozovkách a je doplněna uvozovací větou

b) Určete, který typ zapojení cizí výpovědi do textu představuje věta *Co bych měla udělat teď?, zamyslela se Eva.*

c) Výpověď *Co bych měla udělat teď?, zamyslela se Eva* vyjádřete zbylými třemi způsoby.

POZOR!

- U přímé řeči dbejte na správný zápis uvozovek v kombinaci s jinými členicími znaménky.
- K výpovědím nezapomeňte připsat, o který typ řeči jde.

... každý rok se touto dobou scházíme proto, abychom se zamysleli nad smyslem českých dějin a nad postavením našeho státu v Evropě a ve světě. Tyto diskuse jsou jistě plodné, ale něco mně v nich chybí, chybí mi v nich jisté odosobnění českých dějin. Malá, téměř nulová závislost dějinného pohybu na jeho skutečných nositelích.

Dovolte mi, abych připomněl jednu větu z Čapkových Hovorů s T. G. M., kde Tomáš Masaryk říká, bez Beneše bychom republiku neměli. Samozřejmě, že to neplatilo jenom o Edvardu Benešovi. Platilo to o Milanu Rastislavu Štefánikovi a v první řadě o samotném Tomáši Garriguu Masarykovi. [...]

Přál bych si, aby naše setkání bylo projevem úcty vůči významným. Jsou to mimo jiné tři intelektuálové, kteří v prvním kole prezidentské volby hlasovali pro mého protikandidáta a jejichž myšlenky mě vždy rozzuřovaly, ale není nic cennějšího než názor oponenta, který vás nutí k přemýšlení. Jak říkal Masaryk: „Myšlení bolí. Ale pokud jsme v zajetí svých vlastních myšlenek a nenasloucháme názorům svých oponentů, pak zákonitě degenerujeme a stáváme se spíše fosilií než aktivně uvažujícím a aktivně myslícím člověkem.“

www.zemanmilos.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka D je výchozím textem pro úkol 9.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete funkční styl, k němuž ukázka D patří.

9. a) V ukázce D podtrhněte pasáže, v nichž prezident republiky Miloš Zeman při předávání státních vyznamenání odkazuje na výroky jiného člověka pomocí:

1. citace,
2. parafráze.

b) Napište celé jméno autora i díla, k němuž prezident odkazuje v tučně vtištěné pasáži ukázky D. Společně vyhledejte knihu v knihovně a sestavte její úplné bibliografické údaje.

c) Podtrženou výpověď z ukázky D nejprve запиšte jako citaci, poté ji parafrázuje. Nezapomeňte vhodným způsobem uvést odkaz k původnímu zdroji.

citace:

parafráze:

DOPORUČENÍ

Odkazy označte přímo v textu ukázky D číslicemi 1 a 2.

NÁPOVĚDA

- Ke zjištění informace můžete využít také internet. Místo získání knihy z klasické knihovny můžete knihu vyhledat i v některém online katalogu. Návod, jak v online katalogu vyhledávat, najdete zde v pracovním sešitě na s. 119.
- Opište si z knihy tyto údaje: jméno autora, název díla, označení vydání, místo vydání, nakladatelství, rok vydání, a je-li uvedeno, tak i mezinárodní standardní číslo (ISBN).
- Bibliografické údaje sestavte podle vzoru z kapitoly Studium textu v učebnici na s. 140.

10. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení.

1. Tematická posloupnost, tj. vztah mezi tématy a rématy jednotlivých výpovědí, zajišťuje **formální – obsahovou** soudržnost textu.
2. Rozdělení textu do odstavců přispívá k jeho **horizontálnímu – vertikálnímu** členění.
3. Cizí výpověď přeformulovaná do 3. osoby a zapsaná bez uvozovek se označuje jako **nevlastní přímá – polopřímá** řeč.
4. Doslovné uvedení výroku jiného člověka v textu se nazývá **citace – parafráze**.

Přisedly si ke mně dvě holky, asi tak stejně staré jako já sám. Nijak zvláštní krasavice, ale celkem příjemné a podle oblečení i nalíčení to rozhodně nebyly žádné z těch dívcin, co v pozdních hodinách obcházejí po ulicích. [...]

Obě si daly café au lait a koláč. Nějakou dobu jen jedly a pily a přitom se spolu o něčem tiše bavily. Ta větší několikrát kývla. Ta menší několikrát zavrtěla hlavou. [...]

Menší holka najednou popadla kabelku a odešla na záchod. Větší na mě promluvila. Řekla, že se moc omlouvá, že ruší. Odložil jsem knížku.

„Nevíš, prosím tě, kde se tady poblíž dá zajít na skleničku?“

„V pět hodin ráno?“

„Bohužel...“ [...]

Moc se omlouvá, ale nešel bych s nimi? Samy dvě by se bály.

Haruki Murakami: Norské dřevo, přeložil Tomáš Jurkovič, upraveno

E UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka E je výchozím textem pro úkoly 11, 12 a 13.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
U textu ukázky E určete:
• funkční styl,
• slohový postup,
• slohový útvar.

11. a) V tučně vtištěné pasáži ukázky E zakroužkujte tyto prostředky přispívající k soudržnosti textu: slova z téhož významového okruhu, příslovce vyjadřující časové okolnosti, mluvnické kategorie u sloves, souřadící spojky.

b) Uvedte, které prostředky horizontálního členění textu jsou přítomny přímo v ukázce E a které další bývají obvyklé v uměleckých textech, jako je román Norské dřevo.

c) Podtrhněte v ukázce E místa, kde jsou do vyprávění hrdiny zapojeny výpovědi jiných postav. Určete, zda se jedná o řeč přímou, polopřímou, nevlastní přímou, či nepřímou.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
V tučně vtištěné pasáži si můžete všimnout i tematické posloupnosti (*obě, ta menší* atd.). Zkuste ji ústně popsat.

TIP!
Pokud v textu objevíte víc zapojených výpovědí, označte je číslicí a na volné řádky napište, o který typ řeči jde.

Práce s textem a třídění informací

12. Určete, která z možností je nejpravděpodobnějším pokračováním ukázky E.

- a) „Mě prostě nikdo nechce pochopit!“ vykřikla vztekle menší holka a dál rvala plevel.
- b) Zdály se mi zvláště neskutečné, jakoby skryté za několika vrstvami skla, ale naprosto určitě to byly moje vlastní zážitky.
- c) Do té doby jsem zažil na Šindžuku spousty podivností, ale že mě v pět dvacet ráno bude zvát na flám úplně cizí holka, to jsem opravdu nečekal.
- d) Podnik se pomalu začínal plnit lidmi se stejným úmyslem jako já, a tak zanedlouho přišel číšník a poprosil mě, zda by mi nevadilo, kdyby si k mému stolu ještě někdo přisedl.

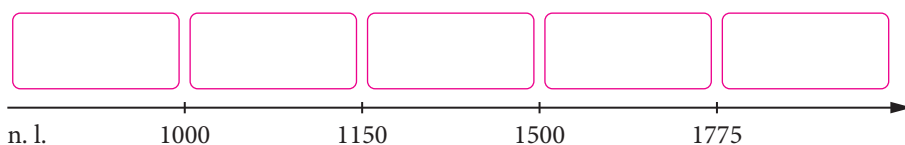
13. S pomocí internetu zjistěte, ke kterému uměleckému dílu odkazuje název knihy Norské dřevo (Norwegian Wood), z níž pochází ukázka E. Toto dílo na internetu najděte.

Historický vývoj češtiny (U s. 65–66)

1. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Čeština se vyvinula z praslovanštiny.	ANO – NE
2. V praslovanštině existovaly zvláštní hlásky – jery a nosové samohlásky.	ANO – NE
3. Pro označení jevů, jejichž počet nebyl znám, se užívalo dvojné číslo.	ANO – NE
4. Vývojová změna zadní samohlásky v přední se nazývá přehláska.	ANO – NE
5. Aorist a imperfektum jsou minulé časy sloves užívané ve staré češtině.	ANO – NE

2. a) Na časovou osu doplňte odpovídající vývojové fáze češtiny.

b) Spojte čarou vývojovou fázi češtiny s jejími typickými rysy.

PRASLOVANŠTINA	přehláska perioda
STARÁ ČEŠTINA	nosové samohlásky a jery aorist a imperfektum
ČEŠTINA STŘEDNÍ DOBY	hlásková změna <i>ú > ou, uo > ů</i> zánik rozdílu mezi 1. a 4. pádem jmen mužského rodu

NÁPOVĚDA

Ke každé vývojové fázi patří právě dva rysy.

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 65–66.

NÁPOVĚDA

- Změnu popište pomocí hlásek, kterých se týkala.
- Fázi vývoje uveďte buď pomocí časového vymezení, nebo slovního označení fáze.

PŘÍKLAD

Charakteristika změny *bóh > buoh*:
• změna: hlásková změna *ó > uo*,
• fáze vývoje: stará čeština.

3. U následujících příkladů určete, o kterou vývojovou změnu jde a kdy proběhla.

Příklad změny	Změna	Fáze vývoje
<i>králu > králi</i>		
<i>stuoј > stůј</i>		
<i>vedú > vedou</i>		

4. a) Spojte čarou fázi vývoje českého pravopisu s její charakteristikou.

DIAKRITICKÝ PRAVOPIS (___)	• odstranil zastaralé jevy, např. psaní <i>i/y</i> po <i>s, z</i> v koncovkách jmen závisí na jejich vzoru
NOVOČESKÝ PRAVOPIS (___)	• české hlásky zapisuje kombinací několika znaků
PRIMITIVNÍ PRAVOPIS (___)	• specifické české hlásky zapisuje s čárkou a tečkou
SPŘEŽKOVÝ PRAVOPIS (___)	• české hlásky zachycuje latinskými znaky bez úprav

b) Vývojové fáze českého pravopisu seřadte od nejstarší po nejmladší. Na linky do závo- rek za jejich názvy to zaznamenejte pomocí číslic 1–4 (1 = nejstarší, 4 = nejmladší).

Mnozy powyefsty hledagy, ale ze fwe zemye netbagy, **A**
w tom mudrzie y dwornye czynie, tyem fwoy rod fproftenftwym wyne.
Dalimilova kronika

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 5.

PŘEPIS

Mnozí pověsti hledají,
v tom moudře i dvorně činie,
ale že své země netbají,
tiem svůj rod sprostenstvím vinie.

5. Ukázku A přiřadte k určité vývojové fázi českého pravopisu.

Vývojové tendence v současné češtině (U s. 67)

6. Ke každé zmíněné jazykové rovině uveďte aspoň jednu vývojovou tendenci češtiny.

slovní zásoba –

tvorosloví –

skladba –

7. Z uvedených dvojic formulací podtrhnete tu, která se v dnešní češtině spíš prosazuje.

Nechme nyní hlasovat předložený návrh. – *Nechme nyní hlasovat o předloženém návrhu.*

Ať si děti umyjí ruce! – *Ať si děti umyjou ruce!*

Objednej mě prosím k zubaři. – *Objednej mě prosím k zubnímu lékaři.*

Navštíví nás pan Svoboda s chotí. – *Navštíví nás pan Svoboda s manželkou.*

Znáš ty sousedy, co mají bazén? – *Znáš ty sousedy, kteří mají bazén?*

Nakonec se koláč posypá drobenkou. – *Nakonec se koláč posype drobenkou.*

NÁPOVĚDA

Konkrétními příklady vybraných tendencí jsou např.:

- slovní zásoba:
 - *koukat se na film,*
 - *nakupovat v e-shopu,*
- tvorosloví:
 - *kopá do míče,*
 - *oni chybí/chybějí,*
 - *s dlouhýma vlasama,*
 - *ty český města,*
- skladba:
 - *Tipsport extraliga,*
 - *diskutovat řešení,*
 - *dívka, co jsem znal.*

Souhrnný úkol (U s. 65–67)

8. Najděte v textu chyby, škrtněte je a chybné informace stručně opravte.

Čeština se vyvinula ze staroslověnštiny. Dalšími jejími fázemi jsou: pračeština, stará čeština, čeština střední doby, nová čeština.

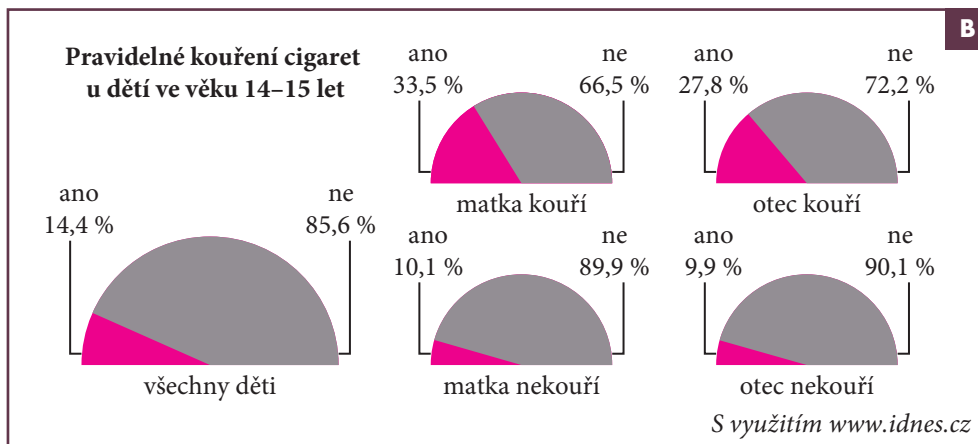
Vývojem prošel i pravopis. Tomu dnešnímu, novočeskému, předcházely:

- latinský pravopis (české hlásky se zapisovaly latinskou abecedou bez úprav),
- spřežkový pravopis (české hlásky se zapisovaly kombinací několika znaků),
- diakritický pravopis (české hlásky se zapisovaly písmeny s členicemi znaménky).

I dnes se čeština stále vyvíjí, a to zejména v oblasti hláskosloví.

Práce s textem a třídění informací

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím grafem pro úkoly 9 a 10.

9. Prohlédněte si v ukázce B grafy, které popisují souvislost mezi kouřením dětí a kouřením jejich rodičů. Z následujících tvrzení vyberte to, které vyplývá z údajů v grafech.

- a) Více než 85 % všech dětí ve věku 14 až 15 let kouří.
- b) Kouření otce ovlivňuje děti více než kouření matky.
- c) Pokud matka ani otec nekouří, nekouří ani jejich dítě.
- d) Třetina dětí, jejichž matka kouří, začne s kouřením také.

10. Jednou větou vyvoďte z ukázky B závěr o závislosti kouření dětí na kouření rodičů.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Vyhledejte na internetu článek, z něhož graf pochází, a přečtěte si ho. Diskutujte o tom, zda se závěry průzkumu souhlasíte. Odpovídají jim vaše zkušenosti?

1. Které tvrzení o českém jazyce není pravdivé?

- a) Český jazyk se zapisuje pomocí latinky.
- b) Čeština patří k východoslovanským jazykům.
- c) Příkladem nespisovného útvaru českého národního jazyka je nářečí.
- d) Kodifikační příručkou českého jazyka je např. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

„Vzadu v kumbálu vysypal z pytlů rejži a zpřeházal pytlíky s kořením. Hrabal se i v chladáku s kuřatama a vzteky rozčákal tři velký zavařovačky. [...]“

Petra Hůlová: *Čechy, země zaslíbená*

2. Který z uvedených útvarů českého národního jazyka se nejvýrazněji uplatňuje v ukázce A?

- a) slang
- b) nářečí
- c) obecná čeština
- d) hovorová vrstva spisovné češtiny

3. Které tvrzení je pravdivé?

- a) Všechny nepárové souhlásky jsou znělé.
- b) Setkají-li se dvě shodné hlásky, vznikne dvojhláska.
- c) Každé české slovo nese na první slabice slovní přízvuk.
- d) Každá slabika musí obsahovat aspoň jednu samohlásku a jednu souhlásku.

David zdráhavě svolil, že sem ještě někdy zajdeme.

4. Ve kterém slově z ukázky B dochází při výslovnosti ke spodobě znělosti?

- a) *svolil*
- b) *někdy*
- c) *David*
- d) *zdráhavě*

5. Která z možností obsahuje platné pravopisné pravidlo?

- a) Jednoslovná vlastní jména se píšou vždy s velkým počátečním písmenem.
- b) Iniciální zkratky jsou tvořeny velkými počátečními písmeny slov z názvu, za nimiž se píše tečka.
- c) V přičestí činném se u sloves se píše *y*, je-li podmět rodu mužského neživotného, ženského nebo středního.
- d) Znak *ů* se píše uvnitř slova nebo po předponě domácích slov a dále v příponách, koncokách a zakončení příslovčí.

6. Ve které z následujících vět je pravopisná chyba?

- a) *Sídlo kroměřížské kanceláře KDU-ČSL bývalo v ulici Na Lindovce.*
- b) *Odbory si mj. stěžovaly na protiústavní postupy vůči zaměstnancům.*
- c) *Objednej mi třeba uzený hovězí jazyk s bramborami, rajčatovo-cibulový salát a k pití vinný střik.*
- d) *Jestlípak jste ode mě a mojí ženy nezapomněli pozdravovat Zbyňkovy přátele z Nového města nad Metují?*

7. Která charakteristika pojmu není správná?

- a) Antonyma jsou slova s opačným významem.
- b) Homonyma mají stejnou formu i obdobný význam.
- c) Synonyma mají obdobný význam, ale odlišnou formu.
- d) Frazém je ustálené spojení slov s přeneseným významem.

8. Která z následujících možností obsahuje metonymii?

- a) *Má hlad jako vlk.*
- b) *Poslouchám Kluse.*
- c) *Nehas, co tě nepálí.*
- d) *Prý viděla létající talíř.*

Beton je chemicky korodován kyselými agenciemi podle jejich koncentrace a skupenství.

Vzhledem k typu úkolu není uveden zdroj.

9. Která ze slov se nejvýrazněji uplatňují v ukázce C?

- a) termíny
- b) neologismy
- c) knižní slova
- d) profesionalismy

10. Které tvrzení je pravdivé?

- a) Vlastní složeniny nelze beze změny rozdělit na základová slova, např. *ptakopysk*.
- b) Příbuzná slova mají blízký význam a obdobnou hláskovou podobu, např. *letní* a *letět*.
- c) Z prvních písmen víceslovného názvu vzniká zkracováním zkratkové slovo, např. *DAMU*.
- d) Slova odvozená ze stejného slovtvorného základu tvoří slovtvorný typ, např. *sklenice* a *skleník*.

Známý český rybář Jakub Vágner natočil seriál, v němž zmapoval největší sladkovodní ryby světa.

11. U kterého slova z ukázky D není správně určeno základové slovo, slovtvorný základ a slovtvorný prostředek?

- a) *rybář*: *ryba*; *ryb-*; přípona *-ář*
- b) *natočit*: *točit*; *točit*; předpona *na-*
- c) *zmapovat*: *mapa*; *map-*; předpona *z-*, přípona *-ovat*
- d) *sladkovodní*: *sladký*, *voda*; *sladk-*, *vod-*; spojovací samohláska *-o-*, přípona *-ní*

12. Které tvrzení je pravdivé?

- a) Bezrodá zájmena mají jeden soubor tvarů a nesklouňují se.
- b) Neurčitý tvar sloves nevyjadřuje žádné mluvnické kategorie.
- c) Některá přídavná jména se skloňují podle vzorů podstatných jmen.
- d) V kombinovaných číslovkových výrazech se vždy skloňuje jen jejich poslední člen.

13. Který jazykový pojem u sebe má odpovídající příklad?

- a) sloveso fázové – *smět*
- b) zájmeno neurčité – *některý*
- c) číslovka druhová – *dvojnásobný*
- d) podstatné jméno hromadné – *nůžky*

Oběma hostům by jsme rádi ukázali historickou krčmu, jež se nachází v zámeckých sklepích. **E**

14. Který z výrazů je v ukázce E v chybném tvaru?

- a) číslovka *oba* c) sloveso *ukázat*
b) zájmeno *jenž* d) podstatné jméno *sklep*

15. Který významový a formální vztah existuje mezi podmětem a přísudkem?

- a) určování a shoda c) určování a řízenost
b) přísuzování a shoda d) přísuzování a řízenost

Komise sportovců jednomyslně zvolila alpskou lyžařku Šárku Strachovou vlajkonoškou českého týmu pro olympiádu. **F**

16. Který z větných členů z ukázky F není správně určen?

- a) *lyžařku* – předmět
b) *vlajkonoškou* – doplněk
c) *týmu* – přívlastek neshodný
d) *olympiádu* – příslovečné určení místa

Podle režiséra Tomáše Mašína se Češi při pohledu na toho, kdo hájí svobodu i za cenu smrti cítí trochu v úzkých, protože si pak musí přiznat, že sami se v historii takové situaci mnohokrát vyhnuli. **G**

Marianne, 2014, upraveno

17. Ve které pasáži ukázky G přebývá nebo chybí čárka?

- a) *Podle režiséra Tomáše Mašína se Češi*
b) *při pohledu na toho, kdo hájí svobodu i za cenu*
c) *smrti cítí trochu v úzkých, protože si pak musí přiznat,*
d) *že sami se v historii takové situaci mnohokrát vyhnuli.*

18. Které prostředky slouží horizontálnímu členění textu?

- a) shrnutí, díl, mezititulek
b) odstavec, podtitulek, graf
c) podtržení, předmluva, kapitola
d) velikost písma, fotografie, kurziva

Ruský prezident Vladimir Putin podle Karla Schwarzenberga nechystá na Ukrajině vojenskou akci, ale snaží se zemi s pomocí provokatérů rozvrátit, aby se mu vzdala sama. **H**

19. Jak lze označit ukázku H?

- a) jako citaci c) jako parafrázi
b) jako narážku d) jako nevlastní přímou řeč

20. Které z následujících spojení vývojového období češtiny a jednoho z jeho typických rysů neplatí?

- a) pračeština – dvojnásobné číslo
b) stará čeština – přehláska *a > e, u > i*
c) praslovanština – nosové samohlásky
d) čeština střední doby – hlásková změna *ó > uo*

Putowánj aneb Cefta z Králowstwj Czeŕského do Měfta Benátek: Odtud po Moři do Země Swatě [...] **I**
Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic

21. Kterým typem pravopisu bylo psáno dílo z ukázky I?

- a) bratrským pravopisem c) primitivním pravopisem
b) spřežkovým pravopisem d) novočeským pravopisem

22. Které tvrzení je pravdivé?

- a) Slovo, které je utvořeno zkracováním, se nesklouňuje a píše se za ním tečka.
b) Část slova, která se při ohýbání obvykle nemění, se nazývá slovtvorný základ.
c) Slovo je ustálené spojení nejmenších zvukových jednotek lidské řeči – písmen.
d) Souřadící spojky mezi větami přispívají k zajištění formální soudržnosti textu.

„Už letí,“ oznámil Hasan a ukázal k nebi. Vstal a ustoupil o pár kroků vlevo. Vzhlédl jsem a viděl, že se k nám snáší drak. Zaslechl jsem dupot, pokřik, blížil se houf dračích lovců. Ale neměly šanci. Protože Hasan stál s rozpráhnutýma rukama a s úsměvem na tváři čekal na draka. A ať mě Pánbůh – tedy pokud nějaký je – raní slepotou, jestli se drak nesnesl Hasanovi přímo do náručí. **J**

Khaled Hosseini: Lovec draků, přeložila Eva Kondryšová, upraveno

23. Které slovo je synonymem slova *ustoupit* z ukázky J?

- a) *povolit* b) *vzdát se* c) *poodejít* d) *odběhnout*

24. Která z pasáží ukázky J obsahuje pravopisnou nebo tvaroslovnou chybu?

- a) *Ale neměly šanci.* c) *s rozpráhnutýma rukama*
b) *Vzhlédl jsem a viděl* d) *Hasanovi přímo do náručí*

25. Který z jazykových jevů není obsažen v ukázce J?

- a) vsuvka b) složenina c) přímá řeč d) poetismus

Do lůžkového nebo lehátkového vozu není dovoleno brát s sebou živá zvířata [...] mimo psů, které je možno jen tehdy, má-li cestující zaplacený celý samostatný oddíl. **K**
www.cd.cz, upraveno

26. Která komunikační funkce nejlépe vystihuje ukázku K?

- a) zákaz c) oznámení
b) varování d) doporučení

27. Které slovo lze doplnit na vynechané místo v ukázce K?

- a) *vzít* b) *sbalit* c) *usadit* d) *uchopit*

28. Která z úprav odstraňuje jazykovou chybu z ukázky K?

- a) *psy* místo *psů* c) *sebou* místo *s sebou*
b) *živé* místo *živá* d) doplnění čárky před *nebo*

SLOH

Nauka o slohu 68

Funkční styl prostědělovací 71

Funkční styl řečnický 75

Funkční styl umělecký 79

Funkční styl publicistický 83

Funkční styl odborný 87

Funkční styl administrativní 91

Zásobník textů 95

Opakování 97

Úvod do nauky o slohu (U s. 70–72)

1. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Nauka o slohu sleduje, jak se tvoří sdělení v různých situacích.
Podstatou slohu totiž je, že stejný obsah lze vyjádřit způsobem,
např. *má nadváhu, je* . U textů proto nehodnotíme jen to, zda jsou správné
po stránce, ale také jsou-li vhodné pro danou .

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 70.

1. **Tábor** (jis) – Desetiletá dívka si chtěla zkrátit cestu přes zamrzlý rybník Komora u tábořského sídliště Nad Lužnicí. Led se však pod ní prolomil v místě, kde byla hloubka minimálně jeden metr. Dívce se podařilo dostat na led, odkud jí pomohli policisté pomocí provizorního lana ze svetrů.

Vzhledem k typu úkolů není uveden zdroj, upraveno.

2. A: Hele, a to už si slyšel, co se stalo včera na rybníku?

B: Myslíš to vo tý malý holce?

A: Jo, ségra s tím přišla vod kámošky, že slyšely houkat policajty a pak i sanitky.

B: No, a jak to teda vlastně bylo, prej ve finále hepy end?

A: Jo, ale do kina bych na to teda nešel, musely to bejt nervy. Benga si vod čumilů vybrali jejich vohozy, pak to jako takhle svázali, no vypadalo to jako lano, a holku na tom vytáhli ven, stejně ti řeknu, lízt v takovým teple na led může jen cvok.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkoly 2, 3 c) a 4 b).

2. S pomocí tabulky popište komunikační situaci, ve které vznikly úryvky v ukázce A.

Popis situace	Úryvek 1	Úryvek 2
Účastníci komunikace		
Forma komunikace		
Míra oficiálnosti		
Funkce sdělení		

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zamyslete se nad tím, který z úryvků byl pravděpodobně doprovázen neverbálními prostředky. Diskutujte o tom, které neverbální prostředky to mohly být. Napovědět vám může kapitola Neverbální komunikace v učebnici na s. 114.

3. a) Stručně charakterizujte následující pojmy.

prostředky stylově neutrální –

prostředky stylově zabarvené –

b) Diskutujte o tom, do které skupiny byste zařadili výrazy *kanár* (= zpěvný pták), *kanár* (= čistý set v tenise), *mladý lidi*, *mladí lidé* a výslovnost [jablko], [japko].

c) Porovnejte oba úryvky ukázky A. Najděte v ukázce případy, kdy je stejná osoba, věc či událost popsána jednou pomocí prostředku stylově zabarveného a podruhé pomocí prostředku stylově neutrálního. Příklady запиšte do tabulky.

Prostředky stylově zabarvené	Prostředky stylově neutrální

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 71.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zkuste vymyslet další podobné příklady dvojic stylově neutrálních a stylově zabarvených prostředků z roviny slov, roviny mluvnického významu a zvukové roviny.

TIP!

Pomůže vám, když přímo v ukázce A podtrhnete slova, jež považujete za stylově zabarvená, a pak v ní (obvykle v tom druhém úryvku) zkusíte najít neutrální výrazy označující totéž.

POZOR!

Ne všechna stylově zabarvená slova z ukázky v ní mají i neutrální protějšek!

4. a) Roztřídte následující faktory podle toho, zda jsou objektivními, nebo subjektivními slohotvornými činiteli: míra oficiálnosti, povahové vlastnosti, prostředí, typ příjemce, vzdělání, vztah k příjemci, záměr, zkušenosti.

Objektivní slohotvorné činitele	Subjektivní slohotvorné činitele

b) Ke každému úryvku ukázky A uveďte příklad jednoho slohotvorného činitele, který se v něm podle vašeho názoru projevuje velmi výrazně.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Polovina třídy se může zabývat úryvkem 1, druhá polovina pak úryvkem 2.

NÁPOVĚDA
Vybírejte z činitelů uvedených v části a).

5. Spojte čarou pojem s jeho definicí.

SLOHOVÝ POSTUP	zásady, jimiž se řídí zpracování tématu (např. vyprávěcí)
FUNKČNÍ STYL	ustálený typ textu (např. úvaha)
SLOHOVÝ ÚTVAR	vyjadřování s ohledem na funkci textu (např. umělecký)

6. Tabulku doplňte tak, aby v ní byly uvedeny všechny funkční styly, jim odpovídající funkce textu a příklady slohových útvarů, které jsou pro ně typické.

Funkční styl	Funkce	Slohové útvary
	kontakto­vá, informační	osobní dopis, soukromý rozhovor
odborný		odborný popis, studie
		životopis, vyhláška
	estetická, zábavní	
publicistický	informační, přesvědčovací	
		oslavný projev, přípitek

DOPORUČENÍ
Při práci využijte přehledové tabulky, které najdete v učebnici na s. 174–175.

POZOR!
Ne všechny útvary lze jednoznačně přiřadit k jednomu funkčnímu stylu – některé jsou přechodové (např. fejeton, na hranici stylu uměleckého a publicistického), jiné se mohou objevit u několika různých stylů. Do tabulky proto pište jen ty útvary, které k nim jednoznačně patří (např. namísto *vyprávění* pište *vyprávění prosté* nebo *vyprávění umělecké*).

- B**
- Dnes v dopoledních hodinách byla ve svém bytě nalezena bez známek života zpěvačka Ludmila Slavičková. Přivolaný lékař vyloučil cizí zavinění. Okolnosti jejího úmrtí jsou předmětem vyšetřování, proto nám policie odmítla podat bližší informace.
 - V 9.15 nalezena v bytě mladá žena nejevící známky života, přivolán lékař. V lůžku v poloze na zádech, bez známek krvácení, přítomen kompletní rigor mortis, hlava i hrudník bez známek traumatu.
 - A: Prej tady ráno byli policajti, nevíš, co se stalo?
B: No, říkala mamka, že ve třetím patře našli nějakou mrtvou ženskou.
A: Ty, a nebydlela tam ta mladá herečka?
B: Já myslel, že to byla zpěvačka, ale to už je fuk. Tyhle rychlokvašený celebrity...
 - Vážení pozůstali, smuteční hosté, kolegové a přátelé. Scházíme se dnes, abychom společně uctili památku naší drahé kamarádky a kolegyně, mladé a nadějně zpěvačky...

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkol 7.

7. Přečtete si úryvky v ukázce B a napište, ke kterému funkčnímu stylu patří.

- _____
- _____
- _____
- _____

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Zamyslete se ve skupinách nad tím, jaký typ textu by se mohl ke stejnému tématu, tedy smrti zpěvačky, vztahovat u funkčních stylů, které v ukázce B zastoupeny nejsou. Můžete společně zkusit takové texty vytvořit.

8. a) Na internetu najdete informace o libovolné události. S jejich využitím napište o dané události text, kterým byste mohli zaujmout širokou veřejnost např. v rozhlasu.

b) Nyní na stejné téma napište mluvený rozhovor dvou kamarádů, kdy jeden o události informuje a druhý spontánně reaguje a klade otázky.

c) Diskutujte o tom, jaké jazykové prostředky jste v obou textech použili. Lišily se? Jak?

NÁPOVĚDA

Zpráva se může týkat události kulturní (např. koncertu), společenské (např. plesu), politické (např. voleb), vědecké (např. nového objevu), přírodní (např. povodní) apod. Vždy však něčeho, co už se událo!

9. a) Spojte čarou slohový postup s jeho charakteristikou.

POSTUP INFORMAČNÍ	zachycení podoby osoby/věci či průběhu činnosti
POSTUP VYPRÁVĚČÍ	předávání stručných informací
POSTUP POPISNÝ	objasnění podstaty jevů a jejich souvislostí
POSTUP ÚVAHOVÝ	zamyšlení nad různými tématy
POSTUP VÝKLADOVÝ	zprostředkování zajímavého děje

b) Diskutujte o tom, které slohové postupy jsou vhodné a které nevhodné pro inzerát, oslavný projev, osobní rozhovor, povídku, recept, výklad v učebnici. Proč?

Slohové postupy (U s. 73–75)

POZOR!

Pro jeden slohový útvar může být vhodných víc slohových postupů než jen jeden!

1. Koberec rozbalte na čistou podlahu. Jsou-li potřeba dva pruhy, seřízněte obě spojovací hrany. Za tímto účelem položte druhý pruh koberce s přesahem na spojovací šev. Oba díly současně pak ostrým nožem odřízněte podél ocelové lišty.

www.hornbach.cz, upraveno

2. Jak se domluvíte s neslyšícím? Jak si nevidomý prohlíží internet? Jak se ovládá počítač bez rukou? Tohle a spoustu dalších situací ze života člověka se zdravotním postižením si vy i vaše děti můžete vyzkoušet na interaktivní výstavě Naše cesta na výstavišti v Brně od 1. května do 30. června a v Praze od 1. října do 30. listopadu.

vystavanasecesta.cz, upraveno

3. Krátká se naštvála. Sedla si kus dál do mechu, vyndala si tatranku a řekla, že se na to může vykašlat.

„Já to řeknu,“ řekla. „Řeknu to mámě. Ten chlap je stejně nákej divnej, a jestli tu náký partyzáni jsou, tak at si je najde SNB.“

Tak jsme v našem družstvu hrabaly už jen já se Zdenou. Už jsme měly docela velkou jámu a byly jsme pěkně špinavý.

Irena Dousková: Hrdý Budžes

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka C je výchozím textem pro úkol 10.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Seznamte se na internetu s projektem Chodcilide.cz, který usiluje o to, aby chom porozuměli životu se zdravotním postižením a zbavili se ostychu, nejistoty a předsudků v komunikaci s handicapovanými.
- Diskutujte o tom, co asi dělá potíže lidem, kteří nevidí, neslyší nebo nemůžou chodit.
- Zamyslete se, jak a s čím může zdravý člověk nevidomým, neslyšícím či nemobilním lidem pomoci, aby se jim žilo lépe.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Všimněte si zkratky *SNB* v třetím úryvku ukázky C. Zjistěte, co tato zkratka znamená, a určete, o kterém období úryvek pojednává.

10. Určete, který slohový postup je užít v jednotlivých úryvcích ukázky C.

1.

2.

3.

11. Prohlédněte si níže uvedené fotografie a písemně splňte jeden z následujících úkolů:

1. Stručně popište jednu z fotografií dle vlastního výběru.
2. Vyprávějte příběh a zakončete ho větou *Teď už vím, že pes je nejlepší přítel člověka.*
3. Předějte veřejnosti stručné informace o plánované výstavě psů.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Studentům je možné zadat také orientační délku textu ve formě minimálního počtu slov. Lze se řídit např. délkou písemné práce u společné části maturitní zkoušky, která by měla činit aspoň 250 slov.

Charakteristika funkčního stylu prostěsdělovacího (U s. 76–77)

1. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení.

Sdělení prostěsdělovacího stylu většinou vznikají **bez přípravy – po pečlivé přípravě**, a proto bývají **poměrně jednoduchá – značně komplikovaná**. Komunikace zde probíhá **pouze mluvenou – mluvenou i psanou** formou. Mezi běžně užívané slohové postupy u prostěsdělovacího stylu patří postup **informační a vyprávěcí – úvahový a výkladový**.

2. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá. Svůj názor zdůvodněte.

1. Komunikáty prostěsdělovacího stylu vznikají hlavně proto, aby mluvčí mezi sebou navázali kontakt, příp. si vyměnili věcné informace.	ANO – NE
2. Struktura všech komunikátů prostěsdělovacího stylu je volná.	ANO – NE
3. Silné propojení komunikace se situací se projevuje např. užitím kon- taktových prostředků a ukazovacích zájmen.	ANO – NE

DOPORUČENÍ

Jednotlivá tvrzení si přečtete obzvlášť pečlivě a v případě nejistoty je srovnajte s výkladem v učebnici na s. 76–77.

Simona: Ahoj, má někdo zkušenosti se sháněním práce na Novém Zélandu i v Kanadě? Chci vyrazit v dubnu a rozmejšlím, kde bude lepší situace, co se práce týče 🙄. Díky moc za jakékoli rady.

Denisa: Ahoj, já jsem vyrazila prvně do Kanady a teď v březnu se z Kanady chystám na Zéland. Práci jsem si našla do 14 dní v resortu. Záleží také kam přesně chceš vyrazit, jestli do města nebo do hor. Já jsem v horách a proto jsem vyrazila v listopadu před sezónou, to je práce habaděj. Duben je zrovna takové prázdné období. [...] Ale určitě bych se z toho nehroutila, každý koho znám si práci bez problémů našel 👍 Tak ti to snad nějak pomůže. Měj se hezky.

Lucie: DENISA: A dostala jsi v klidu pracovní vízum? Dá se najít práce i se špatnou znalostí angličtiny? 😞

Vzhledem k typu úkolů není uveden zdroj, upraveno.

A

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkoly 3 a 4.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Ukázka je typem textu, v němž se často objevují překlepy a pravopisné chyby. Zkuste v textu najít chyby v užívání čárek a opravte je. V textu je jich celkem pět. Můžete využít přílohu v učebnici na s. 171–172.
- Zjistěte a vysvětlete ostatním, co je to resort. Jak se toto slovo dostalo do češtiny?

3. a) Uveďte, kdo se v ukázce A účastní komunikace a jaký má komunikační záměr.

b) Napište, kde se text ukázky A zřejmě objevil.

c) Uveďte, který slohový postup v ukázce A převažuje.

d) V ukázce A zakroužkujte jazykové prostředky, které byly použity za účelem navázání kontaktu a ukončení komunikace.

e) V ukázce A podtrhněte slova a slovní spojení, která jsou příznačná pro prostěsdělovací styl, a pokuste se je společně ústně nahradit prostředky stylově neutrálními.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zamyslete se nad tím, jaké prostředky užíváte při zahájení a ukončení komunikace a jak se snažíte během rozhovoru udržet pozornost svého komunikačního partnera.

PŘÍKLAD

vyrazit → vydat se na cestu

4. Určete, které tvrzení o ukázce A je pravdivé.

a) Komunikující se znají.	c) Komunikace má formu dialogu.
b) Komunikace je mluvená.	d) Komunikující jsou na stejném místě.

B Nabízím jednu sezónu používanou kvalitní koloběžku od ověřeného výrobce Yedoo. Loni kupovaná a stále v záruce. Až na menší poškrábání spodního rámu pod stupátkem, což pochopitelně není běžně vůbec vidět, je jako nová. Nosnost je do 110 kil. Pro děti od 12 let i dospělé, vhodná zejména na zpevněné plochy, ale i do lehčího terénu. Původní cena 2 400 Kč, nyní 1 800 Kč, raději volejte, na PC se nedostanu každý den. Mobil 732 899 666, e-mail kata.s@seznam.cz.

C Zdarec, to sem zas já, tak sem zrovna přišla od holičky. No děs, co ti mám povídat! Představ si to: Ofinu mi vzala strašně nakrátko, zleva doprava se to navíc ještě zkracuje, takže nad pravým okem už to má tak asi jen centák. A dala na to takovou jako oranžovou barvu, něco mezi opršenou cihlou a rezavým hřebíkem. Ale hlavně, ono to dozadu pořád tmavne a tmavne, takže konečky jsou už spíš jako hořká čokoláda. Nahoře mi udělala ježka, což by tak nevdalo, jenže vzadu to mám až na ramena, takže vypadám asi jako Jágr s přelivem.

D Ve středu dne 19. 2. 2014 se konal od 14.00 do 15.30 hod. v tělocvičně školy florbalový turnaj mladších žáků pro žáky primy, sekundy a pro žáky 6. A, B a 7. A, B ZŠ ulice B. Němcové v Dačicích. Turnaje se nakonec zúčastnila jenom čtyři družstva, chyběla družstva 7. A a 7. B.

Hrálo se systémem každý s každým, a to na jeden poločas, který trval 10 minut. Počet hráčů v hracím poli byl tři plus brankář. Celkovým vítězem se stalo družstvo sekundy, které vyhrálo všechny zápasy. Druhé místo obsadilo družstvo primy, které prohrálo pouze s vítězem. Na třetím místě skončilo družstvo 6. B a na čtvrtém místě družstvo 6. A – obě družstva ze ZŠ ulice B. Němcové.

Všichni žáci podali velice snaživý výkon, hráli se zápalem a také s velkým nasazením. Poděkování patří hlavnímu rozhodčímu Pavlu Chromému z 2. r. gymnázia, který odpískal všechny zápasy. Při vyhodnocení turnaje dostalo každé družstvo sladkou odměnu a diplom.

E Dle § 13 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, je prodávající povinen řádně informovat o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění práva z vadného plnění („reklamací“), spolu s údaji o tom, kde lze reklamaci uplatnit. Při prodeji nebo poskytování služeb mimo ohlášenou provozovnu je prodávající povinen k těmto informacím písemnou formou poskytnout spotřebiteli zejména název nebo jméno a adresu prodávajícího, kde lze i po ukončení takového prodeje nebo poskytování služeb reklamaci uplatnit.

F Tímto si dovoluujeme vám oznámit, že dne 27. 8. 2012 v době od 22.00 hod. do 00.00 hod. proběhne odstávka dodávky pitné vody. Důvodem jsou stavební úpravy probíhající na VDJ Těšnovice.
Společnost VAK Kroměříž, a. s., děkuje za pochopení.

G Možná ti to nepřipadá spravedlivé,
ale já už zas slavím **narozeniny!**
Jestli nemáš nic lepšího na práci a nebaví tě sobotní večery trávit sám, tak se přidej k všeobecnému veselí!
Čekáme tě spolu s drobným příspěvkem do našeho bufetu

tuto **sobotu 13. prosince** hned,
jak se setmí, tedy **od pěti hodin** dále.
Pokud chceš, přiveď si s sebou i doprovod čítající ovšem maximálně jednu osobu.

H Tak sem tady. Neuvěříš, co se mi stalo!
Schválně sem vyrazil už před půl pátou, protože vod nás ty autobusy jezdej čím dál hůř. Došel sem na zastávku a tam sem zjistil, že mám jinou bundu než ráno, takže bez lítačky. No super, takže otočka, hezky zpátky domů, autobus ve čtyřicet mi teda pochopitelně ujel, ale našťestí mě na zastávce uviděl souseď, jel na noční, tak mi zastavil.

Pak sem to hledal jak cvok, protože Peteho adresu znám fakt jen přibližně, našťestí slyším z jednoho přízemního domku dost nahlas řvát muziku, tak zazvoním, čekám, vtevřela dost dobrá kočka, já ji teda neznám, ale viděla křena s flaškou, tak hnedka: „Pojď dál!“ Tak se tam rozhlížím, někoho znám vod vidění, někoho vůbec, po půlhodině nákej týpek zacinkal na skleničku a prej: „Tak přišel čas popřát oslavenci!“
A jak tak koukám na toho oslavence, tak mi došlo, že sem vlez na úplně jinou párty!

I A: No konečně, tak tě tu vítám! Už sem ani nevěřil, že dorazíš.
B: Dík, prvně bych se ale chtěl omluvit za to děsný zpoždění. Nejdřív sem se musel vracet kvůli jízdence, pak mi ujel bus a nakonec sem to nemohl najít, tak promiň.
A: Ale to nic, hlavně že si tady! Evo, Evo! Pojď sem na chvilku! Tak tohle je Honza, chodili jsme spolu už na základku! No a Honzo, to je Eva, má životní láska.
C: Tak to mě těší, že tě konečně poznávám.
B: Já sem taky rád, že tě vidím, to víš, Pete na tebe pěje úplný ódy, tak sem byl dost zvědavěj... No a teď, Pete, bych ti taky rád popřál všechno nej!

- 5.** Pozorně si přečtete ukázky B–I a soustředte se na jejich obsah. Pak odpovězte na následující otázky:
1. Kterou informaci uvedenou v ukázce B pokládáte za nadbytečnou, a z textu byste ji proto mohli vypustit?
 2. Proč není mluvčí v ukázce C spokojená se svým úcesem?
 3. Co obdržel vítěz turnaje v ukázce D?
 4. Jak se v ukázce E nazývají osoby, které spolu jedná o reklamaci?
 5. Jaký nadpis by byl vhodný pro ukázkou F?
 6. Která důležitá informace chybí v ukázce G?
 7. Jak byste vlastními slovy vyjádřili pointu ukázky H?
 8. Kde se nachází mluvčí v ukázce I?
 9. Která z ukázek by mohla být zakončena slovy *Dobrou náladu s sebou!* či podobnou výzvou?

6. Ještě jednou si přečtete ukázky B–I. Všimněte si v nich společných znaků typických pro funkční styl prostěsdělovací, ale i toho, čím se od sebe ukázky liší. Pokud se vám zdají některé výrazy či pasáže pro danou ukázkou příznačné, můžete si je podtrhnout.

7. Přečtete si rysy slohových útvarů funkčního stylu prostěsdělovacího uvedené v tabulce. Ke každé charakteristice přiřipíte název příslušného útvaru a písmeno ukázky z předchozí strany, která je jeho příkladem. Při přiřazování vám pomůžou pasáže, jež jste si v úkolu 6 podtrhli. Pozor, jedna z ukázek k prostěsdělovacímu stylu nepatří! Škrtněte ji a svůj výběr ústně zdůvodněte. Útvary: **inzerát, oznámení, pozvánka, prosté vyprávění, prostý popis, útvary běžného společenského styku, zpráva**. Vzhledem k typu úkolu není u převzatých ukázek uveden zdroj.

Slohový útvar	Typické rysy slohového útvaru	Ukázka
	<ul style="list-style-type: none"> Text uvádí, jak vypadá člověk, zvíře nebo věc či jak postupovat při určité činnosti. Text často obsahuje přídavná jména a přirovnání. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text se týká události, která se už stala. Text přináší i hodnocení akce a poděkování jejím účastníkům, příp. organizátorům. Text obsahuje řadu sloves a bývá v něm užít minulý čas. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text obsahuje informace o plánované akci. Autorem textu bývá organizátor, jeho příjemcem host. Důležitá je i grafická stránka a obrazové rozvržení informací v textu. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text zprostředkovává zajímavé zážitky autora. Text má zaujmout a pobavit, být napínavý a názorný. Text je zakončen pointou. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text se vždy týká události, která má nastat v budoucnosti. Text informuje o tom, co, kdy a kde se stane. Text je stručný, přesný a užívá se v něm základní neutrální slovní zásoba. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text se pojí s obvyklou životní situací. Podoba textu je ustálená. V textu se užívají obvyklé formule a fráze, častý je podmiňovací způsob. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text obsahuje informace o tom, co autor potřebuje nebo nabízí. Součástí textu je popis předmětu/služby a kontakt na autora. 	

8. Představte si, že jste redaktorem hudebního serveru. Napište pro něj **zprávu** o koncertu, který jste navštívili.

9. *Hola, škola volá!*
Napište **pozvánku** na den otevřených dveří vaší školy tak, aby byl text přitažlivý zejména pro žáky devátých tříd.

10. Napište **vyprávění**, v němž budete chtít příjemce pobavit a které bude obsahovat větu *No to se mi snad jenom zdá*.

11. Napište **inzerát**, ve kterém nabídnete k prodeji své kolo.

12. Představte si, že chcete pozvat kamaráda na návštěvu. Napište mu detailní **popis** cesty od zastávky až k domu.

13. *Nestihnu to, nestačím...*
Představte si, že kvůli sněhové kalamitě nestihnete začátek směny na brigádě. Napište svému nadřízenému **omluvu** a vysvětlete, co se vám stalo.

14. Napište **oznámení** určené na nástěnku ve vašem domě a sdělte v něm sousedům, že kvůli rekonstrukci koupelny zítra odpoledne vypnete hlavní přívod vody.

15. Přečtete si níže uvedenou zprávu a napište podle ní poutavé **vyprávění** o policejní akci.

Dva dosud neznámí muži v noci na pátek použili výbušninu, aby se dostali do bankomatu České spořitelny v Praze. Po explozi se však k penězům nedostali a odjeli. Policisté po nich pátrají.
www.novinky.cz

16. Inspirujte se níže uvedenou fotografií a napište **popis pracovního postupu** týkající se přípravy míchaného salátu.

17. Na webových stránkách své obce najdete informace o libovolné plánované sportovní akci. Vytvořte na tuto akci **pozvánku**. Pozvánku nápaditě uspořádejte, využijte barvy, příp. různé typy písma a doplňte ji také fotografiemi.

V pondělí 10. března se od 15.00 hodin uskuteční tradiční pohřbívání basy a masopustní veselí. Sraz masek bude ve 14.45 před radnicí, následně masopustní rej projde návsí obce Martínkov.

J

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka J je výchozím textem pro úkol 18.

18. a) Určete, jakou funkci ukázka J plní.

+ OPAKOVÁNÍ

b) Rozhodněte, zda ukázka J patří k prostěsdělovacímu stylu. O který slohový útvar jde?

DOPORUČENÍ
Nevíte-li si rady s určením útvaru, podívejte se do tabulky na předchozí dvoustraně.

c) Uvedte, který slohový postup je v textu ukázky J užit.

Formy komunikace (dialog a monolog) (U s. 80)

19. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Replika je souvislý nepřetržitý projev jedné osoby, zvaný též monolog. ANO – NE
2. U dialogu se v rolích mluvčího a příjemce střídají aspoň dvě osoby. ANO – NE
3. Monolog je v běžné komunikaci častější než dialog. ANO – NE

Karel: Ahoj, Honzo!

K

Honza: Zdar, Karle! Prosím tě, hele, nemáš jako náhodou číslo na Hanku?

Karel: Na Hanku? No to teda sorry, nemám, a cos jí chtěl?

Honza: Představ si, klika jak blázen, ale ségra dostala v práci úplně náhodou dva lístky na koncert Kabátů, už dneska večer, tak sem si myslel...

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka K je výchozím textem pro úkol 20.

POZOR!
Většina z hledaných jevů je v ukázce K zastoupena vícrát než jednou!

20. a) V ukázce K podtrhněte pozdrav, oslovení, elipsu a neukončenou výpověď.

b) Vytvořte další tři repliky, jimiž rozhovor v ukázce K ukončíte. Užívejte jazykové prostředky, které odpovídají dané komunikační situaci.

Karel:

Honza:

Karel:

DOPORUČENÍ

- Každý z jevů si můžete v zadání i v ukázce K podtrhnout jinou barvou (např. pozdrav modře, oslovení červeně, elipsu zeleně a neukončenou výpověď černě).
- Co je elipsa a neukončená výpověď, si připomeňte v kapitole Odchylky od pravidelné větné stavby v učebnici na s. 59.

Dopis a telefonát (U s. 81)

Ahoj (_____), Hanko (_____),
snad tě má zpráva zastihne včas, podařilo se mi sehnat lístky na koncert Kabátů dnes večer, pokud bys na něj chtěla jít, zavolej mi na 603 214 562.
Těším se a zatím se měj (_____),
Honza (_____)

L

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka L je výchozím textem pro úkol 21.

21. a) Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivé tvrzení o ukázce L.

Text představuje **dopis – e-mail – telefonát** a jde o **formální – neformální** komunikaci.

b) Pojmenujte na linky v ukázce L výrazné strukturní prvky, které tato ukázka obsahuje.

c) Jménem Hanky napište Honzovi na jeho text z ukázky L odpověď.

DOPORUČENÍ PRO VYUČJÍCÍ
Rozdělte třídu na tři skupiny a každé skupině zadejte jiný úkol:

- pozvání na koncert přijmout,
- pozvání na koncert odmítnout,
- omluvit se za pozdní přechčení e-mailu.

22. Napište formální žádost o místo prodavače občerstvení na koncertě skupiny Kabát.

Charakteristika funkčního stylu řečnického (U s. 82–83)

1. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Řečnický projev pronáší jedna osoba. Ta oslovuje příjemce, obrací se k nim formou řečnických otázek a svá tvrzení podporuje argumenty.	ANO – NE
2. Řečnický projev je vždy předem připravený, ale řečník při přednesu nesmí používat písemnou oporu.	ANO – NE
3. Řečnický projev má příjemce nejen přesvědčit, ale i zaujmout.	ANO – NE
4. Řečník se vyjadřuje přesně, a proto se vyhýbá obrazným vyjádřením, přirovnáním nebo citátům.	ANO – NE

2. Roztřídte následující řečnické projevy do tabulky podle toho, zda jsou oficiální, nebo polooficiální: gratulace k narozeninám, kázání v kostele, předávání státních vyznamenání, řeč žalobce, svatební přípitek, školní prezentace.

Oficiální projev	Polooficiální projev

3. Spojte čarou typ řečnického projevu s příslušným úryvkem.

PROJEV NAUČNÝ	• <i>Jsem moc rád, že mi připadla milá povinnost ti dnes jménem všech popřát všechno nejlepší k narozeninám.</i>
PROJEV SOUDNÍ	• <i>Co se stane, pokud se tedy pokusíte na místo proměnné dosadit námi definovaný činitel? Ukáže se, že...</i>
PROJEV PŘÍLEŽITOSTNÝ	• <i>A já se táži, odradil snad pachatele zdravotní stav obětí?</i>

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Pojmenujte jazykový prostředek, jenž se objevuje ve dvou ze tří úryvků a který je pro řečnický styl typický.

Milá zlatá Martino!

Váš dnešní závod všem ukázal, že patříte na olympijský zlatý vrchol. Moc Vám blahopřeji ke druhé medaili ze Soči. Vaše zlato vytvořilo z naší olympijské výpravy tu nejúspěšnější na zimních hrách. Byla jste pod obrovským tlakem očekávání nás fanoušků a Vy jste ho bravurně zvládla!

Ještě jednou velká gratulace a díky za nádherný sportovní zážitek se zlatým koncem [...].

www.premyslsobotka.cz, zkráceno

A

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 4.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zkuste reagovat na vyprávění kamaráda, který se trápí, protože na důležitém závodě nepodal dobrý výkon. Pomůže vám kapitola Empatická reakce v učebnici na s. 118.

4. a) Napište, kdo je autorem ukázky A, komu je text určen a v jaké situaci vznikl.

b) Uveďte, jakou funkci ukázka A plní.

c) V ukázce A podtrhněte pasáže, ve kterých řečník vyjadřuje vztah k příjemci. Diskutujte o tom, jakou funkci podobné pasáže v řečnických projevech plní.

DOPORUČENÍ

Stačí obecná odpověď (např. umělec, vědec), ale můžete doplnit i jména a role obou osob.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

- Je rovněž vhodné pustit studentům úryvky z odborných či populárně-naučných přednášek. Doporučujeme vyhledat je předem např. na www.youtube.com, v archivu České televize, Českého rozhlasu apod.
- Nahrávka by neměla být příliš dlouhá.
- Vhodnější jsou videonahrávky, protože umožňují i práci s neverbálními prostředky.

TIP!

Sledujte tempo řeči, gesta, mimiku, pohyby aj.

B
Milá babičko, vážená rodino, milí hosté,
jsem rád, že si dnes můžeme připít na zdraví u příležitosti tvého významného životního jubilea. Ve své knize života se právě dočítáš až na sedmdesátou pátou stranu. Nebylo to vždycky čtení veselé, některé kapitoly připomínaly dobrodružný román, některé detektivku, někdy to byl skoro horor... Vždycky jsi byla čtenářkou, která věřila v dobré konce, a svým pozitivním přístupem jsi dokázala působit i na nás ostatní. Proto si teď dovoluji vyslovit za nás za všechny jedno velké přání...

C
Pane předsedo senátu a přísedící,
k projednání a k rozhodnutí vám byla přidělena trestní věc, kdy se, podle obžaloby krajské státní zástupkyně v Ostravě, obžalovaní A, B, C a D měli dopustit trestného činu pokusu vraždy [...]. [...]

Je zcela nepochybné, že tato trestní kauza vyvolala v naší společnosti, a to ať již u laické, či odborné veřejnosti, řadu emocí, otázek, názorů, komentářů a polemik. Tato kauza přinesla i nový fenomén v českém soudnictví, a to přímý přenos hlavního líčení, tj. online na internetu, v televizi i rozhlasu. [...]

Tato kauza nám ukázala i to, že i po dvaceti letech obnovené demokracie jsou ústavní zásady a principy, vyjádřené především v Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod, a to presumpce neviny, právo na spravedlivý proces, nezávislý soud, rovnost v právech před soudem, právo na obhajobu, účast veřejnosti u jednání soudu, procesní pravidla trestního řízení a další, pro mnohé pouhými proklamacemi.

D
Mezi svátky jsem si trošku pošteloval hrách a tady je výsledek – neuvěřitelně jednoduché a dobré zimní jídlo.
Suroviny stojí pár kaček a vsadím se, že je najdete ve spíži i vy. Přípravu zvládne i dítě. Celkově je to docela bez přemýšlení a nečeká vás žádná technická zákeřnost.
Hrašule je nejlepší jen tak na sváču nebo večer k pivu. V klidu s ní zamáznete hladovou návštěvu nebo oslavu.

E
Vážené kolegyně, vážení kolegové,
jsem rád, že se zase po roce scházíme na naší tradiční vánoční besídce. Vaší přítomnosti si cením o to víc, když si uvědomím, jak těžké je teď, v půlce prosince, skloubit rodinné a pracovní povinnosti. Doba před koncem roku ale nemusí být naplněna jen sháněním dárků a pečením cukroví, je to i příležitost k bilancování. A pro naši firmu to byl rok dobrý. Mám vždy radost, když se našemu dílu daří a já mohu svou vděčnost projevit i jinak než jen slovně. Proto teď zasedněme k plným stolům a na další překvapení se můžete těšit na výplatní pásce.

F
Mým úkolem je shrnout, jak západní feminismus pojímá rodinu a jakou politickou agendu v souvislosti s rodinou prosazuje. To je obtížný úkol, protože neexistuje jen jeden feminismus, ale řada různých feministických směrů, z nichž některé si navzájem ostře odporují. Dá se říci, že všechny „feminismy“ mají jeden společný cíl: emancipaci žen/lidí z patriarchální nadvlády. Ve všem ostatním se už ovšem liší: V čem vlastně spočívá ta patriarchální nadvláda a jak se projevuje? [...] Kdo má vlastně být emancipován?

G
Vážená paní profesorko, milé spolužačky, spolužáci,
rád bych vám dnes představil jeden hudební žánr, který všichni dobře známe, ale ne všichni ho přijímáme kladně. S kterými žánry se vy osobně setkáváte nejčastěji? Rock, ano, vážná hudba, dechovka, ne tu nemám na mysli, pop! Ano, tématem bude pop-music. Co je pro pop typické? Jde o muziku s jednoduchou melodií, která by se měla zalíbit co největšímu počtu lidí. Popové písničky mají předvídatelnou strukturu, pravidelně se v nich střídají sloky s refrény a řeší se v nich nenáročná témata. Můžeme tedy na popu najít něco pozitivního? Možná to, že popové melodie jsou zpěvné a dobře zapamatovatelné.

H
Vážení přátelé,
byl bych šťasten, kdyby toto naše setkání nenechalo nikoho na pochybách o nejvlastnějším smyslu našeho konání: Tím je snaha o co možná nejlepší ochranu bezpečí, svobody, důstojnosti, práv a prosperity občanů, které tu zastupujeme. Nejde tu o žádný sjezd mocnářů, generálů či zástupců zbrojního průmyslu, ale o setkání demokratických zástupců lidu, kteří cítí povinnost v jeho zájmu jednat. Jde tu tedy o všechny občany a já bych byl šťasten, kdyby nejen v našich zemích, ale i kdekoli jinde to lidé pochopili. Leckoho možná obtěžujeme ochranou své vlastní bezpečnosti či klidu svých jednání, ale to není vůbec to hlavní: Hlavní je, že tu hledáme cesty k bezpečnějšímu životu všech lidí. Jde nám o to, aby se na této planetě dalo žít v míru a ve svobodě.

I
Vážené kolegyně, vážení kolegové,
dnešní téma je vám asi známé, možná si ale kladete otázku, proč bychom se měli už nyní, před prázdninami, zabývat plánem výroby pro příští rok. V několika bodech si teď ukážeme nejdůležitější oblasti, na které je potřeba se zaměřit hned.
1. Je to cílová skupina našich zákazníků. Zde budou hrát nejdůležitější roli jejich věk a zájmy.
2. Je to problém sortimentu. Měli bychom se snažit inovovat ten stávající, nebo na trh uvedeme úplně nové zboží?

6. Pozorně si přečtete ukázky B–I a soustředte se na jejich obsah. Pak odpovězte na následující otázky:

1. Jak byste zakončili ukázku B?
2. V čem se soudní proces v ukázce C odlišuje od dřívějších procesů?
3. Pro které roční období je doporučen pokrm v úryvku D?
4. Proč mají příjemci sdělení v ukázce E právě málo času?
5. O co usiluje podle ukázky F feministické hnutí?
6. Co se podle ukázky G obvykle kritizuje na popových písních?
7. O co usiluje mluvčí v ukázce H? Jaké cíle si klade?
8. Jaký problém musí řešit tým v ukázce I?
9. Ve které z ukázek oceňuje mluvčí na příjemci sdělení jeho přístup k životu?

7. Ještě jednou si přečtete ukázky B–I. Všimněte si v nich společných znaků typických pro funkční styl řečnický, ale také toho, čím se od sebe ukázky liší. Pokud se vám zdají některé výrazy či pasáže pro danou ukázkou příznačné, můžete si je podtrhnout.

8. Přečtete si rysy slohových útvarů funkčního stylu řečnického uvedené v tabulce. Ke každé charakteristice přiřadíte název příslušného útvaru a písmeno ukázky z předchozí strany, která je jeho příkladem. Při přiřazování vám pomůžou pasáže, jež jste si v úkolu 7 podtrhli. Pozor, jedna z ukázek k řečnickému stylu nepatří! Škrtněte ji a svůj výběr ústně zdůvodněte. Útvary: **oslavný projev, politický projev, prezentace, přednáška, přípitek, referát, řeč obhájce**. Vzhledem k typu úkolu není u převzatých ukázek uveden zdroj.

Slohový útvar	Typické rysy slohového útvaru	Ukázka
	<ul style="list-style-type: none"> Projev bývá doprovázen promítáním obrázků nebo slidů, důležité informace jsou zachyceny i v grafech a tabulkách. Projev bývá součástí firemní komunikace, slouží při prodeji a nabídce produktů. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Projev je oficiální a je určen velmi početnému publiku. Řečník a posluchači často nejsou v bezprostředním kontaktu. Řečník řeší otázky celospolečenské platnosti. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Jde o naučný projev, bývá součástí školního vyučování. Projev slouží k předávání věcných informací. Řečník se snaží udržet pozornost a posluchačům klade otázky. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Projev se vždy realizuje v prostředí soudu. Pronášení podobných projevů je součástí profese autora sdělení. Text obsahuje řadu právnických termínů. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text patří mezi příležitostné projevy, má navodit slavnostní atmosféru. Řečník příjemcům vyjadřuje poděkování, připomíná jejich zásluhy a úspěchy. Prostředí bývá polooficiální až oficiální, řečník a posluchači se často znají. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text má velmi blízko k odborným projevům. Řečník si text připravuje zejména po jeho věcné stránce. Projev často obsahuje mezinárodní termíny. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text patří mezi příležitostné projevy, objevuje se na oslavě životních jubileí. Řečník příjemce obvykle dobře zná a v projevu bývá osobní. 	

9. *Umění vzniklo v jeskyních. Teď jde o to, aby se tam zase nemuselo vrátit.* (M. Růžička)
Napište **příležitostný projev** k otevření nové galerie.

10. *Svatba udělá ze dvou lidí jednoho, potíž je určit, který z nich to bude.* (H. L. Mencken)
Představte si, že se váš nejlepší kamarád žení. Na večírku, kde se rozloučí se svobodou, máte pronést **přípitek**. Snažte se v něm hlavně pobavit posluchače.

11. Představte ostatním osobnost z oblasti kultury či sportu a svůj **oslavný projev** zakončete slovy ... *a proto si ho/jí vážím.*

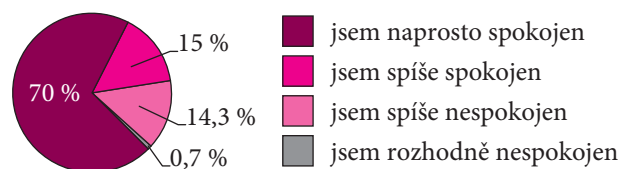
12. *První noc v novém bytě*
Napište krátký **příležitostný projev**, ve kterém přivítáte své nejbližší příbuzné na oslavě přestěhování do vlastního bytu.

13. *Kniha – nejlepší přítel člověka*
Napište **referát**, ve kterém ostatním představíte knihu, již jste nedávno četli nebo která vás nejvíc zaujala.

14. Představte si, že jste vyhráli volby do školního parlamentu. Předneste **poděkování** všem, kteří vás podpořili.

15. Využijte informace z níže uvedeného grafu a připravte jménem vedoucího pracovníka **příležitostný projev**, v němž zaměstnancům poděkujete za jejich přístup k zákazníkům.

Spokojenost zákazníků se službami a přístupem pracovníků firmy XY za rok 2013

16. Na internetu nebo v odborné literatuře vyhledejte informace o tématu, které vás zajímá. Pro spolužáky si připravte na toto téma **prezentaci**. Nejprve si zapište základní osnovu, pak zkuste vytvořit prezentaci v PowerPointu.

17. Představte si, že máte zahájit festival u příležitosti Dne boje za práva lidí s handicapem. Najděte na internetu informace o české či zahraniční osobnosti, která statečně bojuje se svým handicapem. Připravte si **oslavný projev**, v němž vyzvete k účtě k postiženým a tuto osobu použijete jako příklad.

Vážené dámy a pánové, milí hosté,

je mi ctí, že vás dnes mohu v tak hojném počtu přivítat na vernisáži grafik svého dobrého přítele Martina Hory. Všechny nás asi napadlo: Není to nesmysl, pouštět se dnes, v době měřené na stupnici úspěchu a vydělaných peněz, do něčeho tak neuchopitelného, jako je umění? Vždy jsme si ale připomněli mnohokrát potvrzená slova Pabla Picassa, že „umělec vidí věci, které ostatní lidé vidět nemohou“. Pojdme se tedy nechat inspirovat pohledem umělce, vždyť umělecké dílo je zrno, které v každém z nás může vyklíčit a vyrůst!

J

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka J je výchozím textem pro úkol 18.

18. a) Uveďte, které jazykové prostředky jsou typické pro řečnický styl. Pak k nim zkuste najít v ukázce J příklady a vyvodte z toho, zda ukázka J patří k řečnickému stylu.

b) Určete, o který typ projevu, příp. slohový útvar se v případě ukázky J jedná.

+ OPAKOVÁNÍ

TIP!
Názvy jazykových prostředků si můžete podtrhnout různými barvami a týmiž barvami pak vyznačit jejich příklady v ukázce J.

DOPORUČENÍ
Nevíte-li si rady s určením útvaru, podívejte se do tabulky na předchozí dvoustraně.

19. Spojte čarou pojem s jeho definicí.

BRAINSTORMING	vyhrocený názorový spor
DISKUSE	společné předkládání nápadů
POLEMIKA	otevřená výměna názorů na danou problematiku

Že se lze o žárovku pěkně spálit, ví každé malé dítě. Ne tak europoslanec Fajmon, který si na svém blogu přisadil v nadávání proti zákazu prodeje žárovek v Evropské unii. Nerad se opakuji a o tomto tématu už jsem zde psal. Ale když vidím, co si ostřílený europoslanec troufne napsat, nelze nereagovat...

<http://neviditelnypes.lidovky.cz>

K

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka K je výchozím textem pro úkol 20.

20. a) V ukázce K označte pasáže, v nichž se autor vyjadřuje k činnosti svého oponenta.

b) Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení o ukázce K.

Záměrem autora je **probrat věc z různých úhlů pohledu – zpochybnit názor druhého.**

Ukázka tedy představuje **brainstorming – diskusi – polemiku – pracovní poradou.**

A: Tak jaký je váš názor na užívání úsporných zářivek ve veřejném prostoru?

B: No, mně vadí, že je každý takový nazelenalý, vypadá nezdravě...

C: Ale to je jenom otázka zvyku!

A: Tak moment, žádné skákání do řeči, nejdřív Karel dokončí myšlenku a pak ty, Pavle.

L

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka L je výchozím textem pro úkoly 21 a 22.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Zkuste poslední dvě repliky formulovat co nejzdvořileji. Všimněte si, jaké jazykové prostředky jste použili.

21. a) Jakou roli hraje v rozhovoru v ukázce L mluvčí A?

b) O který typ dialogu se v ukázce L jedná?

DOPORUČENÍ

- Nejprve na internetu vyhledejte věcné argumenty pro užívání zářivek i proti němu.
- Rozdělte se do menších skupinek podle toho, který názor budete obhajovat.
- Zvolte moderátora, jenž bude diskusi řídit.
- Určete si časový limit pro své příspěvky.
- Užívejte prostředky typické pro řečnický styl!

22. Inspirujte se ukázkou L a rozdělte se na příznivce a odpůrce úsporných žárovek. V diskusi svým oponentům přednete argumenty na podporu svého stanoviska.

1. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Umělecké texty se od textů jiných stylů liší tím, že plní _____ funkci.
Komunikace zde probíhá nejen mezi autorem a _____, ale i uvnitř textu,
kde komunikují vypravěč či lyrický _____ a literární _____.

Charakteristika funkčního stylu uměleckého (U s. 88–89)

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 88.

1. „Pane můj, krátkou paměť máte, zda aspoň na to vzpomínáte, že ruku tenkrát děvčeti jste dal a pro ně přijít jste sliboval?“

2. Zbyla mně veteš vzpomínek, zástavní list mých hodinek a zablácená promenáda z dob, kdys mne ještě měla ráda.

3. Starosta (*tluče na vrata*): Hej, ve jménu zákona!
Loupežník (*vystrčí hlavu*): Co zas? (*Zmizí.*) Mimi, jsme obleženi!

Vzhledem k typu úkolu nejsou uvedeny zdroje.

A

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkol 2 b).

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Diskutujte o tom, čím se umělecké texty z ukázky A liší od textů jiných funkčních stylů. Najdete zde nějaké jazykové prostředky, které se do jiných textů nehodí?
- U veršovaných úryvků z ukázky A podtrhněte slova, jež jsou svázána rýmem, a určete druh rýmu.

2. a) Spojte čarou název literárního druhu s jeho definicí.

LYRIKA	text obsahující děj, neurčený pro jevištní ztvárnění (____)
EPIKA	text určený pro jevištní ztvárnění (____)
DRAMA	text neobsahující děj (____)

b) Pomocí číslic 1–3 přiřaďte do závorek k jednotlivým definicím úryvky z ukázky A.

3. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Dramata se člení na kapitoly, próza pak na dějství, jednání a výstupy.	ANO – NE
2. V epických textech lze rozlišit pásmo vypravěče a pásmo postav.	ANO – NE
3. Při čtení často můžeme poznat autora díla; prozradí ho autorský styl.	ANO – NE

„Ty už máš metrák, ne?“

„To přidej. Zato ty asi nežereš, seš hubená jak lunt.“

Zkoumám výraz v jeho obličejí. Zpočátku to vypadalo, že má radost, že mě vidí. Teď pozoruju trochu odtažitost a stíny nedůvěry v očích. [...]

„A co je se Zdeňkem?“

„Už dobrech pět let má invalidní důchod a poslední roky je zavřenej na psychiatrii.“

Cítím trochu nevolnost kolem žaludku, snažím se to rozdýchat. Ptám se Chozého, jak se má, ale není moc sdílný. Oženil se s holkou z vedlejší vsi, mají dvě děti, kluk se jmenuje Josef po tátovi a příští rok půjde do učení.

Jiří Hájiček: Rybí krev, zkráceno

B

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka B je výchozím textem pro úkol 4.

INFORMACE NAVÍC

Román Jiřího Hájička (* 1967) *Rybí krev* získal v roce 2013 ocenění Magnesia Litera v kategorii Kniha roku. Jeho tématem je vysídlování obcí, aby na jejich místě mohla stát jaderná elektrárna, a rozpad tradiční rodiny.

4. a) Podtržením správných možností vytvořte pravdivá tvrzení o ukázce B.

Ukázka představuje **poezii** – **prózu** – **drama**. Vypravěčem je zde **autor** – **jedna z postav**; vypráví v **ich-formě** – **er-formě**. Lze tu najít řeč **přímou** – **nepřímou** – **nevlastní přímou**.

b) Uveďte, jak se v ukázce B liší jazykové prostředky v pásmu vypravěče a v pásmu postav.

POZOR!

Pravdivá nemusí být jen jedna možnost!

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Různé typy řeči postav v textu ukázky B různě označte (např. rovně, vlnovkou).
- Odhadněte, které výroky patří vypravěči.

C
 Pohodlně se usadil na první lavici a začal: „Jednou jsem se zúčastnil akce.“
 „Proti komu?“ nevydržela napětí učitelka.
 „Proti špiónovi,“ řekl dutě.
 „Tak oni si nedají pokoj!“ zasyčela.
 Esenbák si sundal opasek, položil ho vedle sebe na lavici a pokračoval: „Není dohromady co vypravovat. Dostali jsme prostě rozkaz zlikvidovat diverzanta na motorce. Muže s koženou brašnou na zádech.“ Učitelka ani nedutala. „Zaujali jsme pozice v zatáčce a skryli se za padlý kmen. Potom jsme odjistili zbraně...“
 „Kolik vás bylo?“ přerušila ho hrůzou ztuhlá učitelka.
 „Specialista a já,“ prozradil esenbák. „Okolo půl třetí se ozvala motorka. Přijížděl k nám muž s koženou brašnou.“
 „Co jste udělali?“ vzdychla učitelka.
 „Splnili jsme rozkaz,“ odpověděl esenbák a protáhl se.

D
 Bezúspěšně skončilo po třech hodinách hledání úlomků zmizelého malajsijského letadla, které údajně zachytily čínské satelitní snímky. Oznámila to agentura Reuters, jejíž zprávu byl na palubě průzkumného letadla. [...] Oblast, kterou čínský satelit lokalizoval, byla nedaleko bodu, kde malajsijské dopravní letadlo v sobotu ztratilo kontakt s letovými kontrolory.

E
 Nadporučík Lukáš byl typem aktivního důstojníka zchátralé rakouské monarchie. Kadetka vychovala z něho obojživelníka. Mluvil německy ve společnosti, psal německy, četl české knížky, a když vyučoval ve škole jednorokých dobrovolníků, samých Čechů, říkal jim důvěrně: „Buďte Češi, ale nemusí o tom nikdo vědět. Já jsem taky Čech.“

F
 Když první stébla rosou vzplanou,
 znám jednu cestu ušlapanou,
 kousíček jenom za naším.
 Tam skřivan v trylích hlínu drolí
 a svoje hnízdo dole v roli
 do nebes chválou vynáší.
 Zdá se, že vítr odnese ho –
 on ale vprostřed zpěvu svého
 utichne náhle na vánek
 a jako hrouda padá k zemi,
 tím, o čem zpíval, zasažený –
 a není sám – ten skřivánek.

G
 Jeho obličej byl poskládaný z vrásek jako nějaká plastická mapa Vysočiny. A kdybych na to měl dost trpělivosti, chvíli bych tu mapu zpytoval. Kolem krku měl fialový šátek a na sobě jakýsi vytahaný svetřík, který viditelně měnil majitele jak chtivá vdovička frajery.

H
 Smrtka: Nehodláte se doufám vzdalovat. Víte, abych vás honil s kosou po kopcích, to už není pro mě.
 Hlavsa: Ne, tady zůstanu. Jenom se oholím, panu Daňkovi se podívám na Ptáčka...
 Ptáček: Obráceně.
 Hlavsa: Totiž panu Ptáčkovi se podívám na Daňka.
 Smrtka: Tak ale rychle. Víte, on to každý oddaluje, ale nemá to cenu.
 Hlavsa (*přinese židli*): Tak se tady zatím posaďte...
 Smrtka (*se zasněženě usměje*): Pane Hlavsa, tyhle triky s tím lepidlem já znám. Jednou jsem si na to sednul, ale přece si na to nesednu podruhé.
 Hlavsa: To je poctivá židle. Podívejte. (*Sahá na sedadlo.*)
 Smrtka (*usedá*): Já bych vám to taky nedoporučoval. Ještě rádi mě tenkrát odlepili.

I
 „Andulo,“ slyšel zdáli rozčilený hlas, „víno! Dones víno!“
 Nějaké rychlé kroky, hovor jakoby pod vodou a chladivá chuť vína mu stékala do hrdla. Otevřel oči a viděl nad sebou skloněnou děvče. „Nesmíte spát,“ povídá děvče rozechvěně a její předlouhé řasy mžikají, jako když srdce tluče.
 „Já už nebudu,“ omlouvá se Prokop pokorně.
 „To bych si vyprosil, velectěný,“ lomozil doktor u pelestě.
 „Přijede sem z města primář extra na konzultaci; ať vidí, že my felčari venku taky něco umíme, no ne? Musíte se pěkně držet.“

J
 Určitě nejsem sám, kdo neví, co to přesně je – čudlík. [...] Když mi ale někdo řekne, abych „zmačknul tamten čudlík“, zvládnou úkol poměrně spolehlivě. Doberu se cíle. Nevím sice, co to vlastně čudlík je, nicméně jej nezaměním za jiný předmět. [...] Široký význam tohoto slova přivedl do úzkých jazykovědce. Dosud nebyli schopni sestavit jeho definici. Jak jinak si vysvětlit politováníhodnou skutečnost, že ve slovníku spisovného jazyka se čudlík nevyskytuje? Přitom každý z jazykovědců, pokud jezdí autem, by zle nadával, kdyby mu za jízdy vypadl nějaký důležitý čudlík z motoru stejným způsobem, jakým čudlík vypadl ze slovníku.

5. Pozorně si přečtěte ukázky C–J a soustřeďte se na jejich obsah. Pak odpovězte na následující otázky:

1. Jaký úkol měl příslušník SNB v ukázce C? Vysvětlete to svými slovy.
2. Jaké výsledky přineslo pátrání v ukázce D?
3. V jakém významu je užito slovo *obojživelník* v ukázce E?
4. Kde žije živočich z ukázky F?
5. Jak vypadala postava popsána v ukázce G? Popište ji svými slovy.
6. Jaký nástroj používá jedna z postav v ukázce H a co tento nástroj symbolizuje?
7. Jakou profesi zřejmě vykonává dívka z ukázky I?
8. Kde autor ukázky J hledal slovo *čudlík*?
9. Ve které z ukázek vzpomíná jedna z postav na vlastní zážitky?

6. Ještě jednou si přečtete ukázky C–J. Všimněte si v nich společných znaků typických pro funkční styl umělecký, ale také toho, čím se od sebe ukázky liší. Pokud se vám zdají některé výrazy či pasáže pro danou ukázkou příznačné, můžete si je podtrhnout.

7. Přečtete si rysy slohových útvarů / literárních žánrů funkčního stylu uměleckého uvedené v tabulce. Ke každé charakteristice připište název příslušného útvaru/žánru a písmeno ukázky z předchozí strany, která je jeho příkladem. Při přiřazování vám pomůžou pasáže, jež jste si v úkolu 6 podtrhli. Pozor, jedna z ukázek k uměleckému stylu nepatří! Škrtněte ji a svůj výběr ústně zdůvodněte. Útvary/žánry: **drama, fejeton, charakteristika vnější, charakteristika vnitřní, lyrická báseň, román, umělecké vyprávění**. Vzhledem k typu úkolu není u převzatých ukázek uveden zdroj.

Slohový útvar / žánr	Typické rysy slohového útvaru / literárního žánru	Ukázka
	<ul style="list-style-type: none"> Text podává informace o vlastnostech postav. Text se zaměřuje na projevy chování, které jsou pro postavu typické a ilustrují její charakter. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text bývá poměrně rozsáhlý, vyskytuje se v něm řada postav. Text je rozčleněn na pásmo vyprávěče a pásmo postav. Postavy komunikují různými útvary národního jazyka; jazyk je pomáhá charakterizovat. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text podává informace o tom, jak postava vypadá. Pozornost je věnována i oděvu a dalším znakům, které mohou čtenáři postavu přiblížit. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text je určen k předvedení na jevišti. V textu se vyskytují poznámky popisující prostředí a jednání postav. Text je strukturován do samostatných replik jednotlivých postav. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Námětem bývají jevy z běžného života či aktuální společenské problémy. Téma je zpracováno vtipně, s nadhledem a lehkostí. Text bývá ukončen výraznou pointou. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Časté je užití sloves. Text se zaměřuje na dramatickou nebo napínavou událost; je součástí rozsáhlejších textů. Důležitý je děj; ten často směřuje k nečekanému vyvrcholení. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text se zaměřuje na zprostředkování pocitů a dojmů hrdiny. Text je výrazně strukturován do veršů; verše se často rýmují. Autor užívá obrazná pojmenování a přirovnání. 	

8. *Maminka byla veselá a žádné vrásky neměla, a když, tak určitě málo.* (J. Seifert)
Napište **charakteristiku** osoby, která je vám blízká.

9. Napište své jméno pod sebe tak, aby každý řádek začínal jedním jeho písmenem. Pak napište **báseň**, jejíž verše budou těmito písmeny začínat a ve které sami sebe představíte.

10. *Věci, na kterých nám nejvíc záleží, jsou často takřka bezvýznamné.* (B. Pascal)
Napište **umělecký popis** věci, jež je pro vás symbolem domova.

11. *Smích je ten nejjistější prostředek, jak se sblížit s ostatními lidmi.* (L. Buscaglia)
Napište krátké **umělecké vyprávění** o některém svém zážitku z nedávné doby. Textem se pokuste čtenáře hlavně pobavit.

12. Napište část **dramatu** – dialog, v němž se dva lidé snaží skrz otevřené okno vyřešit sousedský spor. Pokuste se postavy charakterizovat pomocí jazyka, který užívají.

13. Zkuste napsat **fejeton**, ve kterém se zamyslíte nad nejčastějšími tématy, o nichž se lidé baví, když si nemají co říct. Nezapomeňte na výraznou pointu!

14. Představte si, že k vám na návštěvu přijede vzdálený příbuzný. Napište k této situaci krátké **drama** – dialog se scénickými poznámkami. Inspirujte se níže uvedeným textem.

... oznámil jsem mu, že ho chci ubytovat u sebe doma. „V tvém apartmentu? [...] Bude to nepohodlné pro nás oba.“ Vysvětlil jsem mu, že by mě urazilo, kdyby se ubytoval jinde než u mě. Jeho zmínku v dopise, že nemá moc peněz, jsem taktně nepřipomínal, abych ho nedostal do rozpaků.
Miloš Urban: Lord Mord

15. Napište **líčení** krajiny, do níž by mohl být zasazen děj hororového či detektivního příběhu. Připomeňte si líčení v učebnici na s. 72 a inspirujte se níže uvedenou fotografií.

16. Na zpravodajském serveru najdete zprávu o zajímavé události. Na jejím základě napište **umělecké vyprávění**. Snažte se v něm co nejvíc údajů umístit do pásma vyprávěče.

Láska je bolest z probuzení
a horké ruce hvězd
které ti sypou oknem do vězení
květiny ze svatebních cest

Láska je jako večernice
plující černou oblohou
Náš život
hoří jako svíce
a mrtví
milovat nemohou

Václav Hrabě: Variace na renesanční téma

K

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka K je výchozím textem pro úkol 17.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázku můžete studentům pustit ve zhu-
debně podobě od Vladimíra Mišíka
a skupiny Etc. z roku 1980.

17. a) Popište strukturu ukázky K a uveďte, jakou funkci tento text plní.

b) Vyjmenujte několik jazykových prostředků, které jsou typické pro umělecký styl. Pak k nim společně zkuste najít v ukázce K příklady. Vyvoďte z toho, zda ukázka K patří k uměleckému stylu.

c) Uveďte, o který literární druh a žánr v případě ukázky K jde.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPORUČENÍ
• Prostředky typické pro umělecké texty najdete v učebnici na s. 89 a 177.
• Obzvláště výrazné prostředky můžete přímo v ukázce K podtrhnout (např. dvojice rýmujících se slov vždy stejnou barvou).

DOPORUČENÍ
Nevíte-li si rady s určením žánru, podívejte se do tabulky na předchozí dvoustraně.

18. Dokončete věty tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Pojmenování založená na přeneseném významu, která se objevují v uměleckých textech, označujeme obecně jako Prostředky, jež vytvářejí estetický prožitek nezvyklou kombinací nebo hromaděním slov, slabik či hlásek, se nazývají

Košíky už jsou vrchovaté,
vy na květy však vzpomínáte,
když rozpukly a zrůžověly
a přiletěly první včely.
Tatam je křehká krása jejich,
žebríky vidíš po alejích.

Na drátě, který teskně zpívá,
vlaštovka sedí zimomřivá
a déšť jí stéká po fráchku.
Je září, měsíc pasáčků.

Jaroslav Seifert: Jaro, sbohem

L

Prostředky uměleckých textů
(U s. 177)

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka L je výchozím textem pro úkoly 19 b) a 20.

19. a) Spojte čarou pojem s jeho definicí.

PERSONIFIKACE	oslovení nepřítomné osoby
APOSTROFA	přenesení významu na základě vnější podobnosti
EPIFORA	nezvyklé řazení slov v textu
INVERZE	opakování slov na konci veršů či vět
METAFORA	přisuzování lidských vlastností neživým věcem
METONYMIE	přenesení významu na základě věcné souvislosti

b) Některé z uvedených tropů a figur se pokuste společně najít v ukázce L.

20. Určete, který typ rýmu je užít v ukázce L.

21. Představte si, že připravujete poetickou publikaci o České republice. Připravte do ní text o svém oblíbeném svátku. V textu se pokuste užít i několik tropů a figur.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY
• Diskutujte o tom, zda si uvedené prostředky umíte představit i v textech jiných funkčních stylů.
• Které další jazykové prostředky (např. druhy vět, mluvnické kategorie) se podle vás často objevují právě v uměleckých textech?

TIP!
Jednotlivé tropy a figury si můžete v tabulce i v ukázce L podtrhnout vždy jinou barvou (např. inverzi modře, metafory žlutě apod.).

DOPORUČENÍ
• Jako cíl si stanovte jednak příjemce informovat, jednak na ně esteticky zapůsobit.
• Při práci můžete nahlížet do přehledu tropů a figur v učebnici na s. 177.
• Můžete pracovat i ve dvojicích či trojicích.

1. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

S texty publicistického stylu se setkáváme v tisku, v _____
 a v _____. Přináší informace o _____.
 Jejich funkcí je však nejen příjemce informovat, ale také je _____.

2. K uvedeným charakteristikám doplňte odpovídající pojmy.

autor publicistických textů – _____
 hromadné sdělovací prostředky – _____
 – zaměřené na emoce a pudy příjemců – _____
 – přinášející ověřené informace – _____
 velká skupina anonymních příjemců – _____

3. Určete, zda jsou následující rysy typické pro zpravodajská, nebo publicistická sdělení: citace zdrojů, neologismy, obrazná pojmenování, odosobněnost, odpověď na otázky *Kdo? – Co? – Kdy? – Kde? – Proč?*, širší souvislosti, vlastní názor, zhuštěné informace.

Zpravodajská sdělení	Publicistická sdělení

Na brněnském náměstí stepovala stovka lidí, odstartovali tím festival

A

V pátek odpoledne se na náměstí Svobody v Brně uskutečnil stepařský flashmob. Byl první svého druhu v České republice a zúčastnila se ho téměř stovka stepařů. Ti se do moravské metropole sjeli z celého světa na zahájení Mezinárodního stepařského festivalu Brno 2014. „Flashmob je vlastně velká akce, kde například na nádraží, v letištní hale nebo na náměstí začne jeden člověk stepovat a postupně se k němu připojují další, až vznikne obrovská stepující skupina. Největší zážitek je flashmob pro nic netušící kolemjdoucí [...],“ vysvětlila smysl akce organizátorka festivalu Martina Konečná.

<http://brno.idnes.cz>

4. a) Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení o ukázce A.

Autor chce čtenáře především **informovat** – **ovlivnit**. Text přináší **informaci o aktuální události** – **analýzu problému**. Je – **Není** zde uveden zdroj informací. Vyjadřování je **subjektivní** – **odosobněné**; vyskytují se tu **neutrální** – **expresivní** jazykové prostředky.

b) Rozhodněte, zda ukázka A představuje zpravodajský, nebo publicistický text a jestli pochází z bulvárního, či seriózního média.

c) Řekněte, na které otázky ukázka A odpovídá, a odpovědi na ně v ukázce podtrhněte.

Charakteristika funkčního stylu publicistického (U s. 92–93)

DOPORUČENÍ
 Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 92.

TIP!
 Podrobnější informace o obsahu těchto pojmů můžete najít v tematickém celku Masová komunikace v učebnici na s. 132–135.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
 Ukázka A je výchozím textem pro úkol 4.

TIP!
 Na internetu si můžete najít videozáznamy nejrůznějších flashmobů, mj. vystoupení členů Filharmonie Brno, kteří v prodejní galerii hráli v přestrojení za zákazníky, členy ochranky a údržbáře skladbu Vltava od Bedřicha Smetany. Stojí to za zhlédnutí!

TIP!
 Všimněte si, co je zde o ukázce řečeno. Podobně můžete charakterizovat neumelecký text u ústní zkoušky státní maturity.

TIP!
 Každou z odpovědí si můžete podtrhnout jinou barvou (např. jednu modře, druhou červeně, třetí zeleně atd.). Legendu k barvám si pak napište do bočního sloupce.

B Třiačtyřicetiletý horolezec se ve čtvrtek v podvečer vážně zranil při sestupu z Rozštípené skály u Hamrů nad Sázavou na Žďársku. Ze zhruba patnácti metrů se zřítíl na zem. S vážnými zraněními ho záchranářský vrtulník transportoval do brněnské úrazové nemocnice.

Ve čtvrtek v podvečer se horolezci s partnerkou podařilo úspěšně zdolat Rozštípenou skálu. Při sestupu však hned nahoře nejspíš udělal chybu, což ho málem stálo život.

„Z výšky přibližně patnácti metrů spadl na zem a vážně se zranil. Cizí zavinění jsme zatím neodhalili,“ uvedla policejní mluvčí Monika Pátková.

Stesk za poplatky **C**

O poplatcích ve zdravotnictví už bylo řečeno vše, zbývá se domluvit, jak na ně budeme vzpomínat. Pokud jde o jejich regulační funkci, ta se podle některých nemocnic naplnila, podle jiných nikoliv. S koncem poplatků se totiž někde pacienti chovají stejně, jako když je platili, jinde nemocnice tvrdí, že pacienti začínají systém zneužívat. [...]

Zrušení poplatků je nejjednodušším důkazem jejich zbytečnosti. Lékařská péče bez nich bude tatáž, jako když si pacient připlácel. Problémy, které je třeba ve zdravotnictví řešit, jako je přetížení lékařů či neprůhledné hospodaření, jsou stále stejné, bez ohledu na to, jestli se poplatky zavedou, či zruší. Zdravotnickou reformu prostě nelze provést ponižujícím luxováním drobných z pacientovy peněženky.

I pouhá brigáda jí zvýšila sebevědomí **D**

Už dva roky hledá Daniela Oškrdová, maminka dvou dětí, práci. Marně. „Po druhé mateřské dovolené už jsem práci nenašla, i když jsem si během pečování o malé dítě dodělala maturitu,“ popisuje obtíže s hledáním zaměstnání. [...]

V současnosti si tato mladá maminka domlouvá rekvalifikaci na úřadu práce, ráda by se starala o děti nebo seniory, a zároveň pracuje alespoň jako brigádnice.

[...] Právě maminky po mateřské dovolené patří k těm, kdo shánějí práci jen velmi těžko. [...] Za nejrizikovější skupinu, která velmi těžce hledá uplatnění, však označuje Jiří Beran, analytik trhu práce českobudějovické pobočky Úřadu práce, osoby starší padesáti let. Ty dokonce tvoří čtvrtinu všech nezaměstnaných: „Abychom podpořili jejich zaměstnanost, nabízíme jim i tzv. zvolenou rekvalifikaci. [...]“

E Za osoby blízké se pro účely tohoto zákona považují manželé, příbuzní v řadě přímé, děti uvedené v § 20 odst. 1, sourozenci, zeť, snacha a manžel rodiče, a to kteréhokoli z manželů.

Mluvte spolu! **F**

V době, kdy internet umí přijímat většina mobilů a WiFi mají v sobě i televize nebo pračka, není divu, že přibývá těch, kteří se bez „netu“ neobejdou. Někde to už radnice pochopily a jdou s dobou. Jinde, zvláště ve větších městech, slyšíme hodně výmluv a tamní konšelé to nechávají spíše na soukromém sektoru. Lze ale žít v klidu i offline? Před časem jsem viděl v jedné hospodě křídou psaný nápis. „WiFi nemáme, zkuste spolu mluvit.“ Super, jen elektronický formulář, co po vás chtějí na úřadě za rohem, tam nevyřídíte.

Jak to začalo? Před 15 lety nastoupil do mrtvého divadla **G**

Daniel Hrbek. Narodil se 29. července 1971 v Olomouci. [...] Od roku 1999 je ředitelem a režisérem pražského Švandova divadla; režíroval mj. inscenace jako Kdo je tady ředitel, Šoa (The Good and The True), Krakatit, Kurz negativního myšlení aj.

Než jsem vešla do Švandova divadla, všimla jsem si ve vitrině před vchodem programu a ani se nedopočítala, kolik představení máte dopředu vyprodáno. Plesá vám při příchodu do práce srdce?

To víte, že jo. Prožívám šťastné období, protože mám pocit, že se konečně úročí mnohaletá práce. Mohu říci, že tohle je zatím nejlepší sezóna za dobu, co tu působím.

Louku rozezněl cimbál a cinkání skleniček **H**

Milovníci vína si odnášejí skleničky, bločky i nezbytný katalog k prostudování. Soustředěné listování občas přeruší hlasitější hovor nebo zvuk nalévaného vína, pro ochutnávku tak typický. „Pojd', pro začátek si dáme Chardonnay a pak se rozhodneme, co zkusíme dalšího,“ vybízí svou partnerku Karel Soukup. [...]

Z vedlejšího sálu se po chvíli ozve zběsilý čardáš a všichni bez rozdílu věku začínají pod stolem podupávat do rytmu a pobrukují si spolu s kapelou. [...] „Teprve teď to má tu správnou atmosféru. Muzika prostě k vínu patří. Vzala mě sem vnučka s rodinou, prý ať se dostanu mezi lidi, a nelituju [...]“,“ halasila asi sedmdesátiletá důchodkyně.

S pájkou tvoří zlepšováky, na něž hrají světoví kytaristé **I**

Salva rádil už od mládí doma po večerech s pájkou. Sám si vyráběl kytarové pedály, upravoval zesilovače, na které hrál v několika kapelách. Jednou si jeho aparátu všiml jiný muzikant a chtěl, aby mu ho Salva stejným způsobem upravil.

„Když si zesilovač ode mě odvážel, zastavil se ve studiu Miloše Dodo Doležala a nadšeně mu ho předvedl. To byl první zásadní zlom. Dodo mi za pár dní volal a chtěl, abych se podíval na jeho aparáty a upravil je [...],“ vypráví Salva.

5. Pozorně si přečtěte ukázky B–I a soustředte se na jejich obsah. Pak odpovězte na následující otázky:

1. Jaký by mohl být titulěk ukázky B?
2. Jaké problémy by se měly podle autora ukázky C řešit ve zdravotnictví?
3. Jak se žena z ukázky D rozhodla řešit svou situaci?
4. Je podle ukázky E považována manželka syna za osobu blízkou?
5. Kdo se podle autora ukázky F obvykle stará ve větších městech o zpřístupnění internetu pro veřejnost?
6. Proč má režisér v ukázce G důvod ke spokojenosti?
7. Jak byste v jedné větě shrnuli obsah ukázky H?
8. Jaká událost odstartovala úspěšnou kariéru muže z ukázky I?
9. Ve které z ukázek se řeší problém mezilidské komunikace?

6. Ještě jednou si přečtete ukázky B–I. Všimněte si v nich společných znaků typických pro funkční styl publicistický, ale také toho, čím se od sebe ukázky liší. Pokud se vám zdají některé výrazy či pasáže pro danou ukázkou příznačné, můžete si je podtrhnout.

7. Přečtete si rysy slohových útvarů / žánrů funkčního stylu publicistického uvedené v tabulce. Ke každé charakteristice přiřaďte název příslušného útvaru/žánru a písmeno ukázky z předchozí strany, která je jeho příkladem. Při přiřazování vám pomůžou pasáže, jež jste si v úkolu 6 podtrhli. Pozor, jedna z ukázek k publicistickému stylu nepatří! Škrtněte ji a svůj výběr ústně zdůvodněte. Útvary/žánry: **glosa, interview, komentář, news feature, reportáž, story, zpráva**. Vzhledem k typu úkolu není u převzatých ukázek uveden zdroj.

Slohový útvar / žánr	Typické rysy slohového útvaru / žánru	Ukázka
	<ul style="list-style-type: none"> Text seznamuje publikum s názory určitého člověka, ten je v úvodu stručně představen. Informace jsou podány formou dialogu, text má strukturu otázka–odpověď. Vedle spisovných prostředků se v textu mohou objevit i prostředky nespisovné. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text přináší základní informace o aktuální události. Nejdůležitější údaje (co se stalo, komu, kde a kdy) jsou umístěny na začátku textu. Text obsahuje i vyjádření svědka události nebo další osoby. V textu se často vyskytují slovesa v minulém čase. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Autor se v textu stručně, formou poznámky vyjadřuje k jediné otázce nebo problému. Text často vyznívá kriticky. V textu se objevují prvky humoru, ironie a sarkasmu; v závěru bývá vtipná pointa. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Autor se v textu snaží upozornit na společenský problém, v textu prezentuje vlastní názor. Text obsahuje argumenty podporující daný názor i protiargumenty vyvracející názor opačný. Vyjádřování je spisovné, objevují se hodnotící výrazy. Text obvykle vyznívá kriticky, až ironicky. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Informace jsou podány na příběhu konkrétní osoby. Text obsahuje názory několika osob, nikdy v něm proto nechybí citace. Obvyklé je užití přítomného času. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text přináší svědectví autora o tom, co sám viděl či zažil. Text se snaží zaujmout příjemce detaily a drobnými epizodami. Text obsahuje velké množství dynamických sloves. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text přináší příběh člověka, který má zajímavý koníček nebo profesi. Text zprostředkovává zážitky konkrétní osoby – objevují se zde citace a přímá řeč. V uvozovacích větách se v textu užívá přítomný čas. 	

8. Napište smyšlené **interview** s libovolnou známou osobností z oblasti kultury, vědy či politiky. Otázky pokládejte tak, aby ostatní poznali, o koho jde, i když nezmíníte jeho jméno.

9. *Můžu si přisednout?*
Napište **glosu**, ve které budete s humorem komentovat chování mladých lidí v hromadných dopravních prostředcích.

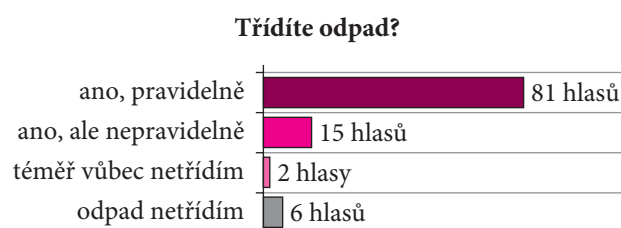
10. Ve svém okolí najdete člověka, který má nějaký neobvyklý koníček. Pro regionální časopis o něm napište **story**.

11. Napište **reportáž** z kulturní události, která se konala ve vaší obci. Snažte se ve čtenářích vzbudit o tuto akci zájem.

12. Napište **zprávu** o přepadení místní pošty určenou pro regionální zpravodaj.

13. *Černí, bílí nebo žlutí, všichni jsme lidi!*
Napište **komentář**, ve kterém upozorníte, že barva kůže není nejlepším měřítkem pro hodnocení kvality člověka.

14. Vyjděte z informací v níže uvedeném grafu a napište **komentář** o názorech Čechů na třídění odpadu.

S využitím www.obecprusanky.cz

15. Na internetu najdete informace o libovolném sportovním utkání. O odehraném zápase napište **článek s reportážními prvky**. Zahrňte do něj i smyšlené citace sportovců a diváků.

16. Na internetu vyhledejte aktuální údaje o zaměstnanosti ve vašem regionu. Využijte tyto informace a napište **libovolný publicistický útvar**, ve kterém vyjádříte svůj postoj k tvrzení *Kdo chce, práci si vždycky najde*.

Evropa plus

J

Byla to poslední věc, kterou se premiéru Mirku Topolánkovi podařilo v už prohrané „šachové“ partii vůči prezidentu Václavu Klausovi prosadit. Když se 7. května 2009 v Praze uskutečnil summit Východního partnerství, bralo se to jako labutí píseň už na lopatkách ležícího premiéra, který o den později ve svém úřadě skončil.

Topolánek však měl v zahraniční politice vzácnou vlastnost odlišit zásadní věci od nepodstatných. Prosazení americké protiraketové obrany a protlačení Lisabonské smlouvy bylo společně s uskutečněním projektu Východního partnerství [...] opravdu důležité.

Sotvakdo však tehdy tušil, že se právě z Východního partnerství stane pole pro zásadní střet s Ruskem a jeho nově se rodící imperiální politikou. Politikou, jejímž cílem je vytvoření protipólu Evropské unie stojícího na nedemokratických základech, tedy Euroasijského svazu, který nebude mít daleko do obnovení SSSR [...].

Mladá fronta DNES, 2014, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka J je výchozím textem pro úkoly 17 a 18.

17. Rozhodněte, kterou funkci ukázka J plní.

- a) vyprávět o bývalém politikovi c) předat informace o aktuální události
b) zprostředkovat názory novináře d) zhodnotit výsledky pražského summitu

18. a) V textu ukázky J podtrhněte obrazné výrazové prostředky. Diskutujte o tom, jakou funkci podobné prostředky v žurnalistických textech plní.

b) Určete, o který typ žurnalistického textu a slohový útvar/žánr v ukázce J jde.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPORUČENÍ

Nevíte-li si rady s určením žánru, podívejte se do tabulky na předchozí dvoustraně.

19. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení.

Funkcí reklamy je především **informovat – přesvědčovat**, proto obsahuje **neutrální – obrazné** jazykové prostředky. Obvykle zde nenajdeme **frazémy – slova nespisovná – dlouhá souvětí**. Není-li reklama označena, jde o **inzerát – skrytou reklamu – slogan**.

Reklama a inzerce (U s. 97)

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uvedte, jak může reklama souviset s manipulací. Napoví vám kapitola Obrana vůči manipulaci v učebnici na s. 126.

Běžné zubní pasty se skládají ze 75 % z vody, z 20 % z brusných prostředků, ze 3 % z pěnicích prostředků a příchutí a pouze 2 % tvoří fluorid.

Na otázky odpovídá odborník MDDr. Jiří Müller. **Fluoridovanou pastu ano, nebo ne?** *Obsah fluoridu má zásadní význam v prevenci vzniku zubního kazu. Zubní pasty s fluoridy snižují při pravidelném používání kazivost chrupu o 20–30 %.* **Mohl byste pacientům doporučit konkrétní značku?** *Při aplikaci 2× denně považuji za velmi účinný prostředek pro předcházení vzniku zubního kazu zubní pastu Fluoral. Její účinnost zvyšuje větší podíl fluoridu, který je téměř 7 %.*

K

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka K je výchozím textem pro úkol 20.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zkuste zformulovat asertivní odmítnutí prodejce, který vám tvrdí, že když nekoupíte svým sourozencům/rodičům/dětem zubní pastu Fluoral, vypadají jim všechny zuby. Napoví vám kapitola Asertivita v učebnici na s. 127.

20. a) Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení o ukázce K pravdivá.

1. Ukázka plní pouze informativní funkci. ANO – NE
2. Součástí ukázky je interview a reportáž. ANO – NE
3. Ukázka funguje jako propagace konkrétního výrobku. ANO – NE

b) Diskutujte o tom, jaká je v ukázce K souvislost mezi texty v levém a pravém sloupci.

c) Diskutujte o tom, jakou úlohu v ukázce K plní opakování slov.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPORUČENÍ

- Uvědomte si, že důležitou úlohu hraje také výběr barev, písma a rozmístění textu a obrázků na ploše.
- Nezapomeňte na stručný, výstižný a výrazný slogan.

21. Navrhněte reklamu na nealkoholické pivo. Nejprve diskutujte o tom, kdo bude vaší cílovou skupinou, co zdůrazníte a jakou zvolíte obrazovou složku, a pak reklamu vytvořte.

Charakteristika funkčního stylu odborného (U s. 98–99)

1. Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení.

Autorem odborného textu **bývá – nebývá** odborník, jeho příjemcem **musí – nemusí** být odborník. Záměrem autora je příjemce **přesvědčit – poučit**. Komunikace v odborné oblasti je vždy **veřejná – soukromá, připravená – spontánní** a obvykle i **mluvená – psaná**.

2. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Jazyk odborných textů je vždy Typické pro jejich slovní zásobu je zejména užívání Složitost myšlenek se projevuje např. užitím dlouhých , slovesa jsou často ve tvaru rodu, obvyklý je i autorský plurál, tj. vyjadřování v osobě čísla Součástí textu jsou též odkazy na příbuzné práce a použitých zdrojů.

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 99.

1. Celiakie je **chronické autoimunitní onemocnění tenkého střeva**, které je citlivé na směs bílkovin zvanou **lepek** či gluten (odtud jeden z názvů této nemoci – glutenová enteropatie). Lepek je obsažen především v pšeničné mouce, ale také v žitu a ječmeni.
2. Dlouholeté válčení nebylo právě příznivé umělecké tvorbě. Stavitelství se v podstatě omezilo na **budování nových** (např. Kunětická Hora u Pardubic) a **zpevňování starších hradů**, které se musely vyrovnat s prudkým rozvojem palných zbraní.
3. Pokud je možno instalovat odsavač na potrubí vedoucí vzduch do venkovního prostoru, bude odsavač použit v odsávací verzi.
4. Postupně se však ukazovalo, že většina hornin dovezených z přirozené družice Země má příbuzné na zemském povrchu. Nakonec tak vědci měli pouhé tři „exoty“, které z průzkumu Země dosud neznali.

Vzhledem k typu úkolů nejsou uvedeny zdroje, upraveno.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkoly 3 b) a 4.

3. a) Doplňte do tabulky chybějící informace o druzích odborných textů.

Druh odborného textu	Očekávaný příjemce	Příklad textu
vědecký		odborný článek
	prakticky zaměřený odborník	návod
populárně-naučný		článek v časopise
	žák, student	

b) Úryvky z ukázky A přiřadte k druhům odborných textů – čísla úryvků přiřipšte k jednotlivým druhům do prvního sloupce tabulky.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uveďte, které další odborné texty znáte (kromě těch, které jsou uvedeny v posledním sloupci tabulky).

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Diskutujte o tom, v čem se liší jazyk jednotlivých ukázek. Poznáte podle užitých jazykových prostředků, kdo je předpokládaným příjemcem textů ukázky A?

4. a) Pokuste se blíže charakterizovat první úryvek ukázky A.

autor sdělení –

funkce textu –

slohový postup –

b) Charakterizujte jazykové prostředky užitě v prvním úryvku ukázky A. Přímou v textu podtrhněte termíny.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

S pomocí slovníku cizích slov zjistěte, jaký je význam podtržených termínů cizího původu. Poté zkuste informaci z prvního úryvku shrnout tak, aby byla srozumitelná i laikům.

Smyslové vnímání a jeho složky **B**

Obecně platí, že základní podmínkou sensorického (smyslového) vnímání je intenzita podnětu. [...]

K vnímání reklamy slouží nerovnoměrně všechny **základní smysly**:

- **zrak** – veškerá tištěná reklama v novinách, časopisech, vkládaná do schránek, doručovaná poštou, letáky [...];
- **sluch** – především rozhlasová, televizní reklama a reklama na videu;
- **čich** – reklama na parfémy v časopisech [...];
- **hmat** – tištěná reklama ve spojení s ukázkou materiálů různých struktur [...];
- **chuť** – reklama na místě prodeje v podobě ochutnávek.

Kostra: **C**

- je opěrný systém lidského těla, drží je ve vzpřímené poloze,
- představuje jednu čtvrtinu hmotnosti,
- tvoří ji kolagen a další látky.

Média – náboženství naší doby? **D**

Média jsou [...] arbitry pravdy a vážnosti: Většina lidí má nějakou událost za pravdivou, protože ji viděla „na vlastní oči“ na televizní obrazovce, a za důležitou, protože byla na předním místě zpravodajství či na titulní stránce novin. Postupně se notorický televizní divák učí nahrazovat „vlastní oči“ stále víc „očima kamery“, a to do té míry, [...] že už téměř není schopen se dívat vlastníma očima a myslet vlastním mozem, hodnotit vlastním svědomím. [...]

Média ovšem nejsou jen pasivním zrcadlením skutečnosti, jak nám chtějí někteří producenti médií namluvit: Média ji vykládají a tím spolutvářejí. Mají nesmírný psychologicko-pedagogický, morální, a tím i politický vliv, a tím představují moc.

Tato učebnice je určena pro začátečníky i tzv. věčné začátečníky, ale především pro samouky. Po absolvování celé učebnice studenti získají znalosti veškeré základní gramatiky, slovní zásoby i nových pravidel německého pravopisu. **E**

Pro tuzemskou kinematografii je tak nějak příznačné, že hned první letošní český film se – nikoliv překvapivě – vrací do dob normalizace a vypráví hřejivý lidský příběh jedné dysfunkční rodiny a opěťované dětské lásky. **F**

Operu drasticky vykrátily, nešetřili ani oblíbená místa, která posluchačům mohou citelně chybět, třeba dětské hraní na vojáčky. Dokonce i některé hity zkrátily. [...] Také vyšli z první verze opery s mluvenými dialogy, z nichž ovšem zbyly jen nejnepříjemnější repliky, zbavili se všeho jen vnějškového a dekorativního, v libretu, v hudbě i ve vizuálu [...]. **G**

Objevíš-li nové přátele, nezapomeň na staré **H**

Co je vůbec přátelství? Pro každého má tohle slovo nejspíš trochu jiný význam. Je to vztah mezi lidmi, kteří k sobě mají po nějaké stránce blízko. Mohou se přitahovat myšlenkami, stejnými názory, podobným chováním, zájmy a mít hodně společného. Někdo možná nevidí rozdíl mezi kamarádstvím a přátelstvím nebo přátelstvím a láskou. Časem však zjistí, že mezi těmito třemi lidskými city je obrovský rozdíl. Přátelství nemůže vzniknout za chvíli, a proto není totéž co kamarádství. Kamarádů máme za život více než dost, ale těch opravdových přátel za život moc nepoznáme. [...] Přátel se musí objevovat, přátelství se musí budovat. Odměnou pak může být několik desetiletí trvající vztah, který dokáže překonat všechny bouře.

Důkaz vzniku CO₂ při kvašení: Ve skleněné baňce rozpustíme ve 200 ml H₂O 20 g cukru a 10 g kvasnic. Baňku uzavřeme zátkou se dvěma otvory. Do jednoho dáme teploměr, do druhého ohnutou trubičku, která povede do promývačky s 50 ml vápenné vody Ca(OH)₂. Baňku zahříváme na vodní lázni (kamnech) na 30 °C (ne 40 °C). V roztoku cukru vznikají bublinky CO₂, plyn uniká do promývačky a ve vápenné vodě se tvoří sraženina CaCO₃. Kvašení probíhá za nepřítomnosti vzduchu, roztok cukru s kvasinkami kvasí a vzniká CO₂. **I**

Prodej rodinného domu se zahradou v Hradci Králové, části Slezské Předměstí. Třípodlažní dům má jedno podzemní (suterén) s kotelnou, skladem paliva atp. a dvě obytná nadzemní podlaží, celkem šest místností s kuchyní a sociálním zázemím, propojená vnitřním schodištěm. Nemovitost má veškeré přípojky včetně plynové a vlastní studnu na zahradě. **J**

Autor se v práci věnoval především základům mezilidské komunikace a umění jednat s lidmi. Z jeho výzkumů vyplynulo, že na úspěšné komunikaci se stejnou měrou podílí verbální i neverbální složka sdělování a že podobný význam jako umění sdělit má i umění naslouchat. **K**

5. Pozorně si přečtete ukázky B–K a soustředte se na jejich obsah. Pak odpovězte na následující otázky:

1. Na čem je podle ukázky B závislé smyslové vnímání?
2. Kolik procent tělesné hmotnosti tvoří podle ukázky C kosti?
3. Kdy lidé podle ukázky D uvěří nějaké novince?
4. Jaký typ učebnice je popisován v ukázce E?
5. Kde vznikl film z ukázky F?
6. Jaký vzor si vzali autoři nového nastudování opery v ukázce G?
7. Jaký je podle ukázky H největší rozdíl mezi přátelstvím a kamarádstvím?
8. Kterého vědního oboru se týká ukázka I?
9. Je v domku v ukázce J zavedena elektřina?
10. Které složky spoluvytváří podle ukázky K komunikaci?
11. Ve které z ukázek se hodnotí mezilidské vztahy?

6. Ještě jednou si přečtete ukázky B–K. Všimněte si v nich společných znaků typických pro funkční styl odborný, ale také toho, čím se od sebe ukázky liší. Pokud se vám zdají některé výrazy či pasáže pro danou ukázku příznačné, můžete si je podtrhnout.

7. Přečtete si rysy slohových útvarů funkčního stylu odborného uvedené v tabulce. Ke každé charakteristice přiřadíte název příslušného útvaru a písmeno ukázky z předchozí strany, která je jeho příkladem. Při přiřazování vám pomůžou pasáže, jež jste si v úkolu 6 podtrhli. Pozor, jedna z ukázek k odbornému stylu nepatří! Škrtněte ji a svůj výběr ústně zdůvodněte. Útvary: **anotace, esej, kritika, odborný popis, recenze, resumé, úvaha, výklad, výtah**. Vzhledem k typu úkolu není u převzatých ukázek uveden zdroj.

Slohový útvar	Typické rysy slohového útvaru	Ukázka
	<ul style="list-style-type: none"> Text podává shrnutí delšího odborného textu. Text bývá umístěn až za tímto textem. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text vychází z pozorování objektů, jevů nebo činností. Text by měl systematicky postupovat např. podle časové následnosti či od celku k části. Vyjadřování bývá neosobní, časté je např. užívání tvarů 1. osoby čísla množného. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text vzniká jako reakce na jiný (obvykle umělecký) text. Autor je ve svém hodnocení přísný, často užívá hodnotící výrazové prostředky. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text se zaměřuje na otázky celospolečenské platnosti. Autor zaujímá k tématu vlastní postoj. Názor autora bývá vyjadřován mj. pomocí hodnotících přídavných jmen. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text stručně, heslovitě zaznamenává hlavní myšlenky jiného textu. Text vzniká pro soukromé potřeby, např. při studiu nebo na přednášce. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text má subjektivní charakter, autor v něm vychází z vlastních zkušeností. Na počátku textu si autor klade otázku a hledá na ni odpověď. V textu se objevují obrazná pojmenování či slovesa ve tvaru 1. osoby čísla množného. V závěru textu bývá shrnutí či pointa. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text podává poučení, vysvětluje určité téma. Text se často vyskytuje v učebnicích. Jde o soudržný a promyšlený text s poměrně neosobním vyjadřováním. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text charakterizuje obsah jiného textu. Text se objevuje na obálkách knih a funguje jako jejich reklama. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text odborně hodnotí jiný komunikát, např. umělecké dílo. Text je objektivní a nezaujatý. 	

8. *Dělání, dělání, ...*

Pro brožurku propagující vaši školu vytvořte **odborný popis** některé činnosti, jež je typická pro váš obor. Pokud ve vyučování pracujete s nějakými nástroji, pište i o nich.

9. *Opakování je matka moudrosti*

Ve společné diskusi si připomeňte obsah poslední hodiny literatury a na tabuli si k ní v bodech napište nejdůležitější informace. Na zvolené téma pak napište učebnicový **výklad**.

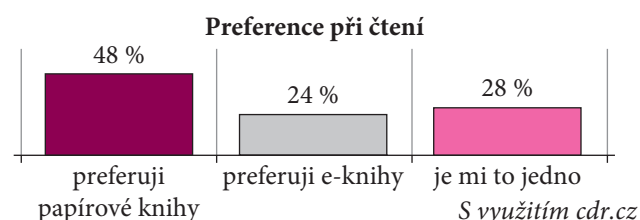
10. *Spojení přes internet – komunikační most, nebo propast?*

Napište **úvahový text** o tom, zda nové komunikační technologie přináší obohacení, nebo ochuzení kontaktu mezi lidmi.

11. Pro kulturní server napište **recenzi** koncertu, který jste navštívili, příp. CD či filmu, jež vás v poslední době zaujaly.

12. Zamyslete se nad tím, která kniha vás v poslední době zaujala. Pokuste se napsat stručnou **anotaci** na její obálku.

13. Využijte informace z níže uvedeného grafu a napište **úvahový text** na téma *Mohou nové technologie nahradit knihy?*

14. V libovolném populárně-naučném časopise najděte krátký článek na téma, které vás zajímá. Pořídte si z něj stručný **výtah**.

15. Na internetu najděte základní informace o pravidlech zdvořilého chování při vzájemném představování dvou osob. Pak vypracujte stručný **výklad** určený pro učebnici na základní škole. Promyslete strukturu výkladu, aby byl dobře pochopitelný, a jazyk výkladu co nejvíc přizpůsobte cílové skupině.

Diskurz je významově širší než samotný text, lze ho vnímat jako obsah rozšířený o pravidla jeho produkce i percepce. [...] Ve vztahu ke zpravodajství je užitečné soustředit se na to, jak se pojem diskurz etabloval v sociologické a lingvistické tradici. Sociologické pojetí zdůrazňuje sociální kontext užití jazyka, respektive kódu obecně²⁶, zatímco lingvistické pojetí se soustřeďuje spíše na jazyk samotný a jeho užití. V poslední době lze zaznamenat sblížování obou těchto přístupů (van Dijk, 2001; Fairclough, 1995).

²⁶ Jde především o vztah textových struktur a struktur sociálních.

Tomáš Trampota: Zpravodajství, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka L je výchozím textem pro úkol 16.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Diskutujte o tom, zda textu rozumíte.
- Může člověku to, že textu nerozumí, napovédět, ke kterému funkčnímu stylu patří?

16. a) Uvedte, kdo je v ukázce L autorem, kdo příjemcem a jakou funkci text plní.

b) Diskutujte o tom, jakou funkci v ukázce L plní tučně vytištěné pasáže.

c) Řekněte, které rysy ukázky L jsou typické pro odborný styl, a podtrhněte v textu termíny.

d) Určete, který slohový postup je v ukázce L užit. Dále rozhodněte, o který druh textu podle stupně odbornosti a o který slohový útvar jde.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPORUČENÍ

Nevíte-li si rady s určením útvaru, podívejte se do tabulky na předchozí dvoustraně.

17. Spojte čarou pojem s jeho definicí.

BIOGRAFIE	kniha vzpomínek významného politika, umělce apod.
MEMOÁRY	kniha popisující život v cizích krajích
CESTOPIS	umělecký životopis známé osobnosti

18. Vysvětlete následující pojmy.

prolog –

epilog –

Literatura faktu (U s. 103)

- 1.** Ručník vypadá, jako by zkoumal pergameny v muzeu s námi. Srnec si osušuje dlaně, „teď si hodíme pauzičku na kafe...“
- 2.** Jindy zas – 15. ledna – zkoušel Dobroslav odstraňovat kyselinou solnou (v poměru 1 : 1) písmo ze středověkých pergamenů – téměř zmizelo. Kyselinou octovou to šlo hůř. „Proč myslíte, že původní písmo odstranil falzátor kyselinou?“ kladu naivní otázku. Nedomyslel jsem ji. Jindřich si mě změří od hlavy k patě a prohodí: „Sherlock Holmes by na to mohl přijít sám... Stačí se přece podívat v razantním osvětlení na pergamen a uvidíš, jak je zvlněný. Ptám se tedy, detektive, proč... A co odpovíš? Poněvadž je máčený. Stačí?“

Miroslav Ivanov: Záhady Rukopisu královédvorského, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka M je výchozím textem pro úkol 19.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

- Na internetu najděte odpovědi na otázky:
- Kdo jako první vyjádřil veřejně pochybnosti o pravosti Rukopisu královédvorského a zelenohorského?
 - Které další osobnosti vystupovaly proti Rukopisům?

19. Podtržením správných možností vytvořte pravdivé tvrzení o ukázce M.

Text je příkladem **odborného textu – literatury faktu**. Jeho funkcí je příjemce **poučit a pobavit – přesvědčit a získat**. Text je určen **vylučně odborníkům – všem zájemcům o danou problematiku**. Je zde užit slohový postup **vyprávěcí – výkladový** a objevují se zde **hovorové a nespisovné prvky – termíny**.

+ OPAKOVÁNÍ

POZOR!

Někdy můžou být pravdivé obě možnosti!

TIP!

Nemáte-li rádi dějepis, zvolte si téma z jiného oboru, který je vám bližší. Na internetu nebo v odborné literatuře si o tomto tématu najděte základní informace a s jejich využitím se pokuste napsat čtivý a zajímavý text.

20. V učebnici dějepisu najděte libovolnou kapitolu. Využijte informace z ní získané a napište text, v němž užijete vyprávěcí postup. Snažte se čtenáře nejen poučit, ale i pobavit.

Charakteristika funkčního stylu administrativního (U s. 104–105)

1. Přeškrtněte části textu tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

- S texty administrativního stylu se můžeme setkat např. při komunikaci s úřady, _____ během vyučování a při čtení obecní vyhlášky.
- Představitelé úřadu se snaží příjemce informovat a řídit a také na ně esteticky působit.
- Komunikace v administrativní oblasti má formální ráz, je oficiální a soukromá.
- Mezi administrativní texty patří např. faktura, esej nebo upomínka.

POZOR!

Dbejte na to, aby po vyškrtnutí nepravdivé informace byl zbývající text funkční větou a aby v něm nepřebývala členicí znaménka.

2. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

- Potřebné informace se v heslovitých útvarech vpisují do kolonek. ANO – NE
- Vyplněním formuláře (např. žádosti o pas) vznikne souvislý text. ANO – NE
- K administrativnímu stylu patří i texty psané zcela volnou formou. ANO – NE

Povinnosti fyzických osob (dále FO)

A

FO jsou povinny ode dne účinnosti této vyhlášky:

- předcházet vzniku komunálního odpadu a omezovat jeho množství,
- komunální odpad odděleně shromažďovat, třídit a předávat k využití dle obcí stanoveného systému, do sběrných nádob neodkládat žhavý popel, zeminu, kameny, uhynulá zvířata, nebezpečné odpady, stavební suť,
- třídit nebezpečné odpady a předávat je v určenou dobu na obcí určená místa, při tom jsou povinny počínat si tak, aby nedošlo k ohrožení života a zdraví lidí, zvířat či rostlin nebo nedošlo k ohrožení či poškození životního prostředí.

www.dolany-ol.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je výchozím textem pro úkoly 3 a 4 b).

3. a) Charakterizujte níže uvedené slohotvorné činitele, které se uplatnily v ukázce A.

forma komunikace – _____

příjemce – _____

funkce textu – _____

b) Popište strukturu a členění ukázky A a diskutujte o tom, jakou má toto členění funkci.

c) Uveďte, který slohový postup je v ukázce A užit.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uveďte, které prostředky členění textu v ukázce A slouží k horizontálnímu a které k vertikálnímu členění. Pomůže vám kapitola Členění textu v učebnici na s. 63.

4. a) Spojte čarou název jazykového prostředku s příkladem jeho užití. Pak zakroužkujte názvy prostředků, které jsou typické pro administrativní styl.

USTÁLENÉ FORMULE	<i>dohoda o provedení práce, daňové přiznání</i>
EXPRESIVNÍ VÝRAZY	<i>reaguji na Váš dopis ze dne 12. 1. 2014 ve věci...</i>
ZKRATKY	<i>rádi bysme Vám doporučili ke zvážení...</i>
TERMÍNY	<i>s. r. o., OSVČ, ŽL</i>
POETISMY	<i>pronájem boru</i>
OBEČNĚČESKÉ VÝRAZY	<i>žádost o poskytnutí dotací ve stanoveném rozsahu</i>
JMÉNA ODVOZENÁ OD SLOVES	<i>pronájem pozemku blízoučko železniční trati</i>

b) Příklady prostředků administrativního stylu, které jste označili, najděte i v ukázce A.

+ OPAKOVÁNÍ

NÁPOVĚDA

Jména odvozenými od sloves jsou myšlena jak podstatná, tak přídavná jména. Jde o prostředky kondenzace textu.

TIP!

Každý z prostředků si můžete v tabulce i v ukázce A podtrhnout jinou barvou (např. zkratky modře, termíny zeleně apod.).

Reklamace

B

Vážená paní Lindová,
dne 2. ledna 2014 jsem si zakoupila Váš přípravek na hubnutí Acai Verde, u kterého slibujete účinnost do jednoho měsíce. Používám ho už téměř čtvrt roku, ale neměl žádný efekt. S výsledkem jsem tedy velmi nespokojena, přikládám proto účtenku a žádám Vás o vrácení částky, kterou jsem zaplatila. Děkuji za vstřícné vyřízení reklamace.
S pozdravem

Jitka Nová

Účastník: Petr Novotný

C

Účel cesty: pracovní stáž ve firmě Müller Optical
Místo: Berlín, Německo
Termín: 21. 4. 2014 – 28. 4. 2014
Program: V rámci povinné studentské praxe jsem se účastnil pracovní stáže ve firmě na výrobu mikroskopů Müller Optical. Přidělený mentor mě seznámil s organizací provozu, v druhé části stáže jsem se aktivně podílel na práci ve firmě.
Hodnocení: Na stáži jsem měl možnost blíže poznat práci ve firmě, navíc jsem si mohl procvičit cizí jazyk. Absolvovanou stáž hodnotím _____, neboť...
V Brně 7. 5. 2014

Petr Novotný

Dodavatel:

D

ElektroShop, s. r. o.
Nerudova 125/3
602 00 BRNO
IČO: 25210066
DIČ: CZ 25210066
Doprava: Česká pošta
Úhrada: Platba při převzetí
Konstantní symbol: 8
Variabilní symbol: 2002509531
Daňový doklad č.: 2002509531
Odběratel:
Jindřiška Nováková
U Mostu 405
783 16 DOLANY
Datum vystavení dokladu: 13. 11. 2012
Datum zdanitelného plnění: 13. 11. 2012
Datum splatnosti: 28. 11. 2012

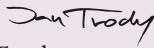
Zboží	Množství	DPH	Cena bez DPH	Cena s DPH
NOKIA mobilní telefon C5-03	1	20 %	2 537,41	3 045,00
SCREAM dámské hodinky B25	1	20 %	649,97	780,00
BENTIME pánské hodinky 15-U	1	20 %	829,13	995,00
ČP Obchodní balík	1	20 %	99,16	119,00
Dobírka	1	20 %	33,33	40,00
Rekapitulace DPH		830,00	4 149,00	4 979,00
			Celkem k úhradě	4 979,00

Já, níže podepsaná Eva Trochtová, narozená 24. 1. 1987, RČ: 875124/5222, trvale bytem Na Výsluní 27, Slavonice, **zmocňuji tímto** pana Ing. Jana Trochtu, narozeného 5. 8. 1987, RČ: 870805/2654, trvale bytem Na Výsluní 27, Slavonice, k tomu, aby mě zastupoval ve věci zakoupení parcely, parcelní číslo 19/21, k. ú. Matějovec 775241, list vlastnictví 545, **v plném rozsahu a bez jakýchkoliv omezení mým jménem.** Tato *** se uděluje na dobu od 23. 1. 2014 do 30. 4. 2014. Ve Slavonicích 10. 1. 2014

E

Eva Trochtová, zmocnitel

*** přijímám.

Jan Trochta, zmocněnec

V několika městech Plzeňského, Jihomoravského a Středočeského kraje již delší dobu funguje projekt, který má cizincům žijícím u nás pomoci hledat východisko z jejich mnohdy svízelné situace a chránit je před sociálním vyloučením. Poskytuje profesionální servis v otázkách práva a sociálních služeb. Nejčastěji Ukrajincům, Bělorusům, Moldavanům, ale i Uzbekům a Kazachům. Zatímco v první dvojici krajů lidé s problémy většinou přicházejí do speciálních kanceláří, ve středních Čechách se více pracuje v terénu.

F

Rada města projednala a **neschvaluje** žádost pana Hlobila, RČ: 841028/5641, Vedrovice 17, o zábor veřejného prostranství na rohu ulice Peroutka a vchodu do areálu letního kina o výměře 2 m² v termínu od 19. 7. do 20. 7. 2013 kvůli zajištění občerstvení během akce Proti proudu za cenu 1 800 Kč. Důvodem neschválení je omezený prostor v dané lokalitě. Toto zařízení by vedlo k omezení pohybu obyvatel. Proti rozhodnutí se lze odvolat ve lhůtě stanovené jednacím řádem. Provede: 108 – OOR Termín 13. 5. 2013

G

Přítomni:

H

Poškozená: Iva Černá (RČ: 645228/1215, bytem Samotišky 25)
Obviněný: Jiří Drexler (RČ: 740411/2114, bytem Továř 703)
Výpověď poškozené: Ve večerních hodinách jsem se se svým psem vydala na pravidelnou procházku. Obviněný, který byl evidentně v podroušeném stavu, mého psa bezdůvodně napadl. Když jsem se proti tomu ohradila, křičel na mě: *Nechceš se radši starat o svůj, babo?* A pak se ohnal i po mně. Nakonec musel jeden kolemjdoucí přivolat městského strážníka.

5. Pozorně si přečtěte ukázky B–H a soustředte se na jejich obsah. Pak odpovězte na následující otázky:

1. Z jakého důvodu není autorka ukázky B spokojena se zakoupeným výrobkem?
2. Jak byste zakončili hodnocení stáže v ukázce C?
3. Za jaké služby platil odběratel v ukázce D?
4. Při čem bude zmocněnec zastupovat zmocnitele z ukázky E?
5. Kde může být podle ukázky F poskytnuta pomoc cizincům v Plzeňském kraji?
6. Proč si chtěl pan Hlobil pronajmout pozemek zmiňovaný v ukázce G?
7. Co vyvolalo hádku mezi obviněným a poškozenou z ukázky H?
8. O které ukázce lze říct, že jejím autorem je student?

6. Ještě jednou si přečtete ukázky B–H. Všimněte si v nich společných znaků typických pro funkční styl administrativní, ale i toho, čím se od sebe ukázky liší. Pokud se vám zdají některé výrazy či pasáže pro danou ukázkou příznačné, můžete si je podtrhnout.

7. Přečtete si rysy slohových útvarů funkčního stylu administrativního uvedené v tabulce. Ke každé charakteristice přiřpte název příslušného útvaru a písmeno ukázky z předchozí strany, která je jeho příkladem. Při přiřazování vám pomůžou pasáže, jež jste si v úkolu 6 podtrhli. Pozor, jedna z ukázek k administrativnímu stylu nepatří! Škrtněte ji a svůj výběr ústně zdůvodněte. Útvary: **faktura, formální dopis, plná moc, protokol, usnesení, zpráva**. Vzhledem k typu úkolu není u převzatých ukázek uveden zdroj.

Slohový útvar	Typické rysy slohového útvaru	Ukázka
	<ul style="list-style-type: none"> Text obsahuje úřední rozhodnutí; úřad v něm často reaguje na nějakou žádost nebo podnět jiné osoby či instituce. Součástí textu je vždy odůvodnění rozhodnutí a poučení o možnosti odvolání. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text obsahuje stručné informace o nějaké akci z pohledu jednoho jejího účastníka. Součástí textu jsou údaje např. o datu a místu konání, ale také hodnocení akce. Text je většinou psán v 1. osobě a užitá slovesa bývají v minulém čase. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text se užívá na úřadech v případě, že se některý z účastníků jednání nemůže dostavit. Součástí textu je jasně formulované časové omezení platnosti. Text je psán v 1. osobě přítomného času. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Jde o písemný záznam jednání. Součástí textu jsou i citace nebo parafráze výroků zúčastněných osob, v textu se proto v malé míře mohou objevit také nespisovné a citově zabarvené výrazy. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text je nadepsán tak, aby bylo zřejmé, čeho se týká, např. <i>Žádost, Stížnost</i> apod. Text je zahájen oslovením a ukončen rozloučením a pozdravem. Vyjadřování je vždy zdvořilé a v textu se užívají ustálené obraty a formule. 	
	<ul style="list-style-type: none"> Text se používá v obchodním styku, podává informace o prodaném zboží. Text má podobu formuláře. 	

8. *Zelená je tráva, fotbal to je hra...*
Představte si, že plánujete školní fotbalový turnaj. Řediteli školy napište jménem celé třídy **formální dopis**, ve kterém ho požádáte o povolení organizovat turnaj na školním hřišti.

9. Představte si, že vás škola vyslala na kurz práce s novým počítačovým programem. Napište stručnou **zprávu** z tohoto kurzu. Nezapomeňte zhodnotit jeho přínos!

10. *Nemůžeš tam zajít sám?*
Představte si, že jste získali dědictví, ale nemůžete se v určité době dostavit k úřednímu jednání. Napište **plnou moc**, kterou pověříte jednoho ze svých rodičů, aby vás při jednání zastoupil.

11. Představte si, že jste si v internetovém obchodě objednali tablet. Přístroj byl však doručen s poškozeným displejem. Napište **formální dopis**, v němž budete zboží reklamovat a požadovat jeho výměnu. Buďte při tom zdvořilí!

12. *Kdybych to byl věděl, tak bych tam byl nejezdil!*
Představte si, že jste odjeli na dovolenou do zahraničí, ubytování však neodpovídá tomu, co bylo uvedeno v katalogu cestovní kanceláře. Napište proto cestovní kanceláři **formální e-mail**, v němž si budete stěžovat na nedodržení podmínek a požadovat okamžitou výměnu pokoje.

13. Využijte údaje z níže uvedeného schématu a jménem jednatele firmy napište **formální dopis**, v němž nabídnete dané služby klientům. Sami si určete, o servis jakých výrobků jde.

S využitím www.lkpumpservice.cz

14. Na internetu najdete formulář Záznam o dopravní nehodě. Vyplněte ho a vytvořte tak **heslovitý záznam** o fiktivní nehodě. Inspirujte se uvedeným textem a pracujte ve dvojicích.

Vážnou dopravní nehodu způsobil v pátek odpoledne nepozorný traktorista. Na křižovatce v Radějově na Hodonínsku nedal přednost příjíždějícímu cyklistovi a srazil ho radlicí.

<http://brno.idnes.cz>, upraveno

Přerov 11. 4. 2014

Odvolání

Vážená paní referentko,

ve stanovené lhůtě se odvolávám proti rozhodnutí OP 98-74/6 Vámi zastupovaného Organizačního a vnitřního odboru MÚ o pozastavení podnikatelské činnosti ze dne 9. 3. 2014.

Své odvolání zdůvodňuji takto:

Má žádost o prodloužení podnikatelské činnosti byla zamítnuta z důvodu nedodání souhlasného vyjádření majitelů sousedních nemovitostí. Oba dokumenty řádně podepsané oběma sousedy jsem však odeslal včas, což dokládám přiloženou kopií podacích lístků potvrzených poštovním úřadem v obci Sušice.

Za vyřízení předem děkuji a srdečně zdravím

Jaroslav Mlynář

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka I je výchozím textem pro úkol 15.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Uvedte, co by bylo třeba do ukázky doplnit, aby text splňoval všechna formální kritéria na něj kladená.

15. a) Uvedte, kdo je autorem textu z ukázky I, komu je text určen a jakou funkci plní.

b) Ústně popište způsob vyjadřování (slovní zásobu, stavbu vět apod.) v ukázce I.

c) Rozhodněte, zda ukázka I patří k administrativnímu stylu a o který slohový útvar jde.

+ OPAKOVÁNÍ

DOPORUČENÍ
Nevíte-li si rady s určením útvaru, podívejte se do tabulky na předchozí dvoustraně.

16. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Autorem pracovních inzerátů bývá Pokud má uchazeč zájem o nabízenou práci, zasílá zaměstnavateli
a Pokud práci získá, sepíše se

Útvary komunikace na trhu práce (U s. 108–109)

DOPORUČENÍ
Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 108–109.

Softwarová a reklamní firma hledá vhodné kandidáty na pozici OZ pro oblast Olomouc a okolí. Požadujeme uživatelskou znalost práce s PC, ŘP, dobré komunikační schopnosti. Náplň práce: vyhledávání nových zákazníků, uzavírání obchodů, péče o zákazníky. Příjem: přes 35 000 Kč čistého měsíčně. Bližší informace při osobním pohovoru po zaslání CV. Volejte 605 102 519 nebo nám rovnou pošlete životopis.
www.volnamista.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka J je výchozím textem pro úkol 17.

17. a) Rozhodněte, o který slohový útvar jde v ukázce J.

b) Uvedte, jaký byl záměr autora ukázky J.

c) Na základě ukázky J diskutujte o tom, jaké vyjadřování je pro tento útvar typické.

d) Diskutujte o tom, jaké další informace byste v případě zájmu o danou práci potřebovali.

e) Diskutujte o tom, co byste uvedli do motivačního dopisu v reakci na ukázku J.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- V návaznosti na diskusi napište motivační dopis reagující na ukázku J.
- Uvedte, jaký je rozdíl mezi motivačním dopisem a žádostí o místo.
- Napište i dopis, kterým byste se na zaměstnavatele z ukázky J obrátili, kdyby nabídku práce nezveřejnil.
- Diskutujte o tom, v čem se budou oba dopisy lišit.

18. Na pracovním portálu najděte inzerát, který odpovídá vaší budoucí kvalifikaci. Reagujte na něj motivačním dopisem a strukturovaným životopisem s pravdivými údaji.

TIP!
Hleďte např. na portálech www.jobs.cz, www.prace.cz, www.volnamista.cz.

ZÁSObNÍK TEXTŮ

A: Tak co, díval ses včera?

A

B: Hele, víš co, já zase nejsem takovej fanda, ale tak sem si říkal, že to... že po těch fakt šilenejch blamáčích už se konečně něco stane a že bych se moh kouknout aspoň na fakt pěkněj fotbal... no, bohužel to jaksi neto... neklaplo.

A: Jo, to je fakt, bohužel. Těch prvních deset minut ještě jakž takž, ale pak? Dyť z toho bolely oči! A když ti... no, Litevci, dali góla, tak už jim stačilo jenom bránit šestnáctku! A to jim teda šlo bravurně, to jako uznej, nehleď na naprostou neschopnost těch našich dřeváků. Jak sem to pak říkal Pepovi, byl to okresní přebor – a to hráčům okresního přeboru eště teda dost křivdim!

B: Je teda fakt, že ti naši hoši, hned jak dostanou to své véeeélký angažmá venku, už se to začne flákat, jedinej zápas reprezentace nevedehrajou pořádně, pokud se teda vůbec urářej dostavit, že jo.

V Lanškrouně hořela galvanovna, škody jdou do stovek milionů

B

Požár, který v neděli dopoledne zachvátil objekt galvanovny v Lanškrouně, způsobil podle prvních odhadů škody za 200 milionů korun. Nad město stoupal černý dým a lidé z okolí byli vyzváni, aby nevětrali a zbytečně nevycházeli. Hasiči již mají oheň pod kontrolou. [...]

Hasiči nejprve nemohli do objektu vstoupit, protože uvnitř vybuchovaly propanbutanové láhve a také acetylenová souprava. Lidé v okolí byli upozorněni, aby nevětrali, informovala mluvčí pardubických hasičů Vendula Horáková.

Zásah komplikoval kromě explozí také hustý dým, k průzkumu silně zakouřených prostor tak museli hasiči používat termokameru. Na místo bylo povoláno i protiplynové vozidlo k měření nebezpečných koncentrací v ovzduší.

„Výsledky měření stále nejsou známy. Hlídadí se rovněž odpadní vody a kanalizace,“ řekla starostka Stanislava Švarcová. Jeden ze zasahujících hasičů se podle ní nadýchal kouře.

Poruchy vnímání

C

Vnímání je aktuální odraz reality v našem vědomí zprostředkovaný senzoryckými receptory. Na periferní část receptoru působí podnět, který vyvolá vzruch. Vzruch je veden do mozku, kde v příslušné oblasti vyvolá počitek. Současně působí více podnětů, vzniká tedy více počitků. Ty se integrují s minulou zkušeností a vzniká komplexní vjem.

PORUCHY VNÍMÁNÍ, KTERÉ NEJSOU PATICKÉ:

1. smyslové klamy,
2. Purkyňovy paobrazy (následné barevné kontrasty),
3. živá představa,
4. eidetismus – schopnost věrně s živou senzorialitou v představě reprodukovat viděnou nebo slyšenou skutečnost.

Vyhláška č. 2/2011, o místních poplatcích

D

Zastupitelstvo města Dačice se na svém 9. zasedání dne 7. 12. 2011 usneslo vydat podle § 14 odst. 2 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a § 10 písm. d) a § 84 odst. 2 písm. h) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, tuto obecně závaznou vyhlášku:

Část I

Čl. 1

Základní ustanovení

1. Město Dačice vybírá na základě této obecně závazné vyhlášky následující místní poplatky:

- a) poplatek ze psů,
- b) poplatek za užívání veřejného prostranství,
- c) poplatek ze vstupného.

2. Řízení o poplatcích vykonává Městský úřad Dačice.

Milá Hanko, vážená rodino, ctění hosté,

E

jako pyšný otec jsem moc rád, že vás dneska můžu všechny přivítat na oslavě významného životního mezníku malé rebelky z přesvědčení, benjamínka dětmi obdařené rodiny, naší Hanky – na oslavě její úspěšně složené maturity.

Když jsme s maminkou před čtyřmi lety začínali být poněkud nervózní z toho, kam hodláš směřovat své kroky, doslova jsi nám vyrazila dech svou volbou. Když si vybere studium designu dítě rodičů, kterým plastový tácek připadá fajn, protože se snadno umývá, a kteří stínítko lampy zavěsí na nalakovaný kořen stromu, protože jim připomíná výlet, na kterém si dali první pusu, může to někomu připadat jako projev šílenství a jinému zase jako nebetyčná troufalost. Jak ale řekl Lowell, „kompromis je dobrý deštník, ale špatná střecha“ a já k tomu dodávám, že mládí kompromisy nesluší. Stejně jako nás překvapila tvá volba, nepřestávali jsme se divit tvým školním výsledkům, takže dnes ti všichni můžeme jenom pográtulovat k vyznamenání a popřát hodně štěstí na další cestě životem.

Tulák spí na louce

F

černé krovky brouka
kryjí mé svědomí
mým tělem roste louka
klid slunce dalo mi
pod klenbou trávy slyším
modlitby monotónní
v zrcadlo rosy dýchám
na květ jenž k spánku zvoní
uleh jsem tváří k zemi
a cítím vlhkost prsti
okřeji ranním mrazem
procitnu s cvrčkem v hrsti

1. Pozorně si přečtěte ukázky A–F (vzhledem k typu úkolů není uveden jejich zdroj). U každé z nich splňte následující úkoly:
 1. Uveďte, kdo je autorem a kdo příjemcem textu. Rozhodněte, zda je komunikát veřejný, nebo soukromý a mluvený, nebo psaný.
 2. Uveďte, jakou funkci text plní.
 3. Popište jazykové prostředky, které jsou stylisticky příznakové, příp. je vyznačte v textu. Na základě toho určete funkční styl.

Padla na nás únava z odpoledního vypětí. A tak volně plující, ohlíželi jsme se po pěkném dubu, pod nímž bychom rozbili svůj tábor. **G**

„Máme dost času, můžeme si vybrat,“ řekl jsem. Ale popojížděli jsme, popojížděli a pořád nic. Buď už místo pod dubem bylo obsazeno, nebo se nám pro katarzi po dramatickém dni nezdálo dost dobré. Tu se nelíbilo něco jí, tu zase mně. Proč, to bychom asi těžko vysvětlili.

Až najednou jsme oba zvolali: Tady. [...]

Udivilo mne jen, že se tu už dávno dnes někdo nevyločil a neusadil.

Vysvětlení nedalo na sebe dlouho čekat. Když jsem obešel dub, našel jsem cedulku: „Zákaz stanování.“

„Jaký poměr máš k věcem zakázaným?“

„Ten nejkladnější,“ řekla s jiskrou v oku jako Eva v ráji pod stromem poznání.

Honzi, **H**

posílám odkazy na ty prázdninové tábory (www.ckpohoda.cz, www.rybarilipno.cz, www.novasance.cz), některý jsou spíš pro rybáře, jiný history, některý klasické skaut. Instruktory hledaj všude, platový podmínky podobný, takže já bych se rozhodoval asi hlavně podle vzdálenosti od domova. Jestli se ti žádná nelíbí, budu hledat dál, zatím nás nic netlačí.

Až se rozhodneš, brnkni, zatím čus a pozdravuj Evku.

Pavel

Vážený Jene Ámosi, tak si představte, že být to dneska, neměl byste kvalifikaci ani na to, abyste učil děti v první třídě! Na vysoké škole v Herbornu jste sice vystudoval teologii, ale u nás by Vás napřesrok zřejmě bez titulu odborného pedagoga už nepustili učit ani náboženství. **I**

Ačkoliv, pane Komenský, Vám by asi udělili výjimku, když jste tu pedagogiku před skoro čtyřmi sty lety založil a uznávají Vás jako „Učitele národů“ dokonce i v zahraničí! Ale stejně bych byla zvědavá, co byste asi tak říkal úrovni škol, které u nás dneska pedagogy vzdělávají, a kam byste se tedy měl jít teoreticky „dovzdělávat“ i Vy.

Malér je totiž v tom, že jak se tady traduje, končí v nich často studenti, které nikam jinam na vysokou nevzali.

Takže řada z nich bude po absolvování stejně schopna spíš poučovat než vyučovat, i kdyby do nich čtyři roky lili pedagogické poučky horem dolem. Jenže škola, jakou si představujete Vy, by měla dát šanci na vzdělání i těm nejméně nadaným dětem. Měla by žáky motivovat, a přitom bavit. A měla by je vést k vlastní odpovědnosti. Jejich učitelé tedy musí mít nejen trpělivost a fantazii, ale hlavně schopnost vcítit se do situace druhých. Prostě musí mít ke svému řemeslu talent. Určitě se takoví najdou i u nás. Akorát nevím, jestli mají ten správný diplom...

Tématem této bakalářské práce je problematika návykových látek (alkoholu a drog) v silničním provozu v období od roku 2006 do roku 2010 a jejich vliv na dopravní nehodovost. **J**

V teoretické části jsou popsány návykové látky, jejich specifika a účinky na člověka během řízení motorového vozidla. Uvedeny jsou také teoretické informace o dopravních úrazech, jejich dělení, příčiny a další charakteristiky těchto událostí v silniční dopravě.

Druhá (praktická) část této práce se zabývá dosaženými výsledky z komparativní analýzy statistických údajů o příčinách dopravních nehod a závěry dotazníkového šetření, které zkoumají názor cílové skupiny na příčiny dopravní nehodovosti z pohledu akceptace a neakceptace (míry akceptace) alkoholu a drog mezi účastníky silničního provozu.

Martina Tichá **K**

Havlíčková 10
530 02 PARDUBICE

martina.ticha@centrum.cz, tel. 776 562 321

Alpintour, s. r. o.

Ing. Michal Jarý

Brněnská 25

500 03 HRADEC KRÁLOVÉ

Pardubice 2. 6. 2014

Vážený pane Jarý,

reaguji na inzerát uveřejněný na Vašich internetových stránkách www.alpintour.cz. V současné době dokončuji studia na Střední odborné škole obchodu a služeb v Prostějově. Mám bohaté zkušenosti s prováděním zahraničních turistů i potřebné jazykové znalosti. Jsem zvyklá jednat s lidmi, obstarávat administrativu, jsem flexibilní a nevadí mi práce přesčas.

Věřím, že své zkušenosti mohu uplatnit právě ve Vaší cestovní kanceláři, a ráda bych se proto zúčastnila výběrového řízení.

K motivačnímu dopisu přikládám i životopis, v případě Vašeho zájmu se kdykoliv dostavím na osobní pohovor.

Se srdečným pozdravem

Martina Tichá

Dovolu mi poděkovat za to, že Věci veřejné jsou asi jediná strana, kde se vyplatí bojovat, kde se vyplatí se nevzdát a kde je naděje, že se strana umí bez ohledu na mediální útoky postavit za své straníky. Slibuji, že dodržím to samé. Pokud dál budeme terminátory, dál na nás budou mediální útoky, a proto se musíme semknout. **L**

Boj za levnější potraviny, za levnější dálnice, proti Eurovii a Babišovi je pro mě základní mise, kterou si беру za svou. Dámy a pánové, pevně doufám, že pokud k tomuto programu přidáme pevné kořeny zastupitelů ve volbách 2014, Věci veřejné přežijí a budou úspěšnou stranou, která se bude podílet na tvorbě politiky ČR.

2. Pozorně si přečtete ukázky G–L (vzhledem k typu úkolů není uveden jejich zdroj). U každé z nich splňte následující úkoly:

1. Uveďte, jaký byl komunikační záměr autora textu.
2. Zamyslete se nad tím, jakou funkci text plní, a na základě toho ho přiřaďte k funkčnímu stylu.
3. Uveďte, který slohový postup byl v textu užít.
4. Pokud je rozsah ukázky dostatečný, určete, o který slohový útvar se jedná.
5. Popište jazykové prostředky, jež jsou stylově příznakové, příp. je vyznačte v textu. Tyto prostředky také obecně pojmenujte.
6. Na závěr se pokuste o shrnutí a text svými slovy stručně charakterizujte – popište komunikační situaci, strukturu a jazyk textu.

1. Které tvrzení je pravdivé?

- a) Slohové útvary jsou jednou provždy dané a už se nemění.
- b) Jako slohový postup označujeme sdělení obsahující pouze stylově neutrální prostředky.
- c) Vlivy, které působí na výběr jazykových prostředků, se nazývají slohotvorné strategie.
- d) Funkční styly jsou založeny na tom, že podobný obsah můžeme vyjádřit různými způsoby.

1. Vážení hosté, možná si spolu se mnou kladete otázku, je-li výročí zlaté svatby dostatečným důvodem k oslavě. **A**

2. Tak jsem ti odbočil, jak mi Karel poradil, no jo, jenže koukám jak vejř, protože asi po kiláku sem byl tam co prve.

3. Zamýšleného efektu dosáhneme nejlépe zařazením ozvláštňujících prvků (blíže k tomuto problému např. Horák, 2003, s. 125).

2. V jakém pořadí následují v ukázce A funkční styly?

- a) řečnický – prostěsdělovací – odborný
- b) řečnický – umělecký – administrativní
- c) řečnický – prostěsdělovací – administrativní
- d) administrativní – prostěsdělovací – odborný

1. Pod rozložitým dubem byla loučka s krátkou trávou a za ní se zvedal borový les [...]. **B**

2. Původně se železo vyrábělo přímo z rud v pecích různých obměn, vytápěných dřevěným uhlím (obr. 1 a 2).

3. Cožpak má člověk menší právo na život jen proto, že se ne vlastní vinou narodil s tmavší kůží, slabým zrakem, vírou v Boha nebo se jinak liší od majoritní společnosti?

4. Na základě Vaší přihlášky ze dne 9. 4. 2014 jsme Vám zajistili ubytování ve dvoulůžkovém pokoji v penzionu Kosmos.

U převzatých úryvků není vzhledem k typu úkolu uveden zdroj.

3. Který slohový postup není mezi úryvky ukázky B užít?

- a) popisný
- b) vyprávěcí
- c) výkladový
- d) informační

4. Co platí o funkčním stylu prostěsdělovacím?

- a) Komunikace je neoficiální a soukromá.
- b) Texty plní informační a estetickou funkci.
- c) Patří sem pouze dialogické a mluvené texty.
- d) Sdělení jsou sice jednoduchá, ale pečlivě připravená.

A: Ahoj, Evo, volám kvůli tomu zejtřku. **C**

B: Jo, díky, to seš hodná, tak kdy teda vyrazíme?

A: Já sem si říkala, že tak v šest.

B: Ježíš nešil, to je strašně brzo, nejdřív tak po sedmý.

A: Seš švihlá? To každěj razí do rachoty. Jestli to chceš stihnout, tak se nedá nic dělat, musíš bejt ranní ptáče.

5. Co platí o ukázce C?

- a) Má psanou a dialogickou formu.
- b) Má informační a estetickou funkci.
- c) Má kontaktnou a informační funkci.
- d) Má monologickou a mluvenou formu.

6. Kde se lze setkat s projevy funkčního stylu řečnického?

- a) v čekárně u lékaře
- b) na veřejných oficiálních akcích
- c) na úřadech při vyřizování dokumentů
- d) v divadlech, při drammatizaci literárních děl

Milý Františku, kolego, kamaráde, co říct na závěr? Snad jen tolik, že se nám všem po tobě bude moc stýskat, že nám všem bude chybět tvá zkušenost, tvůj obrovský rozhled i nadhled a především tvůj legendární realistický pohled na věc. **D**

7. Z kterého typu projevu pochází ukázka D?

- a) z veřejné diskuse
- b) z příležitostného oslavného projevu
- c) z politického projevu s prvky manipulace
- d) z projevu při zahájení nějaké kulturní akce

8. Co platí o funkčním stylu uměleckém?

- a) Každá postava má autorský styl.
- b) Uplatňují se v něm pouze prostředky knižní.
- c) Obdobou slohových útvarů jsou literární žánry.
- d) Autora v románech zastupuje tzv. lyrický subjekt.

Předčasně **E**

Má lampa nechala tmu za dveřmi,
kde mokrá vítr cuchá vlasy deště,
živote nepokojný, uvěř mi,
že bych tě mohl zachytiti ještě!

Pamatuješ, co já ti všechno dal?
Svá ústa, ruce, kroky, abys minul,
jen dech byl můj, já dýchal opodál
a jak sloup dálky tvé po sobě vinul.

František Hrubín: Zpíváno z dálky

9. Která charakteristika vystihuje ukázku E?

- a) próza, epika
- b) poezie, epika
- c) drama, lyrika
- d) poezie, lyrika

10. Co neplatí o funkčním stylu publicistickém?

- a) Autorem sdělení je novinář a sdělení šíří masová média.
- b) Sdělení publicistického stylu slouží pouze k předávání aktuálních informací.
- c) V publicistických textech se často objevují neologismy a obrazná pojmenování.
- d) Komunikace v publicistickém stylu může být mluvená i psaná, monologická i dialogická.

Slepé děti má učit světový unikát

F

Olomouc – V Olomouci vzniká světový unikát. Nevidomé a slabozraké děti už nebudou ve škole potřebovat objemné svazky učebnic v Braillově písmu, ale jen tablet, do něhož se vejdou stovky elektronických knih.

„Tento projekt je naprosto zásadním a průlomovým faktem ve vzdělávání těžce zrakově handicapovaných žáků, hodným vstupu do 21. století,“ říká vedoucí olomouckého Speciálního pedagogického centra pro zrakově postižené Mirko Spurník.

Mladá fronta DNES, 2014

11. Které tvrzení platí o ukázce F?

- a) V textu jsou užity neutrální i expresivní prostředky.
- b) Záměrem je zamyslet se nad těžkým životem nevidomých.
- c) Je zde vyjádření zúčastněné osoby a analýza společenského problému.
- d) Jsou v ní podány důležité informace o aktuální události a jedná se o zprávu.

12. Co platí o textech funkčního stylu odborného?

- a) Texty jsou souvislé a nejsou dále členěny.
- b) Autorem i příjemcem všech odborných textů je odborník.
- c) Texty čteme obvykle doma, jde o komunikaci soukromou.
- d) Vzniku textů předchází příprava a autoři v nich často odkazují k dalším textům.

Ledovce se tvoří ze sněhu. Když napadne sníh, tlačí ho jeho vlastní hmotnost a mění se postupně v led. Samozřejmě ledovce vznikají jen v krajinách, kde jsou teploty nižší než 0 °C – v polárních oblastech nebo ve [...] velehorách.
Vzhledem k typu úkolu není uveden zdroj.

G

13. Které tvrzení platí o ukázce G?

- a) Je zde užít výkladový postup a jde o učebnicový text.
- b) Je zde užít informační postup a jde o učebnicový text.
- c) Je zde užít vyprávěcí postup a jde o populárně-naučný text.
- d) Je zde užít výkladový postup a jde o prakticky odborný text.

14. Co neplatí o funkčním stylu administrativním?

- a) Komunikace je formální, veřejná a oficiální.
- b) Vyjadřování je neosobní, spisovné a expresivní.
- c) Komunikáty jsou mluvené i psané a připravené.
- d) Funkce komunikátů je organizační, správní a řídicí.

Třebíč 12. 4. 2014 **H**

Odvolání

Vážený,

dne 8. 4. 2014 jsem před domem Polní č. p. 54 našel za stěračem svého vozu Škoda Fabia (SPZ 4J1 6026) oznámení o udělení blokové pokuty ve výši 500 Kč za špatné parkování. Proti tomuto rozhodnutí se odvolávám, neboť jsem tělesně postižený a pro parkování zde mi bylo uděleno Městským úřadem v Třebíči povolení. Místo je navíc označeno SPZ mého vozu.

Děkuji za brzké vyřízení a srdečně zdravím

Jan Nekouř

15. Které údaje v ukázce H chybí, ač by v ní chybět neměly?

- a) označení slohového útvaru
- b) bližší identifikační údaje autora
- c) bližší specifikace tělesného postižení
- d) bližší údaje o autu (jeho barva, spotřeba atd.)

1. Dříve než přejdeme k příkladům, jež nám poslouží k určování tzv. poměrů mezi hlavními větami, bude dobré [...], když si předem uvědomíme, že jde o vztah mezi **obsahy** dvou nebo více hlavních vět, a tedy poměr mezi hlavními větami je záležitost **logická a významová**.

2. Usínala jsem a rty jsem tiskla na malej rámovanej obrázek. Tu fotku mi dal, když jsem jednou, prsty zatnutý do těch jeho, nechtěla, aby ode mě odjížděl.

3. V Nehvizdech u Prahy v noci na neděli hořel panelový dům, ze kterého hasiči evakovali 21 nájemníků. Požár vznikl ve sklepech domu, způsobila jej nedbalost, řekla mluvčí středočeských hasičů Lenka Kostková. Nikdo nebyl zraněn.

4. A: Tak co plánuješ na sobotu?

B: No, tak víš co, v týdne roční době nemám moc na výběr.

A: Počkej, jak to myslíš, že jako máj lásky čas?

B: Jo, to určitě, seš fakt vtipnej... jako máj zahrady čas.

Máti mě každou sobotu vyžene i se ségrou na ty svý záhonky a makáme tam nejmíň až do voběda.

U převzatých úryvků není vzhledem k typu úkolů uveden zdroj.

16. Ve kterém úryvku ukázky I zastupuje autor instituci?

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

17. Ve kterém úryvku ukázky I jsou účastníci komunikace v přímém kontaktu?

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

18. V jakém pořadí následují v ukázce I slohové postupy?

- a) úvahový – vyprávěcí – popisný – informační
- b) výkladový – vyprávěcí – informační – úvahový
- c) popisný – vyprávěcí – informační – informační
- d) výkladový – vyprávěcí – informační – informační

19. Které slohové útvary jsou zastoupeny v ukázce I?

- a) učebnicový výklad, povídka, esej
- b) zpráva, učebnicový výklad, román
- c) komentář, učebnicový výklad, román
- d) popis pracovního postupu, povídka, drama

20. Kterou funkci neplní ani jeden úryvek z ukázky I?

- a) estetickou
- b) vzdělávací
- c) přesvědčovací a získávací
- d) informační a kontaktní

21. V jakém pořadí následují v ukázce I funkční styly?

- a) odborný – řečnický – publicistický – umělecký
- b) řečnický – umělecký – publicistický – prostěsdělovací
- c) odborný – umělecký – publicistický – prostěsdělovací
- d) řečnický – prostěsdělovací – publicistický – umělecký

KOMUNIKACE

Mezilidská komunikace 100

Komunikace na trhu práce 110

Masová komunikace 113

Opakování 116

Komunikace, jazyk a sloh (U s. 8–9)

1. a) Spojte čarou pojem s vysvětlením jeho významu.

ZPĚTNÁ VAZBA	osoba, která se snaží někomu něco sdělit
AUTOR SDĚLENÍ	soubor znaků sloužících k dorozumění
PŘÍJEMCE	podmínky komunikační situace (mj. čas, místo)
KÓD	změna myšlenek, pocitů či chování příjemce
EFEKT	informace od příjemce, jak na něj sdělení působí
ZÁMĚR	
KONTEXT	
KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK	pomůcka umožňující předání sdělení

b) Dva pojmy, které vám zbyly, charakterizujte svými slovy.

DOPORUČENÍ
Své řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 8–9.

2. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Sdělení lze předávat přímo nebo pomocí komunikačního prostředku. ANO – NE
2. To, jak příjemce sdělení rozumí, závisí mj. na jeho vztahu s autorem. ANO – NE
3. Efekt komunikace vždy odpovídá komunikačnímu záměru autora. ANO – NE
4. Komunikační strategii rozumíme správné vyhodnocení komunikační situace a volbu vhodného kódu a komunikačního prostředku. ANO – NE

No, zdar, tady Michal, volám z tatškova mobilu. Hele, Peťane, máš čas příští sobotu večer, tak od šesti? Naši budou na chatě, tak jsme si s bráchou řekli, že bysme udělali nějakou malou párty. Muzika, kámoši, necháme si dovézt pizzu a bude nám fajn. Určitě přijde Marek a ještě pozvu Toma a Pigiho. Tak když tak dojde taky, budem rádi.

A

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka A je vychozím textem pro úkol 3.

3. Charakterizujte níže uvedené složky komunikační situace z ukázky A.

autor sdělení –

příjemce sdělení –

komunikační prostředek –

komunikační záměr –

DOPORUČENÍ
Na pomoc si můžete vzít komunikační model v učebnici na s. 9, příp. jeho slovní popis na s. 8–9.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Určete, ke kterému funkčnímu stylu ukázka A patří.

4. Zapište do tabulky příklady toho, čím se projevuje zdravá a čím nezdravá komunikace.

Zdravá komunikace	Nezdravá komunikace

Základy mezilidské komunikace (U s. 112)

DOPORUČENÍ
Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 112.

5. Podívejte se na jeden či dva díly svého oblíbeného seriálu a zkuste v nich odhalit prvky zdravé a nezdravé komunikace. Všímejte si také, jak na tyto prvky reagovaly další postavy v seriálu, tedy jaký efekt mělo uplatnění zdravé či naopak nezdravé komunikace.

6. a) V tabulce jsou uvedena tvrzení, která se týkají komunikace s lidmi. Zkuste posoudit sami sebe. Zamyslete se nad tím, jak se vám osobně daří uvedené dovednosti uplatňovat. Ohodnoťte své dovednosti v prostředním sloupci pomocí číslic 1–5 (1 = s tvrzením se neztotožňujete, 5 = s tvrzením se maximálně ztotožňujete).

Dovednost	Mé hodnocení	Hodnocení druhými
Umím druhého povzbudit.		
Dokážu mluvit jasně a srozumitelně.		
V komunikaci umím dát druhému dost prostoru.		
Dokážu druhé přesvědčit.		
Umím vyjádřit to, co cítím.		
Mám smysl pro humor.		
Dokážu druhým naslouchat.		
Dokážu se druhým svěřit.		
Jsem otevřený/á tomu, co říkají druzí.		
Umím se prosadit.		
Umím se vcítit do pocitů a myšlenek druhých.		
S druhými mluvím otevřeně a přímo.		
Snadno navážu kontakt s druhými lidmi.		
Umím druhé pochválit.		
Když se mi něco nelíbí, umím se ozvat.		
Dokážu si s druhými jen tak popovídat.		
Při komunikaci s druhými umím být trpělivý/á.		
Dokážu ustoupit.		
Reaguji spontánně a bezprostředně.		
Při komunikaci se na druhé dokážu naladit.		
Umím tlumit konflikty.		

b) Poproste spolužáka, kamaráda či příbuzného, kterému důvěřujete, aby vaše komunikační dovednosti ohodnotil ze svého pohledu. Jeho hodnocení si zapište do pravého sloupce.

c) Obě hodnocení srovnajte. Řekněte ostatním, v čem se shodují a co vás na pohledu z vnějšku překvapilo.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Studenti mohou v týmech vyplnit dotazník i o vás. Získáte tak cennou zpětnou vazbu, a pokud výsledky navíc okomentujete, ukážete studentům, že dokážete jít se svou kůží na trh.

NÁPOVĚDA
Při hodnocení zohledněte také to, jestli se takto dokážete chovat vůči všem lidem (tedy s tvrzením se maximálně ztotožňujete, 5 bodů), nebo jen vůči několika málo blízkým přátelům (tedy s tvrzením se ztotožňujete méně, např. 2 body).

POZOR!
Váš spolužák nebo kamarád by při svém hodnocení neměl vidět, co jste do tabulky vyplnili vy sami. První sloupec mu proto zakryjte proužkem papíru, příp. mu vytvořte v textovém editoru prázdnou tabulku.

Komunikační motivy (U s. 113)

7. Uvedte, jaké jsou základní komunikační motivy, a ke každému z nich přiřipšte, o co při těchto motivech autor sdělení usiluje.

1.

2.

3.

- B**
1. Pavel stojí na autobusové zastávce. Má vybitý mobilní telefon a potřebuje zjistit přesný čas. Pozdraví proto kluka stojícího vedle a zeptá se ho: „Nevíš, kolik je hodin?“
 2. Pavel na zastávce nyní už dobře ví, kolik je hodin. Opodál však stojí pohledná dívka, kterou tu už několikrát viděl. Osmělí se, přistoupí k ní, a protože neví, jak lépe začít, pozdraví a zeptá se: „Nevíš, kolik je hodin?“
 3. Pavel přijel domů o pár hodin později, než slíbil. Ani se neozval (měl přece vybitý mobil). Otec významně povytáhne obočí, založí ruce v bok a bez pozdravu řekne: „Nevíš, kolik je hodin?“

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkoly 8 a 9.

8. Určete, který komunikační motiv se skrýval za otázkou v situacích z ukázky B.

1. _____
2. _____
3. _____

9. a) Vytvořte skupiny po třech a v každé skupině vymyslete sdělení, které by mohlo vyjadřovat různé komunikační motivy stejně jako v ukázce B. Toto sdělení si запиšte.

b) Předějte ostatním skupinám své sdělení tak, aby každý z trojice vyjádřil tímto sdělením jiný komunikační motiv.

c) Nyní zkuste uhodnout komunikační motivy, se kterými ostatní skupiny postupně pronáší svá sdělení. Uveďte, na základě čeho jste motivy poznali.

DOPORUČENÍ
Nenapadá-li vás sdělení, které by mohlo vyjadřovat všechny tři motivy, uveďte i takové, u něhož si umíte představit aspoň dva různé motivy.

TIP!
Pokud ostatní vaše motivy neuhodli, přibližte jim, podobně jako je to v ukázce B, v jakých situacích mohlo dané sdělení zaznít.

10. Uveďte, zda níže uvedené prvky patří k neverbální komunikaci.

1. smích či úsměv	ANO – NE
2. e-mailová zpráva	ANO – NE
3. piercing obočí	ANO – NE
4. podupávání nohou	ANO – NE
5. zdvižený palec	ANO – NE
6. pomlouvání někoho za jeho zády	ANO – NE

Neverbální komunikace
(U s. 114)

1. Anglické těstoviny se špenátem a sýrem

Ingredience: těstoviny (400 g), větší cibulová nať (1 ks), anglická slanina (300 g), hrubě nasekané špenátové listy (250 g), strouhaný sýr (150 g), česnek (dva stroužky), olej, sůl, pepř, máslo na vymazání

Těstoviny uvaříme dle návodu v osolené vodě na skus, pak scedíme. Cibuli osmažíme na oleji, pak přidáme orestovat i pokrájenou slaninu, vsypeme pokrájené očištěné špenátové listy, trochu osolíme, opepříme, přidáme česnek a krátce podusíme. Směs vmícháme do těstovin společně se sto gramy sýru a vše nasypeme do máslem vymazané zapékačské mísy, posypeme zbytkem sýru a dáme zapéct do předehřáté trouby. Podáváme se zeleninovým salátem.

www.recepty.cz, upraveno

2. Před použitím se ujistěte, že přístroj a příslušenství nemají žádné viditelné poškození. Při pochybnostech ho nepoužívejte a obraťte se na svého prodejce nebo na uvedenou adresu zákaznického servisu. Opravy mohou být prováděny pouze zákaznickým servisem nebo autorizovaným prodejcem. V žádném případě se nepokoušejte přístroj opravit sami. Používejte přístroj s dodávaným příslušenstvím.

www.beurer.cz, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka C je výchozím textem pro úkol 11.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Aby měli studenti větší výběr, je možné jim připravit víc úryvků. Studenti se budou cítit lépe, pokud si budou moct text sami vybrat; rovněž je lepší, když se ve třídě nebude stále opakovat tentýž text. Doporučujeme použít neutrální texty, např. televizní program, reklamní leták, návod k použití, předpověď počasí, recept, telefonní seznam apod. Texty můžou být i o něco delší než ty v ukázce, doporučujeme délku kolem desíti vět.

11. a) Rozdělte se do několika skupin a vyberte si jeden z úryvků v ukázce C. Současně si vyberte jeden z následujících pocitů: bojácně, nadšeně, našťavaně, sebevědomě, smutně, starostlivě, unaveně, vesele, znechuceně, znuďeně. Vaším úkolem bude přečíst text zvoleného úryvku tak, abyste vyjádřili vybraný pocit. Nejprve se pobavte o tom, jakým způsobem můžete daný pocit vyjádřit a co k tomu můžete využít. Samotný text přitom měnit nesmíte.

b) Přečtěte vybraný úryvek a pokuste se co nejlépe vyjádřit daný pocit. Ostatní vás budou sledovat a hádat, který z pocitů jste si vybrali.

TIP!

Zvažte, jak rychle a hlasitě budete mluvit, jakým tónem, jak se budete tvářit, jaká gesta použijete, zda se budete pohybovat apod.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Všichni členové skupiny se můžou při čtení střídát, příp. bude číst jeden a ostatní ho neverbálně doplní tak, aby byl pocit poznat.

12. Určete, co netvoří transakční prostředí.

- a) výzdoba místnosti
- b) klid či ruch v prostoru
- c) komunikační záměr autora sdělení
- d) společenské postavení komunikujících

13. a) Vytvořte skupiny a vezměte si dva listy papíru. Každý z nich znázorňuje místnost a vy ji máte možnost jakkoliv zařídit. Na první list zakreslete vybavení místnosti, v níž proběhne přednáška cestovatele určená studentům a následná diskuse.

b) Na druhý list navrhnete prostředí, které by se hodilo pro dramatický kroužek.

c) Diskutujte o tom, v čem je zásadní rozdíl mezi oběma návrhy a proč.

d) Diskutujte o dalších prvcích, např. o stylu oblečení, vzdálenosti lidí či jejich rozmístění v prostoru, které by vhodně spoluutvářely prostředí v jednom a druhém typu situace.

Transakční prostředí (U s. 115)

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Pro tento úkol je potřeba několik listů papíru formátu A4 (pro každou skupinu dva).

TIP!

Při práci vám pomůžou např. otázky:

- Co může přednáška zahrnovat?
Jak bude místnost ozvučena?
Jaké osvětlení je vhodné?
- Co by mohlo podnítit tvořivou atmosféru?
Jaké barvy byste zvolili?

14. Určete, které tvrzení není pravdivé.

- a) Zpětná vazba může být vyjádřena slovy, gesty nebo mimikou.
- b) Příjemce nám poskytne zpětnou vazbu jen v případě, že je k tomu vyzván.
- c) Zpětná vazba nám umožňuje opakovat to, co děláme správně, a učit se z chyb.
- d) Zpětná vazba je informace příjemce o tom, jak rozumí sdělení a jak ho hodnotí.

15. Uveďte, zda jsou níže uvedená sdělení zpětnou vazbou.

1. Pošlete mi prosím do pondělka svůj návrh řešení.	ANO – NE
2. Formulář vyplňte modře, formulář vyplněný jinou barvou není platný.	ANO – NE
3. Takže vy myslíte, že bych mu to měl říct přímo?	ANO – NE
4. Stala se mi taková nemilá věc.	ANO – NE
5. Nevím, jestli jsem zachytil vše podstatné, mluvíte totiž hodně rychle.	ANO – NE
6. Vaši připomínku považuji za velmi podstatnou.	ANO – NE
7. Opravdu? Aha, to jsem nevěděl.	ANO – NE

16. a) Zvolte si jednoho z vás jako mluvčího. Ten dostane od vyučujícího obrázek, postaví se před třídu a bude obrázek popisovat. Vy ostatní se pokuste nakreslit to, co bude popisovat. Ti, kteří kreslí, nesmí mluvit ani vydávat zvuky. Vaším cílem je, aby se výsledné kresby co nejvíc podobaly obrázku, který má mluvčí v ruce.

b) Porovnejte své obrázky s předlohou. Diskutujte o tom, jak se vám pracovalo, co bylo těžké a co by mohlo váš úkol usnadnit.

c) Zvolte si nového mluvčího a nechte ho popsat nový obrázek. Poskytněte mu zpětnou vazbu – ptejte se ho, na co chcete, a říkejte vše, o čem si myslíte, že vám při práci pomůže.

d) Porovnejte své obrázky s předlohou. Diskutujte o tom, zda se vám teď, když jste mohli mluvčímu poskytnout zpětnou vazbu, pracovalo lépe.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Pro tento úkol je třeba stáhnout si obrázky z www.didaktis.cz, příp. si připravit vlastní.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Mluvčí by měl zaujmout takovou pozici, aby ho ostatní dobře slyšeli, ale zároveň aby neviděli obrázek, který drží v ruce. Současně by ani on neměl vidět na kreslící spolužáky (na jejich obrázky ani na výraz obličeje). V ideálním případě by měl sedět zcela vpředu nebo vzadu, zády k ostatním.

17. Určete, co charakterizuje uzavřené otázky.

- a) Příjemce je nezodpoví.
- b) Vybízejí k jednoslovné odpovědi.
- c) Vytvářejí prostor k obsáhlé odpovědi.
- d) Klade je autor sdělení, aniž by očekával odpověď.

18. Rozhodněte, zda jsou otázky uvedené v tabulce otevřené, nebo uzavřené. Do pravého sloupce to запиšte pomocí písmen O (= otevřená) a U (= uzavřená).

Otázka	Typ otázky
<i>Kdy přijdeš zítra domů?</i>	
<i>Líbí se ti to nové cédéčko?</i>	
<i>Jak se ti četla ta kniha?</i>	
<i>Cos tím chtěl/a říct?</i>	
<i>Nemáš nějaký nápad?</i>	
<i>Co s tím uděláme?</i>	

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Přeformulujte uzavřené otázky na otevřené a naopak.

PŘÍKLAD

Co bys chtěl k obědu? – otevřená otázka
 → *Chceš k obědu řízek?* – uzavřená otázka

19. Při rozhovoru s lidmi je někdy naším záměrem zjistit, jací jsou – např. zda jsou spolehliví. Jak asi cítíte, není příliš vhodné ptát se přímo *Jsi spolehlivý?*, protože většina lidí o sobě nerada mluví negativně. Existují však otázky, ve kterých se vyhneme přímému dotazu na danou vlastnost, ale přinesou nám odpovědi, na jejichž základě si o této vlastnosti můžeme udělat představu. Pokuste se zformulovat dvě otázky, kterými byste o někom zjistili, zda je spolehlivý, aniž by tato charakteristika v otázce zazněla.

PŘÍKLAD

Kdy se ti naposled stalo, že ses opozdil/a?

20. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená sdělení pravdivá.

- 1. Schopnost vyjádřit porozumění a podporu je všem lidem vrozená. ANO – NE
- 2. Vyjádřit porozumění znamená pojmenovat předpokládané pocity a očekávání druhých. ANO – NE
- 3. Empatickou reakci je vhodné zakončit aktivním nasloucháním. ANO – NE
- 4. Abychom někomu mohli vyjádřit porozumění, je třeba souhlasit s tím, co říká. ANO – NE

Aleš se svěruje kamarádům. Nepřijali ho do prvoligového baseballového družstva juniorů. Přitom hraje baseball už od páté třídy. Je vidět, že je hodně zklamaný. Aleše poslouchají jeho kamarádi Marek, Tomáš a Petra. Každý Alešovi řekl něco jiného:

- 1. Marek: „Vykašli se na první ligu. Tam se stejně už nehraje pro radost, je to jen dřina ve snaze nespadnout do béčkové ligy. Určitě by tě to tam nebavilo.“
- 2. Tomáš: „To mě mrzí, že tě nevzali. Víím, že ti na tom hodně záleželo. Možná je to jen otázka příležitosti – jsi fakt dobrý nahazovač, tak věřím, že máš velkou šanci se tam dostat příští rok.“
- 3. Petra: „Nic si z toho nedělej. Svět se nezbořil. Aspoň teď budeš mít víc času na florbal s náma.“

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ

Ukázka D je výchozím textem pro úkol 21.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Určete, ke kterému funkčnímu stylu patří výroky kamarádů. Na základě toho si uvědomte, v jakých situacích je vhodné zvažovat, co řeknete, a přemýšlet o pocitech, jež to v druhých vyvolá.

21. a) Přečtěte si ukázkou D a soustředte se na reakce Alešových kamarádů. Podtrhněte přímo v ukázce jméno kamaráda, který se podle vás dokáže do Aleše vcítit, bere vážně to, co Aleš říká, a chápe ho.

b) Zhodnoťte zbývající dvě reakce z ukázky D. Diskutujte o tom, jak byste se cítili na Alešově místě, kdyby vám kamarád odpověděl takto.

Sdělování kritiky (U s. 119)

22. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Smyslem kritiky je poukázat na něčí slabé stránky a nabídnout mu možnost nápravy.	ANO – NE
2. Lepší než vyjádřit nespokojenost spontánně bez ohledu na pocity druhého je nevyjádřit nespokojenost vůbec.	ANO – NE
3. Při vyjádření kritiky je vhodné popsat chování, které nám vadí.	ANO – NE
4. Při vyjádření kritiky je nevhodné hovořit o svých pocitech.	ANO – NE

23. Chceme-li někomu sdělit kritiku, je vhodné ho nehodnotit, ale popsat jeho chování. Rozhodněte, zda jsou sdělení uvedená v tabulce pro kritiku vhodná. Zapište to do pravého sloupce pomocí písmen *H* (= hodnocení) a *P* (= popis).

Sdělení	Popis/hodnocení
<i>Tobě se nedá věřit.</i>	
<i>Pořád mi radíš, co mám dělat.</i>	
<i>Chováš se namyšleně.</i>	
<i>Vždycky všechno zkazíš.</i>	
<i>Vůbec mi nevoláš, pokaždé musím volat já tobě.</i>	
<i>Když něco říkám, neposloucháš mě.</i>	

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Sdělení, která jste označili jako hodnocení, zkuste společně přeformulovat na popis.

Matěj chodí s Liborem hrát volejbal. Hraje se jim spolu většinou dobře až do chvíle, než začne jejich tým prohrávat. Pak se Libor rozčiluje a obviňuje druhé z chyb. Matějovi to dost vadí a už dlouho se odhodlává, že to Liborovi řekne. Po dnešním zápase Matěj konečně Liborovi řekl: „S tebou se fakt nedá hrát. Jsi nervák a neumíš prohrávat. Dělej se sebou něco.“

E

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ

Ukázka E je výchozím textem pro úkol 24.

24. a) Přečtěte si ukázkou E a diskutujte o tom, jaké pocity by ve vás vyvolalo, kdybyste byli na místě Libora a Matěj vám sdělil svou nespokojenost tímto způsobem.

b) Navrhněte, jak by měl Matěj v ukázce E svou nespokojenost vyjádřit, aby vás nerozčilil a abyste se nad tím, co mu nevyhovuje, zamysleli.

Ocenění (U s. 120)

25. Určete, co je charakteristické pro osobní sdělení při ocenění.

- Oceňovaného člověka dáme ostatním lidem za příklad.
- Ocenění sdělíme druhému člověku mezi čtyřma očima.
- Při ocenění oslovíme svého komunikačního partnera křestním jménem.
- V 1. osobě čísla jednotného popíšeme, co se nám na jednání druhého líbí.

26. Následující sdělení přeformulujte z obecné roviny do osobnější formy.

Obecně formulované sdělení	Osobně formulované sdělení
<i>Dobře, žes byl/a nakoupit.</i>	
<i>Vyluxoval/a jsi? No, už bylo načase.</i>	
<i>Mamínko, oběd byl výborný!</i>	
<i>Půjčené věci mi vracíš včas.</i>	

NÁPOVĚDA

- Použijte 1. osobu čísla jednotného, příp. některý z tvarů zájmena *já*.
- Lze použít vazby jako *vidím, potěšilo mě, jsem rád/a, je pro mě důležité, líbí se mi atd.*

NÁPOVĚDA

Ocenění se může týkat něčeho, co v posledních dnech spolužák udělal a co vás potěšilo. Může se také vztahovat k tomu, jaké chování se vám u něj líbí dlouhodobě, příp. k oblasti, kde vnímáte jeho přednosti – pak je však třeba uvést příklady takového chování.

27. Zamyslete se nad tím, za co byste mohli ocenit některého spolužáka, např. svého souseda v lavici. Ocenění mu pak sdělte.

Motivace ke spolupráci (U s. 121)

28. Určete, které tvrzení je pravdivé.

- Spolupráci prospěje, když druhému zdůrazníme, co dělá špatně.
- Aby spolupráce fungovala, je důležité umět vnímat situaci z pohledu druhého.
- Pozitivním posilováním je myšleno upozorňování druhého na chyby, které dělá.
- Pro spolupráci jsou důležité pracovní návyky, schopnost komunikovat je vedlejší.

29. a) Rozdělte se do dvojic a určete, kdo z vás bude hrát „nevidomého“ a kdo „bezrukého“. Pak si vyzkoušejte spolupráci za ztížených podmínek: Nevidomý bude mít při plnění úkolu zavázané oči a bezruký bude mít ruce za zády. Váš úkol sdělí vyučující nejprve bezrukým a ti ho poté řeknou i nevidomým.

b) Bezrucí budou dávat nevidomým instrukce a nevidomí budou podle jejich pokynů pracovat. Cílem je splnit úkol co nejrychleji a nejpřesněji.

c) Po splnění úkolu sdělí nevidomí ostatním, jaké instrukce dostávali, jak se jim pracovalo, podle čeho poznali, že postupují dobře nebo špatně, jak se orientovali, v jaké fázi úkolu jsou, apod.

d) Bezrucí sdělí ostatním, co dělali pro to, aby jejich dvojice splnila úkol co nejrychleji a nejpřesněji, příp. co mohli udělat jinak.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ

Je třeba stáhnout si z www.didaktis.cz návod a obrázky, příp. si podle nich připravit vlastní.

POZOR!

Aby měl úkol smysl, je nutné, aby nevidomí skutečně celou dobu nic neviděli a bezrucí měli stále ruce za zády nebo si na nich seděli.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zkuste na internetu najít pomůcky, které umožní nevidomému člověku nalít do hrnku vodu či roztřídit prádlo podle barvy.

30. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Konfliktem nazýváme situaci, kdy mají dva lidé stejný cíl, ale jiný názor na to, jak ho dosáhnout.	ANO – NE
2. Vnímám-li při konfliktu protistranu jako partnera, měl bych ustoupit.	ANO – NE
3. Kdo je citlivý k druhým a dokáže se dobře ovládat, má dobré předpoklady pro zvládnutí konfliktů.	ANO – NE
4. Konflikty jsou známkou nezdravých vztahů.	ANO – NE

Předpoklady pro zvládnutí konfliktů (U s. 122)

31. a) Společně navrhnete téma, o němž lze předpokládat, že na něj budete mít ve třídě odlišný názor (např. zákaz kouření v restauracích, legalizace eutanazie, trest smrti apod.).

b) Vytvořte trojice tak, aby jeden z vás vždy zastával jeden názor na dané téma, druhý opačný názor a třetí byl v roli pozorovatele.

c) Ve dvojicích diskutujte o problému s cílem najít jeho řešení. Úkolem pozorovatele je sledovat, co se při diskusi odehrává.

d) Diskutující ostatním sdělí, k jakému řešení dospěli, jak se jim s jejich oponentem mluvilo a jak vnímali to, co jim říkal.

e) Pozorovatelé ostatním sdělí, co podle nich přispělo k dobré atmosféře při diskusi a co ji naopak blokovalo.

TIP!

Nezapomeňte rozhovor zakončit něčím pozitivním.

32. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Ke komunikačním faulům se uchylujeme často v emočně vypjatých situacích nebo tehdy, chceme-li získat _____ nad svým komunikačním partnerem. Velkým osobním útokem na druhého je např. _____. Pokud předpokládáme, že druhý člověk něco udělal schválně, aby nás nějak poškodil, jde o _____. Je-li obsahem našeho sdělení něco jiného, než o co nám ve skutečnosti jde, jedná se o _____. Ke skákání do řeči mají nejčastěji sklon _____ lidé.

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 123.

Otec Kraus: Něco ti je?

Matka Krausová: Nic mi není.

Otec Kraus: To ti tak budeme věřit, že ti nic není, když jsi hekla!

Matka Krausová: Já nehekám.

Otec Kraus: Hekla jsi! Neříkej, že ne. Proč bys jinak hekala, kdyby ti bylo dobře?! Tady celé dny chodím po bytě a pozoruju tě, jak bledneš jako smrt. Ztrácíš se mi před očima. Mně přece můžeš všechno říct, i to, že ti není dobře! Hekla jsi – teď jsi hekla! (*křičí*) A popři to! Dcera je drzá a starý hypochondr tady neustále heká a heká! Já, válečný invalida a krippl po třech infarktech, hekám snad? Obtěžuji tím někoho? Neobtěžuji!

Pelišky (film)

F

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka F je výchozím textem pro úkol 33.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Jedná se o scénu z filmu *Pelišky*. Je-li ve třídě k dispozici vhodná technika, doporučujeme místo čtení písemné ukázky příslušnou scénu pustit. Umožní to pracovat také s komunikačními fauly z oblasti neverbální komunikace.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Děj filmu *Pelišky* se odehrává v době od zimy 1967 do srpna 1968. Připomeňte si, co se stalo v Československu v srpnu 1968 a jaké to mělo dopady na životy lidí.

33. Podtrhněte v ukázce F otcovy komunikační fauly a uveďte, o které typy faulů šlo.

34. a) Příští týden si v knihách, ve filmech, v seriálech či politických debatách všimnete komunikačních faulů. Zapisujte si, o jaký faul šlo a jak na něj příjemce reagoval.

b) Zapisujte si i fauly, kterých se vůči vám dopustili kamarádi, sourozenci či rodiče.

TIP!

Pokud se vůči vám někdo dopustí komunikačního faulu, využijte toho k návčiku sdělování kritiky. Připomeňte si toto téma v učebnici na s. 119.

35. U následujících prvků uveďte, ke kterému způsobu prosazování názorů patří. Zapište to do pravého sloupce pomocí písmen P (= přesvědčování) a Z (= získávání druhého na svou stranu).

Prvek	Strategie
opakování	
argumentace	
dotazy na východiska, cíle	
rozhodné formulace	
sdělení, jak druhého chápeme	
důrazný projev	
pozorné naslouchání	

36. Obecná tvrzení, uvedená vždy v prvním sloupci tabulky za pomlčkou, nahraďte subjektivními argumenty.

Obecné tvrzení	Subjektivní argument
<i>Nevař špenát – je odporný!</i>	
<i>Nejezděme na chatu – je tam nuda!</i>	
<i>Nekuř – není to zdravé.</i>	

37. a) Ve dvojicích si zvolte nějakou situaci, kdy je třeba učinit společné rozhodnutí (např. chcete společně koupit auto, jet spolu na dovolenou, vybrat společně psa). Mělo by jít o téma, na které máte odlišný názor.

b) Vedte rozhovor k vybrané situaci a snažte se prosadit svůj názor tak, že budete druhého přesvědčovat: Argumentujte, opakujte své stanovisko, používejte rozhodné formulace. V časovém limitu pěti minut musíte dospět k rozhodnutí.

c) Poté vedte opět rozhovor (na stejné či jiné téma), ale snažte se získat druhého na svou stranu: Ptejte se ho na jeho důvody, na jeho pohled na věc, vyjadřujte pochopení, hledejte pro něj výhody či podmínky, jež jsou pro něho přijatelné. V časovém limitu pěti minut musíte dospět k rozhodnutí.

d) Diskutujte o tom, v jaké atmosféře se oba rozhovory odehrávaly a ve kterém případě se vám podařilo dohodnout se na řešení, s nímž jste byli oba spokojeni.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

- Úkol zabere cca 20 minut a lze ho provést teprve poté, co se studenti dobře seznámili s teorií uvedenou v učebnici na s. 124.
- Rozhovory není nutné realizovat ve dvojicích – můžou probíhat i v trojicích. Třetí účastník se pak stane pozorovatelem a bude sledovat průběh dialogů. V tomto případě můžou v části d) diskutovat jen pozorovatelé.

38. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Úspěch prezentace závisí na zvládnutí tří oblastí: _____ ,
_____ a _____ .

Projev při prezentaci je přesvědčivý, má-li silné obě složky, tedy _____
i _____. Ze strany publika je dobré počítat s komplikacemi,
jako např. _____ nebo _____ .

Prezentační dovednosti

(U s. 125)

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 125.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uvedte funkční styl, pro jehož komunikáty jsou prezentační dovednosti zásadní.

39. a) Rozdělte se na skupiny o 4–5 členech. Připravte si ve skupinách prezentaci v délce asi dvou minut, jež se bude týkat „úžasné novinky“ – vaší tužky. Tužka může představovat cokoli, jste vázáni jen jejím tvarem. Na přípravu máte pět minut. Potom třídě výrobek prezentujte s cílem ho prodat. Zaměřte se při tom nejen na obsah, ale i na formu svého projevu.

b) Diskutujte o jednotlivých prezentacích a společně vyberte tu, která vás nejvíc zaujala. Čím vynikala z hlediska obsahu a čím z hlediska formy projevu?

c) Diskutujte o tom, co byste doporučili prezentujícím, jejichž projev vás tolik nezaujal. V čem by mohli vylepšit obsah své prezentace a v čem její formu?

DOPORUČENÍ

- Zapojte fantazii!
- Namísto tužky můžete využít i jakýkoli jiný běžný předmět.
- Nemusíte prezentovat jen hmotné a konkrétní věci; lze prezentovat např. i zajímavou myšlenku, kterou sami navrhnete.
- Do prezentace by měli být zapojeni všichni členové týmu. Každý student může mít např. přidělen jeden konkrétní dílčí úkol.

40. Určete, které tvrzení je pravdivé.

- Manipulovat není čestné, protože manipulátor se snaží druhého získat na svou stranu.
- Taktizující manipulace je ospravedlnitelná v případech, že ji využívá člověk v podřízené pozici.
- Manipulovat není čestné, protože manipulátor skrývá svůj záměr a využívá v komunikaci nečestné prvky.
- Je-li člověk přesvědčen, že jedná v zájmu druhého, nelze hovořit o manipulaci, pokud druhého klame nebo skrývá svůj záměr.

Obrana vůči manipulaci

(U s. 126)

+ OPAKOVÁNÍ

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uvedte funkční styl, v jehož textech se nejčastěji objevují manipulativní prvky.

Honza přistihl spolužáka Vojtu, jak v postranní uličce sprejuje nápis na budovu školy. Vojta si ho všiml, přišel k němu a řekl: „Hele, Honzo, neříkej to na mě. Já to normálně nedělám, to je jen ze sázky, aby mě kluci brali. Však víš, že si ze mě utahujou. Nepřál bych ti být v mé kůži, nemít kamarády. Už to neudělám. Nebuď suchar, přece to neřekneš. Jsi férový kluk a kámoš. Přece bys nechtěl, aby tě měli za práškače. Slib, že to neřekneš.“

G

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka G je výchozím textem pro úkol 41.

41. a) Vojta v ukázce G jednal manipulativně. Určete, o který typ manipulace šlo.

b) Pojmenujte nečestné komunikační prostředky, které Vojta použil.

c) Diskutujte o tom, jak mohl Vojta sdělení formulovat, aby se vyhnul manipulaci.

DOPORUČENÍ PRO VYUČJÍCÍ

- Úkol lze pojmut i jako skupinovou práci.
- Studenti můžou dále zkusit ve skupinách vymyslet příklad nějaké manipulativní komunikace mezi kamarády, mezi rodičem a dítětem apod. Poté by měli splnit úkol 41 ve vztahu k situaci, kterou sami vymysleli, příp. můžou svou situaci zadat jiné skupině, jež úkol splní. Budou-li studenti pracovat se situacemi, které sami navrhli, budou je úkoly víc bavit.

42. a) Sledujte v televizi pásmo reklam a zaznamenejte si, která reklama podle vás využívá manipulaci. Vypište z reklamy tvrzení, jež považujete za manipulativní.

b) Uvedte, proč je zapsané tvrzení manipulativní. Diskutujte o tom, které nečestné prvky obsahuje. Jaké pocity může v divácích vyvolat, pokud si danou věc nekoupí?

c) Diskutujte o tom, jestli je možné, aby byla reklama úspěšná i bez manipulace. Znáte nějakou konkrétní reklamu, která manipulaci nevyužívá?

DOPORUČENÍ

Připomeňte si, co víte o reklamě, s využitím kapitoly Reklama a inzerce v učebnici na s. 97.

43. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená sdělení pravdivá.

1. Asertivita je schopnost prosadit se bez ohledu na druhé. ANO – NE
2. K měkké reakci mají sklon lidé, kteří se snaží druhým zavděčit. ANO – NE
3. Asertivní člověk dokáže odmítnout žádost druhého. ANO – NE
4. Přiznání chyby je znakem měkké reakce. ANO – NE
5. Lidé se sklonem k tvrdému typu reakce umí vyjádřit nespokojenost. ANO – NE
6. Asertivní jednání vyžaduje vyspělé komunikační dovednosti. ANO – NE

Asertivita (U s. 127)

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uvedte, v textech kterého funkčního stylu je nejvíc patrné, zda autor sdělení reaguje tvrdě, měkce či asertivně.

Eva je s kamarádkou na obědě. Objednala si polévku a pizzu. Restaurace je plná lidí a číšníci nestíhají obsluhovat. Eva čekala na jídlo víc než půl hodiny. Polévka je přesolená a pizza nedopečená. Eva je s kvalitou jídla i s obsluhou nespokojená. Kolem jde číšník.

H

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka H je výchozím textem pro úkol 44.

44. a) Diskutujte o tom, jak by mohla v ukázce H vypadat Evina měkká a tvrdá reakce.

b) Uvedte, jak by mohla Eva v ukázce H zareagovat asertivně.

TIP!

Nejprve můžete o Eviných reakcích uvažovat obecně (např. zaplatila, odešla, ptala se, upozornila apod.), poté můžete formulovat i konkrétní sdělení určená číšníkovi.

45. a) Zkuste si ve dvojici přehrát rozhovor mezi zákazníkem a prodavačem v následující situaci: Zákazník reklamuje obuv. Prodavač není ochoten reklamaci přijmout – působí neochotně a naštvane, obviňuje zákazníka, že se zbožím zacházel nešetrně, že mohl přijít dřív apod. Úkolem zákazníka je reagovat asertivně. Ostatní studenti se účastní situace v rolích pozorovatelů.

b) Diskutujte o tom, zda byla reakce studenta představujícího zákazníka asertivní. Pokud ano, co se mu podařilo? Pokud ne, co mohl udělat jinak?

DOPORUČENÍ PRO VYUČJÍCÍ

- V části a) můžou dialog přehrát buď všechny dvojice najednou (vždy s jedním pozorovatelem), nebo vybrané dvojice před třídou (tj. pozorovateli).
- V části b) diskutují buď jen pozorovatelé, nebo celá třída.

1. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Aby uchazeč o zaměstnání udělal co nejlepší _____, měl by se na přijímací pohovor dostavit včas a volit oblečení _____ situací a _____, o kterou se uchází. Během pohovoru může očekávat otázky týkající se tvrdých dovedností, tj. zejména _____ a _____. Důležité jsou však i tzv. _____ dovednosti, což jsou _____ a _____.

2. a) Na některém z pracovních portálů najdete inzeráty na pracovní pozici, již byste v budoucnu mohli se svým zamýšleným vzděláním vykonávat. Zjistěte, které dovednosti jsou na této pozici vyžadovány, a rozřídte je do tabulky.

Pracovní pozice	Měkké dovednosti	Tvrdé dovednosti

b) Zamyslete se nad tím, zda a jak můžete rozvíjet své měkké dovednosti, abyste mohli danou pracovní pozici zodpovědně zastávat.

3. a) Vypište své silné a slabé stránky, které byste uvedli u přijímacího pohovoru.

Silné stránky	Slabé stránky

b) Pokuste se zformulovat vhodné sdělení, kterým byste při přijímacím pohovoru informovali personalistu o svých silných a slabých stránkách.

c) Vytvořte skupiny o 4–5 členech a ze svých slabých stránek z úkolu a) vytvořte společný seznam. Hotové seznamy vyučující vybere a rozdělí do skupin tak, aby každá skupina dostala seznam jiné skupiny. Přečtěte si seznam, který jste dostali, a pokuste se dotyčným doporučit, jak by mohli zapracovat na zlepšení či odstranění uvedených slabých stránek.

4. Představte si, že jste měli mít přijímací pohovor na pozici, o kterou máte velký zájem. Špatně jste si však poznamenali datum a na pohovor jste nedorazili. Napište na papír e-mail s omlouvou člověku, jenž má na starosti komunikaci s uchazeči.

5. Určete, zda patří následující jevy ke zdravé, nebo k nezdravé komunikaci: obviňování, otevřenost, pomluvy, pozitivní formulace, vyjádření nesouhlasu, tajeň informací.

Zdravá komunikace	Nezdravá komunikace

Komunikace při přijímacím řízení (U s. 128)

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 128.

TIP!

Hledejte např. na portálech www.jobs.cz, www.prace.cz, www.volnamista.cz.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Diskutujte o tom, jak vysoký plat ve svém prvním zaměstnání očekáváte. Srovnajte své představy a očekávání s platebními podmínkami nabízenými v inzerátech.

PŘÍKLAD

- problém mluvit před lidmi → pomůže pečlivá příprava na konkrétní projev
- problém zorganizovat si čas → pomůže vytvořit si harmonogram a řídit se jím

DOPORUČENÍ

Před formulací e-mailu si uvědomte, jaký je v takové situaci váš komunikační záměr.

Vztahy a komunikace v zaměstnání (U s. 129)

+ OPAKOVÁNÍ

- A**
- Sešli jsme se k projednání dopadů nových směrnic. Důvody změny byly prezentovány na zasedání, poté prostřednictvím vedoucích a ve firemním zpravodaji, přesto jsme zaznamenali výraznou neinformovanost zaměstnanců. Žádám všechny přítomné ředitele divizí, aby zjednali nápravu a ověřili, zda jejich podřízení novými informacemi skutečně disponují. Přejdeme k dalšímu bodu.
 - Jiří: Petře, promiň, můžeš chvilku?
Petr: Moment, jen uložím soubor.
Jiří: Měli bysme společně doladit postup pro předávání zakázek.
Petr: Hele, nenecháme to, až dorazí kluci? Rád bych slyšel i jejich názor. Podle mě změna není nutná.
Jiří: Dobře, po obědě si na to společně sedneme.
Petr: Nevím, jestli tu ještě budu, tak dej vědět mailem, na čem jste se domluvili.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČJÍCÍ
Ukázka A je výchozím textem pro úkol 6.

- 6. a)** Popište obě situace v ukázce A tak, že do následujícího textu doplníte výrazy *informace, nadřízený, neformální, podřízený, strukturovaný, vertikální, zpětná vazba*.

Monolog vystihuje firmu s _____ uspořádáním. Jeho autorem je _____ . Upozorňuje na problémy s předáváním _____ a žádá své _____ , aby využili _____ a ověřili, že si pracovníci změny osvojili. V dialogu probíhá _____ komunikace, typická pro firmy s méně _____ uspořádáním.

- b)** Porovnejte oba úryvky v ukázce A z jazykového hlediska. Diskutujte o tom, co je příčinou různého způsobu vyjadřování v těchto firmách.

POZOR!
Slova je třeba do textu doplnit ve správném tvaru!

DOPORUČENÍ
Zopakujte si, co je monolog a dialog, s využitím kapitoly Formy komunikace v učebnici na s. 80.

TIP!
Všímejte si použitého útvaru národního jazyka, slovní zásoby, délky vět, kontaktních prostředků apod.

- 7.** Určete, které tvrzení není pravdivé.

- Členové týmu mají rozdílné zkušenosti a schopnosti.
- Při práci v týmu je dobré soustředit se výhradně na vlastní myšlenky.
- Nedostatečné předávání informací může být překážkou efektivní spolupráce.
- Nebojí-li se členové týmu vyjádřit konstruktivně své názory, jde o zdravou komunikaci.

- 8. a)** Představte si, že zisk vaší třídy z maturitního plesu je 110 000 Kč. Zkuste se společně rozhodnout, jak s vybranými penězi naložíte.

- b)** Zhodnoťte, v čem vaše rozhodování splňovalo kritéria týmové práce a v čem ne.

- c)** Do tabulky запиšte jména těch, kteří se při práci projeví uvedeným způsobem.

Chování při práci v týmu	Jméno
Přichází s novými nápady.	
Řídí diskusi.	
Upozorňuje na nedostatky návrhů ostatních.	
Poslouchá a shrnuje názory ostatních.	
Podněcuje ostatní, aby se snažili splnit úkol.	
Oceňuje nápady ostatních.	
Posouvá práci týmu dopředu.	
Projevuje nadšení při plnění úkolu.	
Hlídá čas.	
Zapisuje průběh diskuse.	

Komunikace v pracovním týmu (U s. 130)

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Nepravdivé tvrzení opravte.

- NÁPOVĚDA**
- Měli jste společný cíl?
 - Dohodli jste se na postupu?
 - Naslouchali jste si navzájem?
 - Rozdělili jste si role?
 - Cítili jste se všichni odpovědní za výsledek?

TIP!

- V jednom řádku může být i několik jmen.
- Jedno jméno může být i v několika řádcích.
- V tabulce může být také vaše jméno.
- Můžete uvést rovněž *všichni* či *nikdo*.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Diskutujte o tom, jak chování uvedené v tabulce přispívá k efektivní práci v týmu.

PŘÍKLAD
přichází s novými nápady → inspiruje druhé; může ostatní přivést k řešení, na které by sami nepřišli

9. Zamyslete se, zda vás vystihují níže uvedená tvrzení.

1. Těší mě práce ve skupině.	ANO – NE
2. Rád/a se účastním akcí ve skupině.	ANO – NE
3. Pokud se na mě spolužáci obrátí o pomoc, rád/a jim vyhovím.	ANO – NE
4. Názory ostatních jsou pro mě podnětné a zajímavé.	ANO – NE
5. Díky spolupráci se dá zvládnout i ten nejobtížnější úkol.	ANO – NE
6. Rád/a se s ostatními podělím o svůj pohled na věc.	ANO – NE

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

- Úkol slouží k sebereflexi – nemá žádné správné ani špatné řešení.
- Obecně lze říct, že čím častěji student zakroužkuje ANO, tím víc je „nastaven“ na týmovou práci.

10. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Firemní kultura se pozná jen podle toho, jak se zaměstnanci oblékají.	ANO – NE
2. Vysoká firemní kultura poukazuje na schopnost firmy prezentovat se navenek a zakrýt nedostatky uvnitř.	ANO – NE
3. O úrovni firemní kultury vypovídá i úroveň komunikace a vztahů.	ANO – NE
4. Pravidla, která jsou součástí firemní kultury, musí respektovat především podřízení zaměstnanci.	ANO – NE
5. Nízká firemní kultura může vést k mobbingu.	ANO – NE

(Re)prezentace firemní kultury
(U s. 131)

Do čistírny, která se prezentuje sloganem *Rychle a kvalitně s moderními technologiemi čištění*, vstupuje zákazník. **B**

Zákazník: Dobrý den, mám tu kabát na expresní vyčištění.

Obsluha: Expresně to nepůjde.

Zákazník: Ale já to potřebuju.

Obsluha: Ukažte... A od čeho jste si to proboha zamatlal?

Zákazník: No, promiňte... Co si to dovolujete?

Obsluha: No, musím vědět, od čeho to je, jinak to nevyčistíme. A knoflíky pryč.

Zákazník: Prosím?

Obsluha: No, to vám nevyčistíme, pak si budete stěžovat, když se utrhnou.

Zákazník: Víte co, radši půjdu jinam.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka B je výchozím textem pro úkol 11.

11. a) Vžijte se do role zákazníka z ukázky B a diskutujte o tom, jaké má asi pocity.

b) Uveďte, které okamžiky rozhovoru z ukázky B byly z hlediska komunikace se zákazníkem problematické.

c) Vytvořte pro obsluhu v čistírně aspoň čtyři obecná pravidla pro komunikaci orientovanou na zákazníka.

d) Na základě stanovených doporučení přeformulujte výroky obsluhujícího zaměstnance tak, aby odpovídaly komunikaci orientované na zákazníka.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Rozhodněte, zda zaměstnanec čistírny reprezentuje svou firmu v souladu se sloganem, který je v ukázce B uveden.
- Vymyslete slogan, který by dobře vystihoval zkušenost zákazníka z ukázky B.

12. a) Představte si, že zakládáte s přáteli agenturu, která se zabývá prodejem zážitkových dáreků. Vytvořte pro svou agenturu logo a slogan, jenž má kromě předmětu podnikání vystihovat váš záměr – poskytovat kvalitní služby zákazníkům.

b) Stanovte zásady firemní kultury své společnosti.

c) Do své agentury potřebujete člověka, který by se staral o vyřizování zakázek a případných reklamací a dokázal se ztotožnit se stanovenou firemní kulturou. Diskutujte o tom, jaké tvrdé a měkké dovednosti by měl takový člověk mít.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Úkol je vhodný pro čtyřčlenné skupiny.

+ OPAKOVÁNÍ

- 1.** Určete, které tvrzení je pravdivé.
- V masové komunikaci, na rozdíl od mezilidské, nejsou potřeba technologie.
 - Příjemci v masové komunikaci se většinou znají a nachází se na stejném místě.
 - Rozhlas nepatří mezi masová média, protože příjemci vnímají sdělení pouze sluchem.
 - V dnešní době je masová komunikace prakticky všudypřítomná, sdělení jsou příjemcům nabízena průběžně a periodicky.

Masová komunikace (U s. 132)

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Nepravdivá tvrzení opravte.

- 2.** a) Do tabulky doplňte příklady konkrétních masových médií, která působí na celém území České republiky (celostátní), a těch, jež jsou omezena na menší oblast (regionální).

Typ média	Celostátní		Regionální	
Tradiční tištěné				
Tradiční elektronické				

- b) Označte média, která sledujete, a napište k nim, kolik hodin týdně jim věnujete.

DOPLŇKOVÉ ÚKOLY

- Uveďte další masová média, která sledujete, ale nemohla být do tabulky zahrnuta.
- Řekněte, proč jste tato média nemohli do tabulky napsat.
- Kolik hodin týdně věnujete těmto médiím?

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Vytvořte statistiku sledování médií ve vaší třídě. Která jsou nejsledovanější a proč?

Nehloupnou, ale umějí méně
Ve srovnávacích testech znalostí se deváťáci zhoršili hlavně v matematice a českém jazyce

Praha – Matematika? Bída. Český jazyk? Slabý. Angličtina? Zlepšení. Obecné studijní předpoklady? Vše při starém. To je ve stručnosti vysvědčení, které stovkám škol vystavila vzdělávací společnost SCIO.

Výsledky testů jsou cenné především proto, že 25 tisíc deváťáků po šesti letech odpovídalo na stejné otázky. „Jejich vypovídací hodnota je proto vysoká. Závěr zní, že české děti nehloupnou, ale jejich znalosti v matematice a češtině se zhoršily, zatímco v angličtině zlepšily,“ uvedl včera šéf SCIO Ondřej Štefl.

Pražský deník, 2012

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka A je výchozím textem pro úkol 3.

- 3.** Podtržením jedné z možností vytvořte pravdivá tvrzení o ukázce A.
- Sdělení v ukázce bylo vytvořeno soukromou osobou – mediální organizací a jeho příjemci jsou kolemjoucí – diváci televize – čtenáři novin – posluchači rozhlasu. Sdělení bylo přenášeno síťovým – tradičním elektronickým – tradičním tištěným médiem.

Funkce masových médií (U s. 133)

- 4.** Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.
- Masová média plní nejčastěji funkci _____ a _____.
- Upozorňují-li na problémy ve společnosti, plní funkci _____.
- _____ . Seriózní média by se měla zaměřovat na předávání _____ . Bulvární média výběrem a zpracováním témat působí hlavně na _____ a _____ příjemců.
- Hranice mezi seriózními a bulvárními médii se však v dnešní době _____.

DOPORUČENÍ
Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 133.

1. Zdravotnická reforma se bude hned po startu měnit, obsahuje absurdní chyby
2. Krampolová pláče: Zemřela jí matka, zrovna když s ní telefonovala
3. Ztrestal soka v lásce: Šroubovákem do hlavy!
4. Ministr Josef Dobeš ve vládě končí. Odmítl miliardové škrty ve školství

B

Vzhledem k typu úkolů nejsou uvedeny zdroje.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkol 5.

5. a) Diskutujte o tom, jakou funkci (a případně další funkce) plní mediální sdělení uvedená pod titulky z ukázky B.

b) Rozhodněte, proč autoři sdělení zvolili právě taková témata a příslušné titulky.

c) Diskutujte o tom, jaký význam obecně mají titulky v mediálních sděleních.

d) Uveďte konkrétní masmédiá, v nichž by mohly být jednotlivé titulky použity.

NÁPOVĚDA

U většiny titulků z ukázky B lze usuzovat na víc než jednu funkci.

NÁPOVĚDA

Jako pomůcka vám poslouží příklady konkrétních masmédií, které jste si doplnili do tabulky v úkolu 2 zde v pracovním sešitě na s. 113.

6. a) Zvolte si jedno téma, které jste včera nebo dnes zaznamenali v masových médiích, a pokuste se je znovu najít v jednom seriózním a jednom bulvárním masovém médiu.

b) Srovnajte způsob zpracování téhož tématu v různých masmédiích. Diskutujte o tom, v čem může být jeho zpracování v masových médiích zkreslující a proč.

TIP!

Soustředte se na události, na něž obvykle reagují i bulvární masmédiá, např. na přírodní katastrofy či dopravní nehody.

7. Určete, které tvrzení není pravdivé.

- a) Komunikace prostřednictvím síťových médií probíhá hlavně na internetu.
- b) Oproti síťovým médiím mají tradiční média výhodu, že jsou multimediální.
- c) Virtuální realita je iluze skutečnosti simulovaná počítačem či mobilním telefonem.
- d) Síťová média jsou interaktivní, můžeme se tedy např. spolupodílet na podobě sdělení.

Síťová média (U s. 134)

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Nepravdivé tvrzení opravte.

8. a) Uveďte tři konkrétní síťová média. Podtrhněte názvy těch, která aktivně užíváte.

b) Diskutujte o tom, zda vnímáte síťová média spíše jako zdroj informací, nebo zábavy.

c) Uveďte síťová média, jež využívají vaši rodiče, a srovnajte je s těmi, která využíváte vy.

Diskuse k článku **Studenty vyděsily testy k maturitě. Jsou tvrdší, než čekali**

bojovník2: Bodejť, přece dnešní student studující stylem „vše si stáhnou už vypracované z internetu“ se nebude učit. To je nátlak a porušení lidských práv! Ani se nechci dožít, až tato hanebná, sebestředná, líná generace začne řídit společnost.

jozko skocdopole: Žádné testy nejsou tak tvrdé jako skutečný život.

2Mac7: Co to je za ptákovinu? Lehký test k maturitě nebo těžký, to je fuk. Buď umí, nebo neumí!

Benzin Petrolejovič Naftěnko: Přirovnal bych to k fabrice. Dokud budou školy placené za ležáky v regálu, a ne za produkty, o které je zájem, nehneme se z místa.

Vzhledem k typu úkolů není uveden zdroj, upraveno.

C

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka C je výchozím textem pro úkol 9.

9. a) Rozhodněte, zda ukázka C pochází ze síťového, či tradičního masového média, a svou odpověď zdůvodněte.

b) Ústně popište komunikační situaci z ukázky C.

c) Diskutujte o tom, zda se také někdy zapojujete do typu komunikace z ukázky C.

d) Uveďte, jaké máte obecně v pozici příjemce možnosti poskytnout zpětnou vazbu autorům mediálních sdělení.

NÁPOVĚDA

Uveďte, kdo je autorem sdělení, kdo příjemcem, zda je použit komunikační prostředek, co je kódem, jak funguje zpětná vazba apod.

NÁPOVĚDA

Berte v úvahu jak síťová, tak tradiční média. O každém typu uvažujte zvlášť a pak tyto typy i své návrhy zpětné vazby porovnejte.

10. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená sdělení pravdivá.

1. Pasivní příjemce snadněji než aktivní uvěří všemu, co je v tradičních i síťových médiích prezentováno. ANO – NE
2. Mediální stereotypy jsou zjednodušená platná tvrzení popisující skutečnost. ANO – NE
3. Masmédia umí nastolit témata, která poté publikum vnímá jako důležitější než jiná. ANO – NE
4. Ke kontrolním mechanismům masmédií patří příslušné zákony, ale nikoliv etické kodexy. ANO – NE

D

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka D je výchozím obrázkem pro úkol 11.

11. a) Určete, zda obrázky z ukázky D zobrazují stereotypy. Pokud ano, pojmenujte je.

b) Diskutujte o tom, jak by měla ukázka D vypadat, aby stereotypy neposilovala.

c) Vyjmenujte další stereotypy, které znáte z masových médií.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Diskutujte o svých vlastních zkušenostech:
• Znáte lidi, kterých se zobrazené (nebo jiné) stereotypy týkají?
• Odpovídají tito lidé daným stereotypům, nebo ne?

Gang převážel drogy, trestu však unikl

Brno (jč) – Bez trestu odešla včera od brněnského krajského soudu sedmičlenná skupina drogových dealerů. Soud rozhodl o nevině pěti mužů a dvou žen, přestože podle obžaloby gang dovážel z Nizozemska do České republiky kokain, s nímž v tuzemsku obchodoval. Šéfem gangu je sedmačtyřicetiletý Albánec, který byl podle některých informací za obdobné trestné činy už dříve odsouzen v Německu. Před soudem nyní tvrdil, že se stal obětí spiknutí.

E

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka E je výchozím textem pro úkol 12.

12. a) Pečlivě si přečtěte zprávu z ukázky E a kriticky ji zhodnoťte. Označte v ní pasáže, které považujete za problematičké. V diskusi svůj názor zdůvodněte.

b) Diskutujte o tom, jak byste text na základě svých závěrů z části a) upravili.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Zamyslete se nad tím, jak mohou zprávy s takto problematičnými formulacemi působit na pasivního příjemce.

1. Které tvrzení je pravdivé?

- a) Konflikty do zdravých vztahů nepatří.
- b) Při ocenění nehodnotíme činy druhého, ale jeho osobu.
- c) Zpětnou vazbu poskytneme nejlépe nepřetržitým hovorem.
- d) Při kritice je vhodné popsat chování, které se nám nelíbí, a naše pocity.

2. Které tvrzení není pravdivé?

- a) Sdělování kritiky patří mezi komunikační fauly.
- b) Asertivita je schopnost přiměřeně se prosadit či bránit.
- c) Průběh komunikace lze ovlivnit i uspořádáním prostoru.
- d) Nátlaková manipulace může v příjemci vyvolat pocit viny.

Atlet: To byla má poslední medaile a pak přišel úraz. **A**

Novinář: Asi pro vás nebylo snadné se s tím vyrovnat.

Atlet: Vlastně jsem byl rád, že jsem vůbec přežil. Od začátku jsem byl připravený udělat všechno pro to, abych zase mohl chodit.

Novinář: Takže jste myslel na to, být co nejdřív zase na nohou?

Atlet: Ano, vůbec mě nenapadlo to vzdávat.

Novinář: Tak to máte můj obdiv. Umím si představit, že vás to stálo hodně sil.

Atlet: Jsem zvyklý dřít na tréninku, teď dřu na rehabilitaci.

Novinář: Přeji vám brzké zotavení.

3. Která z reakcí novináře v ukázce A je parafrázování?

- a) *Tak to máte můj obdiv.*
- b) *Asi pro vás nebylo snadné se s tím vyrovnat.*
- c) *Umím si představit, že vás to stálo hodně sil.*
- d) *Takže jste myslel na to, být co nejdřív zase na nohou?*

4. Která z reakcí novináře v ukázce A je ocenění?

- a) *Tak to máte můj obdiv.*
- b) *Asi pro vás nebylo snadné se s tím vyrovnat.*
- c) *Umím si představit, že vás to stálo hodně sil.*
- d) *Takže jste myslel na to, být co nejdřív zase na nohou?*

5. Jak nazýváme soubor pravidel, jimiž se řídí chod firmy?

- a) pracovní tým
- b) firemní kultura
- c) firemní komunikace
- d) atmosféra na pracovišti

6. Které tvrzení není pravdivé?

- a) Projevem vysoké firemní kultury je např. zdravá komunikace na pracovišti.
- b) U přijímacího pohovoru lze očekávat i otázky prověřující měkké dovednosti.
- c) Jen ve firmách s vertikálním uspořádáním mají informační toky svá pravidla.
- d) Pochopení zadaného úkolu nejlépe ověříme jeho parafrázováním či shrnutím.

„Obrovskou předností je to, že jsou využíváni všichni hráči v kádru. I ze třetí a čtvrté lajny. To je velice dobré pro takovou sounáležitost mužstva. [...] Někdo hraje přesilovky, jiný oslabení, další brání nejlepší hráče soupeře,“ vyzdvihl další prvek Richter. Pozitivně hodnotí i práci trenéra Aloise Hadamczika. Nejen za výběr hráčů, ale i za způsob koučování mužstva. „Hadamczik [...] dává role a určuje systém.“
http://sport.ihned.cz, upraveno

B

7. Kterou skutečnost ukázka B popisuje?

- a) důležitost zdravé komunikace mezi členy týmu
- b) fakt, že každá pracovní skupina musí mít vedoucího
- c) nevýhody týmové práce, kdy každý zastává jiný úkol
- d) výhody týmové práce, kdy součinnost rolí vede k úspěchu

8. Které měkké dovednosti jsou u trenéra z ukázky B klíčové?

- a) úspěšně zakončené studium trenérství
- b) znalosti z kurzů se zaměřením na vedení lidí
- c) komunikativnost a schopnost vedení lidí různých povah
- d) schopnost tvrdě uplatňovat své zájmy i přes odpor druhých

9. Které tvrzení je pravdivé?

- a) Mezi masová média může být zařazen i školní časopis.
- b) K masovým médiím řadíme jen tradiční tištěná a elektronická média.
- c) Výběrem témat se dnešní seriózní média stále více přibližují bulvárním.
- d) Bulvární masová média se snaží přinášet významné informace z ověřených zdrojů.

Vítejte při poslechu rádia O 106 FM. Připravili jsme si pro vás novou soutěž Nekecej a hraj! o dvě vstupenky na nedělní zápas Premier League v Londýně. Pravidla soutěže jsou jasná: Kdo nám napíše esemesku jako třístý v pořadí, tomu zavoláme a položíme mu jednoduchou otázku. Největší šanci na výhru bude mít samozřejmě skutečný fanoušek Premier League! Na zodpovězení otázky je třicet sekund. Kdo odpoví správně, může vyhrát dvě vstupenky na zápas včetně dvou zpátečních letenek! Fotbaloví fanoušci, neváhejte a pište na telefonní číslo 775 654 321. Když budete mít štěstí a budete třístý v pořadí, zavoláme právě vám. Je to jedinečná šance na romantický víkend ve dvou! Na fotbale, samozřejmě.

C

10. Které z tvrzení o ukázce C není pravdivé?

- a) Sdělení je určeno anonymnímu publiku.
- b) Ve sdělení se projevuje multimedialita i interaktivita.
- c) Sdělení je šířeno prostřednictvím elektronických médií.
- d) Sdělení vytvořila mediální organizace, a to rádio O 106 FM.

11. Kterou z funkcí masmédií ukázka C nejvíc naplňuje?

- a) zábavní
- b) informační
- c) přesvědčovací
- d) společenské kontroly

PRÁCE S INFORMACEMI

1. Doplňte do textu vhodná slova či slovní spojení tak, aby vznikla pravdivá tvrzení.

Obsah sdělení, který lze přijímat a předávat dál, se nazývá _____ .
 Pokud se nezakládá na pravdě a snaží se nás zmást, jde o _____ .
 K záznamu, uchovávání a šíření informací slouží _____ .
 Ty mohou být tištěné (např. _____ , _____ , _____),
 nebo _____ , dostupné prostřednictvím počítače nebo jiných
 technologií (např. _____ , _____). Méně užívané
 jsou zdroje hmotné (např. _____) a ústní (např. _____).

DOPORUČENÍ

Správnost řešení si můžete ověřit v učebnici na s. 138.

TIP!

Vyhledejte časopisy v knihovně, najdete si o nich informace na internetu (např. pomocí stránek www.magaziny.cz, www.periodik.cz či www.send.cz) nebo se porozhlédněte v trafice.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL

Uvedte oblast, o níž se zajímáte, která je vaším koníčkem. Zjistěte, které periodické zdroje se touto oblastí zabývají, запиšte si jejich názvy a s těmito zdroji se seznamte.

2. Zjistěte, které periodické zdroje mohou sloužit jako informační zdroj v následujících oblastech. Pro každou uveďte aspoň dva konkrétní tituly.

Oblast	Konkrétní noviny či časopis věnující se dané oblasti
ekonomika a hospodářství	
cestování a příroda	
film a hudba	

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ

Ukázka A je vychozím textem pro úkol 3.

Vydejte se s naší cestovní kanceláří do nitra Afriky, kde poblíž rovníku leží i nevelký stát Burundi. **Na severu sousedí s Rwandou, na západě s Demokratickou republikou Kongo a na jihu a východě s Tanzanií. Jihozápadní hranici Burundi tvoří překrásné jezero Tanganika.** Podíváte se s námi do hlavního města Bujumbura, které se pyšní výjimečnou koloniální architekturou. Dále se vypravíme do krásných národních parků Rurubu a Kibira s mnoha druhy divokých zvířat i do okolí města Rutana s nádhernými vodopády. Díky **dobré bezpečnostní situaci, nízké kriminalitě a neexistenci povinného očkování** je Burundi ideálním cílem vašich cest za exotikou. Svěřte svou dovolenou specialistům na Afriku!

NÁPOVĚDA

Znaky, podle nichž poznáte, že je daný informační zdroj důvěryhodný, najdete v kapitole Studium textu v učebnici na s. 140.

3. U tučně vtištěných pasáží v ukázce A rozhodněte, zda obsahují pravdivé informace, nebo dezinformace. Pro každou najdete důvěryhodný zdroj informací a údaje ověřte. Případné dezinformace přímo v ukázce podtrhněte a na linky níže opravte.

Využité informační zdroje:

Oprava dezinformací:

TIP!

- Důvěryhodným zdrojem informací pro ověření geografických údajů jsou např. mapy. Dbejte však na to, aby byly aktuální, nedávno vydané.
- Důvěryhodné informace pro turisty cestující z České republiky do zahraničí podává např. příslušné ministerstvo.

4. Rozhodněte, zda jsou níže uvedená tvrzení pravdivá.

1. Informační instituce jsou veřejné instituce, které shromažďují a zpřístupňují informace.	ANO – NE
2. Knihovna je informační instituce, jejímž úkolem je archivovat veškeré vydané tiskoviny.	ANO – NE
3. Knihovna zdarma půjčuje domů knihy každému, kdo o to má zájem.	ANO – NE
4. Katalog je uspořádaný soubor všech dokumentů, jež knihovna vlastní.	ANO – NE

5. a) V každém řádku škrtněte jednu službu, kterou knihovny obvykle nenabízí.

vydávání knih regionálních autorů, výpůjčka knih domů, pořádání vzdělávacích akcí
tisk a kopírování dokumentů, kopírování hudebních CD, výpůjčka knih z jiné knihovny
vedení obecní kroniky, poskytnutí soupisu literatury na dané téma, přístup k internetu
výpůjčka novin, poskytování faktografických informací, kurzy čtení pro negramotné

b) Najděte ve svém okolí nejbližší knihovnu a запиšte si její adresu i otevírací hodiny oddělení pro dospělé. Ověřte, zda poskytuje všechny služby, které jste výše neškrtnli.

V Muzeu Kroměřížska se uskuteční výstava významného českého malíře **Emila Filly**. **B**
K vidění budou jak jeho nejznámější obrazy z **kubistického** období, tak pozdější práce.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka B je výchozím textem pro úkol 6.

6. a) Najděte v online katalogu nejbližší knihovny (příp. Národní knihovny České republiky – <http://aleph.nkp.cz>) jednu knihu ke každému tématu zvýrazněnému v ukázce B a запиšte si jejího autora a název. Hledejte pomocí klíčových slov.

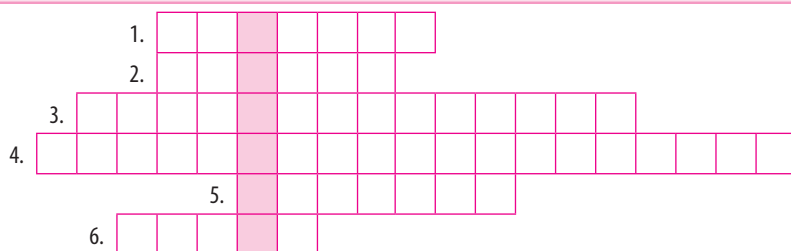
b) Pomocí klíčových slov najděte na internetu názvy aspoň dvou Fillových obrazů.

NÁPOVĚDA

Některé online katalogy fungují obdobně jako internetové vyhledávače. Jiné vám nabídnou vyhledávací formulář s poli nazvanými Autor, Název, Klíčové slovo / Téma apod. – v tom případě zadejte hledaný pojem do příslušného pole. Pomocí rolovacího pole je také možné zvolit, ve které části katalogu se bude vyhledávat (např. jen mezi periodiky). Pracujete-li s katalogem poprvé, je vhodné prostudovat si nápovědu.

7. a) Doplňte do křížovky následující pojmy:

1. stručná informace o obsahu knihy,
2. shrnutí hlavních myšlenek a závěrů odborné knihy, často v cizím jazyce,
3. seznam osob, které jsou v knize zmíněny,
4. informace o dokumentu s pevně danou strukturou, podle nichž lze dokument vyhledat,
5. doslovné vypsání části textu,
6. přehledné heslovité poznámky o obsahu textu.

b) Stručně charakterizujte pojem, který je obsažen v tajence.

8. a) S využitím tabulky si zaznamenejte bibliografické údaje tohoto pracovního sešitu.

PŘÍJMENÍ, Jméno autora.		Název díla.	
Pořadí vydání.	Místo vydání: Nakladatelství, rok vydání.	ISBN.	
vyd.		ISBN	

b) Do sešitu nebo na list papíru vypracujte anotaci tohoto pracovního sešitu.

Studium textu (U s. 140)

POZOR!

Pokud je hledané pojmenování víceslovné, vepište je do křížovky bez mezer, psané dohromady.

TIP!

Je-li autorů víc, uveďte jen jméno prvního z nich a připište k němu *a kol.* (= a kolektiv).

TIP!

Jako inspirace vám může posloužit ukázka anotace uvedená v učebnici jako příklad slohového útvaru funkčního stylu odborného. Najděte ji s využitím rejstříku učebnice!

Orel skalní (*Aquila chrysaetos*)

C

Znaky: Tam, kde žije, je většinou jediným orlem. Má rozpětí okolo 2,2 m, je téměř stejnoměrně světle nebo tmavě hnědý [...]. Často krouží a vylétá do obrovských výšek.

Prostředí: Orel skalní je značně přizpůsobivý a byl dříve domovem v celém mírném pásmu severní polokoule. V Alpách a v Karpatech se v malém počtu udržel dodnes, v zimě za tahu se vzácně objevuje i v českých zemích.

Rozmnožování: [...] Hnízdění začíná v březnu až v květnu a samice sedí na vejcích asi 43 dny. Po vyklubání mláďat zůstává na hnízdě ještě do té doby, dokud mláďatům nevypučí přes prachový šat peří. V té době sedí obvykle jediné mládě na hnízdě samo a zhruba jednou denně dostává na okraj hnízda potravu. [...]

Potrava: Potravou orla skalního jsou převážně svišti, kteří zpozorovali příliš pozdě nálet dravce. [...] Orel loví také kůzlata a jehňata a v nouzi napadá i oslabené [...] kamzíky.

Ptáci lesů, luk a polí, upraveno

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka C je výchozím textem pro úkol 9.

9. a) Ukázku C přečtěte rychlým čtením. Diskutujte o tom, jaké informace jste získali.

b) Ukázku C přečtěte studijním čtením a zkuste bez nahlížení do textu zodpovědět otázky.

Vyskytuje se orel skalní také na území České republiky?

Kolik má orel skalní obvykle mláďat?

Čím se orel skalní živí?

c) Na papír vytvořte výtah z ukázky C. Heslovitě zachyťte hlavní údaje z každého oddílu.

d) Formou výpisku zaznamenejte z ukázky C jednu informaci, která pro vás byla nová.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Diskutujte o tom, v jakých situacích využijete v praxi rychlé a studijní čtení.

DOPORUČENÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Je vhodné zkontrolovat, zda studenti nechybovali ve skloňování jmen lovených živočichů.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
Na základě výtahu, který jste si pořídili, předejte obsah textu ústně spolužákově.

10. Určete, které z následujících tvrzení není pravdivé.

- a) Každou informaci lze zaznamenat i šířit prostřednictvím informačního zdroje.
- b) Ve věcném rejstříku jsou abecedně uspořádána hlavní témata, jimž se kniha věnuje.
- c) Bibliografické údaje mohou být vytvořeny pro tištěný i elektronický zdroj informací.
- d) Online katalog je elektronický soubor všech dokumentů, které daná knihovna vlastní.

Souhrnné úkoly (U s. 138–140)

TIP!
Nevíte-li, pro jaké dokumenty lze vytvořit bibliografické údaje, zkuste se podívat na seznam doporučené literatury v učebnici na s. 141.

Světznámý fotograf Tom Ang vás v knize Základy digitální fotografie naučí, jak plně a bez zbytečných průtahů ovládnout základy digitální fotografie. Věnuje se všem důležitým aspektům fotografování: od techniky přes postprodukcii až po výběr správného vybavení.

Vzhledem k typu úkolů není uveden zdroj, upraveno.

UPOZORNĚNÍ PRO VYUČUJÍCÍ
Ukázka D je výchozím textem pro úkoly 11, 12 a 13.

11. Rozhodněte, o který druh textu se v ukázce D jedná.

- a) obsah knihy
- b) rejstřík knihy
- c) resumé knihy
- d) anotace knihy

12. Knihu z ukázky D najdete v online katalogu a zapište si její bibliografické údaje.

PŘÍKLAD
BIDNER, Jenni. *Fotografování pro děti: Jak fotografovat a zábavně upravovat fotky*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3738-3.

13. a) Najděte periodický zdroj informací o tématu, jemuž se věnuje kniha z ukázky D.

b) Navrhněte tištěný zdroj informací pro zjištění významu podtrženého slova z ukázky D.

DOPLŇKOVÝ ÚKOL
S použitím daného informačního zdroje význam podtrženého slova ústně vysvětlete.